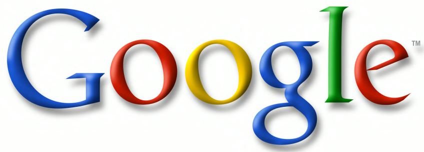
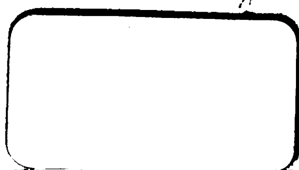

Eduard Bass
l. i

KARLA HAVLÍČKA

BOROVSKÉHO

POLITICKÉ SPISY.

K VYDÁNÍ UPRAVIL

DR. ZDENĚK V. TOBOLKA.

DÍL II.

»NÁRODNÍ NOVINY.«

(1848—1850.)

ČÁST 1.

V PRAZE.

NÁKLADEM JANA LAICHTERA NA KRÁL. VINOHRADECH.

1901.

(Úvod k dílu II. viz v dílu II. část 2.)

Rok 1848.

1. (HESLO NÁRODNÍCH NOVIN.)

(Národní Noviny z 5. dubna r. 1848. Č. 1. S. 1.)

Dne 5. dubna 1848 vyšlo první číslo Národních Novin. Na časopisu tom jako zodpovědný redaktor byl jmenován bývalý redaktor Pražských Novin Karel Havlíček (redaktorem Pražských Novin byl až do 4. dubna r. 1848) a jako vydavatel a nakladatel hrabě Vojtěch Deym (viz díl I. S. 247). Národní Noviny mimo pondělí vycházely denně; jejich duší byl K. Havlíček. Založení Národních Novin bylo dílo Havlíčkovo. Proč Národní Noviny zakládal, o tom později dne 28. prosince r. 1849, napsal v Národních Novinách toto:

»Dobře věda, že zároveň s konstitucí a svobodou tisku také vláda se bude po novinách ohlížet, které by ve smyslu jejím psaly a ji zastávaly, a předvídaje, že k tomu budou ustanoveny Pražské Noviny, nemohl jsem déle redakci těchto novin vésti. Ačkoli se tehdá ještě ani věděti nemohlo, jaký směr vezme vláda s ohledem na slovanské národy, ba ačkoli ani sama vláda tehdá to nevěděla, musil jsem se vždy obávati, že tento směr nebude snad směrem naší strany, směrem, jak by si ho žádali Slované, a že bych tedy, jsa redaktorem vládních novin, leckdy musil proti vlastnímu přesvědčení jednati. Dbal jsem tedy záhy o to, abych sám založil jiné, nové, samostatné noviny, které bych mohl vždy ve smyslu naší strany redigovati, za kteroužto příčinou jsem je chtěl nazývati Národními Novinami. Podniknutí ta-

kové nebylo malé, a poněvadž mi hlavně na tom záleželo, aby tyto Národní Noviny co do velikosti a zevnějšku důstojny byly našeho národa, k čemuž však nejmíň ročně asi 20.000 zl. stř. (= 42.000 korun) nákladu zapotřebí bylo, žádalo podniknutí toto též jakési odvahy; poněvadž však se mi již před tím podařilo Pražské Noviny při znamenitém zvětšení ve formátě od 200 na 1500 odebíratelů přivésti, odhodlal jsem se i k tomu. Z ohledu toho však, že se již tenkrát dalo sice předvídati časem svým zavedení kaucí, ovšem ale se věděti nemohlo, jak veliké budou, a aby tedy, kdyby snad tyto kauce tak veliké byly, že bych sám ji nemohl složiti, celé podniknutí neuvázlo, staral jsem se v té věci hned na počátku o nějakou jistotu. Šlechetný vlastenec a můj dobrý přítel hrabě Vojtěch Deym (viz díl I. S. 247) slíbil mi na moje požádání nejen podporu v kauci, nýbrž kromě toho se ještě samovolně nabídnul, že mi, kdyby se podniknutí moje nezdařilo a já peněžitou škodu utrpěl, tuto nahradí. Tohoto druhého dobrotivého nabídnutí nepoužil jsem, poněvadž se podniknutí dosti zdařilo.«

Národním Novinám do záhlaví dal K. Havlíček toto heslo:

Skutečná rovnost národností. Spojení zemí koruny naší. Zrušení práv feudálních. Rovnost všech stavů před zákonem. Soudy přísežných. Odpovědné ministerstvo pro korunu naši. Všeobecný sněm celého národu. Národní gardy všude. Úplná reforma škol a ouřadů.

Heslo to bylo v Národních Novinách ze dne 7. dubna r. 1848. Č. 3. S. 9. rozšířeno o požadavek:

»Místokrál v Praze«.

Stalo se to proto, že vyhláškou, datovanou ze dne 5. dubna 1848 a dne 6. dubna r. 1848 na rozích vyvěšenou, jmenován byl místovladařem (»Statthalter«) arcikníže František Josef (nynější panovník v říši rakousko-uherské). (Černý J. M.: Boj za právo. V Praze b. r. S. 85.)

2. (SMĚR NÁRODNÍCH NOVIN.)

(Národní Noviny z 5. dubna r. 1848. Č. 1. S. 1.)

Článek níže otištěný psal Karel Havlíček v době po prohlášení konstituce v Rakousku dne 15. března r. 1848, v době plné revoluční nálady. Je to první úvodní stať z péra K. Havlíčka v Národních Novinách, a to první úvodní stať v Národních Novinách vůbec.

Počínáme noviny tyto v době předůležité. Státy se boří, národy se sbírají, stejný hledá si k sobě stejného. Nikdo nemůže, leč by vševědoucností nadán byl, udati, jaký bude letos na podzim stav politický zemí evropejských.

V době takové rozhodné každý národ především dbáti musí sám o sebe, neboť se mu jen takový osud dostane, jakého si sám zasloužil statečností, vytrvalostí, podnikavostí a především duchem svým. Kdo prospí lenivě dobu, ve které se dary rozdělují, tenť bez podílu odejde, zůstaven porobě a nízké služebnosti. Kdo sám v sebe doufá, tenť nejlepší podporu naleznul.

Národe můj! zapomeň na dvě století hanebné poníženosti! Vyhub z paměti své upomínku na tyto nešťastné časy, kterážto upomínka jako skála dusí důvěru tvou v sebe. Odlož se sebe přílišnou skromnost, která se nesluší potomkům Táborů! Zapomeň již na to, čím

jsi byl po bitvě na Bílé Hoře, ale pamatuj na své staré časy, na ty časy, kdežto skvěle kvetla sláva jména tvého, kdežto hledali vznešení přízeň tvou a mocní se báli nepřátelství tvého. Vyhledej v dějinách svých velikých ony listy, na kterých zaznamenáni jsou velcí činové otců tvých: těmi tuž nyní mysl svou, těmi podněcuj ducha svého, těmi připravuj sebe též k velikým činům!

Bratří! již přes padesát let bojovali jsme v nestejném boji slabou silou proti proudu hubícímu nás, a starostlivě jsme pěstovali skrovný ohníček se slabými nadějemi. Bůh žehnal poctivému snažení našemu! Práce naše nebyla marná, a den ode dne množil se počet dělníků. Lhali jsou falešní prorokové, kteří jménu našemu národnímu zahynutí věštili: jinak bylo psáno v knihách osudu! Bůh tomu nechtěl, aby z tohoto světa vyhynul národ, jenž tolik síly a krve obětoval pro veliké záležitosti člověčenstva: spravedlivý osud nemohl tomu připustiti, aby náš národ, který tolik trpěl pro pravou svobodu, nezakusil ovoce její! Nyní nastala doba žně. Teď — aneb nikdy! Takto zní hlas osudu, budící nás ke statečné činnosti.

Že se neztratíme ve všeobecném kvašení národů, zdá se nyní již veliká jistota; avšak neníť hoden jména velikých předků, kdo se nyní spokojí nečestným podílem. Chtějme jen zas být důstojným národem a upřímná vůle naše brzy se promění ve skutek.

Bratří! Směle ku předu! To budiž naše společné heslo! A takový bude i směr těchto Národních Novin. *H. B.*

---

3. (SMÝŠLENÍ VÍDEŇSKÉHO VLÁDNÍHO ČASOPISU O BUDOUCNOSTI RAKOUSKA.)

(Národní Noviny ze dne 7. dubna r. 1848. Č. 3. S. 9.)

Časopis Vídeňský »Oesterreichische Zeitung«, jenž se považuje a jest ozvěna smýšlení u vlády Vídeňské panujícího, podává hned v prvním čísle pod novou redakcí svou článek veledůležitý, kteréhožto hlavní smysl zde kladouce, snažně žádáme, aby obecenstvo naše pozornost svou na tato slova obrátilo.[1]) Píšeť takto [2]):

»Národové Rakouští jsou rodem, duchem mezi sebou rozdílní: na rakouské půdě stéká se více velikých národů Evropejských, i národů, jenž dávnou vlastní historii mají, zvláštní svá zřízení měli, a jež politika Josefa II. nejen že neslila vespolně, ale k uvědomění sebe vzbudila a k rozkvětu národnosti z prachu sebezapomenutí vyzdvihla. Nyní, v boji národů o nejsvětější práva svá, vyjevily se národnosti v Rakousích u velikosti své tím rozhodněji tam, kde

[1]) Od 31. března r. 1848 přijal časopis »Oesterreichischer Beobachter« jméno »Oesterreichische Zeitung«. Redaktorem »Oest. Beob.« byl Josef Anton Edler von Pilat, redaktorem »Oest. Zeit.« Ernst von Schwarzer.

[2]) Oesterr. Zeitung z 1. dubna r. 1848. Č. 92. N. F. No. 2. S. 441—442: »Die Völker Oesterreichs«.

odpor aneb utlačení bylo. Svoboda bez národnosti je tělo bez ducha. — Rakouský stát je sbor národů, jakého na světě jinde nevidět, a právě proto nebyl nikdy v takovém nebezpečí jako nyní. Potřeby každého jsou zvláštní, na něž v druhém třebas ani pomyšlení není. Dlouho byly nuceny pod klobouk tétéž vlády; jedna a táž vláda nesjednotila je, za ní připravovaly se k těmto dnům, hleděly a pílily k prostředku, sobě jen obecnému, a se starou vládou klesly spony, jež prve národy rakouské vespolek svíraly. Co se nyní s mocnářstvím bude díti? Rozpadne-li se? Co mnohá století stavěla, zvrtne-li se dobou? A rozpadne-li se, jaký bude osud jednotlivých zemí? — Kterak se chovat v obecném skutečném tomto hýbání? — Nechte odloučit se, co se nedá držet. Pusťte, co nechce s námi býti z celého srdce, a co přirozeným způsobem s sebou souvisí. — Odděltež se národnosti, nechtež se jim jich vůle, neboť není možná v posavadním spojení je udržet. Žádná moc vojenská není s to, žádná kasa státní prostředky k tomu nezjedná. — Proto ale nemusí být po monarchii veta. Staň se srozumění s národy jednotlivými o základech těchto:

1. Každý národ spravuj se sám, zřiď se podlé potřeb svých ve všelikém ohledu správy.

2. Každý přejmi poměrnou částku zemského dluhu na sebe.

3. Každý vydržuj poměrnou moc vojenskou pro potřebu obecnou.

4. Na dvůr a střední ouřady plať každá země něco, podle jistého klíče. — Jinak není možná spojení národů rakouských ani na okamžení udržet. Neústupnost v tom ohledu byla by zkáza, byla by zrada.

Země rakouské sestuptež se ve spolek státní. Tento spolek záležel by ze států německého, českého, polského, vlaského, magyarského a ilirského. Tento spolek neměl by nic společného ani podobného s posavadním německým, jenž jest rozličných vlád spolčení; národ je jeden; zde naopak. Avšak každý národ takto zřízený — se zvláštním

sněmem a pod společnou hlavou — mohl by se připojit k jiným zase zemím, s nimiž je národnost a řeč přirozeně víže. Jako jsou nyní země tak nazvané německé část spolku německého, tak by mohla pak — bez proměny panovníka — země polská spojiti se ke spolku státnímu s druhými polskými zeměmi, vlaská s druhými vlaskými, uherská se Sedmihradskem, jižní Slované s tureckými Slovany, arciknížectví Rakouské, Tyroly a j. s německým spolkem.«

Jasně vidíme tedy, že již ve Vídni zcela jinak se smýšlí o naší budoucnosti, a doufáme, že tato zpráva pro mnohého bázlivce z našich bude velmi spasitelná, kterýž se posud odvážiti nemohl na myšlénku, abychom v Praze měli svou vládu, svůj parlament, své vojsko atd. Proto zůstaneme přece v císařství Rakouském, ale především budeme v království českém.

Co se uvedených zde punktů týče, jsme v celosti stejného mínění s Oesterreichische Zeitung a jen dokládáme tolik, že především naše potřeby žádají, abychom se svou korunou odstoupili od Spolku německého. Bude-li toho pro bezpečnost naší národnosti zapotřebí, na každý pád dovedeme se spojiti ve věrné allianci s bratry svými Poláky a Iliry. Dovolí-li okolnosti, dovedeme si též vzpomenouti, že Slezsko jenom bezprávím od naší koruny odtrženo jest, a že k nám i Lužice náleží, jest-li k nám chtí náležeti se zvláštní municipální neodvislostí, asi tak jako Chorvatsko k Uhrám. To se všechno podle času ukáže.

Především ale musíme stát nyní na tom, abychom přestali býti částí německého »Bundu«, v čem nám ovšem sami Němci nejlépe cestu usnadní. Neboť až si jedno císařství německé neb snad jednu republiku německou utvoří, rozumí se samo sebou, že nebudeme

část tohoto nového státu, leda by nás mocí podmanil, čehož se ale tuším nebojíme. V takovém pádu, bratří! nenajdeme-li nikde jiného zastání, pomůžeme si sami; učiníme opět appellací na staroslavné cepy české, které ve spojení bratrském se slavnými kosami polskými zajisté dokáží ubránit naši samostatnost.

Němce v Čechách utiskovati nebudeme nikdy, ale kdybychom se k německé říši připojili, byli bychom co slabá část jistě utištěni.

4. (JMENOVÁNÍ ARCIKNÍŽETE FRANTIŠKA JOSEFA MÍSTOVLADAŘEM V ČECHÁCH.)

(Národní Noviny z 7. dubna r. 1848. Č. 3. S. 9.)

Vyhláškou ze dne 5. dubna r. 1848, dne 6. dubna veřejně vyvěšenou v Praze, jmenován byl místovladařem v Čechách arcikníže František Josef. O této události K. Havlíček napsal:

Včera ráno ohlásil nám v Praze nejvyšší pan purkrabí na rozích velikým písmem, že J. M. C. ustanoviti ráčil J. C. V. arciknížete Františka Josefa, nejstaršího syna J. C. V. arciknížete Františka Karla, za místovladaře (Statthalter) u nás v Čechách, jakožto důkaz lásky k nám. Ačkoli J. V. C. arcikníže František Josef jest pán příliš mladý věkem (narozen 18. srpna 1830), přece nepochybujeme, že podporován od svobodomyslných a národu svému věrných rádců potřebám našim dobře porozumí. O dobré vůli tohoto prince nepochybujeme proto, že již rodina celá J. C. V. arciknížete Františka Karla dobře proslulá jest strany svobodomyslnosti. Doufáme také, že rodina našeho budoucího zemského přednosty pro národ český větší sympatie chová, aspoň se synové J. C. V. arciknížete Františka Karla, když nedávno po zemi naší cestovali, s všemožnou šetrností chovali k národnosti

naší. Jisto jest, že národ pamětliv bude každé i sebe menší šetrnosti, která národnosti naší v čas ponížení prokázána jest; ačkoli se nyní, kde se okolnosti změnily, nemůžeme spokojiti pouhými maličkostmi a zdvořilostmi.[1])

V tomto pádu můžeme nyní, když nám co svobodným mužům volno jest, myšlénky své projeviti, J. V. C. budoucího správce naší země pozorna učiniti na bývalého našeho správce, nynějšího palatina uherského, arciknížete Štěpána. Mnozí snad budou mysliti, že tento princ odešel z Čech oplakán, a že nás zanechal v zarmoucení pro ztrátu jeho osoby: v čem je zajisté potvrdí články v některých časopisech německých plné zármutku, nářků a zoufalosti.[2]) Ale můžeme na své svědomí ubezpečiti, že nikdo rozumný nedal se zaslepiti povrchností arciknížete Štěpána a mnohými sladkými slovy: rozumní dbají jenom na čin a skutek, berouce slova za pouhý material konversace příjemné, která se však nehodí pro potřeby

[1]) [Sem náleží také jeden krok nynějšího místopurkmistra Pražského, který nám na rozích ohlašoval před několika dny, že J. M. C. král náš poručil zříditi v Praze jednu českou hlavní školu. Divili jsme se velice panu místopurkmistrovi, že takovou maličkost na rozích ohlašoval. Jsme ubezpečeni, že ne jedna, nýbrž několik set českých škol zřízeno bude v Čechách; kam bychom přišli, kdyby jsme měli každou na rozích ohlašovat? Anebo snad nás chtěli tou zprávou, že budeme mít v Praze také jednu českou normálku, upokojit?! Pánové! nečiňte sobě a nám takovou nečest, a nedržte nás za tak sprosté mysli. Lev hladový ovšem i muchu polkne, ale nezasytí se — nespokojí se! Red.]

[2]) [Naše české časopisy mlčely — byla tenkrát censura, a
kdo si nechtěl hubu spálit,
musel mlčet nebo chválit. Red.]

žemské. Všichni rozumní tázali se jen po skutcích J. V. C. arcikňížete **Štěpána** pro dobro země naší, po blahodějných reformách atd., a těch se tuším příliš málo shledalo.

Jisto jest, že se nic důležitého nezměnilo za vladářství arcikňížete Štěpána; co nás hnětlo dříve, hnětlo nás i později, a jenom sprostý lid, neumějící hleděti na věci okem zkušeným, věřil pochlebníkům, kteří chválu nemírně roztrušovali. Co se národnosti české týče, choval se zvláště arcikníže **Štěpán** tuze obojetně, o čem spisovatel tohoto článku v jednání o průmyslovou školu českou sám osobně se příliš nemile přesvědčil. Zkrátka jisto jest, že všichni rozumní odcestovavšímu nyní na kvap purkmistru Pražskému von **Müllerovi** ono pochlebenství příliš zle vykládali, že pojmenoval **Vlaský** plac Štěpánským.[1]) Zásluha, která se arcikňížeti Štěpánovi odepříti nemůže, jest lidumilovnost jeho k chudým, o které jistě velmi pečoval nešetře jmění svého.

Přáli bychom si srdečně, aby se J. C. V. novému správci naší země tento list náš do rukou dostal, neboť věříme, že velkým pánům pravda jest nejvzácnější: pohybujíce se vždy mezi svým ouhořovitým dvořenínstvem, neznají nikdy skutečný svět, na který hledí vždy jen skrze své zvláštní skla připravená od služebnictva svého.

---

[1]) [Pochlebníci (divná věc) pochlebují jenom živým velmožům. Za jeden den stál nápis »Štěpánský plac« místo Vlaského, a co jsme se nyní již napsali, aby se jmenovala Jezovitská ulice **Karlovou** a ještě posud straší nás starý nápis. Arci, král Karel již není živ, nerozdává řády a netvoří Excellence a rozličné druhy raddů! Red.]

Spisovatel těchto slov zajisté chová velikou úctu k rodině J. V. C. arciknížete Frant. Karla zvláště pro sympatie, které ukazoval vždy k národnosti české, a právě proto přejeme si, aby syn jeho shledal v nás všechnu chválu, aby se připravil u nás k velikému oukolu mocnářskému. Právě proto ale nebudeme nic chváliti, než co chvalitebné jest, abychom snad ještě my pochlebenstvím svým nepřekáželi dobrému.

Co již nyní chváliti nemůžeme, jest titul budoucího správce naší země; ouhlavní starost našeho budoucího sněmu musí býti, aby arcikníže František Josef nebyl místovladařem (Statthalter) v Čechách, nýbrž místokrálem (Vicekönig) celé koruny naší. Praha potřebuje tak místokrále jako potřebují Uhry palatina a jako potřebovalo Vlasko naše místokrále. Pouhý vladař nevede dvůr, pouhý vladař jest ouředník; místokrále přeje si celý národ, a vedle něho odpovědné ministerstvo. *H. B.*

---

5. (NAŠE POLITIKA.)

1.

(Národní Noviny z 12. dubna r. 1848. Č. 7. S. 25—26. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 1—2.)

Nastala nám nyní šťastná doba samovlády, můžeme nyní sami osudy své zaříditi, sami se o sebe postarati. Dojdeme-li k moci a slávě, bude *zásluha naše*, zůstaneme-li opět v ponížení aneb v polovičatosti, bude hanba naše. Nyní se již nesmíme vymlouvati na vládu, nesmíme již co děti aneb nedospělci od vlády čekati, aby se o nás starala. Máme svobodné slovo, svobodný tisk, máme parlament nejliberálnějším způsobem sestavený: starejme se tedy sami o sebe. Proto tedy musíme především znáti oučel svůj, musíme věděti, co chceme, kam směřujeme, abychom se uchopiti mohli náležitých prostředků k dosažení svého cíle.

Mnoho nám chybí, nevíme skutečně, čeho se dříve uchopiti, proto zapotřebí jest jednati se strany kroků našich, jakým pořádkem přistoupiti hodláme k novuzrození svému.

První a nejhlavnější péče naše musí býti o národnost, o jazyk. Bratří milí! nedejte se svésti neupřímnými hlasy, kteří říkají, že to jen

forma jest, jen věc postranní, že pro jazyk a národnost nesmíme zapomenout na důležitější věci. Toť jsou hlasové neupřímných, skrytých nepřátel národu našeho. Největší svoboda bez národnosti není nic, protože jest to svoboda jen pro cizé, pro utlačovatele a pány naše, ne pak pro nás. Což pomohla posud Irčanům svoboda anglická, což pomohla našim Slovákům svoboda uherská? Odpovězte na tuto otázku vy všichni zlomyslní mluvkové, kteří byste nás nyní rádi na nepravou cestu svedli! Což prospívá černochům, otrokům v jižních zemích sev. amerického Soustátí, nejsvobodnější zřízení těchto zemí. Tolik jim prospívá, že jsou po dobytku první přechod ke koním, neboť i koně snad za vyšší tvor se tam pokládají. Kdekoli nepanuje vaše řeč, vaše národnost, jste utlačenci i v nejsvobodnějších zemích. — Vždyť pak jest svoboda slova, svoboda tisku první základ veškeré ostatní svobody. Kde ale váš jazyk z ouřadů a škol jest vyloučen, tam odňata jest vám, to jest národu našemu, více svoboda tato, než skrze policii a censuru. Censuře a policii vyhnete se přece, vytisknete spisy za hranicemi, mluvíte tak, aby dlouhé ucho policie k ústům vašim nezasáhlo: ale kde řeč vaše národní vymezena jest z ouřadů a ze škol, tam zavřen jest tuhým zámkem jazyk lidu, tam panuje několik privilegovaných cizím jazykem a prodává lid ve vlastní zemi jeho. Povstane vás několik přátel národu, podivnou náhodou zpamatovali jste se vycvičeni byvše co služebníci jiného národu, že máte povinnost pečovati o lid svůj, chcete k němu mluviti, abyste jej povznesli a povzbudili. Ale lid váš nerozumí vám, protože jeho jazyk, jsa ustavičně jen v kuchyni a chlévě, nemá ani slov pro věci vyšší, ostatní ne-

rozumní a zlomyslní posmívají se vám, sami ti, o které se staráte, nevidí toho potřebu a neuznávají vaše zásluhy.

Takový byl stav náš až do nejnovějších dnů, chcete v něm zůstati i při této revoluci? Chcete, aby při zrušení škodlivých privilegií, kterých někteří na škodu ostatních užívali, jenom nejškodlivější, nejstrašlivější privilegium jazyka zůstalo. Chcete, aby na vašeho starého otce, který německy neumí, každý potlukač již co na nižšího tvora dolů hleděl s opovržením aneb snad s outrpností. Ctěte se sami a budou vás ostatní ctíti.

2.

(Národní Noviny z 18. dubna 1848. Č. 12. S. 44. až 45. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 2. až 3.)

Morava.

Nejdůležitější věc pro zachování a důstojnost národnosti naší jest spojení celého národu československého ve svazek jeden, abychom tak s celou společnou silou svou státi mohli proti nepřátelům svým a proti všelikému nebezpečenství. Tuť se arci obrací zraky Čecha do Moravy a na Slovensko, Moravana na Slovensko a do Čech, a Slováka také snad k Praze a k Brnu (?). Toť jest arci těžká, ale nesmírně důležitá otázka pro celou budoucnost národu našeho, a můžeme říci, že ona rozhodne vlastně, máme-li zahynouti nebo ve slávě trvati. Vidímeť zajistě, že každý z našich tří kmenů, český, moravský a slezský sám pro sebe jen těžce odolá silným nepřátelům svým, spo-

jeni však, byli bychom jistě národem silným a ctihodným, jenž by důstojně státi mohl vedle sousedu svých. Jaké toto spojení býti má, toť rozhodnouti není ani naše povolání, ani doba tato nepřipustí o věci té rozhodného slova. Podáme zde jen v krátkosti skromný náhled svůj o Moravě.

Na Moravě jsou s ohledem na tuto věc tři strany: strana německá, hlavně obyvatelé královských měst, která chce spojení s Německem, ale o které se říci může, že jest ze všech nejslabší; strana národně smýšlející, která čte i naši literaturu a která dobře rozumí, jak dobré by bylo na Moravě i Čechům, kdyby se oužej spolu spojily; a strana netečná, to jest celý veliký lid slovanský, který, maje jakousi provinciální zášt a nenávist proti Čechům (znamenité, že se u Čechů proti Moravanům nic podobného nenalezá), přece hrdý jest národně a nechce náležet k Němcům. Srovnávají-li se tyto dvě strany, není pochybnosti, kdo na Moravě zvítězí. Abychom ale toto spojení usnadnili, pronášíme zde následovně mínění své: Morava ať především o to dbá, by si tolik práv a tolik svobody vydobyla, co již my v Čechách máme. Ať především se postará také o takovou autonomii (samovládu) jako my Čechové již máme,[1]) ať jest samostatná země ve spolku Rakouském, jako budeme my Čechové — pak až si všeho toho vydobude, ať se mezi sestrami Českou a Moravskou svobodně vyjednávají, chtějí-li být mezi sebou oužeji spojeny, nebo nic. Myslíme, že

---

[1]) Havlíček naráží tu na autonomii danou království Českému kabinetním listem ze dne 8. dubna r. 1848. (Viz Tobolka Z. V. Počátky konstitučního života v Čechách. V Praze 1898. 144 ad.)

pak obě nebudou po ničem více toužiti, než po spokojení, ale daleko budiž od nás Cechů, abychom chtěli krev svou vlastní Moravu k něčemu nutiti, co by se jí nelíbilo.

3.

(Národní Noviny z 19. dubna r. 1848. Č. 13. S. 49. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné. 1851. S. 3. až 4.

Rakousy.

Nad Rakouskem sebraly se nyní bouře a mraky, ale neví se, bude-li z nich padati zhoubný hrom aneb ourodný dešť. Jsme přesvědčeni, že Rakousko při celém těžkém stavu svém přece ještě s větší velebností a mohutností povstati může z rozhodné doby této, bude-li moudře a dle okolností říditi kroky své.

My Slované západní, Slované svobodní, Čechoslované, Jihoslované a Poláci pevně stojíme s rakouským císařstvím, považujeme je za přirozenou pásku, která nás bratry rozené ouzce k sobě váže a ve spojení tuží proti všelikému nebezpečenství. Mrzelo nás Cechy, mrzelo Jihoslovany, mrzelo Poláky, že ve Vídni zavlály barvy revoluce německé [1]) — ba republiky německé, může se snad říci! Rádi zapomí-

[1]) Dne 10. dubna r. 1848 připevnily národní gardy vídeňské na věž štěpánského chrámu německý praporec na znamení svých sympathií pro národní německý parlament ve Frankfurtě n. M., jenž měl za úkol rozhodnouti o budoucím zřízení Německa. Rakouské ministerstvo Pillersdorfovo sympathie k Frankfurtskému parlamentu podporovalo u rakouského obyvatelstva tím, že nařídilo, aby se ve všech spolkových zemích rakouských konaly volby do parlamentu frankfurtského.

náme na tuto dobrotivou slabost naší vlády, s kterou se proti vlastnímu prospěchu svému dala do rukou Frankfurtských německých patriotů! Ale co tomu řekne časem svým historie, že Praha zachovala barvy rakouské, když je sama Vídeň, sama vláda vídeňská opustila! O ironie osudu! Čechové jsou rakouštější než Rakušané sami! My v Praze, my v Záhřebě starali jsme se lépe a vytrvaleji o váš prospěch!

Avšak doufáme, že vláda se upamatuje na nás a na sebe; my si přejeme, aby ve Vídni vlály barvy jen rakouské, ne ale německé — my nejsme Němci, a takové my praví 28 milionů lidu s námi. Uvažte toto pánové u vlády! Vyřkněte konečně tu zásadu, že jest císařství rakouské spolek rozličných národů stejné důstojnosti, stejného práva, z nichžto žádný žádnému neslouží. Tak jedině bude pevně stát říše rakouská: ale co německá říše rozpadne se zajisté co nevidět. Kýž by již konečně přestala vláda vídeňská kojit se nějakou nadějí na korunu císařství německého, která zajisté nebude nyní lepší než byla za Karla IV., jenž pravil: »Chci raději být bohatým českým králem než chudým německým císařem!« Kýž by již konečně odvrátila vláda vídeňská oči své od Vlaska a od Německa a obrátila se na tu stranu, kde jest jí vykázáno pole k slavné činnosti. Již slavný krajan náš, pan Albrecht Waldšteyn, vévoda Friedlandský, radil před 200 lety císaři k takové politice. V soukromých jeho dopisech k císaři, které posud zachovány jsou, radí výslovně, aby císař upustil od rad Jezovitů, aby nechal války náboženské (s protestanty), která jen nepřátelství proti císaři plodí, ale aby se obrátil na Turecko. Kdyby byl tenkráte císař rady tohoto slav-

ného Cecha uposlechl, mohlo být Rakousko nejmohutnější země v Evropě, mohlo být veliká říše Slovanů svobodných. Tenkráte by byla i naše vlast česká zase rozkvětla, germanisace násilná nebyla by vyhubila tolik tisíců a tisíců Slovanů!

Waldšteyn padl — oběť Jezovitů. Co se ale tenkrát před 200 lety nestalo, může se posud státi. Posavad panuje v Turcích despota asiatický a jeho drábové hubí lid tichý slovanský, jenž úpí pod břemenem cizonárodního otroctví. Slované v Turcích hledí na vykupitele, spolukmenovce své do Rakous, očekávajíce od těchto svobodných bratří svých dar svobody a samostatnosti národní. Na této straně po Dunaji kvete pro Rakousko blaho a velikost, ne ale ve Vlaších, ne v Haliči. Škoda na stokrát peněz a krve ve Vlaších. Škoda toho nákladu, který vynaložen jest na poněmčení Haliče! Vyhozeno, marně vyhozeno. Lepší odměnou byla by vděčnost celého národu polského, než Halič, provincie nespravedlivě dobytá a hrůzou držená při mocnářství. Nepochybujeme, že celé Polsko, kdyby zas nyní povstalo na svět, věrným bude spojencem Rakouska, věrným spojencem Čechů a jižních Slovanů. Bylať by to pěkná mohutnost od břehů baltických až k břehům Středozemního moře, lepší než veškeré Německo!

4.

(Národní Noviny z 28. dubna r. 1848. Č. 20. S. 77. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 4. až 5.)

Německo.

Stav nynější tohoto národu, jenž dříve pod jménem Deutscher Bund v zeměpisech se jmenoval, nanejvýš

jest hoden naší české pozornosti v důležitém tomto čase. — Mocnářství Rakouské až k časům Napoleona neslo jméno jednotlivých zemí, a společný náš panovník, jehož hlavní síla byla v království uherském a českém, nesl až po tu dobu titul císaře německého. Že toto císařství malomocné a jen skoro prázdný titul bylo, o tom mluví zjevně historie.

Když Napoleon i tento pouhý titul německého císařství zničil zřízením spolku Rhýnského, složil císař německý jméno své, a tu nastalo jméno císařství Rakouského,[1]) jehožto dva nejhlavnější sloupové byly Cechy a Uhry. Napoleonova síla klesla, a místo císařství německého nastal Německý Spolek (Deutscher Bund), to jest jakýsi podivný svazek samostatných malých knížat německých.

Císař Rakouský František I. učinil nejhlavnější politickou chybu svou tím, že k tomuto německému spolku přistoupil; ne s celým císařstvím, ale jen s větší polovicí, totiž s tak nazvanými německými zeměmi svými. Tenkráte ještě musela naše ubohá vlast Čechy a Morava trpěti tiše nazvání německé provincie, tenkráte se nikdo neptal národu našeho, chceme-li přistoupit k německému spolku, tenkrát byl císař pastýř, a my jsme byli jeho stádo. Od té doby náleželi jsme k německému spolku, ovšem jen více dle jména, a jak se zdá nejvíc proto, aby mohl Mettrnich [2]) převahou svou ve spolku s Pruskem a s některými jinými po-

---

[1]) Císař německý František II. (1792—1835) přijal dne 11. srpna r. 1804 název dědičného císaře rakouského; dne 6. srpna r. 1806 složil důstojnost německého císaře.

[2]) Státní kancléř kníže Klim. Mettrnich (nar. 1773, zemřel 1859) byl dne 13. března r. 1848 z úřadu svého propuštěn.

dobnými vládami kazit v ostatním Německu všechno šlechetné a dobré, aby se mohl opříti všemu pokroku v Němcích. Přiznejme se směle, že jsme my německému spolku jen k ostudě sloužili. Rakousko, to jest Mettrnich, byl nejhlavnější škůdce v celém Německu; skrze něho nesměli ostatní Němci svobody užívati, nás právě postavil despota ten za závaží pokroku německého, a tu převahu, kterou v německém spolku skrze náš počet měl, jen ke zlému užíval. My jsme byli vždy v německém spolku jen Kocourkov, na nás celé Německo prstem ukazovalo, s potupným úsměchem o nás »Oesterreichrách« mluvilo atd.

Toto vyznání není hanba naše, proto že se tato ostuda, tyto překážky neděly s naší vůlí, nýbrž proti ní. My jsme museli stát tam, kam nás vstrčili, proto že jsme ještě neměli dosti síly a zmužilosti, abychom říci mohli platně: »Nechceme!« Nestyďme se tedy za to vyznání, tím více, když se nyní o druhé dobrovolné spojení s Německem jedná. Nač budeme nyní dále plačtivou figuru v německém spolku představovati? Zachce se nám snad býti v Německu posledními, kdežto můžeme býti v Čechách prvními?

Němci ve Frankfurtě nás toužebně ke spolku zvou, Šuselka,[1]) Makovička,[2]) Kuranda[3]) jsou volaví jíkavci,

---

[1]) Viz poznámku v dílu I. S. 46.

[2]) Frant. Makovička, doktor práv, narodil se r. 1811 v Hagensdorfu. Byl supplentem věd politických na pražské universitě, roku 1846 stal se professorem v Krakově. V březnu r. 1848 vrátil se do Prahy a při volbách do Frankfurtského parlamentu kandidoval v Chomutově, kde byl i zvolen.

[3]) Ignác Kuranda (1812—1884) německo-rakouský žurnalista

kteří nás mají do klece přivábiti; budeme tak hloupí a sedneme na vějíčku? — Promění se celá česká země v Německý Brod a v Šosovice, které s německým praporem jako Don Quichotte do pole vytáhli — proti Čechům? — Nikoli, český národ, česká země odjakživa radovala se z většího daru rozumu a úsudku. Když vás někdo, o němž dobře víte, že vždy vaším ouhlavním protivníkem byl (a to byli hlavní vůdcové parlamentu Frankfurtského odjakživa), tak uctivě do domu svého zve, budete se tázati s nedůvěrou na příčinu této nenadálé sladkosti. Což pak budete věřit, že česká země nevyhnutelné koření jest k uvaření nové německé říše? Což pak bez nás Německo neobstojí? Což jsme my Čechové tak nesmírně potřebný článek v řetěze velikého svobodného Německa?

Bláhovci! fantasie německých doktrinářů, kteří se nyní zběhli ve Frankfurtě, blouzní poeticky po březích Rhýna i Dunaje! Rhýn a Dunaj jsou hlavní žíly velikého Německa, které fantasie jejich naplnilo — ale, ale, ale jednu žílu jim podťali Francouzi, a druhou žílu podetnouti musí Slované. Dunaj jest řeka slovanská, Dunaj jest náš, a to jest vlastně první a poslední jednání celé té tragedie. Nám Čechům naznačil osud čestné, ale nebezpečné místo první bašty slovanské na západě: hájili jsme hory své tvrze po tolika věků se ctí, budeme je hájiti posud, a Dunaj bude naše slovanská řeka, Rakousko bude slovanská říše. Padneme my Čechové — veta bude po slávě Slovanů svobodných západních, veta bude po Rakousku!

politik, založil r. 1841 časopis »Grenzboten«. V r. 1848 byl zastancem myšlénky velkého a jednotného Německa.

6. (PROTI VLÁDNÍMU ROZKAZU: VOLITI DO FRANKFURTU.)

(Národní Noviny z 22. dubna r. 1848. Č. 16. S. 61.)

Ministr vnitřních záležitostí rakouských svobod. pán Pillersdorff nařídil ve všech zemích rakouských vypsati volby pro národní shromáždění německé ve Frankfurtě n. M. Nařízení to vztahovalo se přirozeně také na království České. V Čechách však nejvyšší purkrabí hrabě Rud. Stadion svolal dne 18. dubna r. 1848 radu členů Národního výboru Pražského, a ta vyslovila se proti vypsaným volbám a důvody své oznámila ministerstvu vnitřních záležitostí. Podobně v Brně vyslovil se sněm proti Frankfurtu. Za těchto okolností psal Havlíček svůj článek proti vládnímu rozkazu voliti do Frankfurtu.

Známo, že nedávno vyšel od ministerstva Vídenského rozkaz do Prahy i do Brna, aby se hned vyvolili deputovaní do Frankfurtu. Pražský nejvyšší p. purkrabí hrabě R. Stadion, poradiv se s několika zkušenými muži, ustanovil se na tom, že rozkaz ten ani neohlásí, nýbrž do Vídně strany té věci o jiné rozhodnutí psáti bude. Také v Brně odmrštil sněm poslání deputovaných do Frankfurtu.

Rádi bychom věděli, jakým právem smělo ministerstvo takový krok učiniti, neptavši se země. Zdá se, že naše ministerstvo zapomnělo na slovo konstituce, které znamená, že se při všech důležitých věcech (a nové státní spojení jest jistě veledůležitá věc!) napřed

sněmu zeptati musí. Jest-li ministerstvo ještě jednou nám s takovými »rozkazy« přijde, navrhujeme zrovna, aby obžalováno bylo ze zrády zemské. Budeme-li se chtít připojit k novému německému národnímu spolku, ustanovíme si to na sněmu a nejsme děti, aby za nás ministerstvo pečovalo co poručník.

Víme ale dobře, jakým způsobem se to stalo ve Vídni. Císař Pán tak nesmýšlí ani rodina ani rozumnější ministrové (ku př. Pillersdorf, jenž jest muž výborný, rodem Moravan), a ve Vídni panuje anarchie, několik křiklounů vede tam všechno, jurid. polit. Leseverein, to jest původce všeho přehnaného německého trikolorství. Ti cpou všude trojbarvu cizí místo barvy císařské rakouské, ti vysílají emisaře zvlášť do Čech a popuzují proti nám naše německé krajany a naše bratry Moravany! Tito nutí vládu k podobným škodlivým pro Rakousko krokům. Tito by rádi zhubili Rakousko, aby mohli založiti velikou říši ve Frankfurtě.

My v Praze smýšlíme jinak a proto stojíme prozatím na svém odpovědném ministerstvě, abychom sami se doma řídili a nebyli loutka, s kterou si několik buřičů ve Vídni hraje. Budou-li ve Vídni takoví lidé panovati, skutečně zapotřebí bude, abychom J. M. C. v deputaci poprosili, by mezi námi v Praze na svém starém velikém královském hradě tak dlouho bydleti ráčil, až nastane ve Vídni smýšlení pravé Rakouské. Nám Slovanům záleží nyní na udržení Rakouské říše, Němcům, jak pozorujeme, nezáleží nic. Dle většiny se ale všechno řídí, a ať J. M. C. odevzdá blaho své do rukou Slovanů a přesvědčí se brzy, že dobře učinil. *H. B.*

---

7. QUOUSQUE TANDEM ABUTERE, O BREIER, PATIENTIA NOSTRA?

(Národní Noviny z 29. dubna r. 1848. Č. 21. S. 81.)

Eduard Breier (1811—1886) známý německý povídkář stal se r. 1847 redaktorem časopisu »Prager Zeitung«. Vystupoval v r. 1848 proti snahám českým, a proto Havlíček v čele »Národních Novin« velkým písmem věnoval mu tyto řádky:

Jak dlouho se bude ještě vláda naše trpělivě dívati na tohoto člověka, jenž jest redaktorem ouředních novin Prager Zeitung a nejhanebnějším způsobem vystupuje proti národu, proti cti a proti slušnosti? Jest to oumysl vlády, aby se v ouředních novinách bilo do obličeje celému českému národu?

Jak dlouho budete ještě trpěti, Pražané! mezi sebou cizince, který zapomínaje se nestydatě proti hostitelům svým, na nás ve vlastní zemi všeliké různice a ostudy snáší?

Ceterum autem censeo, Breierum esse expellendum!

8. (DOPIS Z OLOMOUCE.)

(Národní Noviny z 5. května r. 1848. Č. 26. S. 104.)

Ku konci dubna r. 1848. počalo se v Praze od předních mužů pracovati o svolání sjezdu všech Slovanů na den 31. května r. 1848. Pro myšlénku tu zahájena byla čilá agitace písemná, a působeno bylo i osobním stykem, aby sjezd od Slovanů, zvláště rakouských, byl obeslán. Havlíček měl na starosti získati haličské Poláky. Vydal se na cestu dne 2. května 1848. Z cesty té napsal dopis do Národních Novin tuto otištěný:

V Holomouci dne 3. máje. Právě přijíždím po železnici z Prahy a žádostiv viděti, jak asi vypadá nyní Holomouc, kterou jsem jen za starých časů vídával, pokud ještě na Moravě ležela. Domýšlel jsem se, že se nyní pro nesmírnou svou touhu po spojení s jedním velikým Německem také celý zevnějšek staroslavného hanáckého Jerusalemu proměnil. Hledím bedlivě okolo sebe (ráno mezi 5—6 hodinou); plné náměstí a ulice lidu venkovského, jenž v čisté moravčině prodává plodiny svoje zdejším, vznešené krve Němcům měšťanům. Sem tam asi na 6 místech visely ještě pozůstatky hříchů, totiž trojbarevné německé korouhve, jen že barvy na nich vlastně již nebyly žádné. Leckde visely také již císařské barvy, které tedy zatím u zdejších sousedů k milosti přišly. Jen na příbytku

pana kap. probošta visela také vedle císařské moravská korouhev, a také s hlavní věže skvěla se upomínka ta na Moravu. A ještě jen jaksi potají vyvěšeny jsou v noci, a časopis »Neue Zeit« chlubí se znamenitě za toto vlastenectví — dvoukorouhvové. Že ostatně zdejším Němcům na Moravě mnohem méně záleží, než na Německu, nic podivného není, zvláště když si pomyslíme, že také veliké části slovanských Moravanů málo na Moravě a na vlasti záleží.

Duch zde panuje strašlivý, největší část studentů nosí německý trikolor a to ještě ne z horlivosti pro Německo (což bychom poněkud přece ještě chválili), nýbrž z pouhé apathie, z nedbalosti o všechno politické smýšlení, zrovna jen proto, že holomoučtí čepičáři takové čepice prodávali! — To jsou vyhlídky, to je naděje budoucnosti!! Malý počet studentů — probuzení vlastenci — nosí barvy slovanské, totiž modrou čepici s červeným a bílým páskem (neb moravský znak jest orlice červeně a bíle kostkovaná v modrém poli, ačkoli ti výteční páni Stavové moravští, i tyto poctivé barvy nyní upírají a zcela nebývalou, totiž: žluto-červeně-modrou za zemskou barvu prohlásili). Ostatně ale zde zcela žádný politický život nepanuje, a kdo z Prahy zrovna do Holomouce zajede, myslí si ustavičně, že přejel ruské hranice. Nevím ani sám proč.

Proti Čechům rozšiřuje se zde systematicky zášť a kyselost, a to všelikým dovoleným i nedovoleným, motorným i nemotorným způsobem. Proto prý Čechové chtějí spojení s Moravou, aby se z bohatství moravského co hladovci najedli; o Praze nemluví se zde jinak, než jako bychom tam na všední den i ve svátek

německé maso jedli a krev Němců pili; nejinak než jako Turci a Mamelukové nakládáme s Němci, těmi »ubohými« podrobenci svými! Proto jsme chtěli spojiti se s Moravou, abychom všechny ouřady jen do Prahy a do Čech dostali a tak se na moravské outraty vyživili! atd. atd. Škoda péra dále popisovat. Jediní dva professorové Hanuš[1]) a Helcelet[2]) statečně se drží národnosti moravské, avšak hrubým pronásledováním stiháni jsou; oběma odňata jest redakce novin českých a německých, které vydávati počali v duchu národním, tak že tito dva šlechetní mužové jenom v té pevné naději útěchu nalezají, že budoucnost dokáže pravdu jejich smýšlení.

Ostatně zde strana německá ani patrných lží nelituje, když si něčím pomoci může; tak psali ve zdejším časopise, že v Praze vlaje na Sv. Vítu korouhev německá atd.

Jediná sympathie mezi vzdělanými filosofy holomouckými a námi divochy slovanskými v Praze jest pronásledování židů; právě jsem našel zdejší studentstvo v největším ozbrojení shromážděné v universitě,[3]) kterému tam se shromážditi velel opatrný magistrát, aby žádnému Židu ve městě násilí se nestalo: pravím

---

[1]) Jan Ignác Hanuš (1812—1869) byl od r. 1847 professorem filosofie v Olomouci. R. 1848 redigoval nějaký čas Hölzlovy noviny »Die neue Zeit« a pak zároveň s J. Helceletem »Holomoucké prostonárodní noviny«.

[2]) Jan Helcelet (1812—1876) byl od r. 1841. supplentem a od r. 1846. professorem hospodářství a přírodopisu na universitě olomoucké. R. 1848 redigoval »Selské Noviny«

[3]) Tato universita přestala existovati r. 1855, počátky její sahaly k r. 1566.

opatrný magistrát, protože tentýž magistrát zároveň téhož dne hned za svítání policajty a jiné drabanty své do všech bran postavil s přísným nařízením, aby žádného žida do města nepouštěli. Pravil jsem a pravím ještě jednou opatrný magistrát, co činí, činí důkladně: nepouští židy do města a dává pozor, aby se jim ve městě žádné násilí nestalo.

Nedělejme si žádné marné naděje, pod 10 let není ani pomyšlení, aby národnost slovanská uvědomila se sama; musí se jinou cestou k tomu dopomáhati.

H. Borovský.

9. RAKOUSKÁ VLÁDA A POLÁCI.

(Národní Noviny z 12. května r. 1848. Č. 32. S. 125. až 126. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 6. až 8.)

V Krakově dne 7. máje 1848. Přijeda dne 4. večír do Krakova, našel jsem město v takovém stavu, jakoby nedávno od nepřítele vydobyto bylo.[1]) Na mnohých místech vytrhána dlažba, okna rozbita, rozstřílena, leckde známky bomb a kulí, všude plno vojska, na rynku po celou noc u Sukenice stojí a bivuakuje asi setnina jako v poli před nepřítelem, ze zámku dávného staroslavného sídla králů polských všude míhají se bílé kabáty »ochránců svobody a práva Poláků«, všude na vysokém zámku, nyní v kasárny proměněném, viděti ještě místa, odkud se dávaly městu ony známé poslední důkazy královské, a kus takového důkazu asi 5 liber daroval mi náš vel. p. Tupý-Jablonský,[2]) jenž zde na Zvierzyňci farářem jest, na památku, jak se v Krakově slavilo udělení konstituce.

Již po cestě skrze pruské Slezsko setkával jsem se s emigranty polskými, kteří pokládajíce mne pro

---

[1]) Dne 16. dubna r. 1848 vypukla v Krakově bouře, která však ještě téhož dne byla vojskem potlačena.

[2]) Boleslav Jablonský, vlastním jménem Karel Eugen Tupý, (1813—1881), známý svými básněmi »Písně milosti a Moudrost otcovská« byl od r. 1847. proboštem v klášteře praemonstrátek ve Zwierzyňci u Krakova.

českou, bílou a červenou kokardu za Poláka, důvěrně mi výstrahu dávali, že vracím-li se z Paříže, nebudu do Krakova vpuštěn, a vypravovali mi o všem, co se v posledních dnech přihodilo. Celá skoro emigrace opustila byla Krakov a ve Vratislavi se zdržovala.

V Krakově nemeškal jsem ihned obeznámiti se úplně s okolnostmi nynějšími, a maje rozmluvy s muži nejrozmanitějšího smýšlení, s emigranty demokratické i aristokratické strany, s občany krakovskými radikálního i mírného smýšlení, s ostatními meškajícími šlechtici z Haliče a jmenovitě ze Lvova, s malými měšťany zdejšími, s židy, s českými ouředníky zde ustanovenými, s důstojníky vojska a konečně i s representanty zdejší — policie, a ze všech těch nejrozmanitějších krásných i ošklivých, voňavých i smrdutých kvítků utvořil jsem si konečně obraz pravdivý o stavu zdejších záležitostí vůbec, jakož hlavně o událostech v Krakově v nejposlednějších dobách. Nejlepší ovšem zprávy podal mi náš milý Jablonský, jenž jsa svědkem očitým všeho, nedívá se na události zdejší ani okem janičárů a satrapů systemu Mettrnichova, kteroužto roli zde bohužel naši odrodilci čeští co ouředníci a důstojníci vojenští hrají, ani zas s předpojatým srdcem utištěného Poláka, jemuž nedovolí cit národní, nechváliti všechny kroky krajanů svých a nehaniti všechno, co od nenáviděné vlády rakouské pochází; Jablonský, jediný snad v celém Krakově spravedlivý, jest soudce obou stran ve zjevném nepřátelství proti sobě postavených, poněvadž pouze srdce a rozum slovanský nestranně souditi může o těchto poměrech.

Snažil jsem se dle možnosti vysvětliti Polákům nynější politiku českou, která u nich všeobecné do-

chvaly došla; když jsem ale mínění naše strany Polska přednášel, tu patrně rozpadaly se smýšlení Poláků na dvě strany. Strana opatrná mírná srovnávala se s tím, že Čechoslované, Jihoslované a Poláci spojeni politicky a pomáhajíce jeden druhému, jistě a bezpečně dojdou společného oučele svého, jenž jest samostatnost a důstojnost národní a politická svoboda, a z toho ohledu hotova jest obeslati sjezd slovanský v Praze ku konci máje vypsaný, bychom se tam společně poradili o záležitostech slovanských vůbec a rakouských zvláště. Ačkoli nebudou Poláci snad nikdy tak ouzce spojeni s náhledy českými, jako jsou Jihoslované, a ačkoli také není možná, tak upřímný a tuhý svazek mezi Čechy a Poláky utvořiti, jako jest mezi Jihoslovany a námi, přece doufám, že srozumění mezi Poláky a námi oběma stranám mnohé výhody přinese, zvláště v pádech nyní nepředvídaných, kterých se ale odříkati nesmíme za nynějších časů, za kterých jest všechno možné, i rozpadnutí rakouské říše.

Ubezpečen jsem, že při takové politice, jaká až posud u ministerstva vídeňského v obyčeji byla, snadno ještě do zimy může býti veta po císařství rakouském, a ani my Čechové neuchráníme rozpadnutí jeho. Každý v politice zběhlý vyznati musí, že vlastně jen náhodě děkovati budeme, udrží-li se Rakousko, jistě ale ne ministerstvu, které za posledních dob všem svým národům (vyjma Vlachy a Poláky) přátelství své ukazovalo, jen že bohužel každému na outraty jiného kmenu. Tak na př. ze zdvořilosti k Němcům nařizováno nám, abychom obeslali frankfurtský parlament,[1]) ze zdvořilosti k Maďarům nepovolilo žádosti Ilirů, ze zdvoři-

[1]) Viz díl II. S. 23.

losti k Ilirům učinilo bana Jelačice[1]) komendantem vojenského pomezí, čímž mezi Maďary zjevné zbrojení provolalo, ze zdvořilosti k části Moravanů špatně smýšlející nepovolilo spojení naše s Moravou proti zjevnému právu, vymlouvajíc se, že obě strany tázány býti musí.[2]) Taková politika znamená nikomu se nezachovat, sednout si mezi dvě stolice.

A z té příčiny musíme, ačkoli si upřímně přejeme trvání rakouské říše, přece i přípravy činiti a o tom pomýšleti, co počneme, roztrhne-li se násilně svazek náš s Rakouskem, a z této příčiny musí nám mnoho záležeti za srozumění s jinými přirozenými spojenci našimi.

Co se Poláků týče, počínají sice nyní rozuměti trochu, co to jest vzájemnost slovanská, a přesvědčili se, že nejsme my přátelé vlády ruské. Mírná strana zdejší, ve Lvově i v Poznani a nepochybně ještě více v království polském a na Litvě srovnává se mnoho s náhledy našimi, avšak prudká strana zajisté ještě několikrát vtrhne s sebou povážlivější krajany do neštěstí, jako ku př. v Krakově v posledních těchto dnech, jmenovitě 26. dubna, kde Krakov byl dvě hodiny bombardován kulemi, kartáči a kongrevskými raketami. Popisy události té, které v pražských německých časopisech umístěny byly, pochází od zdejšího c. k. ouřed-

---

[1]) Josef Jelačić (1801 – 1854) byl od Hrvatů zvolen v březnu r. 1848 bánem jako správce trojjediného království a dne 23. března r. 1848 byl od císaře v hodnosti té potvrzen.

[2]) Naráží se zde na kabinetní list z 8. dubna r. 1848, dle něhož (odstavec 4.) žádost Pražanů o spojení zemí České, Moravské a Slezské pod jednou nejvyšší správou v Praze a se sněmem společným měla se státi předmětem rokování sněmu říšského.

nictva a jsou příliš jednostranné. Jisto jest, že obě strany chybily, ale větší vina jest na straně c. k. vlády, a pokud se ouřednictvo v Haliči nezmění, pokud zde budou jen cizinci nejvíc ouřadovati, není pomyšlení na nějaký pokoj v Haliči. C. k. ouřednictvo a národní strana (o sedlácích zde řeč býti nemůže, protože náležitého vzdělání nemají), stojí proti sobě ustavičně co zjevní nepřátelé a jeden druhého všelikými dovolenými i nedovolenými, lidskými i nelidskými prostředky zničiti usilují. Teď zde panuje general Šlik,[1]) český pán, jehožto předek někdy před staroměstskou radnicí co rebellant odpraven byl, a který při příchodu svém zdejšímu obyvatelstvu prý pohrozil, že všechno rozstřílí, nebudou-li se dobře chovat, později ale tento příkrý krok svůj poněkud vymlouval. Svobody tisku a divadla užívají zde v plné míře, národní garda není žádná, shromažďovati se nyní nesmí, a zbraň nikomu nositi není dovoleno. Ba kdo za bránu vyjde, musí mít vysvědčení od policie!

Co ale překáží ouplnému srozumění mezi jinými Slovany západními a Poláky, jest polská hrdost, nedočkavost a neznalství okolností. Polák (mluvím zde o větší části, ačkoli jsou výjimky malé), nezná nic než Polsko a Francouze, o Německu již má křivé náhledy, ale poměry Slovanů západních dokonce nezná. Tak zde ku př. nemají ani zdání o záležitostech uhersko-slovanských, a tyto dni stojí ve zdejších polských novinách, že ban chorvatský Jelachich na čelo se postavil reakce!! Pěkná reakce, zrovna taková, jakou Poláci proti Rusům obmýšlejí! — Hrdost nedovolí Po-

[1]) Byl to František Jindřich hrabě Šlik (1789—1862).

láku mluviti a mysliti o něčem jiném, než o obnovení celé Polsky, jak byla za starodávna, to jest od Baltu až snad k Černému moři! Daleká cesta, marné volání! Co bylo, již nebude! I česká země sáhala jednou od Baltu až k Adrii, ale žádnému Čechu nenapadlo obnoviti tuto říši! To jest největší chyba, že v Polsku jen lidé bez zaměstnání totiž šlechta ustavičně bez práce o politice přemýšlí a jedná. Jinák by byly cesty Poláků mnohem praktičnější: nebo člověk, který jinak zvyklý jest se životem zápasit, zná i všeliké těžkosti v politice zdravěji uvážit a dobré cesty hájit, a nepouští se jako polský šlechtic bez vesla na moře. — A pokavad se nezmění tato stránka charakteru polského, pokavad sám lid polský neucítí potřebu samostatnosti národní: posavad nemají Poláci dle mého domnění žádné jistoty k dosažení záměrů svých.

H. B.

---

10. SLOVO REDAKTORA KE ČTENÁŘSTVU.

(Národní Noviny z 30. května r. 1848 Č. 46. S. 180. = Národní Noviny z 3. června r. 1848. Č. 50. S. 200.)

Uznáváme zapotřebí stranu Národních Novin a postavení tohoto časopisu ke čtenářstvu svému promluviti. Redaktor Národních Novin vyznati musí, že jej ke složení redakce Pražských Novin, kterou po dvě léta byl vedl, hlavně pohnula myšlénka, že nyní za konstituce Pražské Noviny nevyhnutelně budou muset časem svým, až se vláda zpamatuje, ve smyslu vlády psáti.[1] Neboť svoboda tisku, při které každému volno jest o každém kroku vlády mínění své příznivě neb nepříznivě pronésti, všemožně toho žádá, aby vláda měla své noviny, které by jednání její proti odporníkům zastávaly. Nížepsaný, ačkoliv nemíní a nechce vládě jenom odporovati, přece svobodu svého osobního smýšlení nikomu jinému zadati nehodlá, a samostatně bude vždy na všechno, co se ve vlasti děje, patřiti. Proto také staral se hned po udělení svobody nové samostatné Noviny zříditi.

Stalo se ale, že zemská správa Pražská tyto nové Národní Noviny zvláštním cirkulářem obcím schválila, aby si je z obecních důchodů držely. Bylať to věc

[1]) Viz díl II. S. 1.

v každém ohledu přepodivná, že vláda rekomendovala časopis téhož redaktora, který dříve vždy u sl. ouřadu za člověka »nebezpečně« smýšlejícího a za buřiče platil a pronásledován byl, protože s národem svým upřímněji smýšlel, než s vládou. Tuto podivnost ale nyní vysvětliti můžeme. Když předešlý nejvyšší purkrabí, hr. R. Stadion, známou komissi k poradám utvořil, ustanovila sekce pro robotní záležitosti hlavně působením pp. Braunera[1]) a Štrobacha,[2]) že protokoly své bude v Národních Novinách ohlašovati, a proto požádala hr. Stadiona, aby tyto noviny českým obcím držeti povolil a schválil zvláštním cirkulářem. Cirkulář vyšel, ale známo, že od pp. ouředníků málo kde ohlášen byl, nepochybně ze strachu před pravdou, a kromě toho c. k. počty předplacení na naše Noviny málo kde přijímaly, tak že nám onen cirkulář velmi málo prospěl, považíme-li, že posud asi 1050 odběratelů máme, kdežto jest v Čechách nejméně 6000 českých obcí.

Každý dobře smýšlející, buď si on stavu jakéhokoli, uzná zajisté, že Národní Noviny svobody tisku nezneužívaly, neboť byla naše ouhlavní zásada, že v tomto zmatelném čase nesmíme bez potřeby stav proti stavu, občana proti občanu popuzovati, a proto jsme se ve mnohých věcech, které nebyly dle vůle a chutě naší, raději mírnili, jen abychom bouři přirozenou ještě více nerozpalovali. Odvoláváme se na přirozený úsudek veškerého čtenářstva svého. Přece ale

---

[1]) Viz díl I. S. 157.

[2]) Antonín Štrobach (1814—1856), jurista a odborný spisovatel byl r. 1848 od 9. dubna do 10. května purkmistrem pražským. Súčastnil se vůbec veřejného života tehdejší doby, pracoval zvláště v Národním výboru.

nynější náš p. správce zemský, hr. Leo Thun,[1]) za užitečné uznal, ono schválení novin našich opět cirkulářem odvolati (což se za nepřítomnosti redaktora přihodilo).

Tím způsobem tedy nám dlouho nesvítilo slunce příznivosti sl. vlády, a od té doby budeme se zase jenom spoléhati sami na sebe, jsouce sami svým milostivým protektorem, a v tomto stavu si přejeme setrvati až na věky. Myslíme skutečně, že za tento druhý cirkulář sl. vládě více povděčni býti musíme, než za předešlý, neboť nás pochvalou svou (kterou jsme ale nehledaly, jak nám pp. Štrobach a Brauner, původcové její, dosvědčiti mohou) snad leckde v nemilé nám a nezasloužené podezření přivésti mohla.

Vůbec ale utvrdili jsme se tím ve starém oumyslu svém, že nechceme nikdy s novinami svými v nějakém spojení neb svazku s vládou býti, a byť by si byla vláda jakákoli, třeba ouplně dle smýšlení s námi se srovnávající. Národní Noviny budou bohdá vždy, pokud redakce naše potrvá, věrny názvu svému, sloužiti budou jen národu, bez ohledu na všechno ostatní.

Bude-li ale vláda naše tak jak posavad pokračovati, přinuceni budeme chovati se ouplně jako noviny opposiční. *H. B.*

---

[1]) Hrabě Lev Thun Hohenstein (1811—1888) byl jmenován presidentem Českého zemského gubernia po hr. Rudolfovi Stadionovi dne 15. dubna 1848. a uvázal se v úřad dne 1. května 1848, když přijel přes Vídeň ze Lvova, kde byl guberniálním radou.

11. VOLENÍ POSLŮ NA SNĚM ZEMSKÝ.

Prostonárodní slovo k lidu vesnickému a městskému od H. Borovského.

(Národní Noviny z 30. května r. 1848. Č. 46. S. 181. až 182.)

Vyhláškou ze dne 17. května 1848 svolal na své vlastní zodpovídání c. k. guberniální president pražský hr. Lev Thun český sněm na 7. června r. 1848. Havlíček pro volby do tohoto sněmu připravoval čtenáře své tímto prostonárodním poučením.

Nynější sněm, na kterém se rozhodne o celé naší budoucnosti a budoucnosti našich potomků, na němžto si my všichni sami dobrovolně ustanovíme pořádek, dle kterého se říditi chceme ve své zemi, a kterému se pak každý dobrovolně podrobiti musí, tento sněm jest nejdůležitější věc, jenž se po 300 let v Čechách přihodila, a na které každému nejvíce záležeti musí. Poněvadž ale, jak patrno jest, nemohou všichni z celé země se raditi najednou, musí sobě vždy větší počet voliti důvěrníka, plnomocníka, aby na sněmu za ně mluvil, jejich mínění přednášel, o jejich prospěch pečoval, jehožto hlas a mínění potom bude platiti za mínění všech obyvatelů celého okrsku. Tito důvěrníci a plnomocníci vaši jsou poslové t. j. deputovaní, které si nyní v každém vikariátu dva vyvoliti máte. Drazí

krajané! Nahlížíte důležitost takových mužů, jímžto kladete do rukou celé své štěstí, a proto očekávati musí celá zem, že se při volení rozumně a opatrně zachováte.

Poněvadž ale tohoto volení, jakožto věci posud u nás nebývalé, žádnou povědomost nemáte, umínil jsem si na několik kusů pozornost vaši obrátiti.

1. O to dbejte, abyste se ještě před volením v každém vikariátě dorozuměli, kdo by se pro vás za deputovaného hodil; musíte se více obcí dohromady buď oustně ve schůzkách neb (a to nejlépe) aspoň písemně strany toho srozuměti. Toto vám upřímně radím z následující příčiny: Víte, že ten deputovaným bude, kdo nejvíce hlasů dostane; jestli se ale více obcí z vikariátu neb všechny vespolek nesmluví, lehce se státi může, že skoro každá obec jiného si voliti bude, a tak žádný v celém vikariátu nebude mít veliký počet hlasů, když se hlasy vaše na mnoho stran rozstříkají. Představte si, jak tu lehce bude někomu vám nepříznivému sebrati lecjakým způsobem jistý počet hlasů, který bude větší než počet hlasů všech vašich volenců, a ten se pak proti vaší vůli stane vaším zástupcem! Abyste tomu lépe vyrozuměli, dám vám jediný příklad: Dejme tomu, že je ve vikariátu hodně veliké panství, jak snadno tu jest ouřadu potají několik hlasů si získati pro svého kandidáta, a jestli každá obec bez ohledu na ostatní voliti bude, pravím vám na jisto, že se stane deputovaným ten, kterého chce ouřad, a ne ten, kterého vy chcete, proto že váš kandidát bude mít míň hlasů (totiž jen ty hlasy z jedné obce) než kandidát vrchnosti.

2. Nehleďte při volení na žádnou důstojnost a uče-

nost, ale volte si rozumné zachovalé sousedy, kteří užívají důvěry vaší a jsou lidé samostatní, aby se nemuseli na nikoho ohlížeti. Hleďte na to, aby byli vaši vyslancové mužové světa zkušení, neohrožení, kteří dovedou pravdu každému do očí říci, buď si on kdokolivěk, třeba sám J. M. C. král náš Ferdinand! Nevolte nikoho, který již skutkem nedokázal v životě svém, že jest muž neohrožený, jenž od práva svého neupustí, z mužů učených nevolte žádné jiné než takové, kteří se již povždy co dobří vlastencové ukazovali, neboť jest také zapotřebí, aby již Čechové nebyli v poddanosti u jiného národu, nýbrž aby ve své zemi ve vážnosti stáli.

3. Považte, že se na sněmě bude o věci veledůležité, velmi drahocenné rokovati, a že se všechno většinou hlasů rozhodovati bude. Kolikráte se jen o několik hlasů rozcházeti bude, a tito hlasové budou mnohému nesmírně drahocenné, drahocennější než mnoho tisíc zl. stř. Nesáháme nikomu do svědomí, ale již jest svět takový, že člověk ztratí raději 10.000 než 50.000, a že tedy raději těmi 10.000 po těch 50.000 hodí. Krátký smysl dlouhé řeči jest, abyste volili muže, o kterých přesvědčeni jste, že jsou mužové svobody milovní a že se od nikoho uplatiti nedají.

4. Nedejte se od nikoho buďsi malý nebo velký žádným způsobem nutiti, abyste tomu neb onomu hlas svůj dali; beztoho odevzdáte cedulky své potají a proto se každé mstě neb nenávisti vyhnete.

5. Nezapomínejte také zvlášť na to, že, jakmile deputovaného si vyvolíte, již více práva nemáte v něčem mu poroučeti neb zakazovati, nýbrž on sám dle své vůle za vás mluviti a jednati smí, tak jak za dobré uzná.

Právě proto musíte o to dbáti, aby muž od vás vyvolený tak smýšlel, jako vy smýšlíte.

6. Víte, že každý na svou cedulku čtyry jména napsati musíte: nemyslete, již dosti na tom, když první dva dokonalí mužové budou, že na třetím a čtvrtém nic nezáleží, a že tito deputovanými beztoho nebudou, že jen snad pro jméno na cedulce stojí. To byste se mohli škaredě podvésti, nebo vězte, že deputovanými budou ti dva, kteří v celém vikariátu nejvíce hlasů obdrží, a že každý z vašich 4 napsaných jmen stejně platí, a že by právě jeden z poslednějších vašich čtyrech nejvíce hlasů míti, deputovaným se státi mohl, kdyby snad větší část voličů jen z pouhé zdvořilosti neb z pohodlnosti jméno jeho na lístek napsala, spoléhajíce se na to, že beztoho jen první dva deputovanými býti mají. Proto musíte napsat 4, z nichž každý dobře za deputovaného se hodí, a aby všichni 4 byli stejného s vámi smejšlení.

7. Co se ostatně stavu deputovaných týče, doufám, že již váš vlastní zdravý rozum vám poví, jak se zachovati máte. Považte, že na tomto sněmu bude ještě celý starý sněm, to jest asi 200 šlechticů, kteří právo měli na sněmy choditi, pak asi 90 deputovaných větších měst a asi 220 deputovaných ostatního lidu venkovského. Mnoho se na sněmu jednati bude o porovnání poddaných dosavadních s vrchnostmi. (Neboť poddanství přestati musí). Vyvolíte-li si tedy vyslance takové, kteří více o vrchnosti než o poddané pečovati budou, jistě si špatně ustelete. Z toho ohledu bojovali jsme v Národním Výboru mnoho o to (jak z novin víte), aby ouředníci voleni nebyli, když jsme ale nic nepořídili, zůstala celá věc jen na vás a vaší opa-

trnosti. Pomozte si sami, koho nechcete volit, nemusíte. — Nemyslím, abyste se snad ouředníka již co ohně varovali, jsou i mezi ouřednictvem mužové, kteří o vás dobře smýšleli a smýšlejí, avšak vy sami je nejlépe znáti musíte.

8. Též vám výstrahu dávám, abyste pokoutní písaře a podobné lidi, ač by se váš prospěch vyhledávati zdáli, přece za vyslance nevolili. Jsouť obyčejně povahy nejisté, a jak lehce se za nějaké slíbené zaopatření neb za jinou dobrou náhradu dají koupiti, sami nahlídnete. Jak vám za peníze sloužili, budou sloužiti jiným, kteří jim více dají.

12. (PROHLÁŠENÍ NÁRODNÍCH NOVIN NOVINAMI OPPOSIČNÍMI.)

(Národní Noviny z 6. června r. 1848. Č. 52. S. 205.)

Dne 6. června r. 1848. začal vycházeti v Praze časopis »Pokrok«. Byl to orgán vlády, zvláště hr. Lva Thuna. Redaktorem časopisu toho byl V. V. Tomek. »Pokroku« vyšlo jen několik (asi 6) čísel. »Pokrok« jest časopis dnes velice vzácný a těžko přístupný.

Dnešním dnem vyjde první číslo novin »Pokrok«, které bude vláda naše ve svém smyslu vydávati. Poněvadž tedy nastoupila doba, kdežto vláda sama může smýšlení a jednání své zastávati, majíc k tomu zvláštní svůj časopis: můžeme nyní již směle odporovati vládě ve všem tom, co se nám k prospěchu národu českého býti nezdá. Až posavad, ač se nám mnoho velmi nelíbilo, šetřili jsme vládu co bezbrannou a nezvyklou ku konstitučnímu zápasu v novinách.

Krátkými slovy řečeno: Prohlašujeme Národní Noviny za noviny opposiční. V budoucím čísle podáme své politické vyznání víry, aby každý sám dle svého dobrého svědomí usouditi mohl, chce-li držeti s námi, nebo býti proti nám.

Redakce Národních Novin.

13. ZASADY NÁRODNÍCH NOVIN.

(Národní Noviny z 5. června r. 1848. Č. 53. S. 209.)

1. Blaho a sláva národu česko-slovanského jest náš nejhlavnější oučel, k tomu směřujeme všemožně, a hotovi jsme všeho jiného, buď si to cokolivěk, odříci se, kdyby to blahu a slávě českého národu překáželo. — —

2. Rovnost mezi Čechy a Němci nerozumíme tak, aby všeho měli Němci polovic a Čechové polovic. Toť bychom za velikou křivdu Čechů vždy považovali, neboť jest Čechů $^{3}/_{4}$ a Němců $^{1}/_{4}$ v zemi. Naše mínění jest: Čech i Němec užívej každý všelikého pohodlí strany národnosti své v ouřadech i ve školách, jinak ale Čechové přednost mají, poněvadž v Čechách jsme a většina Čechů.

3. Kdokoli se proti spojení Moravy a Čech protiví, toho za zrádce národu považujeme a za ouhlavního svého nepřítele. Nebot jenom skrze toto spojení může kvésti blaho a sláva lidu moravského i českého.

4. Žádným způsobem nechceme býti provincií rakouskou: nýbrž koruna česká požívati musí ouplné samostatnosti, čím větší tím líp, tak aby Rakousko (nepřijmeme-li jiné jméno místo tohoto u mnohých národů nenáviděného) bylo jen foederace (spolek) samostatných zemí a národů.

5. Ostatně se samo sebou rozumí, že držíme a držeti budeme stranu demokratů, to jest ouplná rovnost všech občanů před zákonem. Ačkoli jsou a vždycky býti musí ve světě nerovnosti, jak ve jmění, tak ve schopnostech a zásluhách: přece před zákonem stejně platiti musí každý občan, buď si bohat neb chud, šlechtic nebo nešlechtic, učený nebo neučený.

6. Všech stavů si vážíme, pokud jiným neškodí a nepřekážejí. Privilegie šlechty, které ostatním stavům škodí a překážejí, buďtež zrušeny. Ostatně daleko budiž od nás, nenáviděti šlechtice, proto že jest šlechtic: naopak, vážíme sobě šlechtice, který nyní upřímně s národem drží, tím více, protože mnohem záslužnější jest, když privilegovaný bez záště upustí od svých starých privilegií.

7. Co se náboženství týče, ctíme každé upřímné a svědomité přesvědčení; ale nenávidíme pokrytce, kteří očima vždy k nebi míří a rukama se světa chápají, kteří nemajíce v srdci žádné náboženství, před světem největší nábožnůstkářství provozují a zuřiví odsuzovatelé jsou všech, jenž mínění své upřímné poctivě povědí.

Katolickou církev považujeme za hlavní zemskou, avšak aby ostatní církve v zemi naší uvedené ouplné požívaly svobody. Reformy katolické církve, které za potřebné považujeme a o které vždy bojovati budeme, jsou:

Zrušení celibátu, aby kněz byl občanem skutečným a neprotivil se přírodě; zřízení více biskupství, aby biskupové zase byli jen starší kněží, ne pak magnátové světští; uvedení národního jazyka do církve místo latiny, synody církevní,

zrušení patronátu, postupování podle zásluh, zrušení štoly, desátku atd. a uvedení stálých slušných platů, spojení učitelského a kněžského stavu v jedno.

8. Budeme vždy směřovati k tomu, aby vláda obětovala na školy a na vzdělání nejméně desetkrát tolik, co posud, na vojsko ale a na diplomaty zase jen $^1/_{10}$ část toho, co posud.

9. Strany ouřednictva jsme přesvědčeni, že časem svým na třetinu zmenšeno býti může, a to ještě k většímu urychlení prací. Ouředník jest služebník země: obce jsou zcela svobodné ve své administrací.

10. Co se zřízení zemského týče, přejeme si jednu komoru, ve které všechny druhy občanů dle přirozené váhy své náležitě míti budou. Když tři sněmy po sobě na něčem se usnesou, budiž to zákonem i bez královského potvrzení, jako v Norvéžsku.

Zjevně jsme pověděli oučel svůj, aby každý též zjevně s námi neb proti nám býti mohl, jak za dobré uznává. My, bohdá! dovedeme hájiti tyto své zásady proti všelikým námitkám. *H. B.*

---

14. VE VĚCECH SNĚMU ZEMSKÉHO.

(Národní Noviny z 8. června r. 1848. Č. 54. S. 213.)

Sněm na 7. června r. 1848. rozepsaný byl na počátku června r. 1848. odložen, poněvadž přípravné práce pro sněm tento nebyly ukončeny. Na kdy sjezd se odročuje, nebylo udáno, nařízeno však, aby volby poslanců »na všechen způsob všude na nejdéle do 15. června l. r. ukončeny« byly. Než ani tehdy postup přípravných prací se příliš neurychlil. Proto K. Havlíček napsal tento článek:

Dne 7. června. Stran sněmu zemského věru se diviti musíme nepořádkům, s jakými vláda naše k tomuto prvnímu důležitému kroku obnovení vlasti naší přistupuje. Dne 15. má být všude volení ukončeno, a jistě víme, že posud ani instrukce všude rozdány nejsou; komissaři ještě z Prahy neodjeli, a slyšíme, že již leckde voleno jest. Mezi lidem roztrušují se buď zlomyslně neb z nerozumu podivné zprávy, že nemůže být nikdo deputovaným, kdo 6 škol nestudoval, kdo německy neumí atd. Rozliční pánové obcházejí si lid drobný, jenž také právo má voliti, a sbírají mezi ním pro sebe neb své známé hlasy. Usedlí sousedé, kteří největší část obtíží země nesou, bojí se, že všude přehlasováni budou ve vikariátech od domkářů a jiných polnosti nemajících, a že pak v záležitostech svých nenajdou na sněmě zastání!

Vy, pánové! kteří snad rozličnými pletichami při volení na svou stranu verbovati zamýšlíte, pamatujte na to, co se stane, podaří-li se vám sestaviti sněm reakcionářský, který by snad jednal proti národu! Pamatujte, v jakém čase žijeme, a že takový sněm nevyhnutelně povede k revoluci a k bouřkám a záhubě země. Ani vy svého cíle nedojdete, a přece na celou zem uvádíte veliké neštěstí. Starejte se raději sami o to, aby byl sněm svobodomyslný, rozumně smýšlející, a ačkoli mnoho ustanoví, co se vám snad líbiti nebude, přece bude pro vás lépe, než svedete-li v zemi občanskou válku a různice. Ty zajisté především na vaši hlavu se valí! — Ostatně jsme již strany sněmu dosti podotkli, co by mohlo posloužiti k poučení; kdo Noviny nečte, nedá se poučiti, a kdo nechce být poučen, toho ani Noviny ani nic jiného nepřivede na jiné smýšlení. My se sněmu nebojíme: ať si je jakýkoli, proti svobodě a právu nesmí nic ustanoviti, neboť národ ještě příliš dobře pamětliv jest sobě své síly.

---

15. REDAKTOR KE ČTENÁŘSTVU SVÉMU.

(Národní Noviny z 24. června r. 1848. Č. 57. S. 225.)

V pondělí svatodušní dne 12. června r. 1848. vypukly v Praze bouře, které způsobily zvláště v Čechách veliké vzrušení. Neklid v Praze zabránil Havlíčkovi, aby vydal v týdnu svatodušním své Noviny. Když se rozbouřené vlny poněkud uklidnily a nastala možnost vydávati časopis, podal Havlíček čtenářstvu svému vysvětlení:

V Praze dne 22. června.

Očekáváte ode mne vším právem ouplné a dokonalé zprávy o strašlivých událostech Pražských v týdnu posvatodušním. Vímť, že každý v dobách tak hrozných, kde se po venkově rozšiřovaly nejpodivnější oustní zprávy dílem z nevědomosti, dílem ze zlých oumyslův, že každý v takových dobách každou hodinu bolestně čeká na noviny: ale celý týden po svatém Duchu nemohli jsme v Praze dokonce žádné noviny vydávati. Celá Praha byla veliké bojiště, každá ulice byla několikrát zatarasena, novinárna naše byla ve středišti nejvíce vystavena kulím děl vojska z Malé strany. Po celý čas střelby vojska z Malé strany lítaly kule kartáčové skrze okna mého bytu, a v noci na 17. vyhořel byt můj z částí, když zapálila střelba vojska mlýny sousední a s druhé strany dům Kolloredský. Až po

dnešní den doutnají ještě tyto mlýny. Celý ten týden nešla pošta, my v Praze věděli jsme o celém světě tak málo, jako celý svět o nás, ba ani v Praze nevěděli v jedné ulici, co se děje v druhé. Tuť nebylo ani pomyšlení na psaní, tisknutí a rozesílání novin.

Když přestal boj a vojsko setrvalo v postavení svém na Malé straně, počali jsme se po Starém a Novém městě ohlížeti, potkávali jsme se a divili se jeden druhému, že ještě žijeme. Mnoho mužů vzali do vězení na Malou stranu, mezi nimi i hraběte V. Deyma,[1]) nakladatele na tyto noviny, jenž již od 13. ve vězení sedí, aniž víme, pro jakou vinu. Prohlášeno jest nad námi vojenské právo,[2]) na Hradčanech sídlí naše nynější vláda kníže Windischgrätz[3]) a hrabě Lev Thun,[4]) a nevíme žádný, v jakém poměru jeden z nich k druhému a oba zas k ministerstvu neb k J. M. C. stojí. Ubezpečují nás sice oba dva v plakátech na rozích přibitých, že nám svobody od J. M. C. udělené zůstanou, avšak vyšlo též následující ohlášení:

OZNÁMENÍ.

Následující, na hradě Pražském vydaný vysoký rozkaz mně doručen byl, jehožto obsah se oznamuje, aby obyvatelové Prahy o něm vědomost dostali a dle něho se řídili.

Dr. Vaňka,
pr. purkmistr.

Jak dlouho obležení hlavního města trvati bude, následující nařízení se zachovati musí:

---

[1]) Viz díl I. S. 247.

[2]) Stalo se tak dne 16. června r. 1848.

[3]) Kníže Alfred Windischgrätz (1787—1862) byl tehdy v Praze komandujícím generálem.

[4]) Viz díl II. S. 38.

1. Bez ouředního povolení žádné shromáždění lidu drženo být nesmí, a kdykoliv pan purkmistr takové povolení dáti za dobré uzná, tak mu přináleží, to sem oznámiti.

2. Nápodobně žádná jiná ohlášení tiskem a veřejným oznámením na rohách vyjíti nesmějí, nežli taková, která buď od ouřadů vycházejí, aneb pro které se ouředního povolení dostalo. Dříve však, než tisknutý rozkaz na rohách se oznámí, panu purkmistrovi přináležeti bude, to sem oznámiti, když se to nejedná o zástoje, které se politických náležitostí docela netýkají.

3. To samé se týká také oběžních spisků.

Dáno na hradě Pražském 19. června 1848.

A. Windischgrätz, komand. generál. — Thun, c. k. gub. president.

Z duchu tohoto ouředního ohlášení již vysvítá, že také svoboda tisku na tak dlouho nám odňata jest, pokud trvá obležení města. Jak dlouho ale toto obležení města, které již všechnu zbraň odevzdalo, trvati bude: toť ví jediný Bůh! My se bojíme, že bude trvati dlouho. A pokud trvá, bude všechno souzeno vojenským soudem.

Redaktoři všech Pražských novin učinili strany opětného vydávání časopisů svých některé kroky u hraběte L. Thuna; praveno jim jest, že svobodu tisku mají, ale — že budou souzeni, jestli něco »Aufregendes« (popudlivého) napíší, ne podle zákona o tisku, nýbrž dle vojenského práva. Neznám sice žádný paragraf vojenského práva, který by o redaktořích a o tisku jednal, ale představuju si v duchu, jak asi slušeti bude redaktorovi stát před vojenským soudem a souzenu být dle subordinace. Umínil jsem si tedy, že nevydám raději žádné Národní Noviny, pokud trvati

bude stav obležení a vojenské právo. Poněvadž ale včera večer počaly již německé noviny vycházeti, a poněvadž se již čtvrtletí ku konci chýlí, a nespravedlivé jest věru, aby předplatitel na darmo peníze své vyhodil: odhodlal jsem se i já vystoupiti opět na světlo. Lhát nechci a nebudu: abych ouplnou pravdu a celé své upřímné mínění vyslovil již nyní, tohoť snad nikdo ode mne žádati nebude. Hotov jsem zodpovídati každé slovo před nejpřísnějším soudem, bude-li jen spravedlivý a lidský. Ostatek ale Bohu poručeno.

---

16. UPŘÍMNÉ SLOVO STRANY ŘÍŠSKÉHO SNĚMU VE VÍDNI.

(Národní Noviny z 27. června r. 1848. Č. 61. S. 243.)

Ku konci června r. 1848. uveřejněna byla v časopisech vyhláška z 9. června r. 1848., v níž vyslovováno bylo přání, aby se sněm říšský ve Vídni sjel co nejdříve, a vydával volební řád k volení poslanců z Čech. Pro poučení svých čtenářů při té příležitosti napsal K. Havlíček:

Budete se asi diviti, odkud se najednou tolik sněmů a tolik volení nabralo. Dříve nebylo o žádném sněmě, o žádném volení ani zmínky, nyní ale již tři po sobě jsou, neboť brzy po nepodařeném Frankfurtu volilo se na náš český sněm, což i šťastně ukončeno jest, a nyní již zase vypsáno bude volení pro říšský sněm ve Vídni. K tomu jest ještě spůsob volení po každé jiný, tak že se ještě tím poplete lid. Zapotřebí jest tedy, abychom jak náleží věděli, jak jsme na tom s těmito sněmy, a kterak se zachovati máme.

Co se českého našeho sněmu týče, ráčil jej již J. M. C. král náš vypsati na tento měsíc červen, a kdyby se ty truchlivé události Pražské nebyly přihodily, již by seděl sněm náš pohromadě, již by se snad rokovalo o velice potřebných změnách v zemi naší, kterých si všichni bez rozdílu co nejvíce žádáme. Co

se ale již stalo, nedá se na zpět vzíti, a náš zěměsprávce hrabě Lev Thun,[1]) miluje-li upřímně vlast svou, postarati se musí o to, aby co nejdříve sněm pohromadě byl. Na tom našem sněmu rokovalo by se o věcech, které se nás Čechů nejblíže týkají.[2])

Jsmeť ale my Čechové část velikého císařství rakouského, a tu se také o to jednati musí, aby celé císařství dle nového způsobu konstitučně opraveno bylo, k čemu jest ustanoven sněm říšský ve Vídni. Na tom sněmě bude hlavně rokováno o tom, v jakém spolku mají býti rozliční národové a země rakouského mocnářství, a tu zapotřebí jest, aby každý deputovaný, kterého naše země česká do Vídně vyšle, dobré povědomosti měl o těchto ostatních národech a zemích rakouských, aby tito naši deputovaní byli mužové v každém ohledu dobře učení a obratní, by naši zemi přede všemi ostatními ke cti posloužili a všechno jednání dobře k našemu prospěchu obrátili.

Jako jsme vám radili, abyste na český náš sněm domácí nejhlavněji rolníky a takové muže volili za deputované, kteří od vrchnosti odvislí nejsou (a tak se i stalo, že vyvoleno jest nejvíce rolníků), tak vám zas na Vídeňský sněm upřímně radíme, abyste volili muže schopné k vyššímu politickému jednání a učené v každém ohledu. Nestane-li se to, uvidíte, že my Čechové mezi těmi ostatními národy ve Vídni málo pořídíme.

Brzy podáme v těchto Novinách počet mužů,[3])

[1]) Viz díl II., str. 38.

[2]) Sněm tento vůbec nepřišel k místu.

[3]) Stalo se v Národních Novinách ze dne 2. července 1848. Č. 66. S. 261.

o které jsme se zde v Praze uradili, že by schopni byli za deputované na říšský sněm do Vídně, a z těchto pak, chcete-li naší upřímné radě víru dáti, sobě vyberete, který se vám nejlépe líbí, až bude volení vypsáno.

H. Borovský.

---

17. (K ČTENÁŘŮM.)

(Národní Noviny z 28. června r. 1848. Č. 62. S. 245.)

První čtvrtletí našeho nového časopisu chýlí se ku konci: obecenstvo nejlépe ocení, jak se zachovaly Národní Noviny v tomto počátku svém. Co jsme mohli, učinili jsme: avšak se přiznati musíme, že ještě mnoho našim novinám chybí, aby se vyrovnaly ve všem jiným novinám, jmenovitě francouzským a anglickým. Avšak každý považlivý snadno si pomyslí, že okolnosti naše jsou mnohem nepříznivější českým novinám: veliká část stavů vyšších a zámožnějších u nás čte jen německy, a pro skrovný počet předplatitelů nemohou noviny české tak se vzmáhati, jako ku př. francouzské. Jaký jest to rozdíl: 40.000 i více odbíratelů a u nás 1200! Jakých prostředků mohou míti tak velice rozšířené noviny proti našim! K tomu ještě přidejme kvap, s kterým jsme v bystrém toku naší nové mladé svobody k vydávání těchto novin přikročili, a rád nám každý promine některé nedůstatky. Ostatně ale vždy o větší zvelebení našich Národních Novin redakce pečuje: od července získali jsme našeho veleznámého V. Nebeského[1]) co stálého spolupracovníka, jenž záležitosti rakouské a německé, pak literaturní vůbec

[1]) Viz díl I. S. 155.

na starost svou převzal, tak že z jeho péra mnoho důkladných článků očekávati můžeme. Největší část čelnějších mužů našich slíbila nám pomoc svou literární, a doufáme, že budou Národní Noviny opravdivým zástupcem českého národu. Kromě toho zařídili jsme nyní redakci tak, že každou částku jeden zvláštní spolupracovník na starosti míti a jí zvláště pozornost svou věnovati může; neb jen tak zachová veliký časopis všestrannost svou. Kromě politiky obrátíme nyní zřetel svůj i na všechny ostatní části našeho života, aby Národní Noviny každému ve všem náležitě posloužily.

Jmenovitě ale podám v budoucím půlletí, to jest až do konce r. 1848 onu ouplnou politickou encyklopedii, kterou jsem na počátku roku tohoto (co redaktor ještě Pražských Novin)[1]) přislíbil, která se také započala, ale tehdy od censury překažena jest. Posavad v bouřlivých těchto dobách pro mnohé jiné na rychlo potřebné věci nepřišel jsem nikdy k tomu mně milému dílu: poněvadž se ale vždy více přesvědčuji, že největší část národu našeho velmi si přeje krátké poučení ve všech věcech politických, každému svobodnému občanu potřebných, umínil jsem si nevyhnutelně ještě letos v Národních Novinách poznenáhlu příjemným a lehce srozumitelným způsobem o všem tom krátce ale důstatečně poučení podati. Žádám ale, aby všichni našinci zároveň o to dbali, by obce naše noviny si držely; neboť jen tak dojde národ náš k politické dospělosti a k pravé svobodě.

---

[1]) Viz díl I. S. 219.

18. K MÝM VOLIČŮM VE VIKARIATĚ ČÁSLAVSKÉM.

(Národní Noviny z 28. června r. 1848. Č. 62. S. 245.)

Při volbách do »ústavodárného« sněmu českého zvolen byl K. Havlíček poslancem ve vikariatě Čáslavském, ačkoliv mu nebylo ještě 30 let. Děkuje voličům svým za poctu poznamenával:

Dle vysvědčení v Chotusicích, dne 20. června t. r. od ustanovené volební komisse vikariátu Čáslavského mně do Prahy zaslaného, poctěn jsem od Vás, ctění obyvatelé téhož okrsku, důvěrou tak čestnou, že jste mne bez mého přihlášení za zástupce svého při českém sněmu vyvolili.

Jsem zrozen dne 31. října 1821, a tedy jsem ještě ustanoveného věku 30 let nedosáhl, nicméně ale hodlám k samému sněmu, který bez toho konstitující jest, se žádostí se obrátiti, abych přece co řádný deputovaný připuštěn byl, a doufám, že sněm tím snadněji žádost mou vyplní, poněvadž:

1. na říšský sněm vídeňský každý 24letý za deputovaného voliti se může.

2. Poněvadž již na třetí rok co redaktor odpovědný politických novin ne sice vyvoleným, ale přece skutečným zástupcem aspoň jedné části národu našeho jsem.

Podaří-li se mi do sněmu připuštěnu býti, budu tam se vší silou a s nejlepším vědomím zastávati všechny potřeby, jak Vašeho okrsku zvláště, tak i celé země a národu českého; nebudu-li připuštěn, aspoň mocí tou, která v mých rukou jest, Národními Novinami vždy působiti budu pro dobro národu svého.

Na každý pád ale Váš okršlek tím žádné újmy neutrpí, neboť se o to postarám osobně, aby za mne, pakli bych do sněmu připuštěn nebyl, p. náhradník tu chvíli nastoupil, s kterým strany toho písemně se srozumíme.

Děkuje Vám za prokázanou mi přátelskou důvěru, jsem Váš vždy oddaný

K. Havlíček,
redaktor Národních Novin.

---

19. PŘÁTELŮM NAŠIM NA VENKOVĚ SRDEČNÉ POZDRAVENÍ!

(Národní Noviny z 29. června r. 1848. Č. 63. S. 249. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 8. až 11.)

Bouře svatodušní, které vypukly dne 12. června r. 1848., byly od kruhů vládních prohlášeny za daleko rozvětvené spiknutí a brány byly za záminku, aby nebylo vyhověno slibům, jež byly r. 1848. učiněny. Za takových okolností psal K. Havlíček:

Nedivím se, panuje-li nyní v myslích mnohých na venkově zmatek a nejistota. Slyšíte tam podivné řeči a když my sami v Praze vlastně nyní nevíme, co se dále díti bude, což divu, že na venkově tím méně věděti můžete. Ze všech stran donáší se nám do Prahy zprávy, kterak se mnozí na venkově z toho, co se v Praze přihodilo, velice radují. Kdo ale jsou tito, jenž se radují? — Znáte je dle skutků jejich předešlých; oni se nyní radují, že prý jest po konstituci a po svobodě. Nevěřte takovým řečím: konstituci a svobodu vám nikdo vzíti nemůže, dovedeme-li se všichni mužně hájiti. Ani sám císař Pán nyní konstituci naši odvolati a nazpět vzíti nemůže, protože již samostatně nepanuje a protože všechny změny, které se nyní platně v zemi naší státi mají, jenom od sněmu s potvrzením

J. M. C. vyjíti mohou. Na sněm ale s vy sami voliti můžete zástupce své, a proto by nikdy možno nebylo, svobodu a konstituci nám vzíti, kdyby každý dle sil svých o právo dbal a pečoval. Avšak jest všeobecně známo, že větší část našeho národu pro zanedbalost a nevzdělanost svou ani se o obecné záležitosti nestará, a že jen, abychom tak řekli, z hotového bráti chce, aby již dosažených svobod oučastni byli beze všeho přičinění svého.

Známo vám jest důstatečně, že jest veliký počet lidí, kterým nový pořádek konstituční velmi nevhod přišel, poněvadž jim nyní možno nebude, lehkým způsobem dobře živu býti. Kdo jsou ti lidé, víte sami nejlépe, znáte je, máte jich všude několik na blízku. Ti by se ovšem rádi vynasnažili, aby zas všechno při starém způsobu zůstalo, a všelikých prostředků užívají k dosažení svého cíle. Proti těmto musíme se tedy všemožně opírati a svobodnou konstituci svou proti nim hájiti, zvláště nyní, kde u všeobecném zmatku všechno se kolotá, sněm za sněmem vypisuje, ale žádný se posud nedrží.

My žijeme nyní v podivném stavu: konstituce nám již několik měsíců udělena jest, ale po celý ten čas máme místo konstituce zmatek nad zmatkem. Za celý ten čas nezbylo ještě času na svolání skutečného nějakého sněmu. Tak žijeme zatím napolo bez zákonů: neboť ty svobody, které nám již uděleny jsou (nejen slíbeny), nikterak se nedají srovnati se starými zákony a jmenovitě se starými ouřady. Odtud povstalo vlastně tolik zmatků všude a v Čechách zvláště. Nešťastnými událostmi po Sv. Duchu utrpěla ale naše česká věc alespoň na čas nesmírnou ránu. To si jakožto moudří

a rozvážliví lidé nesmíme zapírati. Nepřátelé naši použili tohoto neštěstí velmi obratně proti nám, ačkoli každý, kdo při oněch událostech v Praze[1]) přítomen byl, dobře věděti musí, že Čechové i Němci na barrikádách vedle sebe stáli a že s druhé strany ve vojště Němci, Čechové, Poláci, Maďarové proti povstalým bojovali, přece uměla nepřátelská strana, která již dávno všemu českému se protiví, celou věc představiti jako boj mezi Čechy a Němci a jakožto porážku Čechů. A skutečně věc ta i vypadá jako porážka naše. Praha jest nyní v stavu obležení, ztratila na ten čas všechny výhody konstituční, a poněvadž Praha jest naše jediné střediště, odkud vychází všechen národní život, utrpěla tím národnost česká velikou škodu. Kdybychom my Čechové kromě Prahy ještě jiná velká města měli jako Němci, kdybychom zatím mohli jako obyčejně pokračovati, nepocítili bychom ani následky onoho vzbouření. Takto ale všichni a celá země trpěti musí; s Prahou poražena jest celá země.

Máme-li ale ze všeho toho neštěstí dobře vyjíti a na tom stupni, kterého jsme se pracně dodělali, zůstati, nevyhnutelně zapotřebí jest, říditi se dle následujících zásad:

1. Zachovati všude v celé zemi co možná největší pořádek, aby nebylo příčiny vytýkati nám nezákonnosti, a abychom pod tou záminkou nemohli na čas svobod svých pozbaveni býti. Kdo vám nyní radí k nějakému násilí, toho považujte buď za nerozumného neb za svého tajného nepřítele. Projevujme vůli svou vždy cestou zákonní, a buďme jisti, že se vždy po

[1]) V dnech svatodušních r. 1848.

dobrém to státi musí, čeho si celý národ přeje. Žádná moc na světě není tak silná, aby mohla odolati spravedlivé žádosti celého národu.

2. Aby ale skutečně celý národ o svou svobodu a o dobré své pravé jak náleží pečoval, o to se musíte vy probuzenější a vycvičenější starati. Musíte ostatním všechno, co sami v těchto novinách čtete neb od jinud z dobrého pramene víte (lži nevěřte, kterých se nyní mnoho rozsívá), vysvětliti a je poučovati. Hleďte všelikým způsobem rozmnožiti počet stejně s vámi smýšlejících, nelenujte si slov k poučení, neboť jen na této cestě dojdem svého cíle. Věřte, že rozumné poučení jest lepší a proti mnohým zlým nebezpečnější zbraň, než prach a železo.

3. Chovejte se zvláště nyní neohroženě, nedávejte snad nějakým nesmělým zalézáním nepřátelům našim moc do rukou. Vystupujte tak, jak zvyklí jste byli, sice hned proti nám nabudou větší smělosti a budou nás kromě toho ještě osočovati.

4. Dávejte dobrý pozor na všechny ty, kteří nyní proti nám vystupují, nám nadávají, zlé přejí a z toho Pražského neštěstí, které každý pravý přítel vlasti oplakává, se těší. Pamatujte si ty osoby, — čas jejich plesání nebude dlouhý, ukáže se brzy pravda, — ale proto si je dobře pamatovati musíme, abychom budoucně aspoň věděli, na koho se můžeme spolehnouti a koho se věčně varovati. Přijde rozličné volení ouředníků, deputovaných atd., což nevyhnutelně s konstitucí spojeno jest, a budete aspoň vědět, koho voliti nemáte, třeba se vám potom Bůh ví jak lichotil.

5. Na svém dobrém právu všude pevně stůjte, a pamatujte si, že kdo své právo dobrovolně zadává,

nejen sobě, nýbrž i jiným škodí. I když se jinému vašemu spoluobčanu bezpráví děje, pamatujte mu se ozvati; pomyslete si: dnes mně, zejtra tobě; nebuďte jako ty ovce, které, když jednu z nich vlk odnášel, nic si nevšímaly a ještě se radovaly, že jinou vzal. Poznenáhla ale i na ně řada přišla, a vlk celé stádo pohltil. Tak nemá pořádný občan nikdy žadné bezpráví okolo sebe trpěti, nýbrž všichni společně musíte vždy každému bezpráví se protiviti: jenom tím docílíte toho, že všichni zastrašeni budou, kteří bezpráví obmýšlejí. *H. Borovský.*

---

20. VÝKLAD HESLA NÁRODNÍCH NOVIN.

(Národní Noviny z 4., 5. a 6. července r. 1848. Č. 67, 68, a 69, 70. S. 265. 269—270., 275.

Uvedený článek psal Havlíček v době, kdy život pražský dusil stav obležení, zavedený po bouřích svatodušních, dne 16. června r. 1848. Článek ten Havlíček v Národních Novinách ani kde jinde nedokončil. Z jakých příčin se to stalo, nevíme.

Mnohý zajisté již po celé čtvrtletí čítal na hlavě těchto novin vždy stejné zásady tlustým písmem vytištěné [1]) : »Skutečná rovnost národností. Spojení zemí koruny naší. Zrušení práv feudálních. Rovnost všech stavů před zákonem. Soudy přísežných. Odpovědné ministerstvo pro korunu naši. Všeobecný sněm celého národu. Národní gardy všude. Úplná reforma škol a ouřadů. Místokrál v Praze« — aniž sobě pomyslil, co vlastně těchto několik řádků v sobě obsahuje. Jest to heslo našich novin, to jest oučel náš, který chceme svými novinami dosáhnouti; chceme tak dlouho usilovati, až všechno to, co ta slova obsahují, skutečně v Čechách a na Moravě uvedeno bude ve skutek. A poněvadž nyní v tomto stavu vojenského obležení mnoho času nám zbývá k rozjímání,[2]) umínili jsme

[1]) Viz díl II. Str. 1—2.

[2]) Viz díl II. Str. 51.

si, smysl svého hesla trochu obšírněji vyložiti, aby každý třeba ve věcech státních méně sběhlý jasně viděl, jaké opravy si přejeme ve své zemi, a aby pak dle svého uznání si mohl sám říci, drží-li s námi.

1. Skutečná rovnost národností. Každému jest známo, že za starých časů před naší porážkou na Bílé hoře v naší zemi jen čeština panovala, všechno se u ouřadů jen po česku jednalo a psalo, všichni stavové se honosili tím, že jsou Čechové. Po bitvě na Bílé hoře ustanovil vítěz nad námi císař Ferdinand II., aby němčina i čeština stejných práv užívaly, a od té doby počala se němčina u nás vždy více zmáhati a čeština domácí ponižovati. Veliký počet nejhorlivějších a možná pověděti nejpoctivějších Čechů vypovězen jest z vlasti, statky se jim pobraly a rozdaly mezi pomocníky císaře Ferdinanda II., kteří byli cizincové z celého světa sebraní, lid náš dán byl této nejvíce cizé šlechtě do nejhorší poddanosti; Lichtenstein v Čechách, Dietrichstein na Moravě, oba cizincové, drželi co správcové zemští železnou metlu nad naší zemí, našinci rozptýleni jsou do celého světa a do zpustlé země naší uvedeno jest nesmírné množství kolonistů německých. Stará naše svobodná konstituce, kterou již císař Ferdinand I. znamenitě pokazil, vzata nám jest ouplně od Ferdinanda II., a nastala neobmezená despotická vláda, kterou jest nejlépe nazvati jezovitskou.

Pod takovou vládou brzy musí v každé zemi klesnouti vzdělání, mravnost, poctivost, statečnost ducha, vynálezy atd., ouplatky všude zjednají průchod, a ouřednictvo s vojskem panují nad těmi, kteří je prací svou a penězi svými živí. Proto se také jenom cizinci zmocnili v Čechách poznenáhla všeho průmyslu a všeho

vzdělání; neboť dosáhnuvše doma lepšího vycvičení, přišli do země naší a zřizovali u nás výnosné dílny a ústavy. Kupectví též bylo vždy hlavně v jejich rukou. Celá šlechta a všichni vážnější stavové počali se poznenáhla jazyka národu svého ba poctivé české krve odříkati, a jmenovitě od časů císaře Josefa, kdežto se vláda sama všelikými velmi vtipně volenými prostředky počala bedlivě a úsilně starat o rozšíření němčiny, od těchto časů utrpěla naše národnost takovou porážku, že jsme my Čechové ve své vlastní zemi opovrhel byli, a že se za hanbu a nevzdělanost považovalo, ve společnostech česky mluviti, tak že ještě podnes jest malý počet lidí vzdělaných, kteří by v mluvení a v psaní mateřčiny své tak obratní byli, jako jsou v němčině, úřadové naši sami tak jsou po zadu, že si ku příkladu translatory (překladače) české drží, jako v Praze sl. gubernium, sl. policie, ačkoli skoro každý ouředník rozený Čech jest a největší počet česky mluví. Tak malou vážnost mají k jazyku našemu a k zákonům tito pánové, že si lenují, naučiti se českému pravopisu! ačkoli jim zákon vždy (ne teprva v konstituci) předpisoval sběhlost v jazyku českém.[1]) Když tedy u samých úředníků zákony v tak malé vážnosti jsou a za žert se považují, což divu, že jestli ostatní lidé ještě méně na zákony dbáti budou. To pak bude hezký pořádek v zemi!

Takový hanebný stav a zanedbávání jazyka a národnosti své my Čechové déle trpěti nechceme a nebudeme, zvláště když zákony na své straně máme, které vždy mluví o rovnosti obou jazyků. Skutečnost

---

[1]) Viz díl I. Str. 262.

ale vždy ukazuje ještě nerovnost do nebe volající, a mohli bychom na sta pádů vypočítat, kde čeština proti němčině u nás zkrácena jest proti zákonu. Ani teď neukazují ouřadové naši chuť a dobrou vůli, držeti se těch zákonů. Jen jeden nejnovější příklad. Vláda vydává nyní v Praze noviny ve svém smyslu německé i české, Prager Zeitung a Pražské Noviny. České vycházejí v malém archu 4krát za týden, německé ve velkém 6krát; německé mají všechna ouřední oznámení, české skoro žádná. K tomu ještě pochází toto ustanovení od hr. Lva Thuna,[1]) který se od Němců za Ultračecha vyhlašuje!

Nechceme-li tedy, aby ze země naší poznenáhla bylo Irsko, kdežto Irčané žebráci jsou a Angličané páni, musíme pevně pracovati o tuto skutečnou rovnost národnosti, která nám tím více dle práva náleží, že jest počet nás Čechů mnohem větší než Němců.

2. Spojení zemí koruny naší. Koruna česká za minulých časů složena byla z nynějšího království českého, z markrabství moravského, z vévodství slezského a z Lužic. Tyto země mívaly od starodávna jednoho společného krále, tak jako v nich obýval národ jeden česko-moravsko-slezský. Později však rozděleny byly země na troje vladařství čili gubernie: českou, moravskou a slezskou, a to sice z té příčiny, aby tím rozdělením veliká moc našeho národu rozkouskována byla a tím jistěji se každému nespokojenému hnutí překážka postavila. Za Marie Therezie ztratili jsme od naší koruny Slezsko skoro celé, které Prušanům připadlo a nyní již téměř naskrze poněmčeno jest. Lužice

[1]) Viz díl II. Str. 38.

také již velmi dávno ku koruně naší nenáleží. Zbyly tedy až posud jen Čechy a Morava, kteréžto dvě země posud podle jména korunu českou tvoří, skutečně ale nikterak spojeny nejsou.

Poněvadž ale nyní všichni rozumní v Rakousích za to mají, že se v Rakousku každý národ sám dle potřeb svých zvláštních doma říditi musí, neboť jsou v Rakousích národové zcela rozliční a sobě nepodobní, tak sice, že by pak Rakousko bylo spolek národů stejně oprávněných: proto zas všichni praví vlastencové v Čechách i na Moravě po tom touží, aby Morava a Čechy dohromady byly jednou částí tohoto spolku rakouských národů. Neboť jsou Čechy a Morava země sobě ouplně podobné, od jednoho národu hlavně zasídlené, tak že se mohou velmi dobře stejnými zákony říditi. Spojením Čech a Moravy dosáhl by náš kmen česko-moravský větší moci a vážnosti ve světě, neboť jest známá věc, že se vždy spojenými silami dále dojde než rozdrobenými. Velmi mnoho by též obě země skrze spojení ušetřily v každém ohledu, poněvadž bychom mnoho ústavů, kterých nyní i v Čechách i na Moravě zvláště máme, potom společně užívati mohli.

Avšak se tomuto spojení našemu protiví nepříznivcové naší, kteří se právem obávají, že bychom pak my Slované moravsko-čeští tím spojením proti jejich útiskům se lépe brániti mohli, a posavád jest převaha těchto našich odpůrců zvlášť na Moravě příliš silná, poněvadž se jim tam podařilo, na mnohých místech proti Čechům u samých Moravanů, našich bratří, nedůvěru a zášť vzbuditi. Musíme ale doufati, že časem svým, až vzdělání se více mezi lidem naším rozšíří, to, co nyní jen vzdělanější žádají, všeobecnou vůlí se

stane celého národu českého i moravského, kteréžto vůli pak žádná moc nepřátelů neodolá. Takové tedy vzdělání rozšířiti časem svým jest též oučel Národních Novin.

3. a 4. Zrušení práv feudálních. Rovnost všech stavů před zákonem. Bůh stvořil všechny lidi podlé obrazu svého, všichni jsme, jak nás pravé náboženství křesťanské učí, bratři, synové a potomkové jednoho otce. Avšak během času přišla tato rovnost skoro napořád k zapomenutí. Lidé zlí a mocnější počali panovati nad svými spolubratry a utiskovati je všelikým způsobem; sami nic nepracujíce žili přece dobře a rozkošně z mozolů bratří svých utištěných, které poddanými nazývali, a kteří pro ně, pány své, pracovati museli. Ti, jenž poctivě a v potu tváři pracovali, vedli život bídný a nuzný, neboť museli největší část výdělku svého odváděti jiným. Tito panující považovali sebe za lid zcela jiný, vznešenější než ostatní, nazývajíce se šlechtou, a ostatní lid, nemoha se povznésti k lepšímu vzdělání, vždy zůstával v temnotě a hrubé porobě.

Mezi národy slovanskými ve starých časech nejdéle se udržela svoboda a rovnoprávnost, neboť všichni mezi sebou za stejnoprávné se považujíce, volili si jen k vůli pořádku starší a vojevody. Později ale národy slovanské, lid tichý a pracovitý, podmaněni jsou skoro všichni od cizinců Tatarů, Němců, Turků, Maďarů, kteří z nich všude své poddané nadělali a šlechtu dědičnou mezi nimi zavedli.

Nyní nastaly opět blaženější časy, s lepším vzděláním rozšířila se v člověčenstvu lepší úcta k sobě samému, spravedlivost nabyla větší váhy, stará feudální

práva šlechty uznána jsou za křivdu a budou zrušena. Zavedena bude ouplná rovnost každého před zákonem, o které ale musím pro vysvětlení několik slov podotknouti.

Rovnost tato nemůže záležeti v tom, aby jeden člověk zcela ve všem se vyrovnal druhému, totiž ve jmění, ve vážnosti, ve schopnostech atd., toť zajisté každý nahlíží. Budouť vždy, pokud svět světem bude, lidé čipernější, přičinlivější, rozumnější, šťastnější atd. než ostatní, a kdyby dnes dva lidé ve jmění sobě docela rovni byli, zítra zajisté již nebudou. Třeba by i rovnost před zákonem panovala, musí býti a budou vždy představení a podřízení, sice by se pořádek, hlavní potřeba dobrého zřízení, nezachoval. Ale rovnost před zákonem znamená tolik, že jeden člověk k vůli rodu svému nesmí předností nějakých užívati před jinými.

Aby tedy toto i v naší zemi zavedeno bylo, k tomu též budeme obraceti snahu svou, ukazujíce vždy zlé stránky takových nespravedlivých předností a blahé následky demokratické spravedlivosti a rovnosti před zákonem.

5. Soudy přísežných. V zemích konstitučních svobodných stává se velmi často, že občané dobře smýšlející s vládou do rozličných sporů a hádek přicházejí, poněvadž každému svobodno býti musí, o každém kroku vlády mínění své buď hanlivé neb pochvalné vysloviti. Vůbec není v zemích konstitučních opposice nic nedovoleného, ba může se zřejmě a veřejně usilovati o svržení vlády a ustanovení jiné, když vláda (dle přesvědčení opposice) neschopná jest, zem jak náleží říditi. Nejvíce se takové odpory dějí v novinách, které pak opposičními se nazývají. Pochopitelno jest,

že pak ministři, presidentové a jiní ouředníci proti takovým odporníkům svým a jmenovitě proti opposičním novinám nechuť mají a rádi by je potrestali a odsoudili. Zapotřebí jest tedy, aby soudce nebyl stranný, aby ouředníci nesoudili nad urážkami jim učiněnými, sice nebude pravá svoboda nikdy v zemi průchod míti. K tomu cíli nejlépe jest, m o c s o u d n í zcela vzíti ouředníkům, tak jako jim odňatá jest moc zákonodární (zákony dává sněm s potvrzením královým). To se nejlépe docílí, když soudcové jsou mužové vyvolení od občanů a také neshoditelni (leč by se jim přestupky dokázaly), aby mohli nestranně souditi bez ohledu na důstojnost, tak aby i nejmenší občan proti nejvyšším ouředníkům (třeba ministrům), nejbohatším lidem, ba proti králi samému u soudů právo své dobré provésti mohl. Ve všech důležitějších věcech musí výrok dáti p o r o t a neb s o u d p ř í s e ž n ý c h, t. j. jistý ustanovený počet k tomu vyvolených a neodvislých občanů, kteří uznati musí, nalezají-li skutečně na obžalovaném onu vinu, kterou ouřady udávají.

Bez takového soudu přísežných jmenovitě by nikde neobstály svobodné, neodvislé noviny, poněvadž by jinak ouředníci vždy redaktory jejich pronásledovali a odsuzovali k trestům peněžitým i do vězení. Jak tyto p o r o t y zřízeny jsou, o tom jindy.

---

21. (O STAVU TISKU A NOVIN.)

(Národní Noviny z 7. července r. 1848. Č. 71. S. 279.)

Jsme přesvědčeni, že o stavu nynějším tisku vůbec a novin zvláště nejrozmanitější mínění po venkově kolovati budou, pročež zde o tom v krátkosti povíme.

Censura není žádná, t. j. že by se snad časopisy před vyjitím předkládaly jako za starých časů, kdežto se v nich všecko svobodnější slovo vytrhovalo, taková censura není žádná. Avšak hr. L. Thun[1]) hned z počátku po nepokojích[2]) všem redaktorům připomenul, aby se s největší mírností chovali, a také jeden po druhém skutečně později napomínán byl. Pokud nám známo, nebyl ale posavad nikdo opravdu uvězněn neb trestán pro sepsání některého článku.

Poněvadž ale vůbec vidíme kolem okolo sebe velikou libovolnost ouřadů, jakož i zatýkání ustavičné beze všech zákonních forem, a poněvadž proti takové síle redaktor se svým pouhým pérem za této doby nic vyříditi nemůže: musíme ovšem jenom s největší mírností svobody tisku užívati a všeho toho se varovati, co by nám jen poněkud mohlo vyloženo být za bouření

---

[1]) Viz díl II. S. 38.

[2]) Rozuměj: po bouřích svatodušních, vypuklých v Praze dne 12. června r. 1848.

lidu. Povinnost naše a svědomí ale žádá, abychom nic proti pravdě nepsali, aniž pravdu tam zamlčeli, kde by z toho celé zemi škoda povstala. To ale jen vždy s největší mírností a zcela chladně učiníme, aby aspoň žádná před poctivými lidmi slušná příčina nebyla, ouředně proti nám vystupovati.

Stane-li se to ale přece, aspoň celá země uvidí, jakou máme svobodu tisku, jakou konstitucí, aspoň celá země se tak makavě přesvědčí, jak upřímně se smýšlí s našimi svobodami. Za takové praktické poučení celé země milerád redaktor Národních Novin podstoupí všechno ouřední pronásledování.

---

22. NĚCO O REAKCI.

(Národní Noviny z 7. července r. 1848. Č. 71. S. 279. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 11—13.)

Tohoto slova se za našich časů tuze mnoho užívalo, a uznali jsme potřebu, i v těchto novinách, kde posavad málo místa nalezlo, též něco v čas o reakci podotknouti.

Patrno jest, že se konstituce mnohým dokonce nelíbí, kteří za starých časů na outraty svých utištěných spoluobčanů dobře a pansky žili: kdo jsou tito, lehce bude uhodnouti, tak že je ani vypočítávati nemusíme. Vzpomeňte si jen, kdo vás utiskoval, komu jste hodně platiti musili za každý krok, který udělal, kdo se nad vás ostatní nesmírně povyšoval atd., a budete hned věděti, komu se konstituce nelíbí. Ouhlavní ale nepřátelé konstituce a svobody jsou nerozumní ouředníci; rozumní a poctiví zajisté se se všemi ostatními občany z naší svobody radují. Přičiňování a usilování těchto všech nepříznivců svobody a zastaralých utlačovatelů lidu jmenujeme krátkým slovem reakce čili zpátečnictví, a každého takového reakcionářem čili zpátečníkem. Poněvadž jest reakce věc hanebná, nikdo zajisté se nepřizná sám, že jest reakcionář; tak jako falešní hráčové si na svůj dům nevyvěsí tabuli

»N. N. falešný hráč«, tak také žádný reakcionář neřekne, že si přeje reakci, nýbrž bude vždy hleděti, chytrým výmyslem spoluobčany své o jejich nová práva a svobody obelstíti, aby to napřed sami ani nepozorovali, a pak když zpozorují, ani již moci neměli, opříti se proti svým utiskovatelům.

Toť byla dlouhá předmluva k tomu, co o nynějších okolnostech našich říci chceme. Známo jest, že se po událostech Sv.-Dušních v Praze a v celých Čechách nesmírné změny staly; mnozí počali ouzkostlivě křičet: reakce, reakce, přijdeme o svou konstituci. Na to ale naše nynější vláda hrabě L. Thun ubezpečuje nás veřejně tiskem, že se konstituce nikterak rušiti nebude. Vládní noviny, které zastávají ve všem hr. Thuna, píší dokonce »o vykřičeném fantomu (t. j. strašidle) reakci.« A dále doleji doslovně takto:[1])

»Pověsti, že by se byli Češi strojili vyhubit Němce a podobné, nemůžeme považovat za nic jiného než za zlomyslné výmysly k hanobení jména českého. Rovněž bylo všude patrno, že se nikdo neodvážil vyřknouti slovo o nějakém zpronevěření císaři neb proti spojení s ostatními rakouskými zeměmi. Vyjádření takové by ovšem bylo vzbouření jako voda oheň uhasilo, a jistě proti tomu obrátilo, kdo by je byl pronesl. Nepochopitelná jest nám tedy bázeň, jakoby věc česká národní měla utrpěti, nebo snažení naše býti zmařeno, nebo dokonce práva národu daná ztenčena. Jako nejsou svobody konstituční od dobrotivého našeho panovníka dne 15. března a 8. dubna nám udělené, následkem posledně zběhlých událostí ani nejmenším rušeny, tak jsou a budou přísně zachována a šetřena nedotknutelná práva národnosti naší« atd.

[1]) Pražské Noviny z 2. července r. 1848. Č. 1. S. 3.

Takto psáti a mluviti jest ovšem věc snadná, ale jak těžko jest takovým slovům věřiti, když jim skutkové, a to po celé zemi, zcela odporují! Jak těžko jest dokázati, že je léto, když jsou řeky zamrzlé! V Praze jest všem lidem i nejpokojnějším i národní gardě, o které všeobecně známo jest, že na vzbouření oučastenství neměla, odebrána zbraň; to samé se děje po venkově; Praha jest tichá jako hrob, nikdo si netroufá na ulici ani dupnout neb vykřiknout, není v celém městě téměř ani kusa zbraně: a přece jest Praha ještě podnes v obležení vojenském — a to jest národní garda; nikomu není dovoleno vydávati bez zvláštního povolení plakáty (ohlášení) neb běžní listy, časopisy drží se rozličnými vyhrůžkami ve krátkosti[1]) a to jest svoboda tisku; žádné schůzky se držeti nesmí, a jak doslýcháme, jednalo prý se již o zavření besedy měšťanské — a to jest associace: zkrátka, v Praze kromě toho slova konstituce nyní dokonce nic konstitučního nevidíme a nezakoušíme. Ovšem všeho toho jediná příčina jest »stav obležení«, nač ale a proč jest tento stav obležení, o tom nás nikdo ještě nepoučil. Osobní svoboda a jistota, která nám již udělena jest od J. M. C., ta se nyní dokonce nezachovává a nikdy člověk není jist, že za dvě hodiny nebude sedět ve vězení na hradě Pražském, kdežto mnozí po mnoha dní ani k výslechu nepřišli. Zkrátka nevidíme nikde jednání konstituční. Sněm náš český beze vší podstatné příčiny a

[1]) [Redaktor těchto novin byl pro dodatek v č. 59, jenž k oznámení hr. L. Thuna od 21. června učinil, a ve kterém o spiknutí pochybuje, před hr. L. Thuna na hrad Pražský povolán, tam přísně napomenut s vyhrůžkou trestu při stejném pokračování.]

proti zjevné vůli J. M. C. krále našeho nedrží se, neboť J. M. C. král náš chtěl a nařídil, aby sněm český před říšským se držel, a volby byly z větší části ukončeny.[1]) Proti vídeňskému sněmu, na který se kromě toho již také volení jen na kvap a takřka halabala děje, již také počíná jeden hrabě, o němž jest známo, že důvěrník jest hraběte L. Thuna, v jedněch zdejších německých novinách chytrým způsobem vystupovati, s tím oumyslem, aby i k tomu sněmu nepřišlo. Ptám se tedy: co jest konstituce bez sněmu? Již od polovice března máme konstituci na papíře, ale od té doby po čtyry měsíce nemohl se žádný sněm započíti! Je-li to jen náhodou, o! pak pravím: Bezbožná náhodo, která nás okrádáš o naši poctivou svobodu! Jen skrze sněm může konstituce skutečně uvedena býti. Bude-li to ale ještě dlouho tak beze všeho sněmu trvati, což jiného míti můžeme v celé zemi, než největší nepořádek, nejistotu, hádky, osočování a — krveprolití. Staré zřízení přestalo, nové se nezavádí! Také se poznenáhla nejvzdělanějšímu lidu pro ty nepořádky sama konstituce v nelibost a podezření uvede, neb si ještě pomyslí, že tyto nepořádky jsou následkem konstituce samé! Ať se jen p. hrabě Thun přesvědčí, jak konstitučně se nyní všude po venkově děje: jsouť lidé, nejvíce ouředníci a také od vojska, kteří zjevně říkají, posmívajíce se: Již jest po konstituci!

Sněm jediné může nám pomoci, a kdo zdržuje sněm, jest ouhlavní nepřítel svobody, pořádku a blaha země. Jen jedinou věc považte: jaké jest po celé

[1]) Viz díl II. S. 48.

zemi braní na vojnu; kdyby ale byl sněm, ustanovil by sněm sám, má-li se bráti a jak mnoho vojska země dáti má, a jsem přesvědčen, že by sněm se zřejmě vyslovil proti vojně, která nepotřebná, marná jest a naši zem do největší zkázy uvede. Neboť již skoro vojna celé zemské důchody pohlcuje, dluhy se nesmírně množí a bankrot zemský se vší svou hrůzou visí nám nad hlavami! *H. Borovský.*

---

23. (PROTI HR. L. THUNOVI.)

(Národní Noviny z 8. července r. 1848. Č. 72. S. 283.)

S nevýslovným podivením a můžeme říci s úžasem čtli jsme dneska ve Vídeňských novinách[1]) ouřední zprávu od hr. L. Thuna dne prvního července z Prahy k ministerstvu zaslanou, že prý zde v Praze ouplná svoboda tisku panuje a jen známým ministeriálním provisorním zákonem obmezena jest.

Nám ale od J. Ex. samého hraběte L. Thuna oznámeno bylo, že po čas obležení onen provisorní zákon o tisku neplatí, a hroženo nám jest »nepříjemnostmi.«

Od té doby dnes jest už sedmý červenec, nám redaktorům nic jiného oznámeno nebylo! Jak si to máme vysvětliti? Jest to opět Missverständniss?

Očekáváme, že nám naše vládní noviny o této okolnosti nějakého vysvětlení podají.

K. Havlíček,
redaktor Národních Novin.

---

[1]) Wiener Zeitung ze dne 6. července r. 1848. Č. 185. S. 58·

24. K ČTENÁŘSTVU SVÉMU.

(Národní Noviny z 14. července r. 1848. Č. 77. S. 303.)

V sobotu dne 8. července r. 1848 o hodině s půlnoci byl K. Havlíček zatčen. Stalo se to proto (Nár. Noviny, 1848, 291), že dne 6. července r. 1848 v Národních Novinách č. 70. S. 275. otiskl tento dodatek redakce: »Jak doslýcháme z některých míst, jsou všude tam, odkud národní gardy ku Praze táhly, přísná ouřední vyšetřování po spiknutí atd. Jsme ale velice ubezpečeni, že o spiknutí v žádném místě dříve nevěděli, až leda z ouředních cirkulářů. Přirozená jest ale věc, že řádní občané, když pošta nejde a žádné jisté a bezpečné zprávy nepřináší, zatím ale nejstrašlivější pověsti kolují, k hlavnímu městu sami táhnou, aby se aspoň přesvědčili, co se děje. Vždyť nemohli ani vědět, kdo vlastně s kým bojuje! Ostatně bych ale rád věděl, nač je národní garda ozbrojena: není-li proto, aby, když zapotřebí jest, třeba brannou mocí pořádek učinila. Jest-li tedy venkovské národní gardy chtěly v Praze, ve svém hlavním městě, pořádek způsobiti, učinily jen svou povinnost«.

Zatím dne 8. července r. 1848 zvolen byl K. Havlíček v pěti krajích poslancem do říšského sněmu, a žádostí ze dne 10. července r. 1848 občané Humpolečtí obrátili se na c. k. zemské praesidium, aby Havlíček byl z vazby propuštěn. Žádosti této bylo vyhověno, a Havlíček byl dne 12. července r. 1848 okolo 9. hodiny večerní propuštěn na svobodu. Dne následujícího Národní Noviny v čele listu přinášely:

Propuštěn jsa z vězení, odejel jsem hned druhého dne, totiž včera na povolání své jakožto deputovaný ke sněmu říšskému do Vídně. Redakci mojich novin převzal v nepřítomnosti mé ochotně na žádost mou vážený přítel můj Václav Nebeský,[1]) jemužto za takovou v nynějších zvláště časech jistě velikou obětivost tuto srdečné díky vzdávám, přesvědčen jsa, že vážené čtenářstvo touto změnou zajisté nejen nic neztratí, nýbrž i získá.

O událostech, které se mně za posledních těchto dnů přihodily, nyní oumyslně mlčím, abych snad, jsa ještě tuze pamětliv trpkostí těchto, touto rozhořčeností svou někomu křivdu neučinil. Po nějakém čase a při chladnější krvi podám o něm ouplnou zprávu.

Ostatně ovšem neopominu ve Vídni pilně do Národních Novin nejen o jednání sněmu, nýbrž i ostatních všech důležitostech dopisovati.

Karel Havlíček.

---

[1]) Václav Nebeský (viz díl I. S. 155) byl dne 9. července r. 1848 poprvé uveden na Národních Novinách jako »odpovědný prozatimní redaktor.«

25. O SNĚMU ŘÍŠSKÉM.

(Národní Noviny z 18. července r. 1848. Č. 80. S. 315.)

První sezení říšského sněmu bylo 11. července r. 1848 v c. k. vídeňské jízdárně. Starostou byl zvolen dr. Josef Kudler. Hned dne 12. července r. 1848 byla předmětem jednání jednací řeč sněmu říšského. Jinak něco důležitého sněm říšský do 17. července r. 1848 nevykonal.

Podlé předběžných poradních sezení sněmovníků nedá se ještě soudit o stranách a osobách. Mnoho jich ještě chybí. Z Čech poslanci tam jsou tuto dobu již mnozí. Oni zajisté musejí konati velký vplyv na celý sněm.

Z Čech jsou voleny všechny hlavy za poslance, snadno tedy může vzplanout boj ve sněmovně. S druhé strany čekají se z Čech, kde vzdělanost pronikla přec již i do nejnižších tříd obyvatelstva, zastupitelé takoví, že svou intelligencí mnoho budou moci rozhodnouti. — Strany se posud neutvořily a neutvořejí, pokud nebude sestaveno ministerstvo. — Jen polští sedláci, zdá se, že mají vytčený již cíl: nepřátelství proti statkářům. My však doufáme, že rozumnost druhých deputovaných přemůže jejich zaryté záští, obzvláště bude-li se dobře s nimi zacházet.

Je přesvědčení, že řeč sněmu může být jen jedna; proti veřejnému vyslovení zásady, že bude tato řeč

jazyk německý, vzpírala se hrdost polská. Vůbec ale, přijme-li se řeč německá za řeč parlamentární a jednací, může se to stát pouze z přesvědčenosti, že by dlouhým odporem všech národností na sněmu se jen dával odpůrcům meč do ruky proti nám, že by samým tlumočením sněm se k omrzení prodloužil a k řádnému konci nepřišel; nesmí se to ale nijak státi z pouhého otročení německé řeči, anebo k vůli a k ulehčení německých poslanců. Slovanští deputovaní by se snadno dorozuměli mezi sebou, ale Němci by jim nerozuměli. Němci nad tím nesmí vítězoslavit; Slované budou mluvit německy, poněvadž Němci neumějí slovansky.

Deputovaní polští mají vůbec více řečnického smyslu, než druhé země, jmenovitě kníže Lubomierski (tentýž, co byl na sněmu slovanském v Praze[1]) by byl málem poučil sněm, jak se má parlamentovat. Z řečí Poláků plane oheň polský. Langie z Krakova zdá se být dokonalý řečník. Mezi řečníky německými vynikají z Vídně Fischhof a Goldmark, Brestl, Neuwall, Neumann, Füster, z Brna Mačer. — Řečníci mluví ze sedadel svých bez přípravy. Na deklamaci a gesta se dokonce nemyslí. Řeční se velmi rychle, že je skoro těžko znamenati je. Starosta Kudler nehodí se k tomuto místu.

Až do 10. července přihlásilo se z Haliče poslanců 72, z Rakous 52, z Moravy a Slezska 42, z Ilirska, ze Štýrska a z Přímoří 35, z Tyrol a Vorarlbergu 12, z Čech žádný. Z Haliče je nejvíc sedláků a kněží, z Tyrol a z Ilirie více ouředníků a vojáků. Z Moravy mnoho právníků.

[1]) Viz díl I. S. 304.

26. SNĚM ŘÍŠSKÝ.

(Národní Noviny z 30. července 1848. Č. 92. S. 361.)

H. B. Dne 27.[1]) rozdělil se podlé přijatého řádu volícího celý sněm na devět oddělení, a to sice losem. Darmo jsme se my Čechové a Poláci snažili mnohými slovy dokazovati nevhodnost takového losování v našich rakouských okolnostech, kde mužové tak rozmanitého vzdělání pohromadě jsou. Chtěli jsme, aby se deputovaní každé země sami rozdělili volením a dle dobrého rozvážení na devět částí, tak aby v každém z devíti oddělení byly síly naše co možná stejně rozděleny. Neboť o každé věci dříve bude v těchto 9 odděleních rokováno, pak každé oddělení ze sebe jednoho vyvolí, a tito vyvolení sestoupí se ve výbor, jenž návrh o věci vypracuje a jej teprva celému sněmu k porokování a k rozhodnutí předloží. Tu již každému patrno býti musí, jak mnoho záleží na tom, aby v každém oddělení byli mužové, kteří by pravý náhled o každé zvlášť nás se týkající záležitosti ve svém oddělení zastávali. Toto však nechtěl nahlížeti vyhlášený německý liberalismus, a p. Goldmark[2]) zjevně nám

---

[1]) Rozuměj 27. července r. 1848.

[2]) Josef Goldmark (* 1818), doktor lékařství, stal se vůdcem vídeňského revolučního hnutí v březnu a zvláště v květnu r. 1848 a byl zvolen za Vídeň poslancem do říšského sněmu.

do očí tvrdil, že nemáme právo (dle demokratických zásad) někoho za schopnějšího považovati než jiného, že prý to jest!! duševní censura!! — Propadli jsme, majíce pro sebe jen asi 135, počet to pravých Čechů, Moravanů a Poláků na zdejším sněmě. Ačkoli se Němci vítězstvím svým velice budou honositi, potěšitelno jest přece pro nás, že tak silnou kompaktní stranu máme, ku které ještě asi 30—40 posud nepřítomných směle připočísti můžeme. Každý tedy, kdo způsob parlamentárních bojů zná, vidí patrně, že se svou 170 pevnou stranou největší naději máme, říditi směr celého sněmu.

Losováním tedy rozděleni jsou deputovaní z Čech následujícím způsobem na devět částí.

Watzl. Šembera. Pávek. Přibyl. Tomíček. Vocel. von Löhner. Fleischer. Slavík.

Reichl-Fickl. Richter. Haušild. Strobach. Reichert. Huscher. Berger. Leberl. Vinařický.

Rieger. Věženský. Král. Geisler. von Starck. Frost. Dotzauer. Scherl. Staněk.

Trojan. Tyl. Schänhansl. Kaim. Škoda. Paul. Kaulich. Reis.

Presl. Herzig. Pokorný. Haimerle. Jonak. Thiemann. Kučera. Sidon. Leeb.

Pulpán. Umlauft. Šantl. Mucha. Hašek. Sieber. Kromer. Havlíček. Sadil.

Horáček. Loos. Stiebitz. Hamerník. Tomek. Helfert. Schneider. Čejka. Plaček.

Uchacy. Nádler. Forster. Šedivý. Palacký. Květenský. Zimmer. Kratochvíl. Mokrý.

Riegl. Pinkas. Borroš. Dušek. Kiemann. Ekl. Poláček. Stradal.

---

27. (PROUDY V SNĚMU ŘÍŠSKÉM.)

(Národní Noviny z 1. srpna r. 1848. Č. 93. S. 365.)

H. B. (Havel Borovský.) Z Vídně dne 26. července. Těžko jest posud s nějakou jistotou udati, jaké budou činy a výsledky našeho ústavního říšského sněmu. Strany mnohé, z kterých sestaven jest, nerozdělily se posud tak určitě, aby patrně vysvítala jejich síla, aby se na jisto pověděti mohlo, která strana zvítězí. Toť arci platí jenom v záležitostech čistě politických, neboť posavad určiti nelze, ku které politické straně nejvíce spoluoudů sněmu se přiznává, ačkoli i tu jisto jest, že liberální budou všechna určení sněmu. Co se týče národních poměrů, ovšem mají velikou převahu národnosti neněmecké, jak se již z pouhého pohledu na země ve sněmu zastoupené poznati může, a podaří-li se Slovanům všem a Vlachům mezi sebou srozuměti se o všech potřebách svých společných, jisto jest, že na sněmě takovou většinu hlasů míti budou, které žádná síla neodolá.

Posavad ovšem nejsou ani všichni sněmovníci přítomni a také ani jednání samé, pohybující se více v pouhých přípravách a formálnostech, nezavdalo příležitosti ke zjevnějšímu vystoupení stran. Avšak se již napřed tvrditi může, že se hlavně tři strany budou

pokoušeti o parlamentární vítězství: foederalisté, centralisté a Frankfurtisté. Arci se tak mysliti nemůže, jakoby každý oud sněmovny již patrně k některé z těchto tří stran náležel, některý zajisté nedrží posud se žádnou, některý náleží zároveň ke dvěma, totiž který chce výhody dvou dohromady spojiti.

Foederalisté chtějí přetvořiti Rakousko ve spolek rovně oprávněných zemí, z kterých se každá doma dle libosti řídí, spojena jsouc s ostatními jednou dynastií. K této straně náleží Čechové, Poláci, Slovenci ze Štýrska, Krajinska atd., Vlachové a právě liberální Němci, a není pochybnosti, že by se k této straně i mnoho ostatních pokojných Němců přidalo, kdyby viděli, že se jen skrze foederaci může těmto neněmeckým národnostem zadost učiniti. Foederalisté dělí se posud mezi sebou rozličnými náhledy strany spojení, jedni totiž přejí si zcela slabé, jiní zas pevnější spojení mezi sebou.

Centralisté jsou dvojího, od sebe zcela rozdílného způsobu: první nazvali bychom bürokraticko-officiální, kteří sami sebe snad i foederalisty nazývati budou, avšak jen pro jméno, aby tímto jménem snad některé pravé foederalisty k sobě přilákali a svou sílu nimi rozmnožili: vskutku ale chtí jen dosavadní mašinu rakouského císařství trochu opraviti, všechnu moc ale ve Vídni zachovati, a provinciím jen tolik samostatnosti popřáti, kolik jim nevyhnutelně dáti musí. K této straně náleží co vůdce hrabě Stadion [1]) z Haliče,

[1]) Frant. S. hrabě Stadion-Warthausen (1806—1853) byl zvolen v Haliči poslancem na říšský sněm a stal se tam vůdcem rusínských sedláků.

p. L. Neumann[1]) s rusínskými sedláky, pak všichni Němci, tak nazvaní »Schwarzgelbe«. Druhá jest strana falešných centralistů (totiž skrytých Frankfurtistů), kteří chtí zcela jména dosavadních zemí jako Čechy, Morava atd. zničiti, celé Rakousko jenom na departementy bez ohledu na historické rozdělení rozkouskovati, gubernie všechny zničiti, aby všichni krajští zrovna a bezprostředně pod ministerstvem stáli, a aby tak poznenáhla všichni se poněmčili. Takové jest smýšlení nejúhlavnějšího nepřítele našeho, p. Löhnera[2]), deputovaného ze Žatce a některých jiných zuřivců protislovanských. Ti také usilují o to, aby Poláci a Rusíni z vídeňského sněmu odešli a sami pro sebe doma sněm zřídili, ovšem jenom proto, by pak ve Vídni síla Slovanů zlomená nemohla odolati kanibalské zuřivosti p. Löhnera a jeho společníků.

Frankfurtisté též jsou dvojího druhu: praví, kteří se úplně podrobiti hodlají parlamentu Frankfurtskému, tak, aby i císařství rakouské úplně přestalo a jenom část a provincie byla velikého Německa. Proti tomuto ovšem všichni Neněmci odporovati musí. Mírní Frankfurtisté, kteří jenom nějakého přátelského svazku s německým spolkem žádostivi jsou, avšak souverenitu rakouskou zachovati chtějí, nenajdou arci žádného odporu, a nejen my Čechové, nýbrž i ostatní Neněmci s nimi velmi přátelsky porovnati se hotovi jsme. Strana

[1]) Leopold Neumann (* 1811), spisovatel právnický, byl r. 1848 v čele hnutí revolučního a zvolen byl za Leopoldov poslancem na sněm říšský.

[2]) Ludwig šl. Löhner (1812—1852), doktor lékařství a básník, byl v r. 1848 předsedou vídeňského sdružení Němců ze zemí českých, byl dále za město Rumburg zvolen poslancem Frankfurtského parlamentu a za Žatec poslancem na říšský sněm vídeňský.

nejurputnějších Frankfurtistů jest ale zde na sněmě tak malá, že sotva 40 údů počítati může.

Sněmovna sama rozdělena jest na 8 řad stolic, z kterých každá řada (oddělení) od ostatních průchodní uličkou rozdělena jest. Oudové sněmovny nesedí zde tím pořádkem, jako v Paříži, aby se již dle politického smýšlení také místy svými dělili. Ouhrnkem říci se může, že nejpravější řadu a druhou vedle ní obsadili Čechové a Poláci, vedle nich v pravém centrum jednu řadu rusínští a polští sedláci, mezi kterými sedí též na osudném místě 67[1]) spisovatel této zprávy, dvě dlouhé řady stolic v centrum mají obsazeny mírní Němci, vyjma jenom zuřivce česko-německé, tak nazvané protestanty, kteří nejhornější místa levého centrum obsadili a odtud bouřlivě na pravici dorážejí. Nejlevější strana obsazena jest skoro od samých Poláků, vyjma několik Němců radikálních, a ostatní levice velmi jest pomíchaná. Též přidati se musí, že kromě toho leckde jinde míchání jsou rozličně smýšlející.

Volba presidenta, na které si časopisy zdejší tak mnoho zakládaly, nemá zcela žádného politického významu, neb jsme se my Slované již napřed umluvili, že vyvolíme za presidenta mírného Němce a dle možnosti Vídeňana. V osobě dr. Schmitta[2]) jsme se ale s Němci setkali, kteří také si radikálního ze sebe voliti netroufali.

---

[1]) [Toto místo, symbol Gutgesintrů Pražských, (»sedmašedesátníci« posměšně nazývali se ti muži v Praze, kteří dne 5. července r. 1848 podali adressu hr. L. Thunovi a knížeti Windischgrätzovi, v níž dokazovali, že stav obležení dne 16. června r. 1848 v Praze zavedený nemá žádných škodlivých následků), bylo dlouhý čas neobsazené, jakoby si nikdo netroufal na poskvrněnou lávku zasednouti].

[2]) Dr. Franz Schmitt, poslanec za Vídeň.

28. (SEZENÍ SNĚMU ŘÍŠSKÉHO DNE 3. SRPNA R. 1848.)

(Národní Noviny z 5. srpna r. 1848. Č. 97. S. 381.)

H. B. Dnešní sněmovní jednání nepodalo nám mnoho znamenitého. Hlavní předměty byly volby, z nichž veliký počet uznán byl bez vady, pak rokování dálší o řádu jednacím, který již brzy ukončen bude. Nemyslíme čtenářstvo své zbytečně zdržovati podáním celého obšírného jednání o této věci a všech řečí při té příležitosti mluvených. Bohužel trpí posavad náš první říšský sněm nedůstatky každého počátku veřejného oustního jednání: veliký počet sněmovníků posavád se nabažiti nemohl do sytosti toho blaha, aby mluvili, a proto se bohužel tuze mnoho mluví jen proto, aby se mluvilo a aby se snad nezdálo, že některý pan deputovaný němý jest. Při největším počtu řečí nedá se skutečně žádná jiná příčina mysliti, proč by držány byly. Doufáme tedy, že po nějakém čase mnohem méně zbytečného slyšeti budeme, což jmenovitě platí o rozličných divadelních affektech a kudrlinkách, kterými někteří řečníci (a hlavně p. Borosch) galleriemi hýbati usilují.

Čím pokojnější se zdá býti povrchnost parlamentu, tím větší pohyblivost jeví se ve veřejném životě. Nedá

se upříti, že, jak nyní věci stojí, něčeho velikého a předůležitého se dočkati můžeme, až deputace z Innsbrucku od J. M. C. se navrátí.[1]) Odpověď J. M. C. na dopis sněmu zavdá jistě příčinu k něčemu velikému, o čemž se posavad troufati nemůžeme ustanoviti, bude-li to zlé neb dobré. Bojíme se velice, aby se nějakým způsobem skrze přenáhlení dvou stran (totiž aristokratické a přepiaté) naší nové svobodě nezahrála umrlčí píseň. S opravdivou bolestí musíme zde ve Vídni pozorovati, kterak jedna zdejší strana a sice přepiatě německá nemírností a bouřlivostí svou záležitosti celého Rakouska žene na nebezpečná místa. Tito pánové, jejichžoučelem ovšem nevyřknutým jest, zničiti Rakousko, aby se rozvaliny tím lépe upotřebiti mohly k vystavení velikého Německa, ustavičně a zřejmě k tomu pracují, aby se jenom okolnosti naše tím více pomíchaly a zapletly do uzle, který se jenom proseknouti může. A od koho, sami ani nevědí!

Dá-li J. M. C. nedůstatečnou odpověď, musí na každý pád sněm říšský nějaký rozhodný krok učiniti; mluví se o provisorní vládě, o regentství, a snad se bude křičeti i o republice. Co skutečně nastane, o tom nyní jen tajné moci vědi, a nikdo si netroufá roušku odhaliti. Že čeští deputovaní přede vším v nejhorším postavení jsou, nahlídne každý sám: neboť věc německá, byť by se jí poštěstily všechny plány, není věc naše, a my vždycky zůstaneme mezi dvěma kameny jako obilí ve mlýně.

[1]) Císař Ferdinand pro ustavičné nepokoje žil od 15. května r. 1848 mimo Vídeň. Říšský sněm vyslal k němu do Innsbrucku poselstvo se žádostí, aby dvůr císařský se vrátil do Vídně. Přání to bylo splněno, když dne 12. srpna císařský dvůr přestěhoval se do Schönbrunnu.

29. SCHWARZ-ROTH-GOLD.

Od H. Borovského.

(Národní Noviny z 5. srpna r. 1848. Č. 97. S. 382—383. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 13—17.)

Ve Vídni rojí se nyní časopisy německé jako mouchy; nikde snad v celém světě není podnebí časopisům tak příznivé jako ve Vídni. Zákon o tisku,[1]) který vydán jest od ministerstva, platí zde tak málo jako koran; každý tiskne a píše, jak za dobré (neb vlastně za zlé) uznává. Obyvatelstvo vídeňské udržuje se v ustavičné zimnici těmito časopisy, které se zde všude po ulicích prodávají a ve zvláštních vozíkách ve dne v noci s vyvoláváním vozí. Náhodou jsou skoro všichni redaktoři víry té, kterou vyznávali proroci Habakuk a Nehemiáš, proto přec ale i v sobotu časopisy vydávají. Kromě časopisů vycházejí ještě pořád zvláštní plátky nejrozmanitějšího druhu, z kterýchžto se jeden nad druhý zuřivostí svou vyznamenávají.

V krajinách našich ovšem málo známe všechny ty výrobky vídeňského ducha, leda snad z nadávek, kterými je naši Gutgesintři ustavičně pronásledují;

[1]) Prozatimní nařízení proti zlému užívání tisku a prozatimní řád ve věcech tisku byl vydán 18. května r. 1848.

bude tedy snad mnohého těšiti, učiniti si trochu známost s těmito vídeňskými plody.

Dnes věnována buď pozornost naše jednomu časopisu, který pod jménem »Schwarz-Roth-Gold«, Vereinsblatt der Deutschen in Österreich, náš nejmilejší přítel, p. Löhner[1]) vydává. Redaktory má čtyry, jenžto jsou: Dr. Kuh, J. Rank, A. V. Schopf, F. Uhl. — Motto na prvním čísle, které dne 11. července vyšlo, jest:

»Deutschland, Deutschland über Alles,
Über alles in der Welt!«

to jest: Napřed Němec a potom — člověk! Němectví nade všechno i — nad spravedlivost.

Posud ovšem jenom čtyry čísla vydána jsou, ale již z nich nabyli jsme přesvědčení, že není člověka na světě, kterého by p. Löhner zněmčiti za spravedlivé nepokládal. Časopis tento jest orgán spolku, jenž hlavně krajiny naše německé bouřiti proti nám za oučel si položil, a s jinými, tak nazvanými centrálními spolky, podobného směru v Liberci, Litoměřicích, v Rumburku, v Žatci, v Karlových Vařích, v Chebu v ustavičném spojení stojí, což tuto podotknuto budiž proto, aby našinci dle možnosti též s druhé strany proti takovým záměrům se postavili a v německých krajinách našich k prospěchu našemu a k utvrzení přátelského svazku mezi českými a německými obyvateli Čech se vynasnažili.

Vizmež tedy, čeho se nadíti můžeme od »Schwarz-Roth-Goldu«.

Hned v prvním čísle čteme velmi naivní a prostodušné německé Credo, a v něm doslovně takto:

---

[1]) Viz díl II. Str. 90.

»Věříme v Ducha svatého humanity (lidskosti), jenž panuje a život uděluje všem národům země, jakéhokoli jména a kmene, a jehožto říše trvá věčně. Věříme, že tento duch na zem přišel jakožto německý národ (dass dieser Geist Mensch geworden ist im deutschen Volke), jehožto dech jest dechem jeho dechu, aby vzbudil všechny národy, živé i mrtvé, bdící i spící, aby se velikými stali a dobře se měli na zemi! atd.

Jenžto (národ německý) posavad na vysosti svobody, odkud k sobě povolá všechny muže svého lidu a všech národů, aby spořádáno bylo nynější a budoucí« — atd.

»Prosté a zjevné jest, co chceme. Chceme spojené Německo, německé Rakousko... Naše němectví nelpí na hrudě, kde se kdo narodil, na zvuku hlasu, nýbrž na šlechtě činu a statečnosti smýšlení... Pročež náš nejvyšší zákon: Miluj humanitu nade všechno, Německo skrze ni, a Rakousko skrze Německo!«

To jest po česku a krátce řečeno: »Věřím, že jenom Němci jsou lidé, jen oni mají nade všemi jinými panovat, jen Němci mají rozum, a ostatní národové musejí čekat, až jestli co z toho rozumu zbyde a na ně se dostane, od Němců pochází všechno dobré na zemi. My nechceme mnoho: jen celé Rakousko poněmčiti, a za Němce považujeme nejen toho, kdo se v Němcích narodil neb německy mluví, nýbrž každého, koho donutiti můžeme, aby byl Němcem. Ostatně se arci samo sebou rozumí, že jsou jiní národové proti nám jen pleva, jen my Němci jsme stateční a šlechetní.«!!!!

Ovšem, ovšem, dech jeho jest dechem jeho dechu, to jest ta hluboká filosofie, a pro ty dechy jste tak nafouknuti, že již více nafouknouti se nemůžete, a jak to zvíře v bajce rozpuknouti se musíte, milí pánové! — Hned za tím vyznání víry stojí článek: »Dopis

měst německých k Praze s nadpisem: Ctěná paní mámo!« vypracovaný od p. Eduarda Strache v Rumburku, jenž jest plný jedu ještěrčího, jako ku příkladu:

»A ty stará Prago, trpěla's, ba podporovala's takové věci ve svých sídlech. Musíme se domýšleti, že upomínka na tvou někdejší krásu města královského vzbudila v tobě touhu, ve starých tvých dnech ještě jednou se o to pokusiti, při čem ti snad lhostejné bylo, sedí-li na tvém trůnu potomek dědičného kmene aneb nějaký Faster a Villani!«

V druhém čísle čteme jednání téhož německého spolku ve Vídni dne 11. července. Dr. Nadler činí návrh, aby všechny národní gardy v tak nazvaných rakousko-německých zemích »německou kokardu nosili vedle provinciální«. Hm! —

Pan Uhl myslí ovšem, že by se to mělo jen ve vší uctivosti žádati, — v Čechách by to prý bylo těžko.

Dr. Schmid radí, aby se to jen od německých okresů v Čechách žádalo. Více řečníků mluvilo ještě o tom, bohužel ale nevíme, moudře-li neb nemoudře, neb o tom sám »Schwarz-Roth-Gold« zmínky nečiní.

Dr. Nadler praví, že slovanské národy, které německé ochrany užívají,[1]) také z vděčnosti za to německé barvy nositi mají, aby se tedy u komand národních gard poručení na to vymohlo.

Dr, Flögel: To může jen smýšlení, ne poručení docíliti. —

Konečně přece celý spolek uzavřel, že tu věc zatím nechá.

Takovým způsobem ušetřeni jsme milostí tohoto spolku od nošení trikoloru, krve, žluče a inkoustu, nemohli jsme ale býti též ušetřeni adressou téhož

[1]) [Vašku, směj se!!]

spolku k nově vyvolenému Reichsverweserovi, německému arcikn. Janu,[1]) ve které mezi jiným čteme:

»Račte nám popřáti naději, že se rukou V. C. V. vyplní naděje naše, že jest Německo povoláno přinésti a zachovati vzdělání po řekách rakouských až k břehům Černého a Adriatického moře, a že korouhev humanity, nesena rukami německými na požehnaných půdách maďarských, a na jemné (empfänglich) zemi slovanských národů rozkvete« atd.

Tedy až k Černému a Adriatickému moři, a po Dunaji? — Ale Dunaj je hluboký!

V čísle třetím vyvinuje se především zlopověstná theorie departementální, vymyšlená od Ultra Němců rakouských na zničení ostatních národů. Dle ní by musely přestati všechny provincie, všechno by stálo pod jedním ministerstvem ve Vídni, což arci poznenáhla zněmčení za sebou vésti musí. O tomto plánu chytrém a jezovitském zůstavujeme si později zvláště promluviti. Dále tamtéž čteme obšírné zřízení republiky všeslovanské, jak prý bylo vyjednáno v Praze na slovanském sjezdu; pochází tento důležitý dokument, — jak p. Löhner praví, — od jistého Rusa, jenž na outěku z Prahy ve Vratislavě jej odevzdal komusi, z jehožto ruky se dostal zrovna do »Schwarz-Roth-goldu!« V celém dokumentě se všechny punkty doslovně uvádějí tak, jak by nejlepším způsobem zrovna z protokolu vypsány byly. Oučel ale p. Löhnerův byl ten, aby tak naše slovanské záležitosti jen před světem do hodného podezření uvedl.

Dále statuty spolku Němců rakouských, z nichž

[1]) Arcivévoda Jan (1782—1859) byl r. 1848 od většiny německého říšského shromáždění ve Frankfurtě n. M. zvolen správcem říše.

§ 1. »Účel spolku jest, hájiti národnost německou proti násilí (Uebergriffe) jiných národností«, totiž po česku řečeno: Účel jeho jest, potlačovati Slovany, aby snad někdy sesílivše, nemohli být německé slávě na závadě.

Ve 4. čísle jest článek: »Úloha naše na východě,« velmi zábavný. O Uhersku tvrdí se tam, že musí býti německé anebo ruské, a podařilo-li by se Moskvanům zmocniti se jižních slovanských zemí, tu by jím arci sloužilo moře středozemní jako severní, a »pak by se vyplnilo staré proroctví Eddy, že ku konci dnů veliký had severní všechno zachvátí a ve svých mohutných oudech německý svět zadusí«. Proto prý musí podporovati Německo Maďary a Rumuny, národy velmi chvalitebné (neb nejsou Slované!), a všoupnouti tento maďarsko-valašský stát jako závoru mezi Rusko a jižní bojovné Slovanstvo. Zároveň arci pak po této maďarsko-valašské závoře sklouznou se Němci poznenáhla po Dunaji do Černého moře, které jim odjakživa zaslíbeno jest! To se nazývá — freie Donau!

Také čteme žádost měšťanů Kadaňských (Kaaden) z Čech k ministerstvu do Vídně, v nížto pamětihodný punkt jest ten, »aby se český sněm v Praze nedržel, kdežto prý by němečtí deputovaní neměli dostatečné jistoty osobní!!« O spravedlivost! My Čechové máme zde ve Vídni dosti jistoty mezi vámi, a vy mezi námi nemáte! O věčné privilegium Němců nad Slovany! Jsem ubezpečen, kdyby se některému německému deputovanému na českém sněmě v Praze něco podobného bylo přihodilo jako p. Riegrovi ve Vídni,[1]) že by jistě

[1]) Dne 18. července r. 1848 byl Dr. Fr. L. Rieger (viz díl I. S. 338.) insultován ve Vídni na ulici. Stalo se to proto, že vídeňská

druhého dne hned byli všichni němečtí deputovaní odjeli z Prahy do Liberce!

Také tam čteme pamětihodný dopis z Chebu od 11. července a v něm takto:

»Windischgrätz tentokrát zachoval Prahu pro Rakousy; rakouská věc byla tu německá, a proto se říci může, že ji pro Německo zachoval. Ostatně mu ale Německo málo na srdci leží — to víme všichni — a bude-li to císař žádat, potáhne proti Německu. Ale jest muž římského charakteru, naskrze ctihodný, a dobré služby nám ještě prokázati může (wir dürften ihn noch sehr brauchen)«.

Tolik pro poznání jednoho zdejšího časopisu, ostatní jsou mu velice podobny. Mnoho krásných výkladů mají Němci na svůj trikolor: tento Löhnerů »Schwarz-Roth-Gold« dává ale příčinu k výkladu trochu originálnímu:

Černá znamená noc,
Červená znamená krocana,
Žlutá jest žluč.

---

strana radikální rozšířila neprávem o Riegrovi, jakoby byl Rieger mluvil pro odložení říšského sněmu. Ve skutečnosti Rieger mluvil jen pro to, aby volba předsednictva se neprovedla dne 19. července, jak si přál vídeňský poslanec Fischhof, nýbrž se odložila, a s návrhem svým Dr. Rieger také prošel.

30. (SEZENÍ SNĚMU ŘÍŠSKÉHO DNE 16. SRPNA R. 1848.)

(Národní Noviny z 18, srpna r. 1848. Č. 108. S. 425—426.)

V sezení rakouského říšského sněmu ve Vídni dne 14. srpna r. 1848 učinil poslanec Löhner (viz díl II. S. 90.) dotaz k vládě, které provinciální sněmy od března r. 1848 se sešly, které ještě zasedají, za jakým účelem ještě trvají, na základě jakého svolání zasedají, jak vzat byl zřetel k zastoupení lidu, v jakém poměru jsou usnesení zmíněných sněmů k usnesením sněmu říšského a zda ministerstvo pomýšlí zasedání sněmů provincialních ukončiti. Na tento dotaz odpověděl obšírně v sezení dne 16. srpna r. 1848 ministr vnitra svob. pán Anton Doblhoff-Dier (1800—1872). Mimo jiné přiznal, že ministerstvo již mělo snahu ukončiti ještě zasedající sněmy provinciální a o účelu sněmů prohlásil, že jest krátce ten: »um ein Material zu erhalten, welches den Commissionen, die die Entwürfe bezüglich dieser Gesetze (o robotě, desátku a poměrech poddanských vůbec) auszuarbeiten haben werden, dienlich seyn könnten, um sich in die Verhältnisse der einzelnen Provinzen besser hineindenken zu können«. O té události Havlíček napsal:

Ministr Dobblhoff oznámil, že hodlá nyní odpověděti na otázky páně Löhnerovy strany sněmů zemských. Z odpovědi ministrovy vyrozuměli jsme, že ministerstvo skutečně již o to se přičiňovalo, aby se provinciální sněmy tam, kde posavad se drží, rozešly,

poněvadž říšský sněm nyní rokuje. Také jsme ale z odpovědi ministra s velikým podivením vyrozuměli, »že prý tito provinciální sněmové jenom materialie mají shromažďovati pro sněm říšský«, co by tolik znamenalo, jako že nejsou nic, pranic (neboť zrovna tak může každý jednotlivec sbírati material pro koho chce, třeba i pro sněm říšský!!). Poněvadž všechno to také na svůj sněm český vztahovati musíme, a tudy bychom se panu ministrovi co nejzdvořileji za to poděkovali, kdyby sněm náš český, sněm konstituující neměl nic jiného, než »materialie sbírati«, tuť bychom se ovšem ve jménu celého národu našeho poděkovati museli za tolik lásky.

My Čechové hotovi jsme ouplně státi na všem, co již pro království naše od J. M. C. dříve povoleno jest,[1]) a od čeho ani nejmenší částky upustiti oumysl nemáme, přesvědčeni jsouce, že by celý národ náš za zrádce považoval takové vyslance, kteří by povolili, místo starého despotického jařma, bürokracie a aristokracie zase novou despotii cizího říšského sněmu na zemi českou uvaliti. Mohou Němci, Vlachové atd. usuzovati, čeho Čechům zapotřebí jest? Jest to svoboda, když nám opět většina cizí bude předpisovati, tak jako nám dříve předpisoval absolutismus?

H. Borovský.

---

[1]) Narážka na povolení v kabinetním listu z 8. dubna r. 1848.

31. NĚKOLIK SLOV O ZPRÁVÁCH ZE SNĚMU ŘÍŠSKÉHO V NÁRODNÍCH NOVINÁCH.

(Národní Noviny z 20. srpna 1848. Č. 110. S. 436.)

V stručné zprávě o zasedání říšského sněmu dne 10. srpna r. 1848 vynechaly Národní Noviny v č. 104. ze dne 13. srpna r. 1848. S. 409 řeči poslanců Herndla a Umlaufta. Tuto okolnost vytkl Národním Novinám J. Slavomil-Vincenc Vávra (1824—1877) v Pražském večerním listu z 14. srpna r. 1848. Č. 45. S. 196, an poznamenal při řeči Herndlově: »Divná věc, že Národní Noviny tuto řeč vynechaly, kdežto přece co horliví zastavatelé národa a zvláště selského stavu měly by na to dbáti, aby se tito dověděli, že jsou lidé, jimž jejich blaho více na srdci leží, než politické ohledání a nečinné uvažování. A nebo se bojí Národní Noviny, že rolník, když se doví, že jsou na říšském sněmu mužové, kteří nechtí, aby rolník za robotu dal náhradu a na nejvýše ji stát za něj převzal, nebude více pak náhradu dáti, kdyby i sněm něco jiného uzavřel, a že by se tím šlechtě veliká křivda stala? My doufáme, že jen náhodou tato řeč uvedena nebyla, ovšem je to nemilá náhoda.« A k řeči poslance Umlaufta přičinil J. Sl. Vávra poznámku: »Též tuto řeč, která cílí k tomu, aby nebyla dána náhrada za robotu, vynechaly Národní Noviny. Et tu Brute?« Poznámky Pražského večerního listu staly se Havlíčkovi podnětem k sepsání tohoto vysvětlení:

Mnozí z našeho čtenářstva snad s nelibostí pozorovali, že se zprávy tyto v novinách našich později

8*

nalezají, než v německých časopisech Pražských. Snadno nám bude vyložiti příčiny tohoto opozdění: nejsou jiné než jazykové. Jedná se na sněmu, jak známo, jenom po německu, a v tomto jazyku též stenografové neb rychlopisci ouplně všechny řeči zapisují. Sezení počíná každodenně o 10. hodině a skončívá se obyčejně v $2^1/_2$ po polednách, velmi často ale mnohem později, tak někdy až ve 4 neb 5. Psaní ale, které se zde ve Vídni o $^1/_2$5 na poštu odevzdá, přijde druhého dne asi ve 4 hodiny odpoledne do Prahy, a tedy by zprávy o jednání sněmovním pondělečním mohly být již ve středu ráno v Národních Novinách, kdyby totiž tyto zprávy hned v pondělí do $^1/_2$5 mohly býti napsány a poště odevzdány.

To však není vždy věc možná, obzvláště, když se sněm později skončí. Německé časopisy mohou ovšem zprávy své mnohem rychleji zhotoviti, proto že stenografové všechny řeči již zapsány mají. Do češtiny se ale teprve musejí překládati, k čemu arci mnoho času zapotřebí jest.

Jsa zde co deputovaný přítomen, snažím se tedy nyní hned po sněmu aspoň nejdůležitější věci v krátkosti sestaviti a již téhož dne poště odevzdati, zevrubnější zprávy o celém jednání ale teprva druhého dne odeslati se mohou. Kdo vůbec těžkosti zná, s kterými časopisectvo naše české potud zápasiti musí, tomu nebude zapotřebí vykládati obšírněji tuto záležitost.

Že jsem ale o ní v listech těchto nyní zvláště zmínku učinil, stalo se hlavně za příčinou Pražského Večerního Listu, a sice č. 45. od 14. srpna. Tam totiž referent p. Slavomil V. dosti neslušným způ-

sobem Národním Novinám vytýká, že prý ve zprávě své o jednání sněmu dne 10. srpna vynechaly řeči a návrhy pánů Herndla a Umlaufta. Neslušným jmenujeme způsob ten p. Slavomila proto, že nedůstojno jest řádného člověka, aby hned jinému bez podstatných příčin nějaký nepoctivý a neliberální oumysl podkládal. Co se dosavádního směru Národních Novin týče, můžeme se odvolati na svědectví celého českého národu, jestli jsme posavad práva a dobrý byt lidu našeho rolnického vždy nehájili proti všem útokům aristokracie a bürokracie. Strany záležitosti poddanství podáno jest na sněmě říšském asi 60 rozličných návrhů, a řečníků se tolik shledalo, že není ani potřebno všechno jednání doslovně vypisovati. Zprávy o říšském sněmu do Národních Novin spisují se zde ve Vídni z části ode mne samého, z části od jiných pomocníků mých pod mým dohledem, a ačkoli jsem dne 10. srpna v komoře a ve Vídni přítomen nebyl (neboť každému známo jest, že jsem téhož dne v Praze byl za příčinou záležitostí redakce), a tedy tato zpráva bez mého vplyvu do Prahy zaslána byla, mohu se přece proti takovým neslušným výčitkám p. Slavomila ospravedlniti tím, že ty samé myšlénky, které pan Herndl a Umlauft dne 10. srpna v komoře pronesli, již dříve v Národních Novinách a jmenovitě v řeči pana Kudlicha [1]) (N. N. č. 103.) vytištěny byly, a že tedy žádná slušná příčina nebyla, vykládati redakci Národních Novin ono vynechání řečí

[1]) Poslanec Hans Kudlich dne 8. srpna r. 1848 odůvodňoval svůj návrh z 26. července r. 1848 týkající se zrušení poddanství. Odůvodnění jeho bylo otištěno v Národních Novinách z 12. srpna r. 1848. Č. 103. S. 405.

p. Herndla a Umlaufta v ten smysl, jakoby se radikálnosti jejich obávaly!!

Nechceme nikdy liberálnost svou na ujmu jiných vychvalovati, a přáli bychom si srdečně, aby také Večerní List (rozuměj aspoň p. Slavomila) nechtěl si pro sebe snad zvláštní privilegium liberálnosti osobovati. Každý jde zajisté svou cestou, a kdo dovedl za staré despotické vlády liberálním býti, nemusí se nyní v čas konstituce od p. Slavomila liberálnosti učiti. Přáli bychom si také, aby naše časopisectvo v dobrém míru vedle sebe stálo: my Večernímu Listu jeho způsob vždy ponecháme a přejeme, držíce se svého a myslíce sobě, že i Večerní List dobře učiní, nechá-li nás na cestách našich pokojně a bez urážek kráčeti.

Ve Vídni, 17. srpna 1848. *H. Borovský.*

32. ČLÁNEK, O KTERÉM BYCH SI PŘÁL, ABY JEJ KAŽDÝ PŘEČETL A ROZVÁŽIL.

(Národní Noviny ze dne 30. srpna 1848. Č. 119. S. 467—468. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 17—24.)

Nastaly nám v Rakousích časy, na které jsme ani v nejbujnějších přáních pomysliti si netroufali: dostalo se nám v Rakousích tolik svobody, že se mnohým zdá až příliš býti! Pravím v Rakousích, protože se toto poslední nyní o Čechách říci nemůže.

Čím to ale jest, že přece posud se svým osudem spokojeni býti nemůžeme; čím to jest, že dosáhnuvše cíle tužeb svých — svobody — přece jaksi ouzkostlivě do nejbližší budoucnosti hledíme?

Jest to pro nejistotu, protože té celé svobodě ouplně nevěříme, že se nám jaksi lehce nabytá býti zdá, a tudy lehce ke ztracení.

Přátelé milí! kteří jste upřímní a poctiví milovníci svobody, demokratie, rovnosti práv, spravedlnosti atd., kteří jste od jakživa tak svobodně smýšleli již za staré vlády, pokud se to za přestupek považovalo, kteří nejste liberalisté a demokrati ode dneška snad jen proto, že to nyní v modě jest, že nyní demokratie panuje a vynáší — vás, přátelé milí! žádám, abyste se mnou následující rozvážení učinili.

Jak stojí nyní v celém rakouském mocnářství záležitosti svobody?

Rakousko jest země nejedna, nýbrž z rozličných zcela rozdílných, ba nepřátelských národů složená, a proto jest v Rakousích mnohem tíž všeobecné usrozumění a porovnání uvésti, než v kterékoli jiné zemi. Jiné země mají obyčejně jen rozdíly ve stavech a v politickém smýšlení, poněvadž obyčejně jen od jednoho národu obydleny jsou aneb aspoň že převaha jednoho národu tak veliká jest, že se jí musí jiné slabé části ve všem podříditi. U nás ale v Rakousích Němec, Maďar a Slovan (Vlachy a Rumuny nepočítaje), ostře a mohutně proti sobě stojí, vždy hotovi jeden na útraty druhého moc svou zvětšiti. Odtud pro všeobecnou svobodu vysvítá vždy veliké nebezpečenství. Slované ještě nejupřímněji svobodu pravou milují, oni jediné snad chtí rovnoprávnost všech národů rakouských, neosobujíce si přednost a panování nad jinými, chtí Slované rakouští jen tolik, aby byli rovni ve všem ostatním. Toť skutečně sami ke své cti říci a dokázati můžeme. Němci a Maďarové panovati chtějí, jedni v jedné, druzí ve druhé polovici Rakouska, tak aby ostatní vedle nich bydlící národové jim podřízeni byli. Vlachové dokonce se od Rakouska vší mocí odtrhnouti chtějí, a o to v posledních časích brannou mocí usilovali.

Co se tedy politiky národnosti týče, a když se jen na národnost ohled béře, vidíme patrně, že ani Němcům, ani Maďarům, ani Vlachům na zachování celého Rakouska nic záležeti nemůže a nezáleží. Naopak, když běřem zřetel pouze na národnost, musíme uznati, že by pro Němce, pro Maďary a pro Vlachy vlastně lépe bylo, kdyby Rakousko pominulo a se rozpadlo.

Němci rakouští by se k německé říši připojili, a tak spojeni ouzce s ostatními soukmenovci svými, jeden veliký a mocný stát utvořili; Maďaři by samostatné veliké Uhersko měli, po které samostatnosti již dávno baží ctižádost jejich, a ve kterém mocnářství by oni Maďaři jediným panujícím národem byli, zvětšujíce se poznenáhlým zmaďařením všech ostatních mezi nimi bytujících národů; a Vlachové by se k ostatní Italii přivtělili. Sami Rumunové (Vlachové) rakouští by v takovém pádu Rakouska ke svým ostatním spolurodákům v Multanech a ve Valachii se připojili, třeba pod tureckou neb ruskou ochranou, kdyby se nemohli samostatně udržeti.

Jenom Slované rakouští nemají takových vyhlídek. Kdyby bylo Rusko země svobodná, konstituční, mohli by Slované rakouští tak jako Němci, Maďaři a Vlachové bažiti po spojení s rodáky svými, aby jakožto jeden veliký národ, jakožto soustátí slovanské čestné a snad nejpřednější místo zaujímali mezi ostatními národy tohoto světa. Ale Rusko jest země despotická, a my ostatní Svobodní Slované musíme se, bohužel! tohoto vlastního bratra svého co nejhoršího nepřítele varovati. Každý kmen z nás rakouských Slovanů jest sám pro sebe slabý, aby vedle jinonárodních mocných sousedů čestné, samostatné místo zaujímal. Odolá naše české království, kdyby i skutečně mocnou a brannou rukou od ostatního Rakouska se odtrhnouti mohlo (o čem nyní pochybuji), odolá pak vojskům celého Německa, které by jistě rádo takové příležitosti použilo k podmanění Čechů? Odolají Poláci přemoci carské, aby se opět všichni v jeden politický stát spojiti mohli? Má Horvatsko dosti moci proti Maďarům, Turkům

i Němcům? — Dobře tedy, proč se vespolek všichni nespojíme, abychom této potřebné síly a mohutnosti nabyli?

Odpověď na tuto otázku jest následující: My, Slované rakouští, předně nejsme pohromadě, nesousedíme zrovna vedle sebe, nýbrž odděleni jsme od sebe jinými národy, a proto se sami spojiti nemůžeme. nýbrž museli bychom do spolku i tyto mezi námi položené národy přijmouti. Za druhé ale tam, kde skutečně pohromadě jsme, na severu: Pozňany, Slezsko, Lužice, Čechy, Morava, Slováci, Haličtí Poláci a Rusíni, zase naše národní uvědomění, naše národní odhodlanost, náš cit jednoty není posud tak vzdělaný a vyvinutý, jako by si toho přáti bylo. Moravan nedůvěřuje Čechovi, Slovák Moravanu i Čechovi, Polák Rusínovi, Rusín Polákovi, rolník haličský šlechticovi, a ještě mnoho času uplyne, ještě mnoho pracovati a lid svůj poučovati musíme, než docílíme, aby touha po jednotě slovanské byla mezi námi všeobecná. A kdyby skutečně mezi námi všemi severo-západními volnými Slovany, kterých jest dohromady asi 14 milionů, panovalo tolik sympathie a dorozumění, bychom samostatné svobodné spojené státy utvořiti mohli, jest veliká otázka, vystačila-li by naše moc beze všech prostředků, jak peněžitých, tak pravidelného vojska, pak v nepořádku, v jakém bychom jistě nějaký čas se nacházeli, odporovati vojskům rakouským, pruským a německým, kterážto by jistě našemu novězrozenému státu za kmotry se nepostavila? — nic nemluvíce ani o Rusku, o němžto vždy věřiti musíme, že bude držeti s legitimností a s dynastiemi. — Jakkoli tedy my Slované západní po spojení bažíme, musíme přece sami

uznati, že naše nynější síly a postavení nedávají nám žádné naděje na uskutečnění svých přání.

Lépe než my sami postarala se o nás náhoda a historie; ejhle! v rakouském mocnářství skutečně všichni pohromadě jsme, rakouské mocnářství jest ten svazek, který veliký počet našeho národu dohromady váže, držme se tedy tohoto spojení, važme si této náhody nám velice prospěšné, to jest jinými slovy a krátce řečeno: My, rakouští Slované, máme největší potřebu a užitek z toho, když se Rakousko pohromadě udrží, poněvadž se tak i my Slované pohromadě udržíme: přičiňme se tedy o to celou silou svou!

Toto zde právě řečené zdá se mi nejlepší důkaz býti o tom, že Slované rakouští skutečně upřímně o Rakousko smýšlejí: majíť z toho prospěch, a to se mi v tomto světě trvanlivější a bezpečnější pohnútka býti zdá, než všechny řeči o věrné oddanosti atd. atd.

Doufám, že jsem dosti zřetelně a ku přesvědčení provedl a dokázal, že nám Slovanům rakouským velice na tom záležeti musí, aby se Rakousko zachovalo. To tedy chceme a chtíti musíme; ale jakých prostředků se nyní v těchto okolnostech k dosažení tohoto cíle uchopiti máme? O tom tedy budiž další naše rozjímání.

Komu kromě nás ještě také záleží na zachování Rakouska, abychom síly svoje s jeho silami spojiti mohli? — Zajisté nikomu více než naší rodině císařské (dynastii) Habsburské, což ani dokazovati zapotřebí nebude. Přiznejme se ale, že naše rodina císařská pro nás důležitý, totiž mocný jest spojenec; onať má veliká, sobě zcela oddaná vojska a kromě toho veliký počet obyvatelů celého mocnářství ze starého zvyku

(veliká to moc mezi lidmi!), na této staré dynastii věrně lpí a jí se vždy přidržovati bude, dynastie naše má také pro sebe starou legitimnost a historické právo, ona má také jinde za hranicemi mocné přátele. Nám, Slovanům, záleží na zachování Rakouska, dynastii Habsburské též záleží na zachování Rakouska, držme se tedy dynastie, držme se monarchického principu.

Ale na jedno nezapomínejme: ačkoli nám i dynastii záleží na zachování Rakouska, jest v tomto ohledu mezi námi a dynastií veliký rozdíl, na který veliký ohled míti musíme. Nám, národům slovanským, záleží a záležeti musí na zachování svobodného, demokratického Rakouska; dynastii nemusí záležet na svobodě a na demokratii, jí záleží hlavně jen na Rakousku, a chceme-li hledati rady v historii, můžeme se domýšleti s velkou jistotou, že dynastii naší záleží více na aristokratii a na absolutismu, aspoň se od jakživa vždy těchto přidržovala a proti svobodě a demokratii opírala. — Další myšlénky, které z této okolnosti vyplývají, snadno si každý sám v duchu představí. — Postupujme dále ve svém rozvažování.

Jisto jest, že dynastie sama svými prostředky a svou mocí aristokratické a nesvobodné (absolutistické) Rakousko udržeti nemůže, neb vlastně již nemohla, neboť toho jsou letošní jarní[1]) události patrným důkazem.

Jisto jest za duhé, že by dynastie sama svými prostředky a svou mocí ani demokratické a svobodné Rakousko pohromadě udržeti nemohla, kdyby jí v tom větší část národů odporovala.

[1]) Rozuměj březnové hnutí r. 1848.

Pochybno jest, jest-li by dynastie naše despotické a aristokratické Rakousko pohromadě udržela, třeba bychom my všichni Slované ji v tom podporovali, totiž jinými slovy řečeno: Kdybychom se my Slované bez ohledu na svobodu s dynastií k tomu oučelu spojili, abychom ostatní národy neslovanské v Rakousích sobě podmanili a je poslovanštili: není jisto, že zvítězíme a oučel svůj dosáhneme.

Jisto ale jest nade všechnu pochybnost, že my rakouští Slované ve spojení s dynastií svobodné a demokratické Rakousko pohromadě udržíme, třeba se i ostatní národové, jmenovitě Němci a Maďarové, o zničení a rozpadnutí jeho pokoušeli. To jest jinými slovy řečeno: Když my rakouští Slované spojeni s dynastií svobodu a demokratii zachováme, zdržíme rakouské Němce od centralisace Frankfurtské a přinutíme Maďary, aby zanechavše svého osobování a oddělování, pod těmi samými výminkami jako my ostatní s Rakouskem spojeni zůstali, a tak svého cíle dojdeme.

Zapotřebí k tomu ale, jak již praveno, trojího: předně, abychom se my Slované demokratie a svobody věrně drželi; za druhé, abychom s dynastií spojeni byli, a za třetí, aby též dynastie při svobodě a demokratii pevně stála. Že my Slované rádi a pevně se demokratie a svobody přidržíme, o tom nepochybuji: od dynastie odtrhovati se nemáme žádnou rozumnou příčinu, držeti se jí ale mnohé; o to třetí ale hlavně jde, aby se dynastie také pevně a věrně svobody a demokratie přidržela. Pokud to záleží od pouhé dobré vůle a od pouhého smýšlení naší císařské rodiny, musíme naději míti, že sama svůj prospěch dobře rozváživši, s upřímnými rádci svými se poradivši, od

svobody a demokratie neodstoupí. Jsouť ale kromě toho v naší moci prostředky, kterými k tomu působiti můžeme, aby dynastie naše svobody a demokratie se přidržela. Prostředky tyto jsou dva: spravedlivost naše v národním ohledu a mírnost naše v politickém.

Spravedlivostí svou v národním ohledu můžeme se my Slované rakouští vždy nad ostatní národy vyznamenati. Mnozí této spravedlivosti, totiž pravé svobodě nikterak rozuměti nechtějí, oni přejí si svobodu, ale jen pro sebe, jiným nedovolují toho, co sami pro sebe žádají. My ale, Slované rakouští, kteří jsme posud vždy byli proti ostatním ve křivdě, zaujímajíce všude jen druhé neb poslední místo, dovedeme se nyní nejlépe spravedlivě a snášenlivě s ostatními porovnati, zvláště když nic jiného, nic více žádati nebudeme než rovnost, neosobujíce si přednost. Takovým způsobem získáme si pro sebe mnoho myslí také mezi spravedlivými a snášenlivými Němci, Maďary a Vlachy rakouskými, kteřížto důvěřujíce se ve spravedlivost a snášenlivost naši, rádi s námi v jednom státním foederálním spojení zůstanou: a tím i sobě i dynastii znamenitě usnadníme zachování Rakouska.

Co jest mírnost v politickém ohledu, o tom, jakožto věci pro nás v tomto okamžení nejdůležitější, a pro zvláštnost tohoto času velmi choulostivé, mnohem obšírněji promluviti musíme, vezmouce při tom ohled na rozličné stavy občanů rakouských, jak nyní k sobě stojí a na nynější říšský sněm ve Vídni.

Strany politického smýšlení slyšíme a čteme posavad množství jmen rozličných stran, slyšíme o radikalistech, demokratech, aristokratech, konservativních,

absolutistech, moderadech, progresistech, reakcionářích atd. atd. Která strana jest nejlepší? které se máme přidržeti? — Vidíme a slyšíme, že jedna druhou dle možnosti zlehčuje, a že každá jen sama sebe za rozumnou, za dobře smýšlející pokládá; což tu dělati, jak tu svědomí svému se zachovati?

Podáme k tomu následující klíč. Stojím na tom, že není více hlavních rozdílů ve všelikém politickém smýšlení než dva, totiž jedna strana poctivých a rozumných, druhá nepoctivých a nerozumných lidí. Poctiví jsou, kteří se věrně drží té zásady, kterou jsme se od nejpřednějšího liberalisty tohoto světa naučili: co nechceš sám trpěti, nečiň jinému; nad tuto zásadu není nic liberálnějšího na tomto světě. Aby byli poctiví lidé rozumní, žádáme proto, poněvadž nerozumní lidé často z nerozumu proti svému nejlepšímu mínění a přesvědčení jednají a dobré věci škodí.

Každý poctivý a spolu rozumný člověk jest liberální, jest demokrat, třeba se ani sám za liberálního a za demokrata nevydával; mnohý dobře smýšlející, ale při tom nerozumný člověk, ačkoli se domnívá býti liberální a demokrat, přece z nerozumu často demokratii a liberalismu nevědomky škodí a překáží; lidé chytří sice, ale nepoctiví, ačkoli se sami za liberální a za demokraty vydávají, nemohou jimi ani býti.

Schválně se tu o slovech: radikální, konservativní, moderado (mírný) ani nezmiňujeme, poněvadž jsou to pouhé formy, nehodící se nikterak k dobrému označení politických stran. Neboť býti a nazývati se radikálním, jest zrovna takový nerozum, jako býti a nazývati se konservativním neb moderadem. A proč? Proto že rozumný a poctivý demokrat u liberalisty musí

být radikální, konservativní i moderados zároveň. On totiž musí všechno, co jest prospěšno liberalismu a demokratii, všechno, co jest rozumné, poctivé a demokratické, zachovati a udržeti (conservovati), a v tom jest konservativní; všechno, co jest aristokratické, neliberální, nepoctivé, nerozumné, musí hleděti vypleniti a vyhubiti, a v tom je buď radikální neb moderado, jak toho kdy potřeba žádá. Neboť nemáme vždy dostatečných sil k tomu, co bychom učiniti za dobré uznali, a člověk, jenž hlavou zeď proraziti chce, může být sice nejpoctivější, ale je jistě — nerozumný. Poctivý a rozumný demokrat tedy jest tenkrát radikální, když vidí, že jeho síly dostačí vykořeniti něco aristokratického, nepoctivého a neliberálního; kde ale toto jemu protivné v tak hrubé moci se jeví, že nemožno jest najednou a úplně tuto moc zničiti, tam jest mírný (moderados), to jest, on se nepodrobuje této moci, ale hledí ji poznenáhla seslabiti a konečně nad ní zvítěziti.

Užijme těchto zásad v příkladu z našeho vlastního života! Co by nám ku př. před půl rokem byl pomohl radikalismus proti tehdejšímu absolutismu a aristokratii? Nic, než že bychom byli seděli na Spielberku neb někde jinde v tuhé vazbě, a že by naše slabá síla úplně vyhubena byla. Co bychom byli prospěli dobré věci?

Řádný demokrat a liberalista nemůže se jinak spokojiti, než úplnou demokratií a svobodou; on tedy nemůže jen na polovici neb některé části přestati; ale on nemusí všechno chtíti najednou, když to možná není, nýbrž vždy jen tolik, co možná dostati a poraziti, a o ostatek opět dále se přičiňuje; kdežto přepjatci najednou všechno žádajíce, přeceňujíce sil svých

často všechno ztratí a nic z toho nedosáhnou, co si žádali. — Takovým spůsobem musíme hleděti na politické snažení našich časů.

V Rakousích až do března panoval absolutismus, aristokratie, vojsko, bürokratie a hierarchie, zajisté pět velikých sil. Najednou klesla jejich moc ne naší silou, nýbrž nejvíce následkem událostí zahraničných velmi kvapně, že jsme se ani nenadáli. Tážu se všech rozumných: Zničen jest u nás absolutismus, zničena jest aristokratie, burokratie, hierarchie? zlomena jest jejich síla tak, že se jich není zcela co obávati? — O, nešálme se sami, přiznejme se, že posud ani síly své s našimi neměřili, nemysleme, že již nám ouplně odstoupili vítězství. Nikoli, ubezpečuji vás, že jen čekají na příhodnou dobu, aby se ještě o vládu nad námi pokusili. Jejich moc jest ve vojsku, oni mají veliké jmění, jim slouží mnoho okolností, které my ani neznáme, oni mají spojení dobré mezi sebou a za hranicemi. A naše síla proti nim kde jest? kde stojí naše vojsko, kde jsou naše miliony? — nikde. Jediná naše moc byla posud veřejné mínění; udrží-li se ale anarchie a nepořádek jako nyní ještě nějaký čas, jisto jest, že i veliká část veřejného mínění proti nám se obrátí, neboť, bohužel! že většině pokoj jest více milý než svoboda, a ještě více bohužel! že veliký počet našich spoluobčanů tak málo vzdělaný jest, že považuje ten stav přechodu od otroctví ke svobodě, v němžto se nyní nacházíme, a který nevyhnutelně nepořádků jest plný, že tento nepořádek již za tu očekávanou svobodu považuje! Což tedy divu, že se mnohým taková domnělá svoboda nelíbí! A čím dále tento stav přechodu, tato nejistota trvati bude, tím více získá ona strana pří-

vrženců, která pak bez ohledu na svobodu opět pořádek zavede, ale pořádek takový, že bude u nás opět tak ticho, jako bylo až do letošního roku, ticho hrobové. Povinnost největší všech opravdivých a nezištných přátel svobody jest tedy všemožně o to se starati, abychom opět pod zákonem žili, aby se místo starého zbořeného stavení vlády naší nové, času přiměřené vystavělo, a tu jsme u říšského sněmu a u ministerstva.

Říšský sněm nynější i ministerstvo povstalo v revoluci, sněm vyvolen jest na nejširším základu zcela bez censusu v nejúplnější svobodě, a může se tedy vším právem považovati za vyslovenou vůli všech národů; ministerstvo je skoro celé vzato z národu, a smýšlení jeho jest skutečně liberální. Ale ministerstvo nynější nemá posud tolik moci, jak bychom si přáti měli, mnohé silné závady stojí mu v cestě, když by své dobré záměry ve skutek uvésti chtělo. Celá aristokracie nenávidí toto demokratické ministerstvo, a vojsko jenom s nechutí se podrobuje. Ve sněmu ovšem užívá ministerstvo důvěru veliké většiny, ale právě proto zas strana přepjatě německá, strana Frankfurtistů nyní s největší zuřivostí proti ministerstvu vystupuje. Tato strana ve sněmu přeje si patrně záhubu rakouského mocnářství, poněvadž jen v tomto pádu doufá na vyplnění nejvřelejší touhy své, totiž, aby tak nazvané německé provincie (mezi nimi ovšem Čechy a Morava), k Německu připadly. Od té doby, co tato strana pozoruje slabost svou ve sněmu, od té doby, co pozoruje, že ministerstvo od Frankfurtu odstoupilo a foederalisticky smýšlí, od té doby zuří tato strana ve sněmu a její časopisy »Der Radi-

cale,«[1]) »Constitution«, »Grad aus« atd. s největší vzteklostí proti ministerstvu, proti většině sněmu a jmenovitě proti deputovaným českým, poněvadž nás za původce všeho toho považuje.

Všechny nadávky, jaké nyní v modě jsou, totiž reakcionář, antidemokrat, terrorista, absolutista, aristokrat atd. sypou nyní tito poražení Frankfurtisté na nás, mluví zjevně o nové revoluci, ano v časopisu »Constitution« stálo nedávno proraženým písmem: »Jsme opět před 13. březnem, nazývá-li se tyran náš Metternich neb říšský sněm, to jest jedno« atd.!!! Taková řeč praví jinými slovy: Všechno, co se mně nelíbí, jest tyranství, a ona důkladně označuje celou tu podobně smýšlející část Vídeňského zkaženého časopisectva.

Že ale deputovaní čeští s lidmi podobného smýšlení, kteří v rozmýškách, v nepokojích a v nepořádcích užitek svůj mají a hledají, souhlasovati nemůže, jest věc patrná: cesty naše nejsou cesty jejich a oučel náš zcela protivný jest oučelu těchto anarchistů. Všichni poctiví a upřímní přátelé svobody snaží se nyní srozumění mezi rozličnými národnostmi rakouskými usnadniti a uskutečniti, jenom tito ale sobečtí Němcové chtí pro zisk svého Němectva všechno ostatní obětovati: ale duch spravedlivosti zahladí jejich hanebné oumysle a dobré dílo podaří se proti všem jejich piklům a hanebným ouskokům. *H. Borovský.*

[1]) »Der Radicale«, Abendblatt für das In- und Ausland počal vycházeti za redakce Julia Bechera 16. června r. 1848. — První číslo »Constitution« vyšlo dne 20. března r. 1848. Duší časopisu toho byl Leopold Häfner. — Laciný časopis »Gerad' aus« vycházel za redakce Bernharda Friedmanna od 10. května r. 1848. (Helfert: Die Wiener Journalistik im Jahre 1848. Wien 1877.)

33. ČEŠTÍ DEPUTOVANÍ NA SNĚMU ŘÍŠSKÉM A JEJICH NYNĚJŠÍ POSTAVENÍ K MINISTERSTVU.

(Národní Noviny z 10. září r. 1848. Č. 129. S. 507. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 24—26.)

Český národ po strastech červnových, které jako bouře naší vlastí zatřásly, volil sobě zástupce na říšský sněm do Vídně. Jestli vždy jindy povinnosti a odpovědnost deputovaného veliké a důležité jsou, musíme říci, že povinnosti a odpovědnost nynějších deputovaných českých ve Vídni nesmírně větší jsou než kdykoli jindy. Naše vlast stojí nyní na břehu propasti: jedná se o bytí neb zahynutí českého národu; veliké a zuřivé rozdvojení nastalo mezi oběma národnostmi v Čechách: německá strana usiluje patrně o zrušení samostatnosti naší země, o podmanění Čechů do služebnosti německé, aneb i kdyby se i to nepodařilo, aspoň o utržení německých krajů od našeho království. Naše snažení musí být patrně naproti tomu, a sněm vídeňský jest bojiště, na kterém se záležitost tato rozhodne, a výsledek ukáže, zaslouží-li si čeští deputovaní po skončeném boji slávu nebo hanbu.

Nemohouce již napřed o tomto výsledku s jistotou

mluviti, můžeme aspoň nyní poněkud z toho, co se stalo, souditi o tom, co se stane.

Sněm říšský nynější, jenž konstituci celého Rakouska vypracovati má, jest dle úsudku všech zkušených politiků velmi neschopný, a nemůže se nikterak po boku stavěti sněmům v jiných konstitučních zemích. Jaký jest to sněm, který na 370 oudů asi 100 má takových, kteří jdouce ráno do sezení, nikdy nevědí, jak budou hlasovati! Jaký jest to sněm, jehožto 40 oudů čísti a psáti neumí, a ani slovo nerozumí v té řeči, ve které se jedná? Jaký jest to sněm, jehožto 60 jiných spoluoudů ani nejmenšího vzdělání nemá, jehožto jiných 100 spoluoudů zase žádného politického vycvičení nedosáhlo? Jaký jest to sněm, v němžto sedí asi 30 oudů takových, kteří zřejmě a zjevně usilují o zkázu toho státu, jejž opravovati mají?

Když čeští deputovaní do Vídně přišli, našli sněm zcela beze vší formy, nevědělo se, kdo s kým drží, kdo je v opposici, kdo je s ministerstvem. Ministerstvo samo nevystupovalo zřejmě, neboť nevědělo posud, jak smýšlí většina sněmu, a známo jest, že se v konstituční zemi neudrží ministerstvo, nemá-li většinu sněmu pro sebe. Od té doby, co čeští deputovaní do sněmu přišli, bylo hned viděti aspoň dvě strany zřejmě a nepřátelsky proti sobě stojící, o kterých jisto jest, že jedna s druhou nikdy se nespojí. Byla to strana frankfurtská a protifrankfurtská, a obě v nejurčitějším spůsobu z českých deputovaných sestavené, totiž Čechoněmci, nejurčitější Frankfurtisté, Čechové, nejurčitější Protifrankfurtisté. Ostatní oudové sněmu se buď k jedné, neb druhé z těchto stran méně více klonili. Čeští deputovaní utvořili hned mezi sebou privátní spolek,

pevnou politickou stranu, která se každodenně scházela a mezi sebou radila o tom, jak se na sněmě chovati, a můžeme směle říci, že v celém sněmu jen Čechové pevnou, úzce dohromady spojenou a dle stejného plánu pokračující stranu tvoří, což všeobecně uznáno jest, a můžeme dodati bez marné chlouby, že tato strana posud na rozhodnutí sněmu velikého vplyvu měla, a bohdá ještě míti bude.

Ministerstvo nynější jest sestaveno z dvou zcela rozličných živlů: ministr zahraničních Wessenberg,[1]) financí Kraus,[2]) vojny Latour,[3]) náležejí dle smýšlení svého spíše ke starší škole a jsou také pozůstatky minulých časů, ostatní ministři: Dobblhof,[4]) Bach,[5]) Hornbostel,[6]) (Schwarzer[7]) brzy vystoupne), jsou mužové smýšlení nového, demokratického. Patrně tedy vidíme, že Vídeňská revoluce a Sicherheitsausschus,[8]) jenžto se chlubí, že ustanovili toto ministerstvo, přece nejdůležitější tři místa zane-

[1]) Johann Philipp Freiherr von W. Ampringen 1773—1858.

[2]) Philipp Freiherr von Kraus 1792—1861.

[3]) Graf Theodor Baillet von Latour 1780—1848.

[4]) Viz díl II. S. 101.

[5]) Alexander Freiherr von Bach, ministr spravedlnosti (1813 až 1893).

[6]) Friedrich Theodor Ritter von Hornbostel, ministr obchodu (1815—1888).

[7]) Ernst Schwarzer, ministr veřejných prací (1808—1860).

[8]) Brzy po té době, když (dne 17. května 1848) císař Ferdinand opustil Vídeň, necítě se v ní bezpečným, utvořil se ve Vídni »Ausschuss der Wiener Bürger, Nationalgarde und akademischen Legion zur Aufrechterhaltung der Ordnung und Sicherheit und Wahrung der Volksrechte«. Toto sdružení, krátce nazývané »Sicherheitsausschuss«, prohlásilo se za nezávislé od všech úřadů a osobilo si vrchní dozor nad vším jměním dvora i státu.

chali v rukou staršího systému. Nemohli si jinak pomoci, ačkoli se již tehdá jmenovali »suvrén!«

Z počátku toto ministerstvo, nebo vlastně tato mladá polovice ministerstva, mluvilo jen o Německu, poznenáhla ale vidouc převahu ve sněmu, zmiňovalo se již více o Rakousku vedle Německa, čím dále tím více chladlo ke Frankfurtu, a konečně nevšímajíc si Frankfurtu, mluví o velkém, mohutném, samostatném Rakousku, a odloživši německý trikolor, káže rovnoprávnost a jednotu všech rakouských národů. Čím více se osazovala pravice,[1]) čím více tato pravice působila na ostatní sněm, čím více se roztahovala zuřivost frankfurtské strany proti všem ostatním ve sněmu, tím více pokračovalo ministerstvo v utužení svých foederalistických zásad. Toť se jevilo v interpelacích a při všech jiných příležitostech. Patrno jest, že Čechové, vidouce ministerstvo takto jednati, neměli příčinu ani chuť protiviti se tomu, nýbrž naopak šetřili ministerstvo ve všem, kde pozorovali, že nesnadné cesty jsou. Tak se vyvinulo poznenáhla přátelství mezi českými deputovanými a ministerstvem. Za to ale Frankfurtisté, pozorujíce slabost svou ve sněmu, pozorujíce, kterak se ministerstvo od nich odvracuje, počali nemilosrdně na ministry dorážeti a všemožně hleděli ministerstvu překážky do cesty házeti, což mělo nevyhnutelný následek ten, že čeští deputovaní pevně se na stranu ministrů přirazili, a utvořivše s ostatními silnou majoritu (většinu), nyní ministeriální stranu tvoří, kdežto Frankfurtisté v oposici se nalézají. Doufáme pevně, ba přesvědčeni jsme, že tato oposice

---

[1]) [Místo, kde čeští deputovaní ve sněmu pohromadě sedí.]

věčně oposicí zůstane, a že se jí nikdy nepoštěstí majoritou se státi a nás do opposice vehnati.[1])

Od té doby, co ministerstvo určitěji od Frankfurtu se odvrátilo, zlehčuje ho strana ultraněmecká nejhanebnějším způsobem, upírajíc mu všeliké dobré vlastnosti, nazývajíc jej reakcionářským, protilidským, aristokratickým ministerstvem, ačkoli se vždy (kromě Frankfurtu) tak chová, jako se z počátku chovalo, kdežto jej ještě ti sami nynější nepřátelé jeho na rukou nosili a nejdemokratičnějším, radikálním nazývali.

Znamenité jest to, že se v tomto ohledu Frankfurtisté srovnávají s aristokratickou stranou (kamarilou), která též nynější ministerstvo nenávidí, a potupně se usmívá, vidouc, že nejradikálnější strana ke stejnému cíli kráčí. Obě ty strany, ultraněmecká a aristokratická, přejí si pád nynějšího ministerstva; pak ale se přání jejich rozchází, jedni chtějí Frankfurtistské, republikánské, druzí aristokratické ministerstvo; jedni Löhnera,[2]) druzí Stadiona![3])

Čeští deputovaní ale tak dlouho budou toto ministerstvo nynější podporovati, pokud svým zásadám ny-

---

[1]) [Uznávám potřebu slovo **oposice** trochu vysvětliti, neboť jsou u nás mnozí znamenití politikové, kteří třeba velmi mnoho o politice píší, a přece posud nevědí, co jest oposice. Oposice jest ta strana, která proti vládě stojí, ve sněmu obyčejně menšina, protože se vláda vždy dle většiny sněmu říditi musí. Kde jest vláda dobrá, je hanba být v oposici; kde jest špatná vláda, je čest dělat oposici. Tak ku příkladu v severo-americkém soustátí jest oposice reakcionářská a aristokratická, neboť vládne strana demokratů.]

[2]) Viz díl II. S. 90.

[3]) Viz díl II. S. 89.

nějším věrno zůstane, přesvědčeni jsouce, že pro nás Čechy není možné lepší ministerstvo ovšem ale — horší.

H. Borovský.

Dodatek. Když tedy čísti budete, že ministerstvo tratí populárnost, a jiné podobné věci, víte, jak si to vyložiti; kdyby ale něco podobného stálo v českých časopisech, pomyslete si: Inu! lidé píši mnoho, čemu sami nerozumějí.

34. (ZRUŠENÍ PODDANSTVÍ.)

(Národní Noviny z 13. září r. 1848. Č. 131. S. 515.)

Dne 26. července r. 1848 učinil v říšském sněmu ve Vídni jeden z vůdců nejkrajnější levice poslanec Hans Kudlich (* 1823) návrh, aby poddanství se všemi svými právy a povinnostmi bylo zrušeno, a aby se ustanovilo, má-li za zrušení to placeno býti odškodnění. Dne 8. srpna přišel návrh na denní pořádek, a po debattách a úradách, týkajících se zvláště otázky odškodnění, vydán byl zákon ze dne 7. září r. 1848, kterým poddanství a ochrana se všemi zákony na tyto poměry se vztahujícími prohlášeny byly za zrušené, půda byla zbavena břemen, rozdíl mezi pozemky dominikálními a rustikálními byl odstraněn. Všechna břemena, služebnosti a dávky vyplývající ze svazku poddanského byla zrušena. Za dávky a povinnosti pouze osobní neměla se vůbec dáti náhrada, za dávky, jež měl vybývati držitel pozemku jako takový, měla býti dána slušná náhrada. Dále bylo dle téhož zákona stanoveno, že zvláštní komise, složená z poslanců všech zemí, vypracuje a předloží sněmu říšskému návrh zákona o výkupu roboty a všech jiných břemen. Ustanovení poslednímu bylo vyhověno patentem z 4. března r. 1849 č. 152 ř. z.

Z Vídně H. B. Dne 10. září. Dnes ráno (někde již včera večer) četli jsme již na rozích nový zákon o zrušení poddanstva.

V největší rychlosti dal J. M. C. král náš český všemu tomu, co a jak to sněm říšský usta-

novil, potvrzení své, a nyní již není dokonce žádné pochybnosti o tom, že poddanstvo přestalo. První ovoce konstituce naší máme již, totiž: Rovnost všech stavů před zákonem, práva feudální zrušena jsou v celém našem mocnářství, protož také tyto dva punkty z hesla těchto novin[1]) dnešního dne vynecháváme, neboť již déle o ně usilovati nemusíme, dosáhnuvše cíle svého. Dejž Bůh, abychom také ty ostatní punkty brzy vymazati mohli!

Ode dne prohlášení toho zákonu není již žádného rozdílu mezi šlechticem, poddaným a měšťanem, jsme všichni stejně oprávnění občané vlasti naší.

---

[1]) Viz díl II. S. 2.

35. (O NAŘÍZENÍ MINISTERSTVA TÝKAJÍCÍM SE PROZATÍMNÍHO STAVU VYŠŠÍCH ŠKOL V ČECHÁCH.)

(Národní Noviny z 20. září r. 1848. Č. 138. S. 539.)

Dne 28. srpna 1848 vydáno bylo ministerské nařízení týkající se prozatímního zřízení gymnasií; v nařízení tom se ukládalo, aby na gymnasiu ležícím v okrsku, jehož obyvatelé buď všichni, buď ve většině německy nemluví, jejich mateřský jazyk přednášen byl prozatím jako předmět volný a to od učitelů, kteří se k tomu cíli chtějí prozatím bezplatně propůjčiti. Proti tomuto nařízení podali ministerstvu osvěty čeští poslanci list ze dne 16. září r. 1848 (Národní Noviny z 19. září 1848, Č. 137, S. 535), v němž si stěžovali, že vydaným nařízením byla porušena zásada rovnoprávnosti ve školách.

H. B. Držíme za svou povinnost, vysvětliti obecenstvu, jakým spůsobem ono — pravdu říci hanebné — nařízení ministerstva strany provisorního stavu vyšších škol v Čechách na světlo přišlo. — Známo jest, že ministerstvo osvěty, do jehož oboru tato věc náleží, posud obsazeno není, a že ministr vnitřních záležitostí Dobblhof[1]) také prozatím jméno ministra osvěty nese. Pravím jen jméno, neboť každý rozumný a povážlivý uzná, že ministerstvo vnitřních záležitostí a zvláště v těchto časech síly jednoho muže

[1]) Viz díl II. S. 101.

dokonce potřebuje, a že tedy Dobblhof, muž zajisté činný a vší chvály hodný, sám vedle svých povinností nemůže zastati ještě povinnosti ministra osvěty. Tyto práce odevzdány jsou prozatím pp. Feuchterslebenovi[1]) a prof. Exnerovi[2]) (bývalý professor filosofie v Praze). Slyšíme z dobrých pramenů, že tomuto druhému za ono pěkné provisorní ustanovení co děkovati máme. Inu — tenkrát Němec Čechu přeje, když se had na ledě hřeje — říká staré přísloví, a p. Exner dokázal, že jest pradivé. Nedivíme se, že takové ustanovení vzbudilo po celé vlasti nespokojenost; divili bychom se a mrzeli bychom se, kdyby náš národ tak trpělivý a netečný byl a svá práva tak lhostejně zadával. Svatou máme povinnost všichni při každé příležitosti, kde se národu křivda děje a právo ujímá, statečně a rázně se na odpor postaviti: jenom tak odstrašíme nepřátele naší svobody od zlých pokusů.

Těší nás ale, že můžeme národ též upokojit tou zprávou, že ministerstvo, jakmile mu od deputovaných českých spravedlivá stížnost přednesena byla, ihned slíbilo napravení onoho nezdárného nařízení. Deputovaní čeští na sněmu Vídeňském, jakmile se o tom nařízení dozvěděli, ihned oustně ministra Dobblhofa[3]) pozorna učinili na neslušnost a křivdu, která se ná-

---

[1]) Ernst Freiherr von Feuchtersleben 1806—1849, spisovatel v oborech filosofie a mediciny, kritik a básník, stal se v červenci r. 1848 sekretářem v ministerstvu vyučování.

[2]) Franz Exner (1802—1853), spisovatel v oboru filosofie a professor, byl v dubnu r. 1848 povolán do Vídně a stal se tam v ministerstvu vyučování ministerským radou. V r. 1847 byl professorem v Praze.

[3]) Viz díl II. S. 101.

rodnosti české děje, potom ale aby tím jádrnější a jistější, jakož i vhodná oprava nastala ještě před počátkem letošního školního roku, podali k ministerstvu onen spis včera v Národních Novinách vytištěný, z jehožto obsahu každý lehce vyrozumí, jak o té věci smýšlejí deputovaní čeští, a doufáme ne bez důvodů, že ministerstvo toho samého mínění jest.

Že již nyní od letošního podzimka veškeré studium české býti nemůže (N. B. v českých krajinách), toť dokazovati nemusíme. Kde by se za tak krátký čas nabralo potřebných a — schopných professorů? kde knih? atd. Myslíme, že by takovým náhlým a nepřipraveným uvedením jen dobrá věc, totiž opravdivé vzdělání naší mládeže, utrpěla.

Ostatně ale při této příležitosti za svou povinnost máme doložiti, že čeští deputovaní, ačkoli pořád nekřičí, neinterpellují (jak se od nich z mnohých stran požaduje), přece skutečně o dobro vlasti vždy se starají a potřebné k tomu kroky vždy na pravém místě činí. Neníť zapotřebí se vším hluku nadělati, jen když se stane, co dobrého jest. Čas nejlépe ukáže, byla-li politika nynějších českých deputovaných v říšském sněmu pravá neb špatná; a my přesvědčeni jsouce, že pravá a pro národ český užitečná jest, radíme všem, kteří s námi stejného mínění nejsou, aby se nepřekvapili se svým úsudkem. Nesuďme, jaké jest dítě, pokud se nenarodilo.

Stížnosti českých poslanců bylo příznivě vyhověno. Havlíček o tom referoval v Národních Novinách z 22. září r. 1848. Č. 140. S. 547.:

H. B. Podle zpráv z Vídně vyhovělo již ministerstvo žádosti českých deputovaných, nařídilo totiž dne 18. září,

aby se české gubernium o to postaralo, by již s počátkem roku školního 1848—9 český jazyk na gymnasiích ne jako svobodný předmět, nýbrž co obligátní řeč vyučovací uveden byl. Na německých gymnasiích bude čeština volným předmětem.

My schvalujeme také i to, že se na německých gymnasiích právě nyní, kdežto mezi našimi německými spoluobčany takové kvašení panuje, neuvádí čeština co obligátní předmět, a to sice proto, aby Němci naši viděli, že je ke své češtině nikterak nutiti nechceme. Ovšem se samo sebou rozumí, že zemským úředníkem[1]) v Čechách nikdo býti nemůže, kdo oba zemské jazyky nemluví a nepíše, a nikdo se arci nutiti nebude k tomu, aby se ouředníkem zemským stal. Doufáme ale, že z této příčiny naši němečtí spoluobčané, až jen se zase ku chladné krvi navrátí, milerádi se našemu jazyku učiti budou, tak jako my se němčině učíme. Čím více kdo umí, tím potřebnější jest ke všemu. Potom bude čas, uvésti češtinu co obligátní předmět i do německých gymnasií — a tento čas nastane myslím brzy.

Co se ale pp. professorů týče, neškodilo by snad nyní, když tak dlouhé ferie jsou, drobet se v české literatuře ohlédnouti a v řeči literaturní trochu obratnosti si zjednati, aby pak některý žák mistra svého nepřesahoval.

Také ale našince na to pozorny činíme, aby se v čas o nové professury českého jazyka a literatury na gymnasiích ucházeli, by tato místa nebyla z nouze zadána neschopným lidem.

[1]) [Obecní ouředníci mohou být arci dle libosti obce, poněvadž se v tom obcím svoboda nechati musí.]

36. (O PRÁVU HONBY.)

(Národní Noviny z 22. září r. 1848 č. 140. S. 547.)

H. B. Máme čest obecenstvu ve známost uvésti, že podali do redakce naší veškeří zajícové království českého žádost strany nátisků a velikých pronásledování, která se ale pro komický obsah svůj více do Šotka[1]) než do Národních Novin hodí, a proto také co nejdříve v Šotku vytištěna bude. Zatím ale uznáváme potřebu o této věci bez žertu několik dobře míněných slov tuto položiti.

Až do nejnovějších dob užívala šlechta (a s ní také majitelové panství měšťanského rodu) mnoho práv na ujmu a škodu ostatních občanů, a mezi nimi bylo právo honby. Zvěř živená obilím a pastvou bývalých poddaných patřila vrchnosti, a na pytláctví byly ustanoveny veliké a hrubé tresty. Nyní přestaly všechny privilegie vrchností, vrchnost jest rovna svým bývalým poddaným, hospodář jako hospodář, buď si malý nebo velký.

Sněm říšský zrušil nyní vrchnostem toto právo honby, neustanovil ale posud v této věci žádný pořádek. Již dříve ale a zvláště nyní nastaly po venkově

---

[1]) Sotek byla satirická příloha k Národním Novinám. První číslo vyšlo dne 7. ledna r. 1849.

hrozné matenice, každý střílí, kdo jen kousek pole má, a mnoho se stalo již neštěstí, jak odevšad slyšíme.

Moravský sněm jakýsi provisorní (prozatím) pořádek uvedl, ale ustanovení jeho[1]) se nám dokonce nelíbí, poněvadž jest aristokratické. Ustanovil totiž, aby jen ten honiti směl, kdo jistý veliký výměr (tuším, jestli se dobře pamatuji, 200 jiter) polností pohromadě má. Tuť ovšem skoro jenom vrchnosti budou míti právo honit, neboť kdož jiný má tolik země pohromadě?

Naše mínění, o kterém myslíme, že i na sněmu říšském přijato bude, jest ale takové: aby nikdo, má-li mnoho neb málo země, je-li šlechtic neb nešlechtic, neměl právo honiti, a to ani na své vlastní půdě. Právo honby má jenom obci náležeti, a tato je vždy ke svému prospěchu propachtuj v licitaci. Takovým způsobem nabude obec pro své potřeby ne nepatrného důchodu, neboť mnohý bohatý milovník honby milerád si toto právo za dosti veliký plat propachtuje, a spolu se tím předejde nesčíslným mrzutostem mezi občany samými. Kdyby měl každý na své půdě právo honiti, jak lehce nepatrný zajíc přeskočením z pole na pole zavdá příčinu k různicím a k neštěstí! A s druhé strany musí také každý uznati, že honba pro malého hospodáře jest pouze příležitost k zanedbávání svých zaměstnání atd.

Mohl by nám ale mnohý, jenž veliké kusy země

[1]) Prozatímní zákon honební pro Moravu schválen byl v 35. sesení sněmu moravského dne 19. srpna r. 1848. V zákonu mimo jiné se stanovilo, že, kdo má nejméně 200 jiter souvislé půdy, může na ní volně honiti.

pohromadě má, namítati, jak on k tomu přijde, aby zvěř na jeho vlastní půdě živena ne jemu, nýbrž obci náležela, a aby on za to, že ji stříleti smí, obci pacht platil? — Tomu odpovídáme, že žádný i sebe větší majitel gruntů ani kníže Šwarcenberg dokázati nemůže, že zvěř jen na jeho polích a ne na polích jiných chudších jeho spolusousedů se neživila. A proto stojíme na tom, že právo honby jenom obci náležeti má, a chce-li šlechtic honiti, ať si to právo u obce zpachtuje.

Myslíme, že by již nyní mnohé moudré obce, nečekajíce na rozkaz, takový pacht dobrovolně si zříditi mohly. Dbejte všemožně o to, aby obce měly dobré důchody, budete jich potřebovat; obce budou svobodné, budou si se svým jměním a se svými důchody dle libosti nakládat. Přijdou časy, kde si každá obec libovati bude, že má dobré důchody, z kterých se pak mnohé potřeby zapraví, aniž to občané a jejich kapsy ucítí.

---

37. (O SMĚRU NÁRODNÍCH NOVIN).

(Národní Noviny z 23. září r. 1848.) Č. 141. S. 551—552.)

Přišel čas, že národ český dosáhnul rovnoprávnosti s německým, že i my stojíme v řadě národů, kdežto jsme již po dlouhý věk beze všeho politického značení jenom jakožto »misera gens contribuens« (t. j. bídný, podrobený lid), svou vlastní otčinu obývali, přispívajíce toliko k oslavení a k velikosti našich podmanitelů.

Nemohouce tak snadno zapomenout na slavné doby našich předků, snažili jsme se vždy po svobodě a vyhledávali jsme dle možnosti a slabých sil svých skrovné cestičky, na kterých bychom opět ze jha vyváznuli. Despotická vláda střehla nedůvěrným okem každé pohnutí naše, abychom se neuhnuli její moci, a proto jsme byli nuceni jen kradmo, jen jako pod oponou cesty svobody národu českého připravovati.

Vlastenci se jmenovali oni na počet nehojní mužové a mladíci, kteří ve jménu a pod firmou filologie pracovali neunavně o vzkříšení národa českého. Známa jest všem tato idylická doba naše, kdežto byly bály a besedy a divadla nevinnými pákami české svobody a národnosti, kdežto se založení maličké knihovny za znamenitý a pamětihodný pokrok považovalo a

vítězoslavně všemi časopisy ohlašovalo, kdežto malá knížka bez ohledu na obsah epochu tvořila, kdežto několik malinkých časopisků pod přísnou censurou postavených bylo největší bohatství, téměř duše národa českého, jejichžto redaktorové mezi přáteli s rozjasněnou tváří se chlubili, že jim dnes pan censor propustil dva řádky, narážející na neznalost p. kancelářského v jazyku českém!! Tito idyličtí časové, kde vlastenec vlastence po celých Čechách jako příbuzného navštěvoval, kde se tito vlastenci za zvláštní sektu považovali, jejížto oučele byly zcela veřejné, přece ale nikomu jinému známé — tito časové počali se již před letošním březnem silně měniti a nyní dokonce pominuly.

Již v posledních těchto rocích mnozí z obmezeného stanoviska pouhé slabé sekty a pouhé slovesnosti vystupujíce, poukazovali na praktičnost, na život (doufáme, že nám nikdo upírati nebude, že i my jsme náleželi do počtu těchto): když ale s politickou svobodou nový život vešel do našich vlastí, tu se i naše postavení jakožto bývalých »vlastenců«, často od rozličných šosáků za přepjaté hlavy vykřičených, zcela proměnilo; ukázalo se, že hýbají tyto přepjaté hlavy celými Čechami, celým Rakouskem, celým Slovanskem, majíce při tom nesmírný vplyv na celé Německo, jak zkušenost Frankfurtského parlamentu ukázala. O této moci naší se dříve nepřátelé naši nenadáli!

Ale i my sami nenadáli jsme se, že idey naše, směr náš v praktickém životě se tak silným ukáže, a přiznejme se, že nám skutečně někde bez našich zásluh náhoda a okolnosti pomáhaly.

Nyní ale jest povinnost naše, udržeti se v této moci, a dále pokračovati; nejsme již sekta pokoutní, naše povinnost je nyní, starati se o veškeré blaho své vlasti; my jsme národ český, národ slovanský, a můžeme míti nesmírný vplyv na vyvinutí celé prostřední a východní Evropy. Tak mohou dojíti Čechové opět k takové, ba ještě k větší slávě a moci než za starých dob Karla a Otakara.

Nemysleme ale, že nám toto všechno přijde ve snu, náhodou a bez našeho přičinění: svět jest ustavičný boj, síla se silou, rozum s rozumem, národ s národem se měří, slabší slouží silnějšímu a činnějšímu, a kdo myslí, že mezi národy skutečně již nyní nastane bratrství, toho považujeme za nepraktického snílka, jenž se z historie ničemu nenaučil, a jenž svou nepraktickou theorií vlastnímu národu škodí a cizému pomáhá. Nesmíme nyní v ničem spoléhati se na jiné, nýbrž sami se o všechno postarati; co si sami nespůsobíme, to nebudeme míti.

Hlavní věc jest, aby zřízení naše politické bylo moudré a svobodné, pak utužena doma přiměřenými zákony vzkvete naše vlast a projeví činnost svou i na jiné národy, zvláště na slovanské. Za několik let vzroste pod dobrou konstitucí štěstí domácí, moc a sláva našeho národa. Zároveň ale s těmito nynějšími okolnostmi musí nastati i změna jiná, která se již dokonce zabrániti nemůže a nemá. Pokud jsme byli slabi, nesvobodni, byli jsme všichni ouzce spojeni, nebylo mezi námi stran; při každé dosti malé různosti ve smýšlení volalo se: »Svornost, netrhejte se od sebe, jsme ještě slabí, musíme dohromady držeti!« Nyní, když se náš počet nesčíslně rozmnožil, tím větší na-

staly různosti ve smýšlení. Musíme se nyní již na rozličné strany rozpadnouti, z kterých každá svou cestou kráčeti bude. Mnozí snad želeti toho budou a za neštěstí považovati, že již nemůžeme všichni jako dříve býti jedna duše a jedno tělo: my ale nejsme toho zdání a naopak přesvědčení chováme, že toto rozdělení na strany jenom dobré věci poslouží. Ať se každá strana dle nejlepšího přesvědčení svého snaží k cíli dojíti, která pravdu a poctivost při sobě má, o té doufáme, že nejdále dojde.

Noviny, jak známo, jsou otisky veřejného života, všechno, co v národu se děje, jeví se v jeho novinách. Noviny a časopisy budou opět tyto rozličné strany představovati, každé sloužíce své straně a zastávajíce její smýšlení.

Také Národní Noviny budou náležeti k jedné straně; nebo všem stranám chtít vyhověti, jest věc předně nerozumná a za druhé nemožná. Proto také se již raději zavčas přihlásíme, ku které straně my náležíme, kterou zastávati chceme.

Národní Noviny budou vždy svobodu, a sice v nejširším smyslu a co nejvíce možná vyhledávati.

Avšak každý o svobodě jiné ponětí má: naše přesvědčení jest, že svoboda bez vzdělanosti národu je nemožná, a proto bude naše ouhlavní péče, rozšiřovati podlé sil svých vzdělání. Jen vzdělaní národové mohou býti opravdivě svobodni, a proto musí opravdivý přítel svobody k tomu pracovati, aby vzdělání nejen jako posud bylo obmezeno na některé stavy, nýbrž aby poznenáhla celý lid se vzdělal a poučil. Lehko jest lid, zvláště nevzdělaný, drážditi, těžko vzdělati; a proto my, zanechávajíce nepotřebné

dráždění těm, kteří v tom svou svobodomyslnost vyhledávají, budeme si raději hleděti poučování a vzdělávání.

Národní Noviny jsou a budou vždycky časopis docela samostatný, my ani s vládou, ani s žádnou jinou, buď privátní neb veřejnou společností v žádném závazku nestojíme, aniž kdy státi budeme, a to proto, abychom vždy zachovali svůj samostatný úsudek, své samostatné mínění, nehledíce ani v levo, ani v pravo. Národní Noviny nevycházejí ani pro dynastii, ani pro šlechtice, ani pro měšťany, ani pro rolníky, ani pro řemeslníky, ani pro kněžstvo, ani pro ouředníky, ani pro vojsko, ani pro proletáře, neslouží nikdy jednomu stavu proti druhým, nýbrž jsou jen ve službě celého národa, jak nápis jejich, »Národní Noviny«, praví, a budou beze všech ohledů nedůstatky jednotlivých stavů kárati a naopak zásluhy jejich nestranně uznávati. — Někteří svobodomyslnosti tak rozumějí, jakoby svobodomyslní lidé a svobodomyslné noviny každý krok vlády a ouřadů bez ohledu již eo ipso tupiti, ustavičně se všemu protiviti, všechno haněti museli: k těmto my náležeti nechceme. My dobře vědouce, že bez vlády nemůže býti stát, myslíme, že jest to nepoctivé, ustavičně vládě překážeti a těžké její povinnosti ještě více obtěžovati; majíce také na paměti, že snadnější jest všechno tupiti, než napraviti, budeme vždy vládu podporovati ve všem, co dle našeho přesvědčení národu prospěšno jest, a jen tehdá budeme proti vládě vystupovati, když její kroky dle našeho přesvědčení budou chybné neb národu škodlivé.

Národní Noviny budou také vždy demokratické. Avšak i tuto zapotřebí jest výkladu, proto že se za

našich časů takových krásných slov velmi zneužívá. Demokratie znamená rovnost, rovnoprávnost celého národu, a za našich časů pozorujeme mnoho druhů demokratů, pročež se musíme osvědčiti, ku kterému druhu my náležíme. Jest druh demokratů, který, aby se rovnost docílila, o to usiluje, aby všechno, co vyššího, vzdělanějšího jest, se zesprosťačilo, který všechno od shůry dolů strhuje; k tomuto druhu demokratie, která se nazvati může demokratie sprostoty, nenáležíme a náležeti nechceme. My naopak rovnost tak docíliti chceme, aby se nižší k vyššímu vzhůru povznesl, aby nevzdělaný se vzdělal a tak vzdělanému se vyrovnal. Taková jest naše demokratie, a s těmi, jenž toliko toho za pravého demokrata považují, kdo s nimi po hospodách celé dni a večery marně tráví, s těmi my nesympathisujeme.

Jest u nás ještě jeden druh demokratů, ku kterému též nenáležíme a náležeti nechceme, totiž takoví, kteří sice vždy o lidu mluví, ale jen sami sebe za tento celý lid považují. Tito páni demokratové neříkají nikdy jako jiní poctiví lidé: »Já tak smýšlím, já to chci!« nýbrž vždy tropicky: »Lid tak smýšlí, lid to chce!« ale zapomenou se vždycky dříve lidu zeptat, smýšlí-li tak, chce-li to. Zkrátka, tito pánové sebe jen za celý lid považují, jakoby byli ustaviční plnomocníci celého neplnoletého národu. Jsou to demokrati-křiklouni, kteří obyčejně tak dlouho proti všemu křičí, až se jim něčím výnosným huba zacpe, načež přestává vždy jejich demokratie a svobodomyslnost.

Co se ale nynějšího našeho postavení týče, jest naše přesvědčení, že upřímní přátelé svobody a demokratie k tomu přičiniti se mají, aby se pokoj a pořádek

udržel, neboť jen tak nám lze nabytou svobodu si ubezpečiti a ji do opravdivého života skutečně uvésti. Jinak ale jest se co obávati, že bychom svobodu svou tak snadně pozbyli, jak snadně nabyta jest, čehož nás Bůh uchovej! A proto považujeme každého, kdo zbytečným drážděním a popuzováním jednoho stavu proti druhým různice, nepořádky a nebezpečenství plodí, buď za člověka nerozumného a nezkušeného, který jako dítě se zbraní zacházeti neuměje, svobodě naší snad nevědomky škodí, aneb za člověka zlomyslného, jenž ve službě nepřátelů svobody stojí a nepoctivým spůsobem svobodu naši nemožnou učiniti usiluje.

Dle zásad v tomto článku vytknutých budeme se vždy při redakci Národních Novin spravovati, neohlížejíce se při tom pranic na protivenství, kterážto očekáváme od strany těch, kterých se snad slova naše nemile dotknula. Nám jen na pochvale a na uznání rozumných a upřímných přátel svobody záleží.

K. Havlíček. Dr. W. Gábler.[1])

---

[1]) PhDr. Vilém Gábler byl r. 1848 spoluredaktorem Národních Novin.

38. (HRVATSKKÝ BÁN JELAČIĆ).

(Národní Noviny z 24. září r. 1848 č. 142. S. 555—556.)

Josef Jelačić (1801—1859) zvolen byl v březnu r. 1848 bánem a stal se správcem trojjediného království, Hrvatska, Slavonska a Dalmacie. Zvolení jeho bylo dne 23. března r. 1848 císařem Ferdinandem potvrzeno a Jelačićovi dostalo se mimo jiné zvláště hodnosti generála a tajného rady. Úsilím maďarské vlády byl Jelačić dne 10. června r. 1848 prohlášen císařským reskriptem za velezrádce, avšak novým reskriptem z 4. září r. 1848 byl v dřívějších hodnostech zase potvrzen. Krátce před touto událostí uherský sněm zamítl návrh na smírné vyrovnání s Hrvaty. Nastala proto válka. Jelačić dne 11. září překročil Drávu a záhy dospěl k jezeru Blatenskému míře k Pešti. Jelačić byl zastancem jednoty Rakouského mocnářství a byl nepřítelem separatistických choutek maďarských. Jako bán zakázal hrvatským úřadům veškeré styky s uherskou vládou a trojjediné království prohlásil za nezávislé od ministerstva uherského.

H. B. Nikdo snad za nejnovějších časů nebyl ve všech ústech tak jako bán horvatský Jelačić, a můžeme směle říci, že on jakožto vojín nebude nikdy proti sobě míti v poli tolik nepřátel, kolik měl pomlouvačů. Celá maďarská a německo-frankfurtská strana, obávajíce se moci Horvátů, moci slovanské, snažili se bánu a Horvátům co možná nejvíce uškoditi, a poněvadž za našich časů nejhorší nadávka jest reakcionář,

neváhali i Jelačićovi a Horvatům toto příjmění zavěsiti. Zvláště v nejnovějších časech podařilo se jim mnoho v tomto ohledu, tak že někteří i ve Vídni věřili, že bán horvatský netáhne na Pešť, nýbrž zrovna na Vídeň. (!!) Ba i mezi nedůvěrčivými Slovany počalo se často ozývati důmnění proti Jelačićovi, zvláště když tak dlouho váhal do Maďarska vkročiti, kdežto zatím Srbové boj nesmírný o život a smrt vésti museli.

Popřáno mi bylo osudem blíže se seznámiti osobně s tímto znamenitým mužem Jihoslovanska, a neváhám život a krev svou zaručiti za poctivost, za liberalnost, za věrnou oddanost jeho k národu svému. Těžko by bylo druhého podobného muže hledati mezi vojskem našim, jenž by ve hluku života vojenského nezapomněl na jemnost charakteru slovanského, jenž jsa věrně oddán (jak jest obyčej vojenský) císaři svému, zároveň miluje nade všechno svobodu a svůj národ. Dosti toho, že Jelačiće povolala důvěra národu k hodnosti bánské: a národ jistě bez příčiny důvěru nemá. Mezi nejpřednější vlastnosti bána Jelačiće náleží ta, že nezná vojenského poddanství; první jeho krok bylo zrušiti samostatně despotii vojenskou v hranici a povolati deputované hraničárů na všeobecný horvatský sněm do Záhřebu; zajisté rekomendace nevšední.

Že ostatně zvláště celá hranice Jelačići tělem i duší oddána jest, o tom ani slov šířiti nechci, jakožto o věci zcela známé.

Nač se ale obyčejně při posuzování Jelačiće zapomíná, jest ten velký rozdíl, který jest mezi postavením Srbů a postavením jeho proti Maďarům. Srbové vedou zřejmou nepravidelnou revoluci proti maďarské vládě, a tu se na počínání jejich před světem musí

zcela jiným okem hleděti. Co oni činí, děje se ze smutného práva nutnosti, z práva násilí, kteréž někdy ve světě bohužel! rozhoduje a rozhodovati musí tam, kde jiné prostředky nestačí. Co Srbové činí, za to nikdo neodpovídá než oni sami, a vlastně ani oni sami, nýbrž osud člověčenstva.

Něco jiného jest ale to, co bán horvatský činí. Bán horvatský jest spolu c. kr. feldmaršál-náměstník, každý jeho krok jde spolu na odpovídání dynastie a císaře. Co učiní nepravidelní povstalci srbští, za to dynastie ovšem odpovídati nemůže; co ale učiní c. k. generál, jenž pod přísným komandem stojí a dle zásad vojenských státi musí, to se skutečně s velikým právem dynastii přičítati musí, ne-li co vina oumyslná, aspoň co zanedbání jiných rozkazů. Jelačić jest tedy v povážlivém stavu: kdyby byl pouze vůdcem povstalých Horvatů, mohl by směle a beze všech ohledů nepřátele a utiskovatele národu svého trestati, za to by ale snad neměl potřebných k tomu sil. Proto že jest bánem a vojenské hranice velitelem, má ovšem důstatečné síly k pokoření Maďarů, za to ale jest mnohými ohledy na dynastii a na celek Rakouska — jakožto poctivý muž — vázán.

Proto nemohl Jelačić tak dlouho do pole vykročiti, proto i nyní snad nebude moci užiti k pokoření Maďarů takových důkladných prostředků, jak by to vojenské síly jeho dovolovaly. Vůdce Horvatů mohl by arci Maďary, ouhlavní utiskovatele národů slovanských, zničiti a podmaniti: ale bán a c. kr. generál nemůže tak jednati s národem maďarským, s národem, nad kterým kraluje stejná dynastie, která povinna jest o dobro všech svých národů rovnou péči míti.

Nemůžeme o budoucnosti najisto prorokovati; ale pokud stačí naše vědomost o záležitostech v zemích uherských, myslíme, že oučinek a následek vystoupení Jelačićova (který snad již nyní před Budínem stojí) nebude ten, jak jsme si v bujné obraznosti představovali, nýbrž jen asi následující: Uherské země zůstanou také potom jakožto zvláštní polovice Rakouska se zvláštním sněmem, na kterém ale jakož i vůbec v celých uherských zemích všechny národnosti stejného práva užívati budou. Uhry odevzdají opět ministerstva zahraničných záležitostí, financí a vojny do Vídně, aby moc Rakouska pohromadě zůstala, mezera a celní hranice mezi Uhry a ostatními zeměmi pomine.

Ostatek musíme očekávati od dalšího snažení Slovanů, a sice od snažení duševního, ne ode zbraně.

Jaká jest ostatně naše naděje strany internationálních reforem v celém Rakousku, jmenovitě jak dalece asi zásada foederalistická provedena bude, o tom budoucně více.

39. (PŘED NOVÝM ŠKOLNÍM BĚHEM).

(Národní Noviny z 26. září r. 1848. Č. 143. S. 559.)

H. B. Dne 1. listopadu počne nový školní běh na gymnasiích. Jak slyšíme z několika stran, vykládá si naše zemská správa ono nejnovější nařízení ministerstva strany uvedení češtiny na gymnasiích [1]) jenom v ten smysl, že se nyní jen českému jazyku na českých gymnasiích vyučovati má, a to snad ještě od neplacených professorů. Přiznáváme se, že nás takový výklad nanejvýš nechutí naplňuje a že v takovém výkladu nevidíme nikterak příznivost naší zemské správy k národnímu jazyku. Musíme naší sl. zemské správě opět připomenouti, že se ona zapomínati zdá, komu slouží. Ona slouží nyní národu, a běda jí, nebude-li prospěch tohoto národu vždy přede vším jiným na zřeteli míti.

Nechce-li neb nemůže-li naše sl. zemská správa ono nařízení ministerstva: »že již nyní má být čeština na gymnasiích českých vyučovacím jazykem«, dobře pochopiti, přispíváme jí tuto ku pomoci.

Sl. ministerstvo dobře vědouc, že nyní již krátký čas do počátku nového běhu školního nedovoluje, vše-

[1]) Viz díl II. S. 128.

chny předměty v češtině vykládati, a že s druhé strany rovnost národností nepřipouští, aby snad čeština jen ledabylo odbyta byla něčím malým, užilo naschvál výrazu »obligate Unterrichtsprache«, aby totiž tam, kde to již nyní okolnosti dovolují, hned se v češtině učilo všem předmětům a českému jazyku jako zvláštnímu předmětu.

Takový jest smysl ministerského nařízení, o čem můžeme sl. správu zemskou na jisto ubezpečiti, a nezařídí-li dle toho kroky své, máme zajisté prostředky, donutiti sl. zemskou správu k tomu, aby své povinnosti a nařízení ministerská svědomitě a s chutí vykonávala.

Konečně ale nemůžeme zatajiti to poznamenání, že národ nemůže k ouřadům svým žádné důvěry míti, když vidí, kterak s nechutí vykonávají to, co národu prospěšno a ouřadům jakožto povinnost předepsáno jest s hůry. Slyšíme ku př., že někteří krajští ouřadové velmi pozdě ohlašovali nový zákon o zrušení poddanosti.[1]) Kterému ouřadu se nový stav věcí a konstituční vláda nelíbí, vždyť nucen není ve službě zůstati; ať takoví pánové ouřady složí a hledají si jinou službu v Arabii neb v Kitaji, kde ještě konstituce není a také tak brzo ani nebude.

Co jsme zde ostatně strany gymnasií pronesli, prosíme, aby bylo vztahováno jen na venkovská: strany Pražských bychom skutečně toho mínění byli, že jest zapotřebí, aspoň na rok na dvě léta utraquisovati. V Praze by se nikdy neměl zcela přísně mezi Čechy a Němci rozdíl činiti.

[1]) Viz díl II. Str. 126.

40. SLOVO V ČAS O NEPOCTIVOSTI NAŠICH NEPŘÁTELŮ, NĚMCŮ I MAĎARŮ, ANEB KDO JEST REAKCIONÁŘ A KDO JEST SVOBODOMYSLNÝ.[1])

(Národní Noviny z 29. září r. 1848. Č. 146. S. 571. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné r. 1851. S. 27—29.

Němec a Maďar od jakživa nepříznivi byli Slovanu, a Slované, jakožto lid mírný, podlehli všude těmto zuřivým protivníkům svým, uvedeni jsou od nich do tuhého poddanství, a po mnohá století museli, těžce trpíce, sloužiti ku slávě podmanitelům svým.

Němci pohltili již nesmírné země od Slovanů obývané a poněmčili je ukrutnými nelidskými prostředky, o kterých stará historie nynějšího severního Německa (jindy zemí slovanských) krvavé a slzavé pády vypravuje. Nám, československému kmenu, hlavně ale Čechům, Moravanům, Slezanům vždy jako škůdcové

[1]) Říká se tak často: »Jen snášelivost! jen nedrážditi jednu národnost proti druhé!« — Dobře, my hotovi jsme uposlechnouti dobré rady. Ale abychom my jen mlčeli a jiní nejhanebnějším spůsobem, nedovolenými prostředky, lží, atd. nám všemožně škodili: toť by byla zajisté shovívavost slovanská trestu, ne pochvaly hodná. Proto odhalujeme před světem tímto článkem nepoctivosti, jakých si naši nepřátelé ustavičně proti nám drze dovolují. H. B.

ve všem překáželi a nepřáli nikdy oddechu, celá naše historie jest ustavičný boj náš proti Němcům, usilujícím o to, aby sobě nás podmanili. Slezsko již skoro celé pohltili a Cech i Moravy velikou část, a o ostatek nyní ještě ve Frankfurtě se pokoušejí.[1]) Rovněž tak chovali se proti bratrům našim Polákům: jako hosté do země přijdouce, usadili se a nepřátelství kuli proti domácím hospodářům jak v Haliči, tak v Pozňanech a v polské části Slezska, a právě nyní, kde celý svět o samé spravedlnosti a svobodě mluví, ustanovil Frankfurtský parlament, chlubící se ustavičně svobodomyslností svou, aby půl Pozňanska zcela k Němcům připadla.

Nejinak jednali s Jihoslovany, a nechtíce již ani na to váhu klásti, že veliká část arciknížectví rakouského byla za starých dob od Slovanů obsazena, o nichžto již nyní sotva památky nalézáme, uvádíme jen Korutany, Krajinsko, Štýrsko, vojenskou hranici jakožto do nebe volající důkazy německé nenasytnosti. Jak se Němci k Rusům chovají, o tom jsem již dávněji v Musejníku (Cizozemci v Rusích)[2]) dosti pověděl, ovšem za censury, ale přece dostatečně, aby vysvítalo, že tam k dobrému nejsou. Vysvítá z onoho článku, že Němci, kteří právě tak rádi na despotii ruskou zlořečí, sami tam v Rusku nejhlavnější nástroje této despotie jsou. Než o tom, dá-li nám Bůh brzy nynější politické zmatky šťastně ukončiti, v pokojnější chvíli mnoho zábavného ze své zkušenosti povím, a mezitím i to, že šlechta německá v tak nazvaných ruských ostsejských guberniích pro celé ostatní Rusko

[1]) Viz díl II. S. 17.

[2]) Borovský H., Cizozemci v Rusích. Časopis Čes. Museum. V Praze 1846. XX. Sv. I. S. 95—132.

vždy vzorem byla a jest, kterak se mají sedláci utiskovati, což dokáži svědectvín samých německých spisovatelů, a že tohoto vzoru ostatní Rusko posavad ještě nedosáhlo.

Maďaři rovněž tak Uhry opanovali, a všem tam bydlícím Slovanům těžké jho své na šije uvalili, z kterého se nyní teprva na svobodu domáhají.

Slovanské svaté právo tito dva národové až do dnešního dne nohama šlapali, a jak se chovají nyní, když moc naše vzrostla, když se moc naše vyrovnala našemu právu? — Uznávají nyní naše právo a křivdu nám učiněnou, jsou hotovi ji napraviti, vedle nás poctivě co rovni vedle rovných bydleti?

Nejsou, oni zůstávají vždy staří vlci a celý rozdíl jest ten, že nyní, když nás mocí nemohou v poddanosti své udržeti, ovčí kůži přes sebe přehodili. A tato ovčí kůže jest radikalismus, demokratie. Maďaři a Němci chovají se nyní tak, jako by jen oni sami celou svobodu a demokratii na světě pachtovanou měli.

Ustavičně nám oni a časopisy jejich hlásají, že jsme my, Slované, národ milující otroctví, že od nás svoboda vzniknouti nemůže, že jsme reakcionáři atd.

Když bán horvatský [1]) se silou velikou hrozí Maďarům, nazývají jej reakcionářem a sluhou kamarily a troubí celému světu ustavičně o jeho reakcionářství, až tomu konečně lidé uvěří.

Srby zas, domáhající se svobody své zbraní, jmenují nástrojem despotie ruské. Co Slovanům k prospěchu jest, to všechno vykřikují jakožto nebezpečné svobodě a demokratii.

---

[1]) J. Jelačič viz díl II. Str. 33. a Str. 142.

Když čeští deputovaní na říšském sněmu s dobrým prospěchem německé a maďarské panování zničiti a skutečnou rovnost všech národů v Rakousích uvésti usilují, tuť je opět německé a maďarské časopisy za reakcionáře vykřičeti se snaží! Již dříve zvali nás do Frankfurtu zrovna s tím doložením, že jen tak nabudeme svobody, jako by se ve Frankfurtě jediný a samoprivilegovaný sklad svobody a demokratie nacházel.

Budeme se my, Slované, kteří jsme šlechtu a privilegie mezi sebou nikdy neznali, nýbrž jeden druhému ve všem rovni byli a jen stáří a rozum ctili, učiti pravé demokratii od Němců a Maďarů? od Němců, kteří železnou šlechtu ve středověku vynalezli, a od Maďarů, u kterých kromě šlechty nebylo lidí až po tento den? Maďaři, kteří až posud hořejší magnatskou komoru mají, kdežto v ostatním Rakousku již šlechta skoro zrušena jest a jistě brzy ouplně zrušena bude, tito Maďaři smějí Horvatům reakcionářů a protivníků svobody spílati?

A co nejdivnějšího jest, že i mezi našinci nalezají se lehkověrníci a nezkušení, kteří tuto chytrost maďarsko-německou neprohlížejí a proti svým vlastním nedůvěru chovajíce, od Němců a Maďarů spásu svou očekávají.

Tak arci nepoctivá chytrost maďarsko-německá účelu svého dosahuje, neboť oběti jejich vládychtivosti, které jim nyní již málem z rukou vyvázly, nyní by dobrovolně jako nezkušené ptactvo píšťalkou líbeznou přilákáni, na lep jim sedali?!

Zvláště na jednu ouhlavní chytrost a nepoctivost obracuji pozornost vaši. Němci a Maďaři vždy říkají,

že politická svoboda jest hlavní věc, národnost že se nemá na ujmu svobody nadsazovati a že oni více o politickou svobodu stojí než o národnost, že národnost jest libůstkářství atd.

»Dobře tedy« — odpovězte jim: — »vy chcete politickou svobodu, my, Slované, chceme ale politickou i národní svobodu, my tedy jsme svobodomyslnější než vy«. Chcete-li jim ale chytráctví zase chytráctvím splatiti, tedy jim odpovězte: »Vy milujete politickou svobodu, na národnosti si, jak pravíte, nezakládáte. Dobře tedy, u nás Slovanů najdete politickou svobodu; poněvadž ale my Slované národnost svou příliš milujeme a vy si na své mnoho nezakládáte, přijměte tedy vy naši národnost, místo co bysme my vaši přijímati měli.« Uvidíme pak hned, že to neučiní a své slovo nazpět vezmou, když jim je takto obrátíme: pak budou oni národnost svou zrovna tak vysoce ceniti jako my, Slované.

Pamatujme si to hlavní pravidlo, kterému nás učí zkušenost všech věků: Politická svoboda bez národní nemá ceny, a u kterého národu panuje cizí jazyk v ouřadech, ve školách a v životě, tam není pravá svoboda, není demokratie, neboť jest tam aristokratie, a sice nejhanebnější aristokratie, aristokratie jazyka.

Čtěte tedy časopisy od německé a maďarské strany vydávané opatrně, nevěřte všemu, co by vám rádi namluvili, nýbrž než čemu uvěříte, zpytujte napřed vždy, odkud vítr věje.

Psáno na den sv. Václava 1848.

H. Borovský.

41. (ŘÍJNOVÉ BOUŘE VE VÍDNI.)

(Národní Noviny z 11. října r. 1848. Č. 156. S. 611.)

Ve čtvrtek dne 5. října 1848 skončil se v 10 hodin večír sněm velmi bouřlivě. Rokovalo se o daních na budoucí rok, a když již hlavní věci odbyty byly, vystoupil nenadále p. Löhner[1]) s návrhem na oko nepatrným, ve věci ale nesmírně důležitým. Činil totiž doložení v ten smysl: že se z daní nyní povolených nic nesmí vynaložiti jinde, než v zemích zde na sněmu zastoupených. To jest jinými slovy řečeno, že se nic nesmí vynaložiti v Uhřích na podporu Jelačiće[2]) k udržení celosti Rakouska.

Česká strana sněmu (pravice) porozuměvši hned p. Löhnerovi, statečně se opřela jeho návrhu, a Rieger vymohl, že komora velikou většinou hlasů zavrhla tento návrh Löhnerův i s mnohými jinými.

Sněm pohrdnul návrhem tímto, neboť nechtěje ani o něm slyšeti, přešel k dennímu pořádku, což jest potupa parlamentární.

Frankfurtsko-maďarsky smýšlející levice zuřila a

---

[1]) Návrh poslance Löhnera (díl II. 90) a debaty s tím spojené viz ve »Verhandlungen des österr. Reichstages nach der stenographischen Aufnahme. II. 807.

[2]) Viz díl II. Str. 142.

jeden z ní, p. V., zrovna prý se vyjádřil, že již nepomůže nic, než revoluce.

Tato revoluce nedala na sebe dlouho čekati: ráno v pátek dne 6. již byla bitva na Táboře (Leopoldov) a brzy se zmocnilo povstání celého města. Záminku vzali si z toho, že nechtěli dopustiti, aby něco vojska z posádky vídeňské táhlo Jelačići ku pomoci; to však byla jen záminka. Pravá příčina této revoluce není jiná, než nespokojenost maďarské a ultraněmecké strany s vládou spravedlivou, s vládou takovou, která si rovnoprávnost všech národů za heslo vzala, která nechce připustiti, aby v Rakousích jen Němci a Maďaři panovali, kterážto vláda chce, aby také Slované slušného podílu měli. Takovou spravedlivou vládu nazývá maďarská a ultraněmecká strana reakcionářskou, zatím ale jen oni sami pravdiví reakcionáři jsou v tom ohledu, že chtí staré panování maďarsko-německé opět v Rakousích zavésti, jako bylo dříve.

Ta strana sněmu říšského, která nyní ve Vídni rej vede, jest též takového protislovanského smýšlení. Löhner jest duše všeho nynějšího jednání té části sněmu, která ve Vídni zůstala.

Sněmovníci z druhé strany, kteří ve Vídni zůstali, nejsou svobodni, protože uprostřed ozbrojené a maďarskými penězi podrážděné luzy, a není pro nás svobody.

Hlavní věc jest nyní, sněm (aneb jen většinu jeho) z Vídně povolati na jiné bezpečné místo, nejlépe do Brna, a tam ukončiti jednání dáti Rakousku konstituci.

Vídeň bude nyní vojensky obložena a k poslušnosti zákonní přivedena rukou brannou. V takovém

místě sněm rokovati nemůže, zároveň ale zapotřebí jest, aby, když ve hlavním a sídelním městě vojenské právo na čas svobodu obmezí, v ostatních zemích konstituční život zastaven nebyl, o co se sněm postarati musí. Záležitosti Slovanů rakouských jsou nyní na rozhodné době: buďto budeme od Maďarů a Němců poraženi a pak jim služebni, aneb zvítězíme a co vítězové dáme poraženým stejná práva s námi. Slované nebudou vítězství zneužívati k potlačeni jiných národů, neboť my jsme skutečně a poctivě liberální a nechceme svobodu jen pro sebe, nýbrž pro všechny.

Bratři! nedejte se svésti nepoctivými praktikami těch, kteří vám pod falešným jménem veliké svobody vnutiti hodlají své jho. Nebojte se o svobodu: dvůr náš ani vojsko konstituci naši rušiti nebude a nechce; stůjme pevně pohromadě věrni svobodě, ale poctivé svobodě, slovanské svobodě, která nechce panovati nad jinými, nýbrž jenom rovna býti všem a každému.

H. Borovský.

42. PRAŽSKÁ AULA A VÍDEŇSKÁ AULA.

(Národní Noviny z 13. října r. 1848. Č. 158. S. 619—620.)

Dne 6. října r. 1848 vypukla ve Vídni revoluce. Za bouří těch ministr vojenství hr. Latour byl oběšen, ministr spravedlnosti Bach s těží zachránil se útěkem; poslanci pravice i sám císař opustili Vídeň. Studentstvo Pražské do Vídně za účelem informace vyslalo deputaci, v jejímž čele stál technik V. P. Kleinert. Deputace již ve Vídni projevila sympathie své k revolucionářům a když v Praze podávala o svém poslání referát, mluvila v tomtéž sympathickém smyslu o revolucionářích vídeňských.

V Praze dne 12. října. Slyším právě, že se na zdejší aule (v Karolině) držela schůzka studentstva, ve které vyslanci studentů do Vídně poslaní podali zprávu o událostech Vídeňských. Slyším také, (což člověk musí všechno slyšeti!) že prý tito pánové vyslancové studentů Pražských ve zprávě své projevili jakousi příchylnost svou k té straně, která nyní ve Vídni panuje! — Nevím skutečně, jakým způsobem podivení své nad tím projeviti.

Pánové! jest nyní doba rozhodná! Varujte se, aby vaše jména časem svým u našeho národa ve zlé památce nebyla co jména zaslepenců neb — zrádců. Každý rozumný ví, že jest boj nynější boj přepjatých Maďarů a Němců proti spravedlivým Slovanům: a

jenom vy, mládež, která se připravuje ke stavu vzdělanců, jenom vy tomu nerozumíte? Chcete nyní vy v našem národu strany způsobiti, když svornosti nejvíce zapotřebí jest? Myslíte snad, že každá revoluce již dobrá jest, proto že jest revoluce? Aneb snad jen proto schvalujete to, co se nyní ve Vídni děje, že Vídenští studenti v čele jsou? — Vídenští studenti jsou Frankfurtisté — jste vy v Pražské aule taky? Chcete snad také v Praze vládu vésti, jako ji chce aula Vídeňská prováděti? — Tak dalece jistě zaslepeni nebudete! Bylo by to přirozeno, aby syn vládnul nad otcem, aby studentstvo chtělo vládnout v zemi?

Buďte vždy milovníci a hajitelé svobody, hotovi každou chvíli život svůj za svobodu dáti, ale pamatujte na to, že dobrá vůle není dostatečna k dobytí a zachování svobody. Dobrá vůle bez rozvahy a bez opatrnosti časem více škodí než prospívá. *H. B.*

Po otištění uvedeného článku sešel se dne 15. října 1848 »Výbor studentský« a ve jménu pražského studentstva vydal »Osvědčení«, v němž prohlásil se pro slovanskou politiku, která má v heslu: Svobodu a rovnoprávnost všech národů!« Osvědčení bylo otištěno v Národních Novinách ze dne 17. října r. 1848. Č. 161. S. 634. Havlíček přidal k němu jménem redakce:

S velikým potěšením klademe toto nám odevzdané osvědčení studentstva Pražského do svých listů, a to tím více, že se s politickými zásadami zde vyslovenými ouplně srovnáváme. Pokládáme za povinnost svou zároveň vysloviti, že článek v našich novinách, na který se toto osvědčení vztahuje, nikterak nemířil k nějakému zlehčení Pražského studentstva, kterého

si my jakožto budoucí nejhlavnější naděje vlasti vždy vážíme.

Nám bylo velmi dobře známo, že vyslancové studentstva do Vídně žádné jiné plnomocenství neměli, než vypátrati tamnější stav věcí, a proto právě jsme velmi ostře nadužití a překročení tohoto plnomocenství pokárali, očekávajíce, že studentstvo naše samo se proti tomu osvědčí. A naděje nás nezmýlila.

---

43. (O KLEINERTOVI).

(Národní Noviny z 14. října r. 1848. Č. 159. S. 623.)

Technik Václav Pavel Kleinert vyslán byl po vypuknutí bouře říjnové r. 1848 (Díl II. S. 156.) do Vídně, aby se o stavu věci přesvědčil. Kleinert ve Vídni přidal se k straně revoluční a vyhláškou vídeňskému obecenstvu tuto věc oznámil.

H. B. Právě doslýcháme, že zdejší student pan Kleinert, jenž vyslán byl od studentstva Pražského do Vídně přesvědčiti se o stavu věcí, dal ve Vídni se svým podpisem plakát na rohy asi následujícího smyslu:

Die Abgeordneten des Prager Studentenausschusses an die Wiener rufen unsere slavischen Brüder auf, mit den Wienern zu kämpfen. Prag wird mit Wien stehen, siegen oder fallen. Kleinert.

(T. j.: Vyslancové studentstva Pražského do Vídně povzbuzují své slovanské bratry, aby společně s Vídní bojovali. Praha bude držeti s Vídní, s ní zvítězí neb padne. Kleinert.)

Co tomu říkáte vy stateční jinochové čeští! kteří hotovi jste pro národ svůj, pro Slovanstvo život a krev nasaditi, což jste také již skutkem dokázali? Co tomu

říkáš studentstvo Pražské, které se připravuješ símě vzdělání slovanského po nekončených krajích našich rozsívati a tak připravovati cesty velikosti a slávy slovanské? Nevyjevíte veřejně a tiskem opovržení své nad prostořekostí svého vyslance, jenž samovolně za celou Prahu, ba za celé Slovanstvo mluviti a slibovati se opovážil?

Nyní ale několik slov bez obalu k samému p. Kleinertovi. — Krokem tím, který jste ve Vídni učinil, vyřknul jste sám nad sebou ortel neodvolatelný. Buďto jest Vaše ve Vídni vydané provolání upřímně míněno, a tu jste dokázal, že jste byl slepý vyslanec, jenž očima neviděl, ušima neslyšel, a co Vám ve Vídni řekli, všemu jste zpozdile uvěřil. Jako dobrosrdečný, ale málo studovaný heyl sedl jste na maďarsko-frankfurtské vějčky veškerým šosem svým; tak líbezně zvučila Vám jejich píšťalka, že jste nic nepozoroval. Když Vám ve Vídni řekli, že oni bojují pro svobodu, pro svobodu všech, Slovanů i Němců i Maďarů, radoval jste se srdečně, že ve Vídni tak dobří lidé jsou, a nemohl jste si radostí ani připomenout, že tito dobří lidé snad z pouhé svobodomyslnosti několik českých deputovaných oběsiti chtěli! U pana Löhnera,[1] Borrosche,[2] Goldmarka[3] a Zimmra[4] byl jste se zeptat, jak se chovali čeští

[1]) Viz díl II. S. 90.

[2]) Alois Borrosch, kněhkupec pražský, byl na říšském sněmu poslancem čtvrtého volebního okresu pražského.

[3]) Viz díl II. S. 90.

[4]) Karel Zimmer jako poslanec na říšském sněmu náležel k levici. V bouřích říjnových ve Vídni hleděl jako Borrosch uklidniti rozbouřené davy.

deputovaní, to jest šel jste do komína škrábat křídu. Zkrátka jednal jste co prohnaný a na nejvýš schytralý diplomat, pro kterého v celé říši není jiného místa, než miniterstvo zahraničných záležitostí. Buďte také ubezpečen, že se všichni čeští deputovaní o to zasadí, aby J. M. C., až propustí Wessenberga,[1]) učinil Kleinerta, posluchače prvního roku technického, ministrem zahraničných záležitostí! Pokud se to nestane, není v Rakousích žádná pravá svoboda!

Nebylo-li ale Vaše provolání na rozích ve Vídni upřímně míněno, neváhám o Vás říci, že jste člověk zralý pro oprátku! Kterak jste mohl Vídeňským povstalým pomoc celé Prahy a celého Slovanstva falešným způsobem slibovati a tak tyto již beztoho nešťastné lidi marnou nadějí šáliti a zaváděti k většímu odporu. Jest to poctivé, jest to lidské, jest to po slovansku? — A skoro Vám dokázati mohu, že provolání Vaše nemohlo být upřímně míněno. Vždyť jste zrovna po svém návratu do Prahy v besedě měšťanské před mnohými svědky zcela jinák mluvil a dokonce nic o tom se nezmiňoval, že musí Praha s Vídní držet, stát nebo padnout? Tedy jste v Praze zcela jiné mínění o té věci dostal, než ve Vídni, snad se Vám teprva po cestě domů svatý duch zjevil, a to sice tam mezi Pardubicemi a Labskou Teynicí, však víte, které místo myslím? —

Ba jest to skutečně veliké neštěstí pro vlast, když takoví lidé, jako p. Kleinert, chtějí vésti politiku a rozumem svým ještě příliš zeleným, zeleňoučkým zásobovat celé Čechy. Celá česká země volila si poslance

---

[1]) Viz díl II. S. 122.

na sněm do Vídně, o jejichžto činnosti se všichni rozumní a znalcové posud vždy šetrně a s úctou prohlašovali. Co ale to naplat, když p. Kleinert jest jiného mínění? Poslancové čeští vzdálili se z Vídně, prohlásili se proti Vídni, a s nimi celá městská rada Pražská, jistě dobře volená; ale p. Kleinert naopak slibuje Vídni pomoc celé Prahy a veškerého Slovanstva. Není to nestoudnost do nebe volající?

Divno bude, že jsme osobě p. Kleinerta tak veliké místo v novinách svých obětovali, ale zapotřebí jest koukol vytrhati, než se rozplemení. Jsou lidé, kteří ničemu nerozumějí, nic se nenaučili, žádných schopností nemají, přece ale by rádi něčím se vyznamenali. Ti pak hledají slávu svou v přehnanosti, v přemrštěnosti, v dotíravosti a nestoudnosti; když celý svět vidí černé, bude p. Kleinert křičet, že jest bílé, a tím na sebe obrátí pozornost. Svobodu hledají takoví lidé v neuznávání žádných autorit kromě sebe, a p. Kleinert jistě bude spíš pochybovati o Šafaříkovi než o sobě. Takové lidi a jejich nezralosti nesmíme již déle trpěti, čas jest, opříti se jim, než se neštěstí stane, a než nám neschopností a dotíravostí svou to zboří, co již tak dávno staví pracně a opatrně nejvýtečnější mužové našeho národu.

K uvedenému článku přinesl Kleinert redakci Národních Novin vysvětlení. Vysvětlení to Havlíček neotiskl a odůvodnil to těmito řádky (Národní Noviny ze dne 17. října r. 1848. Č. 101. S. 634).

⁂ Pan Kleinert přinesl nám včera odpověď na článek proti němu v sobotním čísle vytištěný. Poněvadž ale p. K. žádné věcnaté vyvrácení nepodává

a skutek svůj, který jsme ostře potupili, upříti nemůže, neviděli jsme potřebí odpovědí jeho místo v novinách zaujmouti.

Zůstáváme ještě posud a sice po dobrém a chladném rozvážení při všem, co jsme napsali, zvláště poněvadž jsme se dověděli, že tento nepovolaný krok p. K. ve Vídni účinku svého nám škodného se neminul, a poněvadž podle jiných o chování některých oudů deputace ve Vídni nás došlých zpráv teprva jsme se ještě lépe přesvědčili o této záležitosti.

Umínili jsme si, bude-li toho zapotřebí, beze vší šetrnosti osob vytisknouti, co s jistotou víme.

H. B.

---

44. (PROTI ČLÁNKU CHOCHOLOUŠKOVU V »PRAGER ABENDBLATT«).

(Národní Noviny z 15. října r. 1848. Č. 160. S. 627.)

Když vypukla říjnová revoluce r. 1848 ve Vídni, necítili se mnozí z českých poslanců bezpečnými a opustili říšský sněm. Dne 12. října pak z Prahy vydali prohlášení, jímž odůvodnili, proč tak učinili. Mimo jiné pravili, že není za tehdejší situace dáno říšskému sněmu vůbec a jednotlivým členům řádné dostatečné rukojemství osobní bezpečnosti a že tudíž svoboda pronášeti své myšlénky a volně jednati, bez čehož zastupování národa jest jen pouhá šalba, zcela stala se nemožnou. Jednání českých poslanců různě bylo posuzováno. Prager Abend-Blatt z 13. října r. 1848. Č. 105. S. 629—630 přinesl úvodní článek »Reaktion! Reaktion!« z péra povídkáře, romanopisce a žurnalisty Prokopa Chocholouška (1819—1864) a v článku tom odchodu českých poslanců z Vídně podkládaly se pohnutky ne právě nejčistší. Článek Chocholouškův dal Havlíčkovi podnět k sepsání této stati:

H. B. Nestav dům u silnice, nechceš-li, aby tě lidé posuzovali — tak jest staré přísloví.

Deputovaný zajisté staví dům u silnice, a proto vždy připraven býti musí na to, aby jej lidé posuzovali. Každý posuzuje, moudrý i nemoudrý, a úsudek jest rozličný, jako jest rozličná moudrost a nemoudrost.

Že deputovaní čeští sněmovnu Vídeňskou opustili,

za to budou posuzováni tak dlouho, až čas a skutek ukáže, že odejitím svým sněm a svobodu zachovali. Jak doslýcháme ze zpráv velmi hodnověrných, nebylo ve středu již více sněmovníků přítomných, než asi 140 a nyní zajisté počet spíše klesnul než vzrostl. Bohdá! že se dne 20. t. m. aneb v několika dnech po něm (až se totiž tato zpráva všude po císařství rozšíří) v Brně sejde víc než 192 sněmovníků, pak bude sněm říšský zase pohromadě, a sice na místě, kde nebude muset ani s vojskem ani s buřiči držeti, nýbrž pokojně nade všemi stranami povýšen dále rokovati a konstituci pracovati bude. Až bude zase sněm pokojně pohromadě seděti a zcela liberálně demokraticky rokovati, umlknou hlasové těch, kteří posud pochybují a tak dlouho vždy pochybovati zvyklí jsou, až jest skutek hotov a pochybovati dále nemožno.

Že ale českým deputovaným ne pro svou bezpečnost, nýbrž z povinnosti ke své vlasti nic jiného nezbývalo, nežli sněm opustiti, toť přece každý rozumný lehce uzná. Známo jest, že vlastně celý sněm byl jen boj mezi dvěma odhodlanýma stranama Frankfurtsko-německou a proti-Frankfurtskou. Obě tyto strany byly vlastně na počet asi sobě rovny, ostatní veliký počet sněmovníků byl nerozhodnut a připojoval se pokaždé k té straně, která jej uměla sobě získati. Čeští deputovaní byli jádro proti-Frankfurtské strany, a myslíte snad, že by s nimi ostatní nerozhodní hlasovali v těch okolnostech pobouření, kde Franfurtsko-maďarská strana ve Vídni revolucí nad vojskem opanovala a barrikády postavila? První skutek říšského sněmu v pátek po revoluci byl, odeslati deputaci k císaři, aby shodil Jelačiće, a to byl ten samý sněm,

jenž před 24 hodinami ve čtvrtek totiž, s velikou většinou hlasů odmrštil návrh Löhnerův proti Jelačići měřící! Tak by byl sněm rokoval ustavičně, a všechny návrhy foederalistické k Slovanům spravedlivé byly by tak propadly asi 120 hlasy proti 240, jako dříve propadávaly centralistické antiprovinciální návrhy s většinou 200 až 244 hlasů.

Vidíte, jaký oučinek může míti ozbrojení německého proletariátu Vídeňského na říšský sněm! Nemluvím zde nic o tom, žeby byli někteří deputovaní čeští skoro jistě o život přišli, životy několika mužů nejsou příliš důležity pro celý národ: ale nevyhnutelná porážka naší strany ve všelikém hlasování v době tak rozhodné pro osud všech národů slovanských musela přiměti deputované české k odchodu ze sněmovny a z Vídně.

Doufám, že jest důvod tento jasný pro každého. Na urážky tedy ve mnohých časopisech Pražských proti deputovaným ve slepé nevědomosti metaným odpovídati již nehodlám: tím méně na článek v »Prager Abendblattu« dne 13. října vytištěný, v kterém slovo »Schurken« se málem za stejnoplatné užívá s českým deputovaným, a dokládá se, že příčiny odchodu deputovaných českých z Vídně nemohly být čisté a poctivé! O článku tomto nic jiného nepovíme, než lítost svou, že spisovatel celé jméno své nepodepsal, poznamenal totiž pouze Ch. místo Chocholoušek, a tím by byl článek svůj sám nejlépe vyvrátil. Jméno p. Ch. jest v celých Čechách strany poctivosti ještě tak v bystré paměti od toho času, co praenumerace sbíral, že není potřebí čest našich deputovaných proti p. Ch. zastávati.

Ostatně ale musíme lidem, kteří nic jiného dělati neumějí, než ustavičným křičením reakce! reakce! mysli svých spoluobčanů bouřiti, připomenouti na dvě věci.

Dala by vláda, kdyby reakci obmýšlela, Pražské národní stráži 6000 pušek do rukou? Ozbrojila by studentskou legii Pražskou? Prosím vás, máte-li oči, vizte.

A za druhé se nynější postavení Vídně přirovnává ke stavu Prahy po sv. Duchu. Dobře, dejme tomu, že jest nějaká podobnost. V Praze jako ve Vídni začala revoluce pro nic za nic, tu i tam bylo snad trochu peněz a špatných lidí příčinou. Ale ukažte, vy ustaviční havranové o reakci, jaké reakce máme nyní v Praze po událostech svatodušních? Ztratili jsme svobodu tisku, ztratili jsme associační právo? Nemáme opět národní gardu a studentskou legii?

Že hned po udušení boje panovala vláda vojenská, to jest věc všude nevyhnutelná; že se národní garda naše tak pomalu vzmáhá, to jest nedbalost její vlastní; že jsme z těchto smutných událostí mnoho se naučili, uzná každý; kdo se ale z nich nic nenaučil, žádnou výstrahu si nevzal a snad podruhé tyto žalosti na svou otčinu přivésti chce buď z nerozumu neb ze zlé vůle — tenť nezasluhuje nikterak naši úctu, a na úsudku jeho nikomu rozumnému nic záležeti nemůže.

---

45. SLOVANÉ V REVOLUCI VÍDEŇSKÉ.

(Národní Noviny z 21. října r. 1848. Č. 165. S. 647. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 29—32.)

Ve Vídni a v Pešti rozhodne se nyní snad již brzy osud Rakouska, osud Slovanů v Rakousku, ne v pokojné radě, jak se posud myslelo, nýbrž mečem a střelbou. My, Slované, znajíce dobře spravedlivost své věci, chtěli jsme jen pokojně na říšském sněmu rozhodnouti o tom, v jakých poměrech máme nyní ve svobodném Rakousku podle sousedních národů žíti: ale odpornici naši, Maďarové i Frankfurtisté, jakmile pozorovali, že se spravedlnost díti a neslušné panování jejich přestati má, chopili se ještě naposledy meče, podaří-li se jim snad hmotnou mocí zvítěziti nad většinou ve sněmu.

Každému bylo známo, že revoluce Vídeňská od 6. října byla protislovanská, frankfurtsko-maďarská, všichni Maďaři a všichni Němci[1]) tomu dobře porozuměli; čím to jest, že jen Slované, jenom našinci, buď hned věci neporozuměli nebo posavad ještě porozuměti nemohli a nechtěli.

Ohlédněme se mezi Slovany rakouskými, jak se

---

[1]) [To můžeme pozorovati z »Deutsche Zeitung aus Böhmen«, z chování Liberce atd.]

kteří po událostech Vídeňských zachovali. Jihoslované, kteří nyní všichni ve statečném boji jsou o právo své, nejrázněji se obořili proti Vídni, v novinách a v časopisech jejich nenacházíme ani hlasu, který by se snažil ospravedlniti nejnovější revoluci Vídeňskou, nebo ji nazývati bojem o svobodu. Jihoslované jakožto národ bodrý, zdravý, neočekávají, aby jim někdo jiný svobodu vydobýval, oni důvěřují sami v sebe a jenom sami o svou svobodu bojují.

Mezi Slováky a Rusíny též ani jediného hlasu neslyšíme ku prospěchu Vídeňanů, tito kmenové slovanští dobré tušení mají o tom, že svoboda pro Slovany pocházeti nemůže a nebude ani od Maďarů ani od Němců.

Bolest a žal svírá však srdce slovanské, když vzpomene na Poláky. Tento nešťastný, odštěpený, zpanštilý kmen slovanský nesdílí s námi ostatními nikdy ani radost ani žalost, on vždy o samotě opodál stojí, hrdě, bez naší pomoci chtěje dosáhnouti svého blaha, ba on se raduje, když my kvílíme, a kvílí, když my se radujeme. Poláci sebe nikdy upřímně za spolubratry naše nepovažují, a byl-li čas, kdežto Slovanstvo u nich v módě bylo, přece nikdy nevešlo do krve; přišla bouře, a Poláci přestali býti Slované a začali být zase jen Poláky. — S Maďary, ouhlavními škůdci Slovanstva, bratrují se vždy, ba i s Frankfurtisty, kteří jim přece nedávno oddekretovali půlku Poznaně k německé říši, i s těmito chtějí raději se bratrovati, než s námi. Ve sněmu Vídeňském od 6. října hrají Poláci skoro nejznamenitější roli. Polská šlechta[1]) od roz-

[1]) [A to jest vlastně až posud národ polský, neboť rolník v Polště posud nedospěl ke vzdělání, a měšťanstvo jest židovstvo.

tržení Polska nemyslí na nic, než na revoluci; revoluce, ustavičná revoluce jest život těchto, obyčejně málo nebo nic nepracujících šlechticů, a kde jest revoluce, tu je Polák, a kde je Polák, tu je revoluce. Jakmile nastala revoluce ve Vídni, byli Poláci hned ve svém živlu, nedbajíce na oučel revoluce, chopili se hned pilně anarchistického díla. Polák, pamětliv příliš starých urážek, nenávidí Rakousko z celé duše své, a pomsta je mu tak sladká, že ji třeba ke své největší škodě vyhledává. Časopisy polské jsou nyní naplněny jásáním nad 6tým říjnem a urážkami českých deputovaných za to, že ze sněmu odešli.

Jaký oučinek měly události Vídeňské u nás, ví beztoho každý. Také u nás v Praze počali se ozývati hlasové přízniví revoluci Vídeňské, nyní ale skoro všichni umlkli, až na jeden neb na dva malé časopisy Pražské, jejichžto křiklavost ale tak dobře známa jest, že na jejich hlas žádný moudrý nic nedá. Ostatní všichni, ačkoli dříve mnozí proti poslancům českým a ku prospěchu Vídeňanů se prohlásili, přece nyní po lepším poznání věcí úsudek svůj změnili.

Duch lidský příliš podroben jest moci zvyku a velmi nesnadno se vpraví do jiných okolností. Za bývalých časů měli jsme vládu despotickou, zlou, a proto byla ta vláda i se vším, co od ní pocházelo a co s ní ve spojení bylo, ve spravedlivé nenávisti. Nyní se vláda změnila (nejposlednější ministerstvo zajisté bylo v celosti svobodomyslné a řádné), ale tito lidé se nezměnili, oni se vždy ještě drží starých slov, byť by i smysl nyní byl celý jiný, oni vždy ještě ochotně se přidrží každého, kdo proti vládě stojí a proti vládě zuří.

Tak ku př. jsou nyní záležitosti dvoru císařského a záležitosti Slovanů rakouských úzce spojeny; my musíme držeti Rakousko, abychom zůstali ve spojení s ostatními Slovany a společně se podporovati mohli; dvůr musí držeti Rakousko proto, že jest koruna jeho. Ale najdou se lidé, kteří raději budou držeti s Frankfurtisty ke své vlastní škodě, než se dvorem ke svému prospěchu, a proč? — protože si již zvykli považovati to za liberální! — Inu, komu není s hůry dáno, v apatyce nekoupí! Ale to jest jisté, že ten, kdo ještě neumí hleděti na smysl, nýbrž jen na slova, by neměl se míchati do politiky, neboť uškodí svou dobrou vůlí, ale malým rozumem víc než zjevný nepřítel.

Jak nyní věci stojí, nemáme se co obávati. Sněm říšský bude jistě a v nejkratším čase od JMC. na jiné místo přeložen — na které, se posud s jistotou udati nemůže. Veliká síla vojenská, která se brzy okolo Peště a Vídně sestaví, brzy zajisté pokoří stranu maďarskou a frankfurtskou, pak ale uvidíme, bude-li dvůr císařský pamětliv toho, kterak jsme se my, Slované, zachovali v době nebezpečné. Říká se, že velcí pánové rádi zapomínají na dobrodiní, ale na východě jest opět přísloví, že dobrou službu král nikdy nezapomene. Nadějeme se, že se dvůr náš říditi bude vždy podle tohoto posledního přísloví, a byla by to skutečně svatá jeho povinnost, aby nám, Slovanům, vždy odstrčeným při kvase, ale vždy nevyhnutelným při práci, konečně upřímně a beze všech těch kliček velkopanských pomáhal k dosažení skutečné rovnoprávnosti.

Více nežádáme, a pokud moudří zůstaneme, žádati nebudeme. Ostatně ale musíme se přiznati, že

poučeni trpkou zkušeností, na nikoho jiného se nespoléháme, než sami na sebe, a kdyby se celý svět proti nám postavil, musíme, opřeni na své dobré právo, svou vlastní prací a přičinlivostí dosáhnouti toho, co nám před Bohem a před světem patří.

---

46. O SANKCI CÍSAŘSKÉ.[1])

(Národní Noviny z 22. října r. 1848. Č. 166. S. 651. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 32—33.)

H. B. V manifestu císařském dne 19. října t. r. v Holomouci vydaném stojí: »aby (konstituce) brzy Mé sankci byla předložena.«

Slovo toto sankce za poslednějších časů zavdalo příčiny k velikým rozbrojům jak v říšském sněmu, tak i v časopisech a v životě. Císař náš slíbil konstituci [2]) a vydal ji také brzy po tom. Avšak nebyli národové s konstitucí od J. M. C. vydanou spokojeni, protože nebyla času našemu přiměřena, poněvadž kromě mnohých jiných nedůstatků šlechta v ní nad jiné stavy se nadsazovala proti demokratickému smýšlení a přesvědčení našich časů. Císař náš tedy svolal konstituící (ústavní) sněm, aby on vypracoval konstituci (ústavu) Rakouska tak jak se srovnává s potřebami národů. Císař nevyjádřil se zřetelně o tom, co si on myslí slovem ústavní sněm; ale povstalo z mnohých stran mínění, že ústavní sněm vypracuje konstituci,

---

[1]) [Sankce jest potvrzení, které císař dává usnešení sněmu, načež teprva platnosti nabývají.]

[2]) Slib konstituce dán byl dne 15. března r. 1848 a první ústava pochází z 25. dubna r. 1848.

kterou pak císař přijmout musí. Tak rozuměla slovu »ústavní sněm« celá levice ústavního sněmu říšského, zvláště ale ti, kteří myslili, že se snad většina říšského sněmu podrobí Frankfurtu, v čem by jim arci sankce císařská byla vadila. Ta strana, která tohoto mínění byla, myslila si takto: Celá moc nejvyšší (souverenita) jest nyní v rukou národu, sněm říšský, co zástupce a plnomocník národu může tedy ustanoviti dle libosti, a císař se spokojiti má s tou mocí, kterou mu sněm (totiž národ) dobrovolně ponechá.

Musíme vyznati, že tyto zásady jsou dobré a pravé, avšak jsou v našich okolnostech nepraktické a mohly by svobodě a prospěchu našemu spíše ublížiti než pomoci.

Není nikdy dobře filosofovati do povětří a neohlížeti se po pevném základu své filosofie, sice pak lehko celá filosofie, na oko pevně vystavená, spadne jako domeček z karet od dětí sestavený.

Kdybychom se právě byli sešli někde v pralesích amerických a tam teď chtěli založiti nový stát, tuť by arci bylo všechno na místě, co levice říšského sněmu ve Vídni myslila. Udělali bychom si zřízení dle libosti, buď republiku neb monarchii; kdyby se nám monarchie více líbila, vyvolili bychom si krále neb císaře, a tomu bychom dali moc malou, velkou nebo žádnou, jak by se nám líbilo, a on, náš nově zvolený král neb císař, by přijal ochotně to, co by se mu podávalo. — Ale my nezakládáme nový stát, my si nevolíme nového císaře, my máme již císaře, který byl ještě na jaře neobmezeným naším pánem, a který ještě posud má tak velikou moc, že jenom blázen může ji upírati. My hledíme na okolnosti tyto se stanoviska prakti-

ckého a považujeme uvedení konstituce jako dobrovolnou vzájemnou úmluvu (kontrakt) mezi císařem s jedné a národem (t. j. sněmem) s druhé strany.[1])

Císař nám odevzdává velikou část své předešlé neobmezené moci dobrovolně, my ji přijímáme, a ze své strany pojišťujeme císaři dobrovolně jeden díl této předešlé jeho moci, který jemu ponechati hodláme a za dobré uznáváme. My národ a císař jsme dva smlouvající: první podání učinil císař, my jsme je nepřijali, že bylo málo; nyní činíme my podání (t. j. říšský sněm vypracuje konstituci), a až císař naše podání přijme, pak bude úmluva platná, kontrakt uzavřen a naše konstituce pojištěna.

Takový byl asi smysl slov ministra Bacha,[2]) když pravil ve sněmu, že se strany konstituce stane sjednocení mezi sněmem a císařem, že císař konstituci od sněmu vypracovanou ze svobodné vůle přijme.

Upřímně vyznáváme, že by byl císař konstituci od říšského sněmu vypracovanou beze všech starostí mohl přijmouti, poněvadž většina sněmu jest při vš své svobodomyslnosti rozvážlivá a opatrná, a proto nemyslíme, že by nyní bylo zapotřebí bývalo tím slovem sankce na všechny pády se pojistiti. Ale co se stalo, stalo se, a my nyní nebudeme ani odporovati.

Pokud konstituce ještě vypracována není, a pokud tedy nevíme, jaká konstituce bude, jest slovo sankce

---

[1]) [Dobře nám ovšem jest známo, že mezi císařem a národem stojí mnohé nepovolané osoby, které by rádi tuto úmluvu dle svého prospěchu zařídili, a kterým ani na národu ani na císaři vlastně nezáleží, nýbrž jen samým na sobě. Takových ale zištných dohazovačů při dobrovolné úmluvě nepotřebujeme.]

[2]) Viz díl II. S. 122.

ještě bez smyslu, abychom se jadrně a prostonárodně vyjádřili, jest zajíc v pytli, o kterém se hádati není rádno. Až bude konstituce hotova na sněmu, pak teprve nabude věc platnosti. Bude-li konstituce dobrá, dle potřeb a přání všech národů, nebojme se o sankci císařovu; císař se nemůže opříti proti zjevné vůli celého národu, on udělí potvrzení své dobrovolně . . .

Kdyby se ale osoby jiné, nepovolané, mezi císaře a národ stavěly a za slovo sankce svůj zisk a zisk jistých privilegovaných stavů ukrývaly: tuť musí národové svorně a zmužile proti takovým nepřátelům národu i císaře protestovati a je odstraniti, aby nezabraňovali slovům ze srdce národu vstupovati do srdce císařova.

---

47. (VENKOVSKÉ ÚŘEDNICTVO A KONSTITUCE.)

(Národní Noviny z 22. října r. 1848. Č. 166. S. 651.)

H. B. Úřadové naši si tak často stěžují, že od té doby, co konstituce nastala, nejsou v náležité úctě, a že se na ně jen ustavičně hana metá. Jmenovitě na redakci Národních Novin zvykli jsou žalovati, že prý lid proti ouřadům popuzuje, jej dráždí, ouřady a ouředníky o vážnost přivádí atd.

Musíme tomu všemu odporovati, a pravíme, že žádný není větší nepřítel a škůdce ouřadnictva, než ouřadníci sami. Kdyby oni svědomitě svou povinnost vykonávali, požívali by všude největší vážnosti, takto ale mnozí ouředníci protivením se zákonu sami na sebe uvalují zášť a potupu národu.

Veliká část venkovského úřadnictva posud ještě na konstituci a jmenovitě na zrušení poddanství jaksi nevěří, jakož máme právě patrný důkaz před rukama. Známo jest, že dle ustanovení sněmu říšského, potvrzeného již od JMC., všechen rozdíl mezi vrchností a poddanými přestal. Jeden z nevyhnutelných následků toho jest, že nyní vojsko, které dříve jen do statků selských kladeno bývalo, nyní také do dvorů bývalých vrchností ve stejné míře ubytovati se musí. Avšak ouřad Ouřinoveský tomu posud nikterak rozuměti nechce, a jenom selské statky jako dříve

vojskem obtěžuje, a na všechny slušné žádosti obce Dubské jen následující udělil odpověď:

Dubecký rychtáři!

Ohledně vložení vojska do Dubeckého dvora slavný krajský ouřad požádán byl, aby zprávu udělil, jestli tento knížecí dvůr již od přítomného času vložení vojska obdržeti má, poněvadž v cís. patentu žádného bližšího vysvětlení není. To samé se sousedům, kteří doptávku při ouřadě činili, oznámilo, a jim se také vyrovnání v tom pádu přislíbilo, když by ta věc taková byla, že by od přítomného času již vojsko do dvoru patřilo. Nyní ale přece ouřad skrze pana purkrabího se dověděl, že sousedé ze své vlastní moci vojáky do dvoru vložiti chtějí. Považte, že svévolnost žádných dobrých následků nemá a že srovnanlivost všude potřebná jest.

Odkažte tyto sousedy k trpělivosti, ať zprávu od krajského ouřadu očekávají, a zmiňte jim, že se všechno vyrovná, když by oni za dvůr něco konali. Já jsem pana wachtmeistra také žádal, aby vojáky do dvoru nekladl. — Také radím, abychom jistotu, jak se to vynachází, obdrželi, aby se někteří sousedé do krajského ouřadu odebrali.

V Ouřiňovsi dne 10. října 1848.

Al. Leitl, vrchní.

Radíme p. vrchnímu, aby na žádné odpovědi krajského ouřadu nečekal a to plnil, co zákon praví. Zákon ale praví, že není rozdílu mezi statky, tedy musí dvůr Dubský tak dobře trpěti vložení vojska jako každý jiný dvůr selský, a to sice v poměru kontribučním. Tomu mohl p. vrchní, kdyby byl chtěl, rozuměti bez optávky u kraj. ouřadu, a jestli to neučiní hned, radíme obci Dubské (jakož každé jiné, která se v podobném pádu nachází), aby si počet vojska do obce vloženého zatím dobře pamatovala, a pak od bývalých vrchnostenských dvorů slušnou náhradu na penězích požádala, která ji minouti nemůže.

48. POLÁCI A REVOLUCE VE VÍDNI.

(Národní Noviny z 24. října r. 1849. Č. 167. S. 655—656. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 34—38.)

H. B. Chtěli jsme za příčinou nejnovějšího protislovanského vystupování Poláků zvláštním článkem vyjasniti smýšlení jejich, ale předešla nás v tom Jutrzenka v Krakově vycházející, která dne 19. října podává následující článek, jenž ouplně vyobrazuje nevědomost, naivnost, spolu však pýchu a přemoudrost šlechty polské. Stůj zde na věčnou památku tento článek, jenž nás věřiti učí to, co praví sedlák polský, totiž že šlechta polská vlastně není ze slovanské, nýbrž z tatarské krvi.

»Noviny české horší se stále na Víděňany a jednání sněmu, povstávají proti Polákům jakožto jediným posud osobám, jenž ve zmatku rozpadlých sil jakýsi lad a pořádek uměli zavést, ba lají nám, jenž v tomto boji Víděňanům a Maďarům srdečně přejem vítězství. Ne pro ně, ne pro Čechy, pro národ, který tak se uměl snížit, že nyní tomu samému Windischgrätzovi, co jej před několika měsíci bombardoval, dal rukojmě věrnosti, prose ho, aby co možná rychle opustil zem a spěchal k Vídni, chvějícímu se panujícímu rodu na pomoc; — ne pro Čechy — opakujem — ale pro nás samé, pro Poláky klademe tuto několik slov, které nechť myšlénky naše objasnějí, je-li jakého objasnění ještě potřebí.

Nemůžeme zapřít, že celá věc zdá se na první pohled temnou a nesrozumitelnou. Poláci berou čím dál tím činnější oučast v boji, který dělí Rakousko na dvě polovice, a vystupují zdánlivě proti hnutí slovanskému. Ale Poláci rozumí, že stanovisko Slovanství, na něž je klade Jelačić a Čechové, jest prahanebné, jelikož zkrátka najmuté, v službě kamarilly. Na krátce na dlouze zastydí se Jihoslovanstvo, pakli v něm skutečně, jak se nadějeme, tkví zárod budoucího života, na tou rolí, k jaké je vyvedl horvatský bán. Maďarové, přišedše tuhou zkouškou k přesvědčení blízkého, velmi blízkého podrobení anebo ouplné záhuby, které je zbavil jen šestý den října, odříkají se od té chvíle útisku a panovnictví nad Slovany. Jsou v dějepisu příklady, že dva národové, došedší na nejvyšší stupeň vzájemné nenávisti, zapomenou na dávné urážky, spojí se tím silněji a vystaví si od té chvíle společnou pro budoucnost historii.

Klademe ještě jednou před oči vzpomínku na Litvíny, národ, který z ouhlavního nepřítele stal se najednou přítelem, milovníkem Polsky, a od té chvíle s ní na vždy se slil. Z té strany je otázka buď již ulehčená, buď se dá v brzce ulehčit.

Nyní o Slovanech.

Jelačić se svými hordami je odevšad stísněn; s jedné strany Uhři, s druhé Vídeň a s třetí Dunaj zamykají ho v trojhran. Nedostatek potravy a střeliva naň čím dál tím víc doléhá, a tak, pakli Vídeň bude s to lépe se sorganisovat a Uhři o trochu víc odhodlanosti si dodat, doufáme, že ani Windischgrätz ani strana dvorská Jelačića nebude s to uchránit. A jest věru důležitá věc, nynějšího bána horvatského docela zničit neb jej ouplně oddělit od záležitosti slovanské.

A toto dílo je zůstaveno Polákům, neboť Polsko, ač materialně bez síly, má ještě dost síly mravní a může tou zbraní skutečně jednat. Poláci v boji Horvatů s Uhry neutrální, anebo raději oběma stranám naklonění, ježto je s jedné strany váže podání historické, společnost podrobenství a utrpení a nade všechno společnost skutečných nepřátel, s druhé zase spojuje pokrevnost a jednorodost, mohou

shodou a vyrovnalostí válčících národů jen získat a stát se silnějšími. Na to myslili ode dávna.

Byla doba, kde se Slovanstvo poprvé shromážděné na sjezdu slovanském v Praze poddalo mimovolně pod mravní vládu Poláků. Netajme si, že v čele Slovanstva musíme spatřit buď Moskvu anebo Polsko. Jediní jen Čechové, a to národ takový jako Češi, mohou vidět v dynastii rakouské náčelníka Slovanstva. A na kormidelníku, jakého si Slované oberou, musí záležet budoucí jich život. Proto jsme se upřímně radovali ze sjezdu Pražského. Ale Windischgrätz poznal brzo ducha, který tím shromážděním začal vládnout, a děla Hradčanská vyplemenily klasy myšlénky o Slovanstvu sotva vzešlé.

Podobalo se, že sjezd slovanský, sblíživ neznané posud kmeny a rozehnán bodáky, doplnil své povolání a tím silněji pobratřené kmeny spojil. Podobalo se, že Slované poznají hned svého nepřítele a že boj započatý na ulicích Pražských přenese se do všech částí Slovanstva pod žezlem rakouským stojícího. Vyznáváme se, že jsme se v tom mínění sklamali. Slované jižní a západní nedospěli posud k výšce nynější doby.

Slovanský ráj Kollárův nemá ani jednoho muže činu národů těchto, jsou tam samí dějepisci, filologové čeští a slepí básníkové srbští, ale krom polských nenajdeš tam žádného hrdinu.

Opakujem, že nynější hnutí Slovanů je hnutí falešné, způsobené jediné od pletichářů dvorských. A to je poslední úsudek, jaký Jelačić dle našeho zdání zasloužil.

Kdyby v tom vězela myšlénka pravdivá, nebyly by jí ani bodáky ani peníze rakouské na pomoc. Ale nehledíc na to, že někdo zle užívá své bdělosti, musíme se již z toho těšit, že se probudil a začal rozvinovat neznané posud síly. Jedná se jen o vytknutí dráhy a směru, jak se svěží ti živlové mají rozvinout.

Dvorské pletichy byly s to, opakovat výjevy podobné vraždám haličským r. 1846. Slované místo aby se pohodli s Uhry, udeřili na ně a chtěli vyhubit národ, který jim někdy bude nejzpůsobnějším pomocníkem a podporou budou-

cího stavu. Neboť Maďaři, jak mile se jen s Němci nespojují, stanou se již tím samým našimi spojenci.

Již za času slovanského sjezdu začínaly sváry mezi Jihoslovany a Maďary. Byla tam řeč o způsobech úplného vyhubení Maďarů.

Jen Poláci samojediní tomu odporovali. Zatím se Horvati a druhé kmeny jihoslovanské přeměnili z vojínů bojujících o národní bytí v najaté pacholky strany, jenž prahne po záhubě svobody maďarské. Od té chvíle, pravíme upřímně, ztratili všechnu naši vážnost, a přání naše přesídlily se do táboru maďarského. První jednání drámy ukončilo se šťastně. Jelačić stal se z vítěze přemoženým.

Co nám další rozvin přinese, to ukrývá nedaleká budoucnost. My prorokujem, že Slované, aspoň jižní, najednou prohlédnou a přejdou k té straně, kde je čeká čestnější než posud povolání.«

Tolik jest slov hrdé nevědomosti šlechtické! Dovoleno nám budiž poněkud filologická poznamenání k tomuto moudrému článku přivěsiti.

Hned na počátku dovídáme se něco z brusu nového a celému světu posud neznámého: Jen Poláci drží nyní pořádek ve Vídni! — Věru, bez Poláků by nikde ani ve Vídni se neudržel politický pořádek!

Druhá novinka, kterou se Praha dovídá z polského časopisu, jest, že jsme Windischgrätzovi dali rukojmě a prosili jej, aby rychle na Vídeň pospíšil!! Divme se!

Poláci prý zdánlivě vystupují proti Slovanstvu! Zdánlivě? — ba bezbožně opravdu!

Je-li prý v Jihoslovanech skutečně zárodek budoucího života? táže se Jegomóść polský pan demokrat. — Ba již nyní jest v nich život větší, než u vás, páni šlechticové polští: oni Srbové i Horvati, celý lid, povstali statečně bojovati o svou svobodu

a váš lid polský potloukl vás r. 1846, když jste povstati chtěli! Jak jste si jej vychovali, tak jej máte. —

Co se nám ale zvláště líbí, jest, že nás Krakovská Jutrzenka — nepochybně z dobrých pramenů, snad na čestné slovo Košutovo — ubezpečuje, že se Maďaři od nynějška odříkají utiskování a panování nad Slovany. Milí Srbové, Horvati a Slováci! vložte meč do pochvy, Jutrzenka Krakovská vám vyjednala u svých bratránků maďarských, že vás již nebudou utiskovat; jen jim teď přejte oddechu, aby se na vás zatím lépe zmohli!

A to přátelství, ba manželství mezi Litvou a Polskou, o kterém šlechta polská tak ráda vypravuje! Letos z jara slavilo se ve Vídni bratrství mezi Maďary a Němci, to jest: židi z Uher a židi z Němec pili na to, že jsou bratři. Zrovna tak šlechta polská z Litvy, šlechta polská z Rusi a šlechta z vlastní země polské připíjejí si na bratrství Litvy, Rusi a Polsky — ale Litvíni, Rusíni i (bohužel!) lid polský proklínají zatím celou svou šlechtu. Polská šlechta přivedla dva veliké národy, Litvíny a Rusíny, o svobodu, zahnízdila se mezi nimi, ssála z nich život, a to nazývala bratrstvím! Známe dobře sympathie vaše pro Maďary, jste vy věrní bratranci: co Maďaři činili Slovanům a Rumunům, to jste vy, šlechto polská, činili Rusínům a Litvínům. Car ruský utiskuje zřejmě, neukrývá se se svým despotismem: vy ale a Maďaři utiskovali jste pod firmou svobody, demokratie a bratrství, vy jste utiskovali a chcete ještě utiskovati po farizejsku? Kdo jest horší? — Vy zrovna tak prohlašujete Rusíny za reakcionáře, protože se nechtějí dát od vás utiskovat; jako Maďaři prohlašují Horvaty za reakcionáře,

že chtějí být samostatní. Maďaři předhazují Slovanům svým russismus, knutoslužebnictví, jako vy Rusínům: a proč? protože nechtí vaši a maďarskou vládu nad sebou trpěti. Vy oba, maďarská i polská šlechta, jste svobody proto nehodni, poněvadž sami pro sebe svobodu vyhledávajíce, jiným svým poddaným ji béřete. Proto nemůžete sami svobody dojíti, jak vám to poctiví demokrati vaši, ku př. Liebelt,[1]) sami do pravdy pověděli.

Že byste ostatně Jelačiće[2]) a jeho »hordy« (tak jmenují se po bratrsku Slované!!) rádi viděli zničeného, nepochybujeme: avšak se nešalte marnou nadějí.

Také z brusu nová věc, že na sjezdu Pražském Slovanstvo počalo a odevzdalo se mimovolně morální vládě Poláků!! Buď Moskva neb Polska musí prý být na čele Slovanstva!! — Nesmáti se takové nevědomosti a marnosti, je věru těžká věc. Pštros když hlavu do písku strčí, myslí, že jeho nikdo nevidí, protože on nic nevidí. Také vy myslíte, že před tím, než vy jste se o Slovanstvu dověděli, žádné nebylo. A pod tou vaší morální vládou, pod vaší hegemonií to by Slovanstvo asi kvetlo. Jaká nadutost, právě šlechtická! Rusové, nejmocnější národ slovanský a nejmocnější v Evropě, nikde se posud nezmínili, že chtí být na čele Slovanstva; my Čechové, od kterých idea ta povstala, od kterých již tak dávno pilně pěstována a rozšiřována

---

[1]) Polský politik a filosof Karel Libelt (1807—1875) byl účastníkem sjezdu slovanského v Praze v červnu r. 1848 a účastnil se i jednání frankfurtského parlamentu a to za tím účelem, aby protestoval proti připojení polských krajů v Prusku k říši německé.

[2]) Díl II. S. 142.

jest, nikdy jsme nebyli tak nadutí, abychom sebe za čelo Slovanstva nabízeli a vnucovali; Jihoslované, nejmocnější nyní svobodný národ slovanský, vojsko Slovanů, také se posud nikdy neosmělili, přednost chtíti mezi rovnými bratry svými: a jenom vy, polská šlechta, v zoufalých, bídných okolnostech svých a kromě toho posud ani za mák o Slovanstvo nezasloužilá, nabízíte se nám za průvodčího, za velitele!! — Pýcha spojena se slabostí jest nejohavnější věc pod sluncem! —

»Jižní a západní Slované nedorostli ještě do vysokosti nynější doby!« praví dále evangelista v Jutrzence krakovské. Severní Slované, také arci nedorostli, kdo tedy dorostl? — patrně nikdo, než střední Slované t. j. šlechta polská. A kde máte ovoce té své dospělosti, jak daleko jste již došli se svou politikou? — My západní a jižní Slované vzděláváme lid svůj, na ten se opíráme a stavíme pracně ale pevně hradby nezrušitelné svobody a samostatnosti své: a co činíte vy dorostlí do vysokosti nynější doby? Vy pro zábavu svou a paniček svých romány a divadla spisujete, nové mazury komponujete, plány na revoluce do větru malujete, a pro lid svůj — kořalku pálíte! Tak jste dorostli do vysokosti nynějšího demokratického času!! —

»Hýbání slovanské u nás v Čechách a u Jihoslovanů jest prý pouze od intrigánů dvorních vzbuzeno!« píše dále Jutrzenka. — Co tomu říkáte, vy naši tolikaletí spolupracovníci na poli národním, kteří jste tolik pronásledováni byli od policie a ouřadů, poradili vám intrigáni dvorští, abyste pracovali o vysvobození národů slovanských? —

Konečně ale tážeme se, je-li rádno, podržeti ve spolku svém takové spojence, kteří se s námi při slav-

nostech a na bálách bratrují, ale v rozhodné nejnebezpečnější době přebíhají do táboru nepřátelského? Není zajisté! Pracujme tedy jen my západní a jižní Slované společně s Rusíny haličskými společně a poctivě o svobodu slovanskou, pracujme také o to, aby lid polský vzdělání došel, a aby tak na rozvalinách protislovanské a vládychtivé šlechty polské sám národ polský postavil s bratrskou pomocí naší pevnou tvrz své vlastní svobody, která se ochotně vedle nás ostatních co rovný k rovnému, co Slovan k Slovanu postaví, a nebude chtít neslušnou vládu nad spolubratry, jako dosavádní šlechta polská, která posud (bohužel!) jediné polský národ representuje.

---

49. (O UDÁLOSTECH VÍDEŇSKÝCH.)

(Národní Noviny z 25. října r. 1848. Č. 168. S. 659.)

H. B. Jisto jest, že o posledních událostech Vídeňských není ani možná dosti zřetelně a obšírně psáti: tak jsou ony zapleteny. Předsevzali jsme si objasniti je ještě z jedné strany.

Každý ví, že čeští poslancové byli na sněmu hlavní zástupcové rakouského Slovanstva a co takoví obrátili na sebe zášť frankfurtsko-maďarské strany. Pochopitelno také jest, proč tato strana vždy jen k násilné revoluci pracovala a ještě dlouho pracovati bude, a proč zase my Slované rakouští proti revoluci jsme. My rakouští Slované dosáhli jsme toho, čeho nám zapotřebí, totiž rovnoprávnosti s ostatními; my nyní již víme, že na pokojné cestě ve sněmu skrze převahu hlasů všechno, co nám ku prospěchu jest, si dobýti můžeme: proto také nechceme nyní již nic slyšeti o revoluci, jakožto nebezpečné hře, ve které se sice všechno vyhráti, ale také zas jedním rázem všechno prohráti může. Takovou zoufalou hru hrají nyní v Rakousku jenom Maďarové, Vlachové, šlechta polská a Frankfurtisté. Žádný z těchto není spokojen s Rakouskem: Maďaři nechtí vedle ostatních národů co rovný vedle rovného státi, nýbrž jakožto neodvislé království nad ostatními

v Uhřích bydlícími národy panovati; Vlachové chtějí se k ostatní Italii připojiti; polská šlechta zrovna jako Maďaři chce starou Polsku opět obnoviti, kdežto Poláci nad Rusíny a Litvíny a šlechta nad celým národem královati má, a Frankfurtisté by rádi celé tak nazvané německé provincie Rakouska a mezi nimi Čechy, Moravu, Slezsko, Slovence ve Štýrsku a v Krajině, pak Vlachy v Pomoří a v Tyrolsku pod vládu Frankfurtskou přivedli. Rozumí se samo sebou, že se taková jejich přání nemohou jinak než násilně, mocí meče skrze revoluci uskutečniti, a takovou revoluci vidíme nyní ve Vídni. Že my Slované nemůžeme takovou revoluci sami proti sobě a k prospěchu svých ouhlavních nepřátelů s nimi společně tropiti, toť jest nade všechnu pochybnost, a když oni nás tím vytýkáním, že jsme málo svobodomyslní, že držíme s dvorem a s vládo atd., chytrácky do svého pytle dostati chtějí, musíme si vzpomenout na bájku o lišce a o havranu, když liška tak dlouho chválila výborný zpěv a hlas navranův, až tento z hloupé marnosti zpívati počal a sýr ze zobáku pustil, který liška snědla. Maďaři a Frankfurtisté by rádi byli liškami, ale my nechceme být havrany, a to je rmoutí. Že držíme nyní s dvorem a vládou, nečiníme k vůli nim, ale k vůli sobě, protože to jest nyní náš největší prospěch.

Frankfurtisté a Maďaři myslili si, že skrze revoluci dne 6. října ve Vídni již všechno vyhráli; oni myslili, že se tak lehkým způsobem zbavili předešlé většiny sněmu jim protivné; oni myslili, že, když se několika jim právě nejvíce protivných poslanců českých zbaví, ostatní pak zastrašeni tak hlasovati budou, jak by Maďarům a Frankfurtu k duhu šlo. Ale velice

se zmýlili ve svém chytrém oučtě: čeští vyslancové porozuměli dobře tomu, oč se hraje, a divno nad míru! že ušli z Vídně nejen ti čeští deputovaní, kterým se smrtí hrozilo, nýbrž i ti, kterým se ministerstva slibovala. Tak si vystavěli Frankfurtisté palác na písku, a místo českých poslanců, jejichžto hlas na sněmu se Frankfurtistům tak tuze nelíbil, přišel kníže Windischgrätz [1]) hlasovati, ale jeho hlas se snad Frankfurtistům ještě méně líbiti bude, než hlasy českých poslanců.

Co se ostatně rokování sněmu (vlastně části sněmu) od těch dob týče, jsou a musí být neplatná, a mezi nimi i to nejnovější ustanovení, ve kterém se poslancům, kteří se ve 14 dnech nevrátí, vyhrožuje vypsáním nových voleb. Od toho času, co pozůstalí ve Vídni sněmovníci více o Vídeň než o Rakousko pečují, od té doby, co sněm spustil s očí povolání své, totiž ústavu pro Rakousko pracovati, od té doby, co sněm téměř zřejmě s povstalými Vídeňany se spolčil a revolučně jednal: přivedl sám sebe o vážnost, která náleží nejvyššímu spolku celých Rakous.

Jedna věc naplňovala nás vždy podivením. Dle řádu jednacího nemá žádné usnešení sněmu platnosti, není-li aspoň nejméně 192 oudů přítomných. Divili jsme se, že pořád tolik oudů ve sněmu jest, ale divení naše proměnilo se ve skutečné opovržení, když jsme jistotu nabyli, že osoby jiné, cizé (ne poslancové) pomáhají počet sněmovníků až do 192 doplňovati. Nemluvíme zde lehkomyslné nařknutí, nýbrž můžeme některé takové osoby zrovna zejména jmenovati, které

---

[1]) **Kníže Windischgrätz za říjnové revoluce Vídeň obklíčil a jí dobyl.**

v těchto časech na místě deputovaných v říšském sněmu seděli. Že jest taková věc možná, ví každý, kdo znám jest s okolnostmi: poslanců jest 380, tedy žádný nezná všechny své soudruhy, a při velikosti sálu sněmovního jest tím snadněji držeti cizího za deputovaného — obzvlášť když se ani nechce dobře viděti. Ostatně se čítají jenom osoby bez volání jmen. — —

Slyšíme, že panuje mezi sněmovníky samými málo odvahy. P. Borrosch,[1]) hrdina, jenž se nebál 80.000 Svorností, bojí prý se nyní tím více vojska, protože prý jest mezi vojskem rozšířena pověst, že p. Borrosch velikou vinu má z neštěstí Latourova.[2]) Pan Löhner[3]) neukazuje se ve sněmě a z malomyslnosti prý si ohromný meč na bok přivěsil, aby sám od sebe zahnal strach. Veliká část popuzovačů opustila již Vídeň, jako vždy tito panáčkové umí pod polívku nadrobiti, ale pak se odstranit.

---

[1]) Viz díl II. S. 160.
[2]) Viz díl II. S. 156.
[3]) Viz díl II. S. 90.

50. Z MORAVY.

(Národní Noviny z 3. 4. a 5. listopadu r. 1848. Č. 176, 177, 178. S. 691 -692. 696. 699—700 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 34—45.

H. B. Morava podivným, velmi neočekávaným způsobem stala se nyní nejdůležitější zemí v Rakousích,[1]) na ní rozhodne se snad osud budoucí celé říše, neboť není pravdě nepodobno, že ústava rakouská vypracována bude v Kroměříži. Na Moravě sídlí nyní císař se svým dvorem a Holomouc jest ustavičné jeviště nesčíslných deputací: vláda celého mocnářství vychází z Moravy.

Do této důležité cizí země, — nebo sněm moravský nedávno uzavřel, že se Morava s Čechy nikdy nespojí,[2]) — obrátil jsem nedávno cestu svou, a poněvadž právě jakýsi oddech nastal v politice jako přestávka mezi dvěma důležitými akty, vyplníme jej cestopisem.

Bylo slyšeti, že se veliký počet poslanců říšského sněmu shromáždil v Brně, chtěl jsem se účastníkem

---

[1]) Po vypuknutí říjnové revoluce ve Vídni odjel císař do Olomouce, kde se usídlil. Později svolán byl do Kroměříže na den 22. listopadu r. 1848 ústavodárný sněm. Tím stalo se, že k Moravě obráceny byly oči celé říše.

[2]) Stavovský sněm moravský v sezení dne 14. dubna r. 1848 vyslovil se proti spojení s Čechami.

státi jejich porad. Brno, o jehožto protislovanské zuřivosti tolik slyšeti bylo, o němžto se básnilo, že hotovo jest, české poslance, jestli tam dne 20. říj. podle úmluvy přijdou, schytati a franko porto do Vídně odeslati, toto Brno s vycpaným svým drakem na radnici, vábilo mne zvláště. Před šestou hodinou k večeru kvapil jsem s ohromným palašem po boku k železnici. Nezmiňuji se nadarmo o tom palaši, a sice předně proto, aby každý o tom věděl, že jsem byl ozbrojen proti Brnu, za druhé proto, že tento palaš hraje znamenitou roli při mém cestování, a málem by příčinu k válce byl zavdal mezi králem českým a markrabím moravským. »Nechoďte do Brna! Pro všechny svaté! nechoďte do Brna!« pravil mi jeden z bývalých ouhlavních nepřátelů našich za starých časů »Průmyslové Jednoty« a nyní následkem všeobecného smíření náš přítel.

Na každém stanovisku železnice pozorovali jsme pozůstatek po kn. Windischgrätzovi, totiž zástup vojáků na stráži. Na nádraží Holomouckém, právě když jsem opět na vůz pospíchal, přistoupil ke mně neb vlastně k palaši mému pan setník c. k. vojska a sice v nepřátelském oumyslu. »Račte tento palaš zde zanechati.« »»Kdybych ho zde byl zanechati chtěl, nemusel jsem ho s sebou brát: jedu do Brna!«« »Může být, že jedete do Brna, to však pozorovati nemohu ani z Vašeho palaše, ani z Vašeho kožichu; tolik ale jest jisto, že příkaz mám, abych nikoho se zbraní k Vídni nepouštěl!« — Tu jsem tedy pozoroval ohromnou mýlku c. k. p. setníka, jenž myslil, že já Vídni na pomoc táhnu. »»Jsemť H. B.... ten a ten, a mám průvodní list do Brna,«« pravím satyricky v pevném

domnění, že se po těch slovech c. k. pan setník začervená a litovati bude, že mne v podezření měl, jako bych Vídni na pomoc táhnul s palašem. Ale c. k. pan setník zdál· se být v politice nezběhlý a stál na tom, abych palaš v Holomouci zanechal. »Dobře!« — myslil jsem si, odepínaje palaš, — »jestli mne Frankfurtisté Brněnští zabíjí, nebudu mít já odpovídání z toho, nýbrž tento urputný v politice nesběhlý c. k. setník«.

Pokoj byl naplněn gardami z Holomouce, kteří neopomenuli hned doma vypravovati, koho měl pan setník v důmění, že Vídni ku pomoci táhne, a komu vzal proto palaš. Zpráva roznesla se po Holomouci a palaš můj počal tam strašiti. Já ale strašil jsem v Brně bez palaše.

Celé Brno naplněno bylo uprchlými Vídeňany, nikde nebylo prázdného místečka, kde by Ultračech hlavu položil. Sluší věděti, že v Brně a v německých městech na Moravě všichni Čechové o jeden stupeň v titule povýšeni jsou, nemluví se tam nikdy o Češích, nýbrž vždy jen o Ultračeších. Ultračech jmenuje se tam každý obyvatel království Českého, který se sám za Němce nevydává.

Po velikém chození dostal jsem konečně akcesit na pokoj, o kterém některá naděje byla odpoledne, že na noc prázdný bude.

První věc, která mne nesmírně překvapila, bylo velmi zhusta mluvení české (neb jak tam říkají moravské), na ulicích, skoro celá pracující třída lidu jest slovanská, a jenom honorace považuje sebe za německou, ačkoli štíty na domech hlásají samá československo-moravská jména.

Dva mužové hýbají Brnem, jakožto zástupcové

dobrého a zlého principu: Klácel[1]) a Skácel. Klácela našeho každý zná, Skácel jest přednosta Frankfurtského demokratického klubu v Brně, jehožto pověstné a pamětihodné zásady jsou: »Rovnost obou národností, ale s předností němčiny a se střediskem ve Frankfurtě!« Tuto naivní zásadu vyřknul onen Skácel (nomen omen) skutečně a bez žertu v demokratickém spolku Brněnských Frankfurtistů! — Ostatně se ale Brna dokonce co báti není, kromě malé činné strany Frankfurtské jest smýšlení celého ostatního, německy smýšlejícího obyvatelstva, příliš pohodlné a nechá svět běžeti, jak běží. Od činnosti našinců bude nyní záležeti, aby národní slovanský živel, který tam tolik pevných základů má, šířil se a dále kvetl. Ostatně se zmocnil veliké části Němců a poněmčilců moravských nyní velmi duch provincionální, vlastenectví moravské, které Slovanstvu na škodu není. Žlutočervené barvy jest viděti zhusta, trikolor německý málo mezi měšťáky, u lidu panuje ale buď červeno-bílá neb slovanský trikolor.

Nejlepší a nejplatnější věc, která se o Brnu říci může, jest: Brno opičí [se] po Vídni. Skutečně se Brno snížilo až za předměstí Vídně. Brno nemá nikdy svůj úsudek, ale čeká vždy, až co Vídeň řekne; jen jedinou posud známe odhodlanost Brna, kde si troufalo míti samostatné mínění, a sice: Brněnská národní stráž má červené límce a výložky, které Vídeňská nemá!! Nevím skutečně, odkud se vzala tato původnost! Což divu, že Brno velice sympathisuje s Vídní, a nevím již, bylo-li to v Brně neb v jiném německém místě na

[1]) Viz díl I. S. 155.

Moravě, kde uzavřeno jest, aby jedna polovice národní stráže táhla Vídni na pomoc a druhá aby zůstala domov hájiti. Pak ale ukázalo se, že všichni chtěli být v té polovici, která měla domov hájiti! Podobným způsobem jsou všechny bouře v Brně neškodné, jsou to bouře ve sklenici vody.

Sám jsem byl svědkem očitým znamenitého kravalu v Brně, o kterém pak zprávy v časopisech velmi znamenité se zdály. Jednalo se o to, aby 25 vozů prachu, který z Brna k Vídni vézti se měl, zadrženo bylo, ku kterému cíli se několik drvoštěpů s obuchy sešlo na hlavním náměstí před strážnicí národní stráže. Národní stráž ale rozumovala takto: »Chceme-li zadržeti prach, musíme učinit revoluci proti vládě; my ale nechceme udělat revoluci, proto nezadržíme prach.« — A skutečně odvezl se prach, a kromě trochu hubování a křiku nic jiného se nestalo.

O přeložení říšského sněmu do Kroměříže mluvilo se tenkrát všude po celém Brně. Může se říci, že celé Brno bylo proti tomu přeložení, ale z dvojích rozličných příčin: jedna malá strana mrzela se na to, že nebude ve Vídni, druhá velká strana mrzela se, že nebude v Brně, jak vlastně byl oumysl. Ostatně ale jsem v Brně nezakusil nižádného protivenství až na to, že se na mne mnozí skutečně jako na afrikánské zvíře dívati chodili, a pak na to malé nepohodlí, že jsem svou čepici červenou od národní gardy Pražské pouzdrem zakryl, proto že ji považovali mnozí za svornostskou, z kteréhožto ohledu nechtěl jsem býti nevinnou příčinou několika nešťastných porodů ze strachu před svornostskou čepicí.

Sněm moravský posud v Brně sedí, [1]) ale nedělá již mnoho hluku, proto že se jinde znamenitější věci dějí a na sebe více pozornost Brňanů obrací.

Jedno ze znamenitějších a pamětihodných dítek tohoto sněmu jsou »Moravské noviny«, které nyní šestkráte za týden po archu vycházeti budou na outraty země, jejichžto polit. část povede Klácel,[2]) ouřední Šembera.[3]) Historie původu těchto novin jest nad míru podivná. Vymohli je poslancové stavu rolnického, kteří na sněmu jen sami národnost slovanskou zastupují.

Ustanovilo se z počátku, že budou vycházet veliké německé noviny »Brünner Zeitung« na outraty zemské. Poslanci-rolníci proti tomu žádali, aby také pro ně moravské (české) noviny vycházely, když zem outraty nese. Namluvilo se jim tedy, že budou noviny vycházeti na jedné straně německé, na druhé moravské. Tak přijato jest, ale obě strany s tím nebyly spokojeny. — Ustanovilo se tedy později, aby oboje noviny a každé zvlášť vycházely, však ale aby moravské jenom překlad byly německých, »neboť,« — pravili Němci rolníkům, — »abyste všechno věděli, co Němci píší.« Rolníci se z toho radovali, že budou všechno vědět, co Němci píší, a přijali ten návrh. — Nyní ale vysvětlili moudřejší mužové rolníkům celou věc, jak budou německé noviny psáti a smýšleti příznivě k Němcům a ku prospěchu Němců, a jak potom i lid slovanský bude na všechno hledět skrze brejle německé.

---

[1]) Viz: Dvořák J. Moravské sněmování r. 1848—1849. V Telči roku 1898.

[2]) Viz díl I. S. 155.

[3]) Viz díl I. S. 343.

Rolníci tomu porozuměli a obořili se ve sněmu poslednikrát na Němce a vymohli si, že budou »Moravské Noviny« samostatné jako německé, a že budou zastávat Slovany, jako německé Němce.

Doufáme také, že pod tou redakcí, kterou dostaly, ouplně vyhoví potřebám lidu moravského.

Vůbec jest tento moravský sněm v dějinách vlasti něco neobyčejného: šlechta, města a rolnictvo vedou tam ustavičné šarvátky, které se ale vždy ukončí vítězstvím rolnictva. Anděl strážce bdí nad zástupci našeho lidu, kteří bez náležité sběhlosti v těchto věcech přece vždy šťastně umí škodlivé a užitečné rozeznati. Jednalo se o budoucím zastoupení Moravy na domácím sněmu, a německé měšťanstvo usilovalo o to, aby města měla na míň duší zástupce než venkov. Šlechta, která mnoho příčin měla, horšiti se na města více než na rolnictvo, protivila se této přednosti měst a přidala se k rolnictvu. »Když chcete být demokrati,« — pravila šlechta, — »nechtějte pro města přednost nad rolnictvem.« »Naše duše nejsou o nic horší než duše městské, proč by jich mělo tedy více jít na míru než městských?« pravili rolníci. A provedeno jest skutečně, že se na 10.000 duší jeden poslanec voliti bude, bez ohledu na města a venkov, bez rozdílu. Tím poražen jest také na vždý v Moravě živel odrodilých, německy smýšlejících měst. — Brzy na to ale vystoupili opět poslanci měst ve sněmu a pravili takto: »Když jsme se (s bolestí měst!) chytili demokratie a zavedli rovnost měst a rolnictva, musíme demokratii ouplně provésti a šlechtě všechna

její práva a přednosti odejmouti, aby nám a rolníkům byla rovna.« Dobře, rokovalo se o tom, a jednalo se jen, má-li šlechta, až složí všechny přednosti své, aspoň jména (kníže, hrabě atd.) podržeti. Tu ale vystoupil Čambala, poslanec rolnický. »Chceme-li koukol vypleniti, musíme to učiniti důkladně, i s kořenem; ani jména (tituly) ať nezůstanou!« pravil Čambala biblicky, a stalo se — sněm uzavřel, že šlechta na Moravě přestane. Takto na sněmu jeden stav druhému pomáhal, města šlechtu a šlechta města naháněly rolníkům na ránu, a tito jako na čekání stáli a — dobře trefovali!

Ostatně nevím o svém meškání v Brně již nic zajímavého povídati, leč že se v mé přítomnosti také držel soud nad tiskem, a sice veřejně, oustně. V Brně vychází několik malých, křiklavých německých časopisků, »Telegraf«, »Brünner Tagscourier«, »Constitutioneller Bote«, kteří sami sebe za hlavní demokraty, za sloupy a podpory svobody, za největší přátele lidu vydávají, skutečně ale jsou snad jediní reaktionáři v Brně, a sice proto, že svou nestoudností, křiklavostí a svým neustálým drážděním naši svobodu u poctivých lidí do nevážnosti, do ostudy a do ošklivosti přivádějí. Jeden z nich »Telegraf«, když viděl, že může bez trestu Slovany, zvláště Čechy a všechno na světě, co se mu líbí, špiniti, osmělil se konečně a napsal o jednom obchodníku Brněnském, že prodává a kupuje kradené věci. Ten sebral svou exekutivní moc, několik známých s pevnýma rukama, táhl do redakce »Telegrafa« a podal tam takové vyvrácení onoho článku, až na panu redaktorovi modřiny zůstaly. Jaké mělo

dále toto nedorozumění následky, toho jsem se již v Brně nedočkal; jakož jsem se nedočkal té kocoviny, kterou mne prý, (jak jsem se později dověděl), tamnější Frankfurtisté poctíti chtěli, když se z prvního omráčení po mém příchodu, ale teprva za dva dny, zpamatovali. Lituji skutečně velice, že jsem svým odjezdem těmto ubožátkům pokazil jejich malé vyražení a největší čin, kterého schopni jsou v politice — kocovinu! Až jen bude na říšském sněmu uzavřeno, že se Rakousko Frankfurtu nikterak nepodrobí, pak zajisté nebudu litovat outrat a naschvál do Brna zase pojeđu, aby si mohli brněnští Frankfurtisté tou kocovinou srdci svému zarmoucenému ulehčit. Ještě více ale lituji toho, že jsem se nedočkal té kocoviny, kterou pak v neděli 29. října brněnští Frankfurtisté sami sobě učinili — totiž onen kraval brněnský strany tažení do Vídně, který, podle všech zpráv o něm k nám došlých, nazvati se může kocovinou.

Frankfurtsky smýšející část národní stráže brněnské popouzela již po nějaký čas dělníky, (kterých jest v Brně prý přes 15.000!!?), aby táhli Vídni na pomoc, slibujíc, snad, že s nimi též potáhne. Konečně vypuknul tedy oheň již dávno doutnající a počalo se v neděli na poplach zvoniti, lid se sbíhal, žádal zbraň atd. Národní garda ale nyní nechtěla s nimi táhnout a pomáhala společně s vojskem lid rozháněti; lid zas gardě zbraň odjímal. »Když nechcete táhnout a bojíte se, odevzdejte nám zbraň!« Tak se po dlouhý čas po celém městě honili, až ovšem s pomocí vojska pořádek opět učiněn jest. Na výstupy plné směšnosti a ironie nebyl nedůstatek. Tak ku př. volal na čele houfu nadšeně jeden: »Auf! nach Wien! um die deutsche

Freiheit zu retten!« [1]) a z houfu dělníků zněl hlas: »Ale je nás ještě málo!« v čisté moravštině, na důkaz, jací lidé chtěli táhnout, »um die deutsche Freiheit zu retten.«

Než jsem do Brna přijel, rozeslali již poslancové říšského sněmu, meškající nyní v Brně, pozvání na všeobecný sjezd do Holomouce, porady brněnské byly tedy jenom předběžné, a všichni odebrali jsme se do Holomouce, všichni po železnici, jen já po poště přes Litovli s neobyčejnou touhou po osudu svého palaše.

Po celou noc měl jsem na cestě příležitost přemýšleti o nynějším postavení Moravy k Čechům. Morava nyní asi v národním ohledu tak stojí, jako Čechy stály [r.] 1834. Každý vzdělanec vypadá jako Němec, Slovanstvo a sprostota jest tam jedno, kdo pečuje o vzdělání národního jazyka, považuje se za divouse, za pošetilce aneb dokonce za buřiče, který prý lid popuzuje proti bohatým. Neboť tito Němci a poněmčilci, kteří až posud aristokratsky první slovo vedli v Čechách i na Moravě, nemohou se posud nikterak povznésti k té myšlénce, že my, Slované, jim rovni jsme, vždy nás ještě za nižší třídu považují.

Když tedy v Čechách hned v březnu vyslovena jest žádost naše strany spojení Moravy a Čech, povstala proti tomu na Moravě nesmírná oposice. Jen malinká strana národní porozuměla bratrskému oumyslu našemu, že chceme, aby Morava a Čechy spojeny, větší moc a váhu měly před světem. Druhá veliká strana na Moravě, strana netečná, protivila se tomu jen z hrdosti

---

[1]) [Po česku: »Vzhůru! do Vídně! zachrániti německou svobodu!«]

špatně rozuměné; jim nezáleželo na velikosti národa, nýbrž jen na provinciální moravské pýše. Třetí strana Frankfurtistů protivila se nejzuřivěji, ona dobře vyrozuměla, že se Čechové jen proto s Moravou oužeji spojiti chtějí, aby společně tím více vzdorovati mohli Frankfurtu. Rozumí se samo sebou, že strana protičeská byla desetkráte silnější než národní, a tu všelikou mocí se snažila, Moravu od Čechů ještě dále odciziti. Nejen že starou, poctivou a velebnou barvu naši červeno-bílou, kterou jsme ještě od starých slavných časů společně zdědili, zneuctili a za ní žluto-červenou přijali, a hned se snažili, všechny své staré červeno-bílé orlice zažlutiti; i na sněmu veřejně ustanovili, že se Morava s Čechy nikdy nespojí. Člověk ale míní, Pán Bůh mění, myslel jsem, a tím ustanovením, že budoucně na 10.000 duší v sněmu moravském jeden zástupce seděti bude, bez rozdílu měst a venkova, tím ustanovením vyřknuto jest spojení Moravy s námi. Počkejte jen, až lid zachovalý moravský, až naši Hanáci, Slováci v Moravě poznají dějiny národu svého, až poznají, že nebyl nikdy rozdíl mezi Moravanem a Čechem ve zlém ani v dobrém,[1]) až poznají, že spisovní jazyk v Čechách užívaný jest vlastně čistá moravština, až tento lid vyrozumí, jak těžko jest Moravě a Čechům každému zvláště brániti se proti outokům vašim; pak najednou oni zástupcové na sněmu moravském vyřknou to, co již Bůh dávno vyřknul, totiž, že Morava a Čechy jsou jedno.

S takovými myšlénkami přijel jsem do Holomouce,

---

[1]) [Brno a Holomouc posud se veřejně nazývají královská hlavní města, rád bych věděl, jakého království!?]

kdežto mi souzeno bylo, shledati se opět s palašem svým a s mnohými jinými známými. Shledání mé s palašem bylo následující: Kdyby se některému z jistých lidí něco podobného s palašem bylo přihodilo, nebyl by opominul nesmírný křik o reakci, o kamarile, o vojenské libovládě způsobiti; já ale vzal jsem tu věc pouze z komického stanoviska. Kdybych já s někým vojnu vedl, také bych každému, kdo na tu stranu míří, vzal nejen palaš, nýbrž i pistole, které mi c. k. pan setník zapomněl vzíti. Že ale c. k. setník tak se zmýliti mohl, že redaktora »Národních Novin« v podezření měl, jako by Vídni na pomoc spěchal; to arci jest nedorozumění větší, než bude celá budoucí německá říše. Než dosti o tom; jakmile jsem se v Holomouci přihlásil, žádali mne co nejzdvořileji možná za odpuštění strany toho nedorozumění a pravili mi velmi ochotně, že palaš můj hned odevzdán byl k sl. krajskému ouřadu, aby ho za mnou do Brna poslal. Člověk nezkušený byl by se z této zprávy zarmoutil, že palaš do Brna poslali; já ale, jsa dobrý znatel všech c. k. krajských ouřadů, byl jsem přesvědčen, že se c. k. kraj. ouřad nepřežene, a že palaš jistě nejen nyní, nýbrž ještě po dvě neděle v Holomouci zůstane a že ho snad teprva po mé smrti do Brna odešlou. Naděje mne nesklamala, palaš byl posud v krajském ouřadě a odevzdán mi jest s velikou ochotností. — Byl bych však ještě jeden palaš s radostí poželel, kdyby byla celá deputace z Prahy nepřitáhla Vídni ku pomoci!

Holomouc je pevnost, ve které žije více vojska než lidí. To jest nejznamenitější, co se o ní pověděti může. Všechny kavárny a hostince vykládány jsou rozličnými výložky. O dvoru, který tam nyní sídlí,

nebylo by nic pozorovat, kdyby nepřicházely ustavičné deputace. Věru, deputace nejsou moje zamilovaná věc, a jakmile uzřím deputaci, vzpomenu si hned: »Ba kdybych měl ty peníze, které se protrávily na deputace od počátku konstituce rakouské až do nynějška!« Věru duch lidský jest samá podivnost: dříve si lidé pořád stěžovali na drahá porta za psaní, a teď, když jde psaní za 6 kr. stř. až na konec světa, teď zas posílají místo šestikrejcarového psaní deputaci mnoha osob, která obyčejně pořídí zrovna tolik, jako šestikrejcarové psaní!

Ještě nejlépe ze všech těch deputací líbily se mi deputace Hanáků. Ti ve své slávě, červených spodkách přitáhli vždy všichni na koních s hudbou, s červenobílými[1]), slovanskými a císařskými korouhvemi, (co by se jindy nikdo nesměl před Holomouckými měšťany opovážiti), táhli tak přes celé město pro žluč všem Frankfurtistům, a za nimi na malém kočáříku několik matek s košíky vajec, drůbeže, koláčů atd. pro císaře. Tato všechna sláva i s vejci a drůbeží vzdána jest J. M. C., ale, — ruku na to, že bude držet konstituci! Císař podal ruku. — Ba jedna opatrná deputace hanácká chtěla dokonce, aby jim tento slib pro lepší bezpečnost císař písemně a na »štemflu« podal. Takový jest praktický smysl Hanáků; oni myslí »Mé jsme mé«, nepřijdou císaři vyhrožovat, a přijdou zdvořile, přijedou s korouhvemi, s hudbou, s vejci, ale ne podlízavě, ne otrocky, nýbrž s tím vědomím, že bez

[1]) [Skutečně podivno, že mezi lidem na Moravě posud vždy jen červenobílá barva platí, nová žlutočervená žádné vážnosti nenalézá. Ani jedna Hanácká deputace neměla žlutočervenou korouhev!]

konstituce není císaře! Jsem přesvědčen, že tito prostí, ale rozumní Hanáci u císaře a dvoru mnohem více úcty ku konstituci vzbudili, než mnohé málomocné vyhrůžky, které vždy jen směšné jsou, když za nimi nestojí veliká ozbrojená síla.

Ostatně si Holomoučtí Němci často ztěžují na nynější stav, že utištěni jsou od vojska, že se ani hýbat nemohou atd. Já jsem si při tom vždy vzpomenul na to, jak tito svobody milovní Holomoučané zamezili vydávání moravského časopisu, který tam prof. Helcelet[1]) pro lid slovanský vydávati počal; hned po třetím čísle musel přestati a radovati se, že jej samého z města nevyhnali! — Není nad svobodu, zvláště když si člověk nejen německé, nýbrž i slovanské svobody vážiti umí.

Kdybych byl žurnalista israelský, neb turista jako p. Kohl, neopomenul bych zde ještě v důvěrnosti podati všechny řeči, které jsem měl s důležitými osobami, státníky, co se nejednalo mezi deputovanými atd. Ale vždy jest lépe jídlo již uvařené jísti, než se na vaření dívati.«

K článku Havlíčkovu »Z Moravy« přinesl Pražský Večerní list z 7. listopadu 1848. Č. 130. S. 581. z péra V. Seidla:

Odpověď panu Karlovi Havlíčkovi.

Pan Havlíček, deputovaný říšského sněmu dotýká se v čísle 178. Národních Novin v článku »Z Moravy« velmi nemilým způsobem deputace Pražské, která byla odeslána do Olomúce stranu Vídeňských záležitostí. Musíme vyznati, že jsme nikdy si nepomyslili, že by poslanec říšského sněmu směl se posmívati vyslanectvu, kteréž všickni

[1]) Viz díl II. S. 28.

spolkové Pražští, pak obec Pražská a národní obrana k mnohostranným žádostem v Praze i v krajích projeveným odeslala do Olomúce, aby obmezena byla moc diktatorská knížete Windischgrätze, tím pak aby zachráněna byla Vídeň před hrůznými následky vlády vojenské. Může-li to býti lhostejné svobodomyslnému muži, když práva národa, svoboda sotva vydobytá pro poklesky jednotlivců aneb přepjatých stran ztenčena býti má i pro většinu zachovalých a poctivých občanů?

Že byla tato žádost kamarille nepříjemná a deputace nevítána, toť jsme mohli snadně vyrozuměti a pochopiti, že by ale slušná žádost důraznými slovy pronešená a všemožně odůvodněná, jak se jen v oustním vyjednávání státi může, mohla nelibost způsobiti **panu poslanci říšského sněmu**, toho jsme se nikdy nenadáli. Snad byla též deputace, první i druhá, již jsme v březnu do Vídně odeslali, a které ve formálnosti nebyly tak přísným výrazem vůle celého obyvatelstva Pražského, poněvadž ještě nestávala representace obce Pražské, snad i ty deputace byly zbytečné, snad se i ty mohly 6krejcarovým psaním odbýti. Anebo není poslanectvo, které hlavně o zachování svobody v tak vážné době v tak důležitém městě, jako je Vídeň, vyjednává, stejně důležité, jako předešlé deputace, kdežto všeobecný převrat účinky deputace již napřed pojišťoval? Anebo mají jen poslanci říšského sněmu právo vyjednávati s dvorem; i jest ostatní národ krom poslanců beze všeho rozumu, beze vší svobodomyslnosti? Věru, článek pana H. B. hodil by se výborně do vládních Novin; v Národních Novinách, kdež se má zastávati národ, a Praha jest vždy representantka národu, tu jest onen posměch pravá skvrna. Nemyslili jsme, že p. Jelen a p. H. B. stejné náhledy má v tom, jak se má urážeti deputace Pražská. Škoda, že i p. H. B. vykládati musíme, že deputace nešla buřičské straně ve Vídni na pomoc, nýbrž obyvatelstvu Vídeňskému, kteréž bylo terrorisováno od této buřičské strany, a pak zase má býti terrorisováno od vojenské vlády.

Litovati musíme ale p. H. B., že ještě nic neví o kamarille a o reakci, zdá se, že s palašem svým ztratil též po

čas svého přebývání v Olomúci bystrý zrak svůj, že nepozoroval, jakými osobami dvůr jest obklíčen, tak že volající hlas národů, jistou diktaturou zhanobených, a úpění měst bombardovaných není v stavu prodrati se k srdci dobrého císaře.

Výjevy ve Vídni, třikráte horší nežli v Praze a sestavení nového ministerstva odejmou snad bělmo s očí pana H. B. Kýž by pak nebylo příliš pozdě. Co se ostatně útrat dotýče, má deputace jenom sobě samé co odpovídati za vynaložení jich, národ ale bude požadovati účty od poslanců takových, kteří slepě důvěřují vládě a posmívají se národu o zachování práv svých pečlivému. *V. S.*

Na článek Václava Seidla napsal K. Havlíček v Národních Novinách z 9. listopadu r. 1848. Č. 181. S. 711. tuto odpověď:

H. B. Jest sice obyčej, na články humoristické neb satyrické neodpovídati, právě proto, že humor a satyra vždy již podle své povahy něco nad pravdu nadsazovati a více fantasie než chladného rozumu se držeti musí. Přece však můj humoristický cestopis do Moravy v Národních Novinách č. 176—8 tak hluboce roznítil p. Václava Seidla [1]), že v obšírněm článku č. 130 Več. Listu (na který redakce zvláštními plakáty pozornost obracela) mrzutost svou mně a světu objevil. Nešetřil jsem v onom cestopisu zajisté ani Moravu, ani Brno, ani císaře, ani vojsko, ani krajské úřady atd., nejméně ale sebe, a dovolil jsem si ze všech svrchu jmenovaných potentátů, nejvíce ale sám ze sebe a ze svého palaše smích a žert strhnouti: pokud mi povědomo, nebyl tím také žádný ze svrchu

[1]) [Když p. V. S. ví, že H. B. jest tolik co Karel Havlíček, proč bych opět já nevěděl, že V. S. Václav Seidel, oud výboru Slovanské Lípy?]

jmenovaných tak bolestně uražen (nejméně ale já sám), aby byl článek plný mrzutosti do Večerního Listu napsal, a kdybych věděl, že můj palaš rovněž tak popudlivý jest, jako p. V. S., a také tak málo žertům rozumí, nebyl bych se nikdy opovážil, učiniti jej hrdinou humoristického cestopisu.

Doufám, že p. V. S. nebeře souverainost národu v tom smyslu, aby každý redaktor právo neměl, nesrovnávati se s něčím, co nabídl německý spolek Pražský, k čemu se pak někteří oudové Slovanské Lípy a zvláště p. V. S. přidali, a z čeho pak konečně povstala ona pověstná deputace ke dvoru do Holomouce. Mně podle mého rozumu zdá se, že tato deputace nebyla potřebná — že by, když již německému spolku po vůli se státi mělo, rovněž tolik pořídil spis do Holomouce poslaný, jako deputace, která, když se její někteří oudové u dvoru příliš hrdinsky chovají, v nynějších okolnostech spíše uškoditi než prospěti může. Jáť zajisté, jsa poslancem na sněmě říšském (o kteréžto mé vlastnosti se p. V. S. ve Večerním Listu, jak se mi zdá, zbytečně zmiňuje), nepokládám poslanectví za žádný monopol, a milerád bych místo své na sněmě říšském nejen p. V. S., nýbrž i každému jinému přepustil, o kterém bych přesvědčení měl, že stolici mou lépe než já vyplní. Ukazujeť nám zkušenost, že není velká radost býti zvláště českým deputovaným na sněmě říšském, kterým za to, že svou vlast svědomitě representují, Němci Vídeňští oprátkou hrozili a někteří Češi v Praze nedůvěrou a pomluvou svou ještě horší oprátku pletou.

Neštítil jsem se po smutných událostech Pražských knížeti Windischgrätzovi bez ohledu na jeho vojenskou

sílu a tehdejší nezákonní libovládu v těch samotných Národních Novinách pravdu pověděti podle přesvědčení svého; proč bych se báti měl svých vlastních krajanů, a proč bych před nimi přesvědčení své tajil a jim pochleboval? Aneb snad rozumíte svobodě jen tak, aby se vás nikdo nikdy dotknouti nesměl? Mně stav záležitostí Vídeňských jakožto očitému svědku velmi dobře jest povědom, vím, že sice jen jedna strana pobouření dne 6. října způsobila, vím ale také, že tato strana jest úhlavní a věčný nepřítel náš. Z Vídně pocházelo všechno přepjaté německé hýbání v celém Rakousku, Vídni za to děkovati máme, jak se chovají německý spolek v Praze, Liberec, Žatec, moravská města atd., z Vídeňských centrálních spolků Frankfurtských rozsívalo se a pěstovalo semeno protislovanské po našich vlastech. Vlastní svou vinou přivedla tato strana ve Vídni sama na sebe neštěstí, uvedouc zároveň naši všeobecnou svobodu do velikého nebezpečenství. Že tato strana pokořena býti musela, neupíral posud nikdo, neboť i ti v Čechách, kteří by snad rádi byli upírali, styděli anebo báli se to učiniti. Jak ale mohla být tato strana ve Vídni pokořena jinak než vojenským dobytím Vídně? Kdo ale vynalezl ty kule a kanony, které by, když se na celé město stříleti musí, jenom vinníka trefovaly a nevinného míjely? Že ale tato strana sama nevinných Vídeňáků nelitovala, a sama domy nemajíc, nechala cizí domy tvrdošíjně bourati a páliti, o tom ví celý svět; když pak i v poslední chvíli opírajíc se o poslední podporu (příchod Maďarů) zoufalý odpor způsobila. Proto bylo dobytí Vídně věcí smutnou, ale nevyhnutelnou a pro náš vlastní národní prospěch na

nejvýš důležitou. Nepozorovali jste, kterak ve Frankfurtě sněm německý, opíraje se na toto povstání Víděňské, smělosti nabyl a s velikou, jinak neobyčejnou většinou přijal onen 2. a 3. §., jenž nám odejímá samostatnost?

Rovněž tak důležité pro náš prospěch národní jest, aby ve Vídni po nějaký čas udržen byl mimozákonní neobyčejný stav. Tím naše svoboda dokonce nic neutrpí, protože náš národní život nezávisí od Vídně, tím méně když sněm říšský na jiném místě držán bude. S druhé strany ale již tímto neobyčejným stavem ve Vídni zaražena bude činnost Frankfurtistů, nám nejvíce nebezpečných. Ostatně máme se sami o sebe tolik co starati, že nám nezbývá času k pečování o Němce a Maďary! Aby svoboda naše ujmu pro budoucnost neutrpěla, o to pečovati jest povinnost sněmu říšského, a kdyby sněm sám (totiž většina jeho) zastrašen truchlivými událostmi Víděňskými, méně svobodomyslně smýšlel, čí to bude vina, než oněch bezbožných škůdců, kteří nevázaností svou o to usilovali, aby svoboda i pro poctivé lidi nebyla možná.

Pan V. S. nemusel cestovati do Holomouce, aby se dověděl, jací lidé jsou okolo J. M. C., aby se dověděl o kamarille; mělť k poznání těchto věcí mnohem bližší cestu; také mne s palašem i bez palaše okolnosti tyto dobře známy byly. Já ale naději svou strany naší svobody neskládám v žádné dvořeníny, v žádné tetky a strýce J. M. C., aniž v kamarillu, a nikdy jsem svobodu a slávu naší země od takových neočekával. Já naděje své skládám v národ, ale v rozumný, statečný, vzdělaný národ; bude-li ten chtíti upřímně svobodu, bude také svoboda, kterou žádná kama-

rilla, žádné dvořenínstvo zrušiti a zkaziti nedovede. Ale já znám jinou kamarillu, jinou reakci, která svobodám našim více nebezpečná jest, a tato kamarilla, tato reakce jsou ztřeštěnci a rýpalové političtí, kteří ustavičným brojením, ustavičným rozsíváním nedůvěry a nesvornosti konečně tak zapletou záležitosti naší ubohé vlasti, že po dlouhých rozmiškách zase jen hrůzovládou do pořádku se budou moci uvésti. Reakce tak hanebná jest, že se nyní nesmí nikde zjevně a bez larvy ukázati, proto vystupuje v larvě přepjatců politických a snaží se svobodu, kterou nenávidí, ad absurdum přivésti, snaží se podpalováním ustavičným dokázati, že jest svoboda nemožná, snaží se tropením ustavičných nepořádků všechny usedlé občany a majetníky zastrašiti, aby je konečně falešným způsobem od svobody odvrátila, aby v nich zbudila myšlénku, že tyto nepořádky ze svobody původ svůj mají a že tak dlouho trvati budou, pokud svoboda nepřestane a stará despotie opět uvedena nebude; to jest jediná nyní nebezpečná reakce, proti které se musí zasadit všichni upřímní přátelé svobody, a směle pravím, že svoboda naše skutečně do nejvyššího nebezpečenství přijde, nepoštěstí-li se nám, přijíti konečně k zákonnímu, bezpečnému stavu. Není nyní větší nepřítel svobody, než ten, kdo pracuje k revoluci a zamítá cestu reformy, na které my nyní podlé našich okolností jediné můžeme dojíti svého cíle. A cesta k revoluci jest to, když se ustavičně dráždí, podrývá, nedůvěra zbuzuje, straší atd. Lehko jest popuditi k revoluci a zbořiti staré nepohodlné stavení, ale těžko jest nové a pohodlné vystavěti, ve kterém by mohl národ opět na delší čas pokojně žíti a duševně pokračovati. Stav

revoluce není přirozený, není pokrok: revoluce jest jenom bouřka, po které následovati má počasí a ouroda. Jedna bouřka v přírodě po dlouhé pohodě těší nás, ale ustavičné bouřky zhnusí se každému, nejen v přírodě, nýbrž i v životě politickém. Příklad máme v historii všude, ale jmenovitě ve Francouzsku. Poněvadž nebylo možná po veliké revoluci francouzské v předešlém století brzy zas zákonní stav uvésti, poddal se národ francouzský raděj vojenské libovládě Napoleona a zadal mu svobodu svou za tu mzdu, že uvedl zákonní pořádek. A nač jest historie, nemáme-li se z ní učiti a příklad a výstrahu sobě bráti?

Avšak budete se snad ptáti, kterak souvisí toto mravní naučení s článkem p. V. S. ve Večerním Listu? Souvisí takto: Vy křičíte na kamarillu, na vojsko, na dvůr císařský, a snažíte se všemožně, mezi nimi a ostatním lidem ještě větší mezeru, než jest, způsobiti. Máte ale moc pohromadě, kterou byste mohli kamarillu, dvůr a vojsko pokořiti? Máte-li ji, tedy to učiňte! Nemáte-li ji ale, tedy hleďte odstraniti to, co škodné jest, po dobrém a nedrážděte svými málomocnými vyhrůžkami sílu, které odolati nemůžete.

To jest v krátkosti moje mínění! a bojím se skutečně, že budete — tak dlouho čerta malovat na stěnu, až sám přijde.

Co se ostatně deputace týče, považuji za povinnost svou tuto doložiti, že satyrický článek můj nikterak se netýkal deputace celé, nýbrž více chování se některých oudů této deputace v Holomouci. Že ostatně sám jenom takto nesmýšlím, slouží za důkaz článek dne 3. listopadu do redakce Národních Novin zaslaný, který tuto kladu:

»Nebyl bych soudil, že se druhá deputace z Prahy k císaři a králi odebéře, by za Víden, v které Sadil ještě před několika dny o slovanské národnosti mluviti nesměl, prosila.

Mohlo a musilo se předvídati, že žádost vyslyšená nebude a vyslyšená býti nemůže! Pročež nemohu jináče souditi, a mnozí jiní se mnou, než že německý spolek k tomu pohnůtkou byl, by v ten způsob intrikou dobře kladenou Čechy proti dynastii a vojsku popudil a tak v šlep německo-frankfurtské strany přivedl; což se mu, jak doslýchám, dílem povedlo.

Čechové! nedejte se svésti v tento způsob. Reakce jest pouhý strašák nemožný za věku našeho, nemožný zvláště v Rakousku. Neočekávejme blaho naše od strany maďarsko-frankfurtistské, nýbrž jedině sami od sebe! Naše historie ať jest vodítko naše! Buďme svorní s našimi krajany Němci, kteří totéž docíliti chtějí, co my sobě přejem, rozeznávejme ale rýpaly Frankfurtistské Levice, kteří Rakousko rozkotati a nás podmaniti chtějí. *Kofránek.*«

---

51. (O POLITICKÉ SITUACI.)

(Národní Noviny z 10. listopadu r. 1848. Č. 182. S. 715.)

H. B. Nynější stav záležitostí Rakouska naplňuje mysli a srdce naše nevýslovným nepokojem. Jsou to doby, jakých se svět již po druhé nedočká, zmatky, kterých nepamatuje historie a kterých konce ještě odnikud nevidíme. Zapotřebí jest nyní největší obezřetnosti, aby ze všech těch zmatků naše slovanská věc co vítěz vyvázla, a aby přinuceni byli ti, kteří nad jinými panovati chtí, k rovnosti, jaká nám všem patří. Ale netajme sobě, že cesta naše ještě jest daleká, než učiníme z bývalého absolutistického německo-maďarského Rakouska konstituční foederální země, abych tak řekl, chrám rovnosti všech národů! Látky k této naší stavbě leží nyní co strašlivé zbořeniště okolo nás: v Čechách veliká ještě netečnost mezi námi a rozdrobenost, u německých krajanů našich zášť k nám a touha po cizozemských svazcích, na Moravě ještě spaní našich ale nesmírná činnost protivníků, v Haliči odpor zaslepených Poláků, který zrovna nyní k nepotřebnému bombardování Lvova přivedl, a u Rusínů ještě slabé síly, v německých středních zemích rakouských příchylnost k Frankfurtu a veliká posud převaha nad Slovenci. Vlachové jenom vojenskou mocí přidrženi k Rakousku,

a v Uhřích!! tam se nyní hemží národové jako před novým stvořením světa! A právě v těchto těžkých časech máme vládu nejslabší, nerozhodnou, prodlévající, beze vší energie, mohlo by se říci beze všeho plánu — ba mohlo by se také říci, že nemáme žádnou vládu! Nerozhodnost, polovičatost naší vlády jeví se zvláště v záležitostech uherských. Celý svět křičel, že vláda Jelačiće[1]) podporuje, a vídenští Frankfurtisté zabili Latoura[2]) nejvíce proto, že prý Jelačiće podporoval, — a ubohý Latour umřel hanebnou smrtí pro věc, kterou neučinil. Kdyby byl Jelačiće, jak náleží, podporoval, kdyby ho jmenovitě náležitými děly byl opatřil, jak Jelačić ustavičně žádal, stály by nyní věci uherské trochu jinak. Takto ale musel Jelačič, maje jenom lehká trojliberní děla, proti Maďarům, těžkými děly opatřeným, jen defensivně vystupovati, nemohl se na Pešť odvážiti atd. Celý svět špinil za to vládu naši, že drží s Jelačicem, a ona — s ním přece upřímně nedržela. Právě v nejrozhodnější době poslala Lamberga[3]) do Pešti, člověka, který by byl sice ostatním národům uherským trochu svobody ponechal, ale přece hlavní moc Maďarům vymohl. A kdyby Maďaři sami, snad z dopuštění na ně trestu Božího, nebyli Lamberga zavraždili, byla by záležitost Slovanů v Uhřích opět na dlouhý čas zkažena. Konečně poštěstilo se

---

[1]) Viz díl II. S. 142.

[2]) Viz díl II. S. 156.

[3]) František Filip hrabě Lamberg (1791—1848) byl jako císařský komissař poslán r. 1848 do Uher, aby překlenul propast, která zela mezi císařskou vládou a Maďary, zvláště revoluční jejich stranou, vedenou Košutem. Dne 28. září 1848 na ulici byl Lamberg zavražděn.

přece (avšak s velikým úsilím, o kterém by se mnoho psáti dalo), Jelačići způsobiti takové postavení, jakého mu zapotřebí, avšak některé potají účinkující mocnosti pokusily se opět ustanovením kníž. Windischgrätze [1]) za nejvyššího velitele všech vojsk (kromě vlaských), moc Jelačićovu obmeziti. Jelačić jest nejvyšší velitel všech vojsk v Uhřích a král. plnomocník. Žádostivi jsme zvěděti, kterak se tyto dvě hodnosti Jelaćice a Windischgrätze vedle sebe vyrovnají! Bude-li muset Jelačić opět ustoupiti moc svou jinému, pak již diplomatickou faleš její celému světu hlásati musíme. Avšak slyšíme z dobrých pramenů, že se kníže Windischgrätz sám v ten smysl vyslovil, že on jenom co dobrovolník do Uher potáhne, a také v jedné své proklamaci patrný rozdíl činí mezi svým vojskem a vojskem pod bánem stojícím. Věřme tedy zatím, co lepší jest, a čekejme času.

Ten způsob ale, jakým vláda vede vojnu s Maďary, nemůže nikdo chváliti. Ze všech stran vysílá malé síly, a Maďaři vrhnou se se vší mocí svou vždy na jednu a přemohou ji. Tak se stalo s gen. Rothem, tak se Šimunićem, tak ve Slavonsku, tak v Sedmihradech, tak v jihu u Srbů. Právě slyšíme (čemu ale věřiti nechceme), že Maďaři u Prešpurku zajali 7 bataillonů z vojsk bánových, které napřed poslány jsou. Toť značí zrovna, jako posílati proti Maďarům celou sílu po malých drobtech, aby nad nimi zvítěziti mohli! A Maďaři zatím ustavičně se zbrojí, ducha a síly nabývají, krajiny slovanské hrůzou

[1] Viz díl II. S. 51.

v poddanosti své drží, své protivníky, věrné našince věší atd.

Zpráva, že Bach[1]) do ministerstva vstoupiti nechce, naplňuje nás opět obáváním. Bach jest nejschopnější muž z předešlého ministerstva, o němž dobře víme, že nechce vstoupiti do nového ministerstva leč pod tou výminkou, aby bylo pevné, stálé, důvěru požívající a schopné udržeti mocnářství, jmenovitě ale tak zvané koaliční, t. j. ze všech národností sestavené. Jestli tedy Bach vstoupiti nechce, musíme se strachovati, že nové ministerstvo nebude míti takových vlastností, čehož nevyhnutelný následek musí býti brzký pád tohoto ministerstva, poněvadž nebude mít důvěru většiny ve sněmu. A časté změny ministerstva jsou hlavní záhubou pro zem!!

Avšak se již opona brzy vyhrne, dne 15. počne sněm, a do té doby jistě bude ohlášeno nové ministerstvo.

---

[1]) Viz díl II. S. 122.

52. (PŘED ODJEZDEM ČESKÝCH POSLANCŮ NA ŘÍŠSKÝ SNĚM.)

(Národní Noviny z 12. listopadu r. 1848. Č. 184. S. 723.)

Říjnovou revolucí vídeňskou přerušeno bylo jednání říšského sněmu. Dne 22. října r. 1848 vydán byl císařský manifest, jímž se odročoval říšský sněm vídeňský a nařizovalo se, že se sněm znovu sejde dne 15. listopadu r. 1848 a to v Kroměříži. 10. listopadu však den zahájení sněmu přeložen byl na 22. listopad. Poslanci čeští, kteří o prodloužení nevěděli, vydali se dne 12. listopadu na cestu do Kroměříže.

H. B. Dnes o polednách odjíždějí poslancové čeští z Prahy opět na sněm říšský do Kroměříže. Jakých událostí dočkali jsme se od 6. října až po tuto dobu! Jak velice změnily se okolnosti! Poslancové čeští vzdálili se z Vídně, jakožto oudové panující většiny sněmu poražení hmotnou sílou frankfurtsko-maďarské revoluce Vídeňské. Ministerstvo, které deputovaní čeští ve sněmu podporovali a drželi, padlo též skrze tuto revoluci. Čtenáři našich novin pamatují se zajisté, kterak Národní Noviny toto ministerstvo (bývalou naši vládu) dle možnosti podporovaly a zastávaly, a to proto, poněvadž se bývalé ministerstvo v nejdůležitějších věcech rakousko-uherských srovnávalo s náhledy českých poslanců a dle jejich rady mnoho činilo, co naň pak

uvalovalo zášť Franfurtistů a Maďarů. Několikráte jsme v Národních Novinách podotknuli, že lepšího ministerstva nedostaneme pro sebe, a padne-li toto, že očekávati můžeme horší!

Bojíme se nyní skutečně, aby se slova naše nevyplnila. Poslancové čeští odjíždějí opět na sněm, nevědouce sami, budou-li náležet ke straně ministerské neb opposiční. Ministerstvo není posud ustanoveno, a kdyby i ustanoveno bylo, bude v něm přece několik osob nových, sněmu neznámých, a z té příčiny nebude dokonale známo, jakou cestou nové ministerstvo (nová vláda) zamýšlí kráčeti. Cesta ale, na které čeští poslancové kráčeti budou a kráčeti musí, dávno již ustanovena a známa jest a nikterak se změniti nemůže, má-li český národ s jednáním sněmu spokojen býti. Přijme-li tedy nová vláda ty zásady foederalistické, o kterých čeští poslanci přesvědčeni jsou, že jediné dle nich blaho celého Rakouska založeno býti může, pak budou čeští deputovaní opět náležeti ke straně ministerské. Nebude-li míti nové ministerstvo tyto zásady, a bude-li vůbec jednání jeho proti dobru národu českého a Slovanstvu směřovati: pak budou čeští poslancové v řadách opposice a neustanou odporovati ministerstvu tak dlouho, až buď své smýšlení a jednání změní neb z ouřadu odstoupí.

Ostatně musíme doufati, že většina sněmu předešlého smýšlení přesvědčení svému věrna zůstane, od čeho ovšem blaho naše budoucí závisí.

Národní Noviny budou se též svých zásad politických držeti bez ohledu na vládu a na sněm: ačkoli si nanejvýš přáti musíme, aby většina sněmu a vláda, která se v konstituci vždy dle většiny

sněmu držeti má a musí, s námi stejně smýšlely, tak abychom všeho, co nám náleží, nejkratší ani nejlehčí cestou dosáhnouti mohli.

Ministerstvu takovému, které by proti českému slovanskému národu nespravedlivě jednalo a vůbec o svobodu upřímně nestálo, musíme ale dle svědomí svého vždy ze všech sil svých odporovati a tak dlouho odporovati, až padne! A jako Národní Noviny poslední ministerstvo všemožně zastávaly, tak dovedou ministerstvu svobodně nesmýšlejícímu a nespravedlivému ostře a neunavně se protiviti. Nás neuspokojí snad na oko liberální program vlády a pouhá slova: my vždy jen na činy i na úmysly bedlivý pozor míti budeme.

Ostatně naděje jest, že se rokování sněmu v Kroměříži znamenitě urychlí. Frankfurt bude hned brzy na počátku! —

---

53. (ZASTŘELENÍ ROBERTA BLUMA.)

(Národní Noviny z 14. listopadu r. 1848. Č. 185. S. 727.)

Když vypukly r. 1848 říjnové bouře ve Vídni, dal ve frankfurtském parlamentu německý spisovatel a politický agitator Robert Blum (1804—1848) návrh, aby se Vídeňákům poslal projev sympathie. Adressa byla přijata, a Robert Blum a Fröbel byli zvoleni, aby adressu ve Vídni odevzdali. Dne 17. října dostali se k cíli své cesty, a Blum ihned postavil se v čelo revolucionářských studentů. Když byl odboj Vídně přemožen, byl Blum zajat, postaven před vojenský soud a dne 9. listopadu r. 1848 zastřelen.

H. B. Zastřelením Roberta Bluma, kněhkupce lipského a poslance ze sněmu Frankfurtského, učiněn jest ve Vídni konečně rozhodný krok strany Frankfurtu.[1]) Až posud chovala se vláda naše s ohledem na Frankfurt vždy obojetně: neříkala zřejmě, že nechce o centrální vládě Frankfurtské nic věděti, avšak dávala také leckdy na srozuměnou, jakoby ještě sobě celou věc rozmysliti chtěla. Přece však vypisovala volení do Frankfurtu ve svých zemích, ačkoli se potají radovala, že Slované a i mnozí Němci o takovém volení nic slyšeti nechtí. Byli to časové, ve kterých panovalo ve Vídni nesmírné nadšení pro jednotu německou, a ve kterých vláda naše cítila na sobě takovou slabost, že

[1]) Viz díl II. S. 17.

si netroufala proti tomu vystoupiti, ačkoli to byla vlastně — zráda zemská.

Nyní ale zastřelen jest dle výroku vojenského soudu Robert Blum, deputovaný ve Franfurtu, a žádný se ani neptal sněmu Franfurtského, vydá-li jej. Deputovaný říšského sněmu Vídeňského Füster, který též zatčen jest, byl brzy »na vyšší rozkaz« propuštěn, ale Bluma zastřelili, jakoby o jeho poslanectví ani nevěděli, a nazývají jej také ouředně v novinách Vídeňských jen »kněhkupce z Lipska překonaného a vyznávajícího se, že buřičské řeči držel a se zbraní se c. k. vojsku protivil«. Tím vyřknuto jest, že vláda naše sněm Frankfurtský neuznává, a můžeme očekávati důležité následky, jakož i nesmírné pobouření v Němcích.

Co se ostatně osoby Roberta Bluma týče, nestala se jemu žádná křivda. Blum náleží do počtu těch nechvalitebných agitátorů politických, kteří jinak smýšlí doma a ve společnosti, a jinak mluví k lidu, kteří ve shromáždění lidu křičí: »Všechno pro lid!« a doma myslí: »Všechno pro sebe!« Robert Blum byl jeden z nejhlavnějších popuzovatelů v Německu, a když mu vytýkali, že jiné zásady má mezi známými a jiné veřejně před lidem, říkal: »K massám se musí tak mluviti!« — Za příčinou událostí Vídeňských odesláni jsou od Frankfurského sněmu pp. Welcker a Mosle co komissaři do Rakous. Měli jsme příležitost s těmi muži osobně v Holomouci se setkati: smýšlení jejich o poměru Rakouska ke Frankfurtu bylo rozumné a povážlivé; oni dobře věděli, že moci nemají vládě rakouské něco poroučeti, uznávali také nesmysl celého povstání Vídeňského a škodu, kterou

tím Německo utrpí, a Welcker jen na tom stál, že výminky ve Vídni položené tuze trpké jsou, že se nemělo nic jiného žádati, než reorganisace nár. gardy.

Za to ale levice Frankfurtská vyslala kromě těchto ještě sama ze sebe zvláštní vyslance do Vídně a mezi nimi také Bluma. Tito chovali se tam nanejvýš popudlivě, a jmenovitě Blum dráždil lid nejvíce a ustavičně prý mluvil o guillotině atd. My pochopujeme ouplně příčiny jejich chování: oni chtěli věc až do nejhoršího přivésti, aby se pak po dobrém nikterak vyrovnati nemohla, a chtěli lid k rozhodným krokům popuditi, aby pak couvati nemohl. Při tom spoléhali se notně na svou hodnost co poslancové sněmu, že se jim nic státi nemůže, a že nanejvýš budou z Vídně a z Rakous vypovězeni. Tak asi myslil Robert Blum, když až do nejposlednější doby lid nešťastný dráždil, že nebude on sám tu polívku jisti, do které nadrobil, proto se choval velmi lehkomyslně při výslechu; ale železná ruka zasáhla jej a dne 9. listopadu byl zastřelen. Umřel také zcela přiměřeně charakteru svému, strachy celý bez sebe, jak píší z Vídně; kdyby byl skutečně býval muž takový, za kterého se před lidem vydával, byl by aspoň dovedl za přesvědčení své mužně umříti.

Ostatně podotknouti musíme, že tentýž R. Blum byl také ve Frankfurtě v úředním vyšetřování strany oučastenství svého při posledním vzbouření ve Frankfurtě, kdežto zabiti jsou deputovaní Lichnovský a Auerswald.

Nemyslíme ostatně, že z toho zajisté odhodlaného kroku kníž. Windischgrätze povstane vojna s Němci, jak se mnozí obávají. Kdo by tuto vojnu vedl? Vlády

německé zajisté nebudou Bluma, červeného republikána, litovati a k vůli němu vojnu vésti, a parlament Frankfurtský třeba několikrát dekretoval vojnu na Rakousy: nepovede ji jistě, leda by snad sám se ozbrojil a místo marného rokování do pole vytáhl. Zdá se nám, že bude hodně křiku po celém Německu... a že vláda naše tímto svým jedním krokem přinucena bude, také důsledně ve všem jiném neuznávati Frankfurt.

Fröbl, jeden z nejhlavnějších německých demokratů a republikánů, který též s Blumem zároveň zatčen byl, propuštěn jest, kterýžto krok soudu vojenského, jakožto moudrý, schvalujeme. Fröbl jest poctivý a statečný muž, demokrat a republikán dle přesvědčení svého, a jeho chování ve Vídni bylo vždy důstojné. On neměl žádného oučastenství v krvavých událostech Vídeňských, on nevnucoval přesvědčení své ostatním rukou ozbrojenou a krvavou, nýbrž rozšiřoval zásady své bez ouhony. Kdo své přesvědčení rozšiřuje slovem a knihou, tomu odpovídáno budiž opět slovem a knihou: kdo ale smýšlení své vnucovati chce jiným guillotinou, tomu guillotina také patří.

Konečně ale musíme očekávati, že jenom proti hlavním původcům a svůdcům (kteří ale nejvíce se odstranili) se vší přísností jednáno bude: svedení zasluhují více lásky než pomsty! —

---

54. (O POTŘEBĚ POLITICKÉ ORGANISACE.)

Národní Noviny z 15. listopadu r. 1848. Č. 156. S. 731.)

H. B. Volba pro okres Lobosický podala nám opět důkaz nesjednocenosti našinců a nezkušenosti jejich v takovýchto politických záležitostech. Okres tento má více českých než německých obyvatelů, a přece vyvolen jest dr. Stamm. Nechceme nic jiného namítati proti tomuto vyslanci, než že není našinec, že není kandidát naší strany — dost toho. Když se vůbec projde počet všech poslanců království českého, vidíme hned, jak nezběhlí jsou našinci ve volení a jak mnoho se ještě v tom ohledu přiučovati musí konstitučnímu životu. Mezi 90 poslanci z Čech mělo by vlastně asi 60 býti pravých Čechů podle počtu obyvatelstva, a jest jich skutečně jen asi 50; deset poslaneckých míst si tedy lid náš od Němců nechal obsaditi, a to není maličkost, když považíme, že se často 5 i méně hlasy nejdůležitější věci rozhodují.

Musíme si zvykati větší činnosti, nespoléhati se na náhodu, každý obyvatel okresu má o to dbáti, aby zvolen byl dobrý poslanec. Před volením mají se voličové již napřed umlouvati, když zapotřebí, o radu tázati, nade všecko ale, když protivnou stranu mají,

sami se sjednotiti a nesjednoceností svou neudávati vítězství protivníkům.

Na příklad (ale špatný) klademe okres Litomyšlský! Litomyšl, tak vlastenecky smýšlející, svobodymilovné město, veliká část českých osad, a jaké má ten okres poslance? — Do říšského i do českého sněmu zastupuje ten okres německý rolník!

Budeme-li tak pokračovati bez plánu, nedojdeme daleko: protivníci mnohem činnější jsou a leckde nad nad námi vítězí, kde by toho zapotřebí nebylo.

Doufáme, že aspoň při jiných volbách naše česká strana všechny síly nasadí, a žádáme také horlivé našince, aby všude v takových pádech bedlivi a přičinlivi byli. Kdo ví, jak důležitý jest hlas na sněmě říšském, zajisté bude s námi stejného smýšlení! —

---

55. (O SELSKÉ ARISTOKRATII.)

(Národní Noviny z 16. listopadu r. 1848. Č. 187. S. 735.)

V Národních Novinách z 21. října r. 1848. Č. 165. S. 649. otištěn byl článek X-ův: »Kdo jest za dnů našich nejsurovějším aristokratem?« a v něm se na otázku položenou odpovídalo, že je to sedlák. Článek vzbudil mezi sedláky takový rozruch, že redakci Národních Novin dostalo se z mnoho stran odpovědi na názory v článku projevené. Místo uveřejnění těchto projevů napsal Havlíček tuto stať:

Článek o selské aristokratii v čísle 165. »Národních Novin« vytištěný, uvedl redakci do nemalých nesnází. Jako krupobití sypou se nám odevšad odpovědi na tento článek, tak že bychom mohli jen těmito odpověďmi polovici »Národních Novin« vyplniti.

Jest zajisté potěšitelné, že náš ctihodný stav rolnický tak pilně čte noviny, že hned tento proti němu sepsaný článek všude pozoroval a že dbalý jest na čest svou, že také tolik počítá mezi sebou mužů péra schopných, jak nám zaslané články svou dobrou zřízeností důkaz podaly. Přece však musíme spisovateli onoho článku o selské aristokratii ve mnohých ohledech za pravdu dáti! — Nehoršte se a poslechněte příčiny a důvody.

Kdykoli se něco hanlivého neb chvalitebného o některém celém stavu píše neb mluví, nesmí se tomu

nikdy tak rozuměti, jako by to o všech osobách toho stavu stejně platilo. Napíše-li se tedy, že **jest rolník nyní největší aristokrat proti domkářům a podruhům**, nesmí se tomu nikdy tak rozuměti, že každý rolník nevlídně se chová k chudším občanům, nýbrž jenom že mnozí se tak chovají. A to zajisté nikdo upírati nemůže. Ti, kterých se onen článek týká, jistě neposílají proti němu odpověď, proto že jistě ani noviny nečtou: kdyby noviny čtli, nejednali by tak. A ti zas, kteří proti onomu článku odpovědi zasílají, jistě nezasluhují podobné výčitky, protože jakožto vzdělanější by se snad ani podobného utiskování chudších nedopustili. Toť každý ví, že není rolník jako rolník, a když jsou pády, že rolníci, kterým se nyní skrze konstituci největší ulevení stalo, ani drobet outrpnosti nemají s domkáři a podruhy; když jsou pády, že rolníci osvobozeni nyní od závazku poddanství tak zbujněli, že ani tomu ubohému učiteli posnopné odváděti nechtějí, jako by snad učitel z konstituce se najísti měl: tuť se nemůže mlčeti a chování takové rouškou před světem zakrývati. Vzdělanější a povážlivý rolník ale nemá se horšiti, když se některé zlé stránky jeho stavu poznamenají, nýbrž moudrým výkladem a napomenutím své chybující spolusousedy poučiti.

Redakce »Národních Novin« nemůže jednomu stavu jen ustavičně pochlebovati, a jako jiným stavům nedůstatky jejich se nesmlčely, také rolníkům časem neškodí, něco trpkého (když to pravdivé jest) předložiti. Třeba se i mnohý na nás rozhoršil a z neslušné mrzutosti noviny odebírati přestal: »Národní Noviny« nevycházejí pro zisk, nýbrž pro poučení a zvelebení lidu českého, a raději bychom množství odběratelů oželeli,

než proti svému přesvědčení někomu pochlebovali. Stav rolnický, majitel největší částky země naší, bude beztoho časem svým nejdůležitějším stavem ve vlasti naší, a podle jeho vůle budou se záležitosti naší svobodné vlasti rozhodovati na sněmích: právě proto ale musíme všichni k tomu hleděti, aby tento stav ve vzdělání a v konstitučním životě ostatním se vyrovnal a v ničem zpátky nezůstával. Kdybychom mu ale vždy jen pochlebovali a také nedůstatky a vady před oči nepostavili, jednali bychom sice na oko k jeho libosti, skutečně ale k jeho škodě. Trpká pravda jest užitečnější, než sladká faleš.

Když šlechtický a městský stav skrze konstituci roveň se stane rolnickému, nesmí rolnický stav zase ze své strany utiskovati ty, kteří pod ním jsou. Jenom tak zachováme skutečnou rovnost a svobodu.

---

56. (NASTOUPENÍ FRANTIŠKA JOSEFA I. NA TRŮN.)

(Národní Noviny z 5. prosince 1848. Č. 203. S. 799.)

Dne 2. prosince r. 1848 vzdal se Ferdinand I. Dobrotivý trůnu. Podlé posloupnosti měl na trůn nastoupiti arcikníže František Karel. Ten však odřekl se trůnu, a císařem stal se nejstarší jeho syn František Josef, narozený dne 18. srpna r. 1830.

H. B. Den 2. prosince jest jeden z nejdůležitějších pro Slovanstvo. Na 12. hodinu s poledne byl povolán říšský sněm v Kroměříži, že má ministerstvo důležité věci ohlásiti. Čekalo se dlouho, neboť ministerstvo dlouho se nevracelo z Holomouce; nejpodivnější domněnky kolovaly mezi poslanci strany příčiny tohoto neobyčejného povolání. Mnozí oudové levice obávali se, že dnes budou požádáni co obět spravedlnosti za poslední vídeňskou revoluci. P. Borosch,[1]) jak se praví, měl vypsanou a sebranou řeč, kterou chtěl brániti sebe a své spoluvinníky.

Tu se objevilo ministerstvo v černých frakách, a přednosta ministerstva Schwarcenberk počal přednášeti. Co přednesl, bude vám v Praze již beztoho známo,

[1]) Viz díl II. S. 160.

a proto jest oumysl můj, jenom poněkud vysvětliti neobyčejné a neočekávané události.

Císař Ferdinand složil korunu a odstoupil ji synu bratra svého Františkovi Josefovi I. Dlouhý čas již mluvilo se o tom, ale nemohla jistě doba příhodnější pro nás vyvolena býti, než nynější, kdežto právě vojska naše stojí na pohotově proti Maďarům. Císař Ferdinand přísahal, že zachová v celitosti korunu uherskou, císař Ferdinand, který tuto přísahu složil, není již císařem, a nový císař nesložil ještě přísahu; doba jest právě nejvhodnější, aby bez této přísahy podle žádosti uherských národů a zvláště slovanských koruna uherská rozdělena byla tak, jak zapotřebí jest pro tyto národy!

Nastoupení mladého císaře (pamatujeme se ještě dobře na cestování jeho po Čechách vloni), zavdává také dobrou příležitost k odstranění některých osob ode dvora, které příliš zvykly byly míti velikého a škodného vplyvu na záležitosti rakouské. Nechceme se obšírněji vysloviti.

Také ono alter ego v osobě kn. Windischgrätze[1]) musí přestati, poněvadž jen za císaře Ferdinanda byl ustanoven Windischgrätz, jakožto zástupce a plukovník císařův; nový císař, jiní zástupcové. Kníže Windischgrätz jest od tohoto dne, — dle našeho mínění — jenom nejvyšší velitel vojsk a nic více.

Kulmer,[2]) horlivý diplomat chorvatský, jenž po všechny časy věrně zastupoval záležitost Chorvatů ve

---

[1]) Viz díl II. S. 51.

[2]) Hrabě Bedřich Kulmer vyznamenal se v r. 1848 v bojích italských.

Vídni, ustanoven jest za ministra — prozatím bez portefeuillu. Avšak jest to určitý důkaz, že uherské záležitosti k prospěchu Slovanů rozhodnuty budou.

Z jistých pramenů dovídáme se také, že Jelačicibánu [1]) odevzdáno jest gubernátorství dalmatské, čímž se spojení Jihoslovanů nejurčitěji vyslovuje.

Jiné zprávy též jistě praví, že také Rajačić a Šuplikac [2]) do ministerstva přijdou! Nastaly tedy konečně doby, že Slovanům počíná spravedlnost se díti; nebudou již jako posud odstrčeni. Mladý císař náš zvykne si jinýma očima hleděti na svou říši; starému panování německo-maďarskému bude konec a rovnoprávnost nastane.

Litujeme jenom, že se v krocích tak důležitých pro nás buď ze staré nevšímavosti, buď z nějaké pohrdavosti jistých nádvorních pánů stala maličkost, která však schopna jest otrpčiti všechny tyto události národům a zbuditi v nich bázeň před budoucností. Každý dobře ví, že císař Ferdinand místo obyčejné formule »z Boží Milosti« počal se psáti jen prostě konstitučním císařem. »Z Boží Milosti« nevykládává se nikdy v pobožnost, nýbrž jako by králové od Boha národy do své poddanosti byli obdrželi, což ale od žádného rozumného věřiti se nemůže, poněvadž dobře víme, že králové od Boha nepovstali, nýbrž tak dobře jako každý jiný člověk své povinnosti na světě mají. Bůh nestvořil krále, on stvořil člověka. Když tedy

[1]) Víz díl II. S. 142.

[2]) Srbové nemohouce se r. 1848 dovolati v Pešti obnovení svých práv, zvolili si v Karlovcích dne 13. května r. 1848 za patriarchu Josefa Rajačiče, arcibiskupa karloveckého a za vojvodu Štěpána Šuplikce.

v těchto důležitých listinách opět starý titul pozorujeme, což divu, že si na staré špatné časy vzpomínáme.

*** Z Holomouce dne 3. prosince. Deputace z říšského sněmu z 30 osob vyslána jest sem pokloniti se mladému císaři a pozdraviti císaře Ferdinanda. Z jistých pramenů můžeme podati zprávu, že císař František Josef mezi jiným asi v tento smysl k deputaci se vyjádřil: »Aby jen sněm hleděl brzy konstituci dokončiti a Mně ji předložiti ku zkoumání a sankci«. Považíme-li, že JMC. ráčí býti mladý pán (18 let), musíme skutečně litovati, že rádcové JMC. takové věci vymýšlejí. Napřed se říkalo konstitující sněm, pak povstal »Vereinbaarung«, později sankce, nyní zkoumání a sankce, a konečně Bůh ví, kdo naši konstituci udělá. Činíme odpovědné rádce JMC. na jejich těžkou povinnost pozorny, aby hned z počátku neodvrátili srdce národů od mladého panovníka.

---

57. (VLÁDNÍ NÁVRH OBECNÍHO ZŘÍZENÍ.)

(Národní Noviny z 12. prosince r. 1848. Č. 209. S. 823.)

Když zahájen byl dne 22. listopadu r. 1848 sněm v Kroměříži, vstoupilo v život nové ministerstvo. Z dřívějšího ministerstva Bach-Dobblhofova (viz díl II. S. 122) v novém ministerstvu zůstali jen někteří. Předsedou nového ministerstva byl polní podmaršálek kníže Felix Schwarzenberg, jenž spravoval ministerstvo zahraničních záležitostí, ministrem vnitřních záležitostí byl hr. František Stadion, ministr financí baron Kraus, ministr války baron Cordon, ministr spravedlnosti Alexander Bach, ministr obchodu a veřejných staveb rytíř Bruck, ministr zemědělství a hornictví rytíř Thinnfeld. Ministerstvo vyučování spravoval prozatímně Stadion. O novém ministerstvu otiskl K. Havlíček dne 30. listopadu r. 1848, Č. 190, S. 783 tento soud, psaný v Kroměříži dne 27. listopadu r. 1848:

»Ministerstvo nové učinilo dnes vyznání víry a — divy! Celý sněm přijal je s nesmírnou pochvalou. Nedá se upřít, že tento směr, bude-li se jeho ministerstvo vždy věrně držeti, všem národům štěstí přinese. Proti Frankfurtu vyjádřilo se směle, proti Maďarům ještě směleji.

Časy se změnily! Kdyby bylo předešlé ministerstvo ve Vídni podobné vyznání strany těchto dvou předmětů učinilo, nebylo by na živě zůstalo!!

Avšak ačkoli celá sněmovna s potleskem přijala

toto vyznání ministerstva, ačkoli je sám Šuselka nahlas chválil, musíme přece vyznati, že ve mnohých ohledech chytře sestaveno a vysloveno jest, což se teprva při dobrém rozvážení pozorovati dá. My budeme raději ministerstvo z činů jeho než z řečí posuzovati.«

Když novým ministerstvem předložen byl návrh zřízení obecního, rozepsal se o novém ministerstvu Havlíček znovu takto:

H. B. — Z Kroměříže, 10. pros. Čtenářové našich novin povšimli si snad, že jsme my velmi liberální program nynějšího ministerstva s jakousi nedůvěrou přijali. Ačkoli nechceme náležeti do počtu takových novin, které jen vždy proti každé vládě, proti každému ministerstvu křičí a opposici dělají a tím snad své liberální smýšlení dokázati chtějí; přece také jakožto noviny samostatné napřed musíme věděti, jaká jest vláda, napřed musíme viděti kroky její, (ne slova), než se odhodláme pro ministerstvo nebo pro opposici. Každému známo jest, že za předešlého ministerstva Bach-Dobblhofského náležely Národní Noviny ke straně ministerské, tak jako čeští deputovaní, že tenkrát Národní Noviny upřímně ministerstvo hájily, protože dle našeho přesvědčení bývalé ministerstvo o národ a svobodu poctivě se staralo. Bojujíce tenkrát proti mnohým zaslepeným odpůrcům onoho ministerstva, řekli jsme výslovně: »že lepšího ministerstva nedostaneme, ovšem ale horší.«

Bojíme se nyní velice, že se slova naše vyplnila; ministerstvo nynější Schwarzenberg-Stadionské podalo nám sice mnoho krásných slov ve svém programu, skutkové jeho ale počínají silně odporovati oněm slovům.

Právě povolal Stadion[1]) radu mnohých poslanců (z každé země dva, od nás Braunera[2]) a Strobacha[3]) a předložil jim k posouzení návrh svůj zřízení obecního (Gemeindeordnung), této nejhlavnější části zřízení zemského. Dostal jsem tento návrh Stadionův do rukou, ale zhrozil jsem se té centralisticko-byrokraticko-aristokratické nestvůry! Kdyby naše obce takové obecní zřízení dostaly a dle něho záležitosti své řídily: byla by svoboda naše na dlouhé časy zakopána!

Hlavní nedůstatek tohoto Stadionského zřízení obecního jest nesmírný byrokratický řetěz, ustavičné poručnictví ouřadů nad obcemi atd. Obec sama, hromada, jest v něm zrušena a všechny záležitosti obecní zastupuje jenom výbor, a ten výbor jen dvakrát do roka by se sejíti měl!! Kde je tu jen známka svobody a samovlády obecní!?

Několik obcí dohromady tvoří okresek (Gau), jenž opět má svůj výbor; několik okresků tvoří okres (Distrikt) opět se svým výborem; několik okresů dohromady jsou kraj, a kraj má svůj sněm. Kraje jsou zrovna pod ministerstvem. Země zmizely! Centralisace nastává! Ovšem, jest v tomto ohledu návrh tak chytře sestavený, že zas v pádu potřeby země se vstrčiti mohou mezi kraj a ministerstvo; ale již tento pokus nám vzbuzuje obávání před německo-byrokratickou centralisací!

Tuto jen na ukázku několik §§ tohoto návrhu:

§ 5. V obci jsou a) občané, b) náležející k obci.

---

[1]) Viz díl II. S. 89.
[2]) Viz díl I. S. 157.
[3]) Viz díl II. S. 37.

(Tedy dva druhy lidí, aristokratie vesnická, neboť ta druhá třída nemá hlasu při volbách!)

§ 6. V zemích, k německému spolku náležitých (tedy také v Čechách), může být občanem každý, kdo jest občanem v německém spolku!!! To jest jinými slovy: Německo a Rakousko jest jeden stát!! Jak se to srovnává s programem ministerstva strany Frankfurtu!?

Výbor obecní jest dle tohoto návrhu vždy místo celé obce, protože obec nikdy o ničem nerokuje; slyšme ale, jak pan hrabě Stadion tento výbor chytře sestaviti chce: v §§ 34., 35., 36., 37. Celá direktní daň, kterou obec platí, rozdělí se na několik stejných dílů, a každý díl volí stejně mnoho oudů do výboru. Ku př. když celá obec dohromady platí ročně 2000 zl. daně, volí si těch několik bohatých občanů (šlechtické dvory atd.), kteří dohromady 1000 zl. platí, polovičku celého výboru obecního, a všichni ostatní, byť by jich sebe více bylo, také jen polovičku. To jest jinými slovy: Boháč panuje nad ostatními!

§ 62. Přednostu obce (purkmistra a raddu) nevolí obec, nýbrž jenom výbor!! A k tomu ještě tak aristokratický výbor.

§ 98. Bez povolení ouřadů krajských nesmí obec nic prodati neb pronajmouti!!

§ 104. Obec nesmí nic vypůjčiti bez povolení kr. ouřadů neb ministerstva!!!

§ 115. Pravidla, podle kterých se obec doma spravuje, musí být potvrzena od ouřadu krajského!

§ 139. ustanovuje, že má purkmistr právo, nevykonati uzavření výboru, když nechce, nýbrž odvolati se k ouřadu!

Dosti toho, abychom viděli, jaká by to byla pěkná svoboda obcí! A tento návrh nese na čele jako satyricky na posměch první sadu: I. Základ svobodného státu jest svobodná obec. Ovšem že jest, proto ale, že pan Stadion snad nechce svobodný stát, proto tak nesvobodnou chce učiniti obec.

Praví se, že veliké oučastenství při tomto návrhu má p. Mayer,[1]) o kterém se praví, že jest potají pravá ruka ministerstva, veřejně se ale staví, jako by chtěl dělat oposici.

Slyšíme, že povolaní rádcové proti mnohým §§ tohoto návrhu ostře se opřeli, a myslíme, že znamenitě změněn bude, než jej p. Stadion komoře předloží. Pokud ale smýšlení komory známe, musíme se vyznati, že komora tento návrh, třeba co nejvíce změněný, žádným způsobem nepřijme. Celý jiný musí býti, od základu!

Rozumí-li ale ministerstvo svobodě vůbec tak, jako hrabě Stadion svobodě obcí: tuď odhodlaně vstoupíme do oposice. Ministerstvo může snad rozehnati sněm, ale přinutiti jej ke krokům svobodě škodlivým nemůže zajisté. Tolik alespoň důvěry máme ve statečnost většiny poslanců! Jakož i máme důvěru, že časem svým národové dospějí k té moci, aby se mohli pomstiti těm, kteří je chytrácky a nepoctivě o svobodu připravují.

[1]) Cajetan Mayer Ritter von Mayrau, advokát, byl r. 1848 zvolen za Brno poslancem do říšského sněmu. Dne 28. července r. 1848 byl jmenován podsekretářem v ministerstvu vnitra. Hodnosti té se v říjnu téhož roku vzdal.

58. (K. HAVLÍČEK VZDÁVÁ SE MANDÁTU.)

(Národní Noviny z 14. prosince r. 1848. Č. 211. S. 831.)

Dne 14. prosince 1848 vzdal se K. Havlíček mandátu poslance říšského. Tento krok svůj odůvodnil poprvé veřejně dne 14. prosince r. 1848.

Poněvadž se sněm říšský nade všeliké nadání nesmírně prodlužuje a posud žádného ukončení aspoň na dlouhý čas předvídati nelze: uznávám za dobré, abych před koncem roku tohoto složil mandát svůj poslance na sněmu říšském, a ke svému obyčejnému poslání, k redakci Národních Novin, opět se do Prahy navrátil. Umím sobě sice dokonale vážiti veliké důstojnosti zástupce národu při sněmu říšském, a proto také dosti nerad místo svoje ve sněmovně Kroměřížské opouštím: poněvadž ale pevné přesvědčení mám, že mohu v nynějších okolnostech vlasti své více prospěti co redaktor nežli co deputovaný, držím tento krok za svou povinnost. Od počátku nového roku obrátím se tedy opět jako dříve k redakci Národních Novin a celou svou sílu jí věnovati chci.

59. (O SNĚMU ŘÍŠSKÉM.)

(Národní Noviny z 27. a 29. prosince r. 1848. Č. 221. 223. S. 871. 879.)

H. B. Z mnohých pádů nabyl jsem přesvědčení, že o říšském sněmu našem na mnohých místech panuje buď zcela nejasné smýšlení, aneb že se zvláště nyní od nedávna počíná leckde projevovati nedůvěra, ba nespokojenost. Poněvadž každému upřímnému příteli rozumné svobody na tom hlavně záležeti musí, aby podobná škodlivá mínění přestala, umínil jsem si v několika článcích vypsati celé nynější okolnosti říšského sněmu, jak jsem je z vlastní zkušenosti seznati dobrou příležitost měl. Zvláště nyní, když jsem sám poslanectví se sebe složil,[1]) mohu tím neohroženěji a nestranněji o těchto věcech psáti: kdežto by mi snad dříve mnohý odporník byl namítal, že sám pro sebe mluvím, sám sebe zastávám. Zvláště ale strany dobrého vyobrazení činnosti našich českých poslanců milo jest mi, že nyní nenáležeje sám jako dříve do jejich počtu, tím horlivěji je proti mnohému nepoctivému a nerozumnému osočování se strany německé (vždy nám nepříznivé), nýbrž také proti zlehčování od mnohých našinců v Praze hájiti mohu.

---

[1]) Viz díl II. str. 238.

Příčina tohoto zlehčování lehce každému do oka padne. Toť dávno víme, že ten, který chce být sám zvoníkem, dosavádního zvoníka vždy haní a ostře posuzuje: zrovna tak všichni ti v Praze, kteří sami sebe za velmi schopné kandidáty pro sněm považují, avšak přece vyvoleni nebyli, všemožným způsobem proti našim poslancům nedůvěru vzbuzují, nejvíc oustně a pokoutně, často však i veřejně v některých časopisech. Aby tedy pro takové osobní zápasy věc naše svatá netrpěla, aby pro osobní choutky jednotlivců nenastala v celém národu beztoho nepříliš silném nesvornost, hodlám v několika článcích všechny tyto poměry náležitě vyjasniti, nemaje při tom na zřeteli žádné osoby, nýbrž věc samu a výhody našeho národu.

I.

Dvě jsou hlavní předhůzky celému sněmu činěné: předně, že příliš váhavě rokuje a k žádným výsledkům nepřichází, a za druhé, že veliká část poslanců schopnosti nemá, jaké se za nynějších časů od zastupitele národu požadují.

Dříve než o těchto dvou hlavních předhůzkách jednati budeme, musíme se lidem, od kterých vycházejí, drobet zpříma do očí podívati. Žehrání takové na sněm nastalo teprva po poslední říjnové revoluci Vídeňské a zvláště tenkrát, když povědomé roztržky mezi sněmem a králem v Prusích počaly,[1]) a král pak

[1]) Výstřednosti radikálních živlů v Prusku, zvláště se vyskytující po zprávách o říjnové revoluci vídeňské, měly za následek, že dne 1. listopadu r. 1848 král pruský Fridrich Vilém IV. (1840 až 1861) povolal na ministra hraběte Brandenburga a pověřil jej

o své vůli, nedbaje na sněm, novou konstituci sám učinil. Kdo tenkrát bedlivě četl naše rakouské časopisy, musel pozorovati, že časopisy jisté strany, o kterých se všeobecně myslí, že nejsou svobodomyslné (jmenovitě Vídeňské), nejdříve začaly na náš říšský sněm žehrati a rozličně jej u národu zlehčovati. Každý rozumný a v politice zkušený přítel svobody hned porozuměl, kam tím bijí, a jaký při tom mají reakcionářský oučel, který oni arci uměly před světem dobře zahalit. Bohužel! že mnohé radikální časopisy této straně v nemoudré a nezkušené horlivosti své jak říkáme na lep sedly a rovněž tak proti sněmu vystupovati počaly: jmenovitě, když někteří nepoctiví chytráci falešné a utrhačné zprávy rozšiřovati počali, ku př., že sněm základní práva, dříve velmi svobodomyslně navržená, nyní zcela neliberálně předělal atd.

Z toho nabýváme poučení, že nepostačuje býti jen radikálním a liberálním, nýbrž že i při tom zdravý rozum a dobrá cvičenost neškodí, protože jistí chytří protivníci svobody velmi dobře umějí nezkušené liberalisty šáliti a pod chytrou rouškou je ke svým špatným oučelům zneužívati. Než vraťme se k oněm svrchu podotknutým předhůzkám.

Co se váhavosti sněmu v jednání týče, že tak dlouho již rokuje, ale ještě konstituci nevypracoval

---

sestavením nového kabinetu. Vedle toho bylo dne 8. listopadu r. 1848 nařízeno, aby se národní shromáždění odbývalo mimo Berlín. Když se členové shromáždění zdráhali nařízení panovníkova uposlechnout, byl Berlín vojskem osazen a dne 12. listopadu byl tam prohlášen stav obležení. Nový pokus, aby se v zasedání shromáždění národního pokračovalo, byl násilně překažen. Bez ohledu na sněm pak byla vydána panovníkem ústava.

atd., musíme ovšem vyznati, že jest pruský král mnohem rychlejší a velmi brzy celou konstituci vypracoval! Avšak známe takové pány, kteří jsou milovníci podobných »rychlostí«, jakou král pruský vyvedl. Kdybychom chtěli takové »rychlosti», nepotřebovali jsme žádnou konstituční vládu, žádnou svobodu. Takovým způsobem podávaly se nám zákony za staré despotické vlády: zákon vyšel, aniž jsme se nadáli, a museli jsme jej zachovávat, ať si byl špatný neb dobrý, kterážto poslednější vlastnost se však málokdy shledávala. Konstituční vláda ale právě záleží v tom, že nevládne jen král se svými ministry, nýbrž že národ sám ve spojení a srozumění s králem zákony si dává, jaké dobrovolně zachovávati chce; a má-li být konstituční vláda dobrá, musí být moc národu vždy mnohem větší než moc králova, což i sám zdravý rozum nahlíží.

Má-li si ale sám národ zákony dávati, má-li sám národ ustanovovati, jaké chce mít ve své zemi řízení: tuť nelze tyto zákony tak rychle zhotoviti, jak by to mohla neobmezená vůle jednoho člověka, absolutního krále. Víměť každý, že jest mezi lidmi o každé věci rozličné mínění, každá hlava má jiný smysl a každý svůj za nejlepší pokládá. Než se tedy všechny tyto smysly mezi sebou srovnají, smluví, překonají a konečně na jednom buď všichni neb aspoň většina usnesou, k tomu zapotřebí jest času.

Ve sněmu říšském sedí asi 380 poslanců, z kterých každý zastupuje asi 50.000 občanů a co jejich plnomocník jejich přání přednáší, jejich dobré zastává. Sněm říšský představuje nám celou rozmanitost a strakatost rakouské říše. Čech, Moravan, Polák, Rusín,

Němec rozmanitého způsobu, Slovinec, Vlach, Rumun, a k tomu ještě z rozličných krajin s rozdílnými zřízeními, všichni stavové, od nejnižšího až do nejvyššího, mají tam v rozličných osobách své zástupce. Patrno jest, že každý z nich zcela v jiných okolnostech žije, jiné potřeby má a tedy i jiné žádosti. Dají se ale tyto žádosti hned tak jedním rázem v okamžení pod jeden klobouk přivést?

Přidáme-li k tomu, že ještě jedna strana ve sněmu úmyslně jednání sněmu zdržovala, vyhledávajíc tím svého prospěchu: tuť se nebudeme diviti tomu, že sněm posud dále nedošel.

Ostatně učí nás zkušenost, abychom jen jeden příklad uvedli, že franc. sněm v čas veliké revoluce v minulém století tři leta konstituci pracoval!

Nechci ovšem dokazovati a tvrditi, že všechno co se na sněmu mluví, potřebné jest; ba naopak mohu se pochlubiti, že jsem sám ve sněmu pro své časté žádání o ukončení debatty téměř do přísloví přišel: avšak nejvíce sami páni vysílatelé vinu nesou mnohých zbytečných řečí, protože vždy od svého poslance žádají, aby také on mluvil, čím jej často k nepotřebným řečem zavádějí, které on jen proto drží, aby do novin přišel a svým nedočkavým vysílatelům o sobě něco slyšeti dal. Neboť mnozí neznajíce celé zřízení a způsob sněmu bludně myslí, že jen to se na sněmu jedná, co ve veřejných schůzkách sněmu se mluví a do novin přijde.

II.

Co se týče schopnosti sněmu k důležitému jeho dílu, jakož jest ústava celé monarchie, musíme sku-

tečně vyznati, že skoro polovice poslanců nemá ponětí o všech těch věcech, kterých vědomost míti musí ten, kdo chce o budoucí ústavě tak neobyčejného státu, jako jest Rakousko, rokovati. Neboť kdyby bylo Rakousko jako Francouzy, Prusy aneb jiný stát, jehož obyvatelé nejvíce jsou jednoho plemene, mohla by se ústava rakouská podle jiné některé již zkušenosti vyzkoumané konstituce lehce utvořiti: takto ale musí být naše budoucí konstituce, má-li jen na nějaký čas potrvati a národy uspokojiti, dílo zcela zvláštní, našim okolnostem přiměřené, a kdo při zhotovení tohoto díla platného a užitečného účastenství míti chce, musí všechny okolnosti národů rakouských a k tomu ještě okolnosti jejich rozmanitých s Rakouskem sousedících soukmenovců dokonale znáti, kromě jiných, každému zástupci nevyhnutelných vědomostí.

Že veliký díl poslanců tyto známosti buď dokonce neb z veliké části nemá, jest arci věc politování hodná a leckdy také škodlivá: avšak vina toho jest pouze na volitelech. Při volení poslance hledělo se obyčejně více na jeho dobrou vůli a známou poctivost, než na jiné schopnosti. Zvláště ten ohled, že se bude snad jednati o zrušení poddanství, přivedl mnohé okresy k tomu (nejvíce v Rakousích a v Haliči), že volili za poslance muže stavu rolnického. Játˇ zajisté nemyslím nikdy, že jen tak zvaní lidé studovaní se ke všemu hodí, ba naopak, uznávaje mnohé poklesky školské moudrosti vždy jsem byl přítelem zdravého rozumu, kterým častěji Bůh mnohého rolníka hojněji obdařil, než leckterého doktora, a proto také jsem sám v Národních Novinách radil, aby se do našeho českého sněmu, ve kterém se mělo jen o domácích věcech

jednati, volili rolníci: avšak jsou věci, ve kterých pouhý zdravý rozum bez náležitých vědomostí spíše uškodí než prospěje. Tak si ku př. mnohý rolník myslí, že ve sněmu nejlépe svým soudruhům poslouží, když bude k tomu hlasovati, aby se neplatila žádná náhrada za povinnosti poddanské. Ale dejme tomu, že by se to bylo ustanovilo na sněmu, co by tím získali naši rolníci, kdyby zas byly za to v konstituci takové háčky, kterými by se místo této náhrady desetkrát tolik z kapes rolnických vytáhlo pode jménem daní? A že jest možná, do konstituce takové háčky učiniti tak chytře, aby se ještě k tomu samým těm poslancům rolnickým z povrchu zalíbily, toť ví každý v těch věcech zkušený, a kdyby se stran takových věcí neujali jiní poslancové politicky vzdělaní, dostali bychom při nejlepší vůli a poctivosti našich rolnických deputovaných takovou konstituci, že by nad ní nejen rolníci sami, nýbrž celá zem arci pozdě zplakala.

Avšak i tento nedůstatek není přece tak zlý, jak by se na první pohled mohlo zdáti. Větší část deputovaných těchto majíce upřímnou a dobrou vůli, a nahlížejíce sami, kde jim známosti chybí, důvěřují v těchto záležitostech jiným, o jejichžto zběhlosti a horlivosti pro národ přesvědčeni jsou.

Že však sněm říšský důstatek má mužů schopných k utvoření nové, našim okolnostem přiměřené ústavy zemské, o tom není žádné pochybnosti. Ostatní, kteří ale dobrou vůli mají, beztoho se k těmto vždy v hlasování přidají.

Mnohem nebezpečnější a škodlivější jsou někteří jiní oudové sněmu, kteří skutečně jen omylem tentokrát naposledy sedí v raddě národů. V bouřlivých těch

časích, kdežto se ke sněmu říšskému volilo, častokrát voličové nezkušení ještě v životě konstitučním vyvolili si za poslance lidi takové, kteří jim hodně mnoho slibovali a na všechno notně zlořečili. O těch si myslili, že nejlépe budou záležitosti jejich u sněmu vésti, zapomínajíce, že takovým lidem nejen všechna schopnost, nýbrž častokrát i poctivost a dobrá vůle chybí, a že oni vždy jen sami o sebe především dbají. Takovíto buď poslanectví jen k vůli znamenitým dietám vyhledávají, aneb, jsou-li chytřejší, ještě jiným mnohem nechvalitebnějším způsobem z hodnosti důvěrou lidu jim podané kořistiti umějí.

V pozdějších článcích, až budu popisovati rozličné strany sněmu a hlavnější osoby jeho, vrátím se také ještě k oněm nechvalitebným osobám, které by se mohly hmyzem konstitučním nazývati.

---

60. (VOLBA V OKRESU VIMPERSKÉM.)

(Národní Noviny z 28. prosince r. 1848. Č. 222. S. 875.)

H. B. — Volba v okresu Vimberském podává nám opět mnohé naučení. První jest zajisté, že v tomto více než z polovice německém okresu kandidát zdejších křiklavých německých novin »Deutsche Zeitung« žádného zdaru neměl, důkaz to, že naši němečtí krajané moudřejší jsou než jejich poštívatelé. Za druhé ale vidíme silnou upomínku na naše svatodušní svátky: oba tehdejší účinkující živlové Ormuzd i Ahriman, dobrý i zlý, stojí proti sobě. Ormuzd jest vel. p. Rozsypal, kaplan z Vlachova Březí, jenž ve svatodušních svátcích též nevinně ve vězení seděl. Ahriman jest bohužel hr. Lev Thun,[1]) pod jehožto vladařením vynalezeno jest ono spiknutí,[2]) které bombardováním Prahy nepochybně tak se zplašilo, že po něm ani čichu nezůstalo. Tito dva protivochůdci, vězeň bývalý a jeho věznitel, stáli naproti sobě v zápasu a — — síly jejich byly sobě skoro rovny, jen několika hlasy zvítězil p. Rozsypal, kterému vítězství jeho srdečně přejeme, znajíce jej co dobrého a svobody milovného vlastence. Touto volbou získali jsme o jeden ztracený hlas ve sněmu pro foederaci.

---

[1]) Viz díl II. S. 38.

[2]) Viz díl II. S. 61.

Zároveň ale musíme jednou a na vždy všem těm okresům, ve kterých se snad ještě voliti bude, připomenouti, že ten český okres, ve kterém bude hrabě Lev Thun vyvolen, na věčné časy potupu si zjedná a v celých Čechách do posměšného přísloví přijde. Nechceme nikdy hraběti Lvovi Thunovi jeho dobré vlastnosti upírati, ačkoli jeho bürokratické a aristokratické pedantství jim velice vadí: ale hrabě Thun jest hlavní původce bombardování Prahy a všech těch smutných následků v naší vlasti; on jest hlavní původce toho, že celý český národ v celém světě falešně a utrhačně potupen byl, jakoby byl obmýšlel vražednické spiknutí proti svým německým krajanům a vládě, a toho byste chtěli vyvolit za zástupce svého, za tlumočníka vaší vůle? Hrabě Lev Thun mnohem více má na svědomí naše sv.-dušní události než kníže Windischgrätz.[1]) A jest to možná, že již ve dvou místech málem by byl vyvolen? že mohl dostat přes padesát hlasů? Proč nevolíte již raději knížete Windischgrätze?

Pozdější dodatek. Právě když tento článek již do tiskárny odešel, dostali jsme znamenitý dopis ze Sušice, psaný ještě před volbou, jehožto jedno místo takto zní doslovně: »Hrabě Thun jest osobně ve Vimberce, aby většinu na sebe přemluvil; jeho hlásání jest, že prý on v Praze ve svatodušních svátcích o německou stranu největší péči měl atd. atd. To se Němcům líbí.

Ejhle! tu jest ten výklad, proč přes 50 hl. dostal.

---

[1]) Viz díl II. S. 51.

---

61. (PLATY UČITELŮ.)

(Národní Noviny z 29. prosince r. 1848. Č. 223. S. 879.)

Dne 18. prosince r. 1848 v říšském sněmu v Kroměříži poslanec a professor právnické fakulty pražské František Haimerle (1806—1867) v podané interpellaci na to si stěžoval, že zrušením poddanství bídný stav učitelů se zhoršil, poněvadž jim vrchnosti ani malý plat a deputát, který jim dříve dávaly, nechtějí odváděti, a obyvatelstvo tvrdí, že není povinno jim něco dávati. Interpellace Haimerlova nejen v sněmovně setkala se s potleskem, ale v některých časopisech Haimerlovi byly vzdávány nesmírné díky. Tyto děkovací články přiměly Havlíčka k sepsání této stati.

H. B. — Čteme v některých časopisech nesmírné děkování za interpellaci p. prof. Haimrle o zvelebení stavu učitelského, kterou učinil ve sněmu říšském. Nechtějíce nikterak p. Haimrlovi zásluhu jeho ztenčovati, vinni jsme přece pravdě to osvědčení, že nebyl p. prof. H. jediný, který se o tuto věc postaral.

Známo jest, že pro nerozum mnohých našemu učitelstvu, beztoho i tak v bídě postavenému, od počátku konstituce ani ty sporé platy a jiné výsluhy dávány nebyly, poněvadž mnozí ve sprostnosti své myslili, že svoboda jest, nikomu nic neplatit. Tím se stalo, že učitelstvo na mnohých místech do největší bídy přišlo a zrovna hlad trpělo v pravém smyslu toho slova. Mnohé žaloby strany toho docházely k deputovaným z Čech a odjinud, a konečně deputace mo-

ravského učitelstva navštívila v Kroměříži slovanský klubb, žádajíc, aby se jich klubb v této věci u ministerstva ujal. Slovanský klubb vzal to do porady, a uzavřelo se, aby se kroky potřebné strany toho neučinily v interpellaci (protože národy hořekují na mnohé interpellace), nýbrž aby se ministerstvu podal ve jménu oudů slovanského klubbu spis žádající, aby prozatím aspoň na jistou sumu zvýšeny byly platy nejhůř dotovaných učitelů, a aby se ostatním důchody jejich od vlády ostře vymáhaly, než se od sněmu samého něco konečného strany škol uzavře.

Deputace slovanského klubbu vyslána v té věci k ministerstvu osvěty, přinesla však zprávu, že již ministerstvo samo od sebe uzavřelo, platy učitelů hned nyní ze státních důchodů aspoň nejméně na 250 zl. stř. ročně zvýšiti.

Interpellace p. prof. Haimrle učiněna jest ve sněmu později, a až ministerstvo na ni po novém roce odpoví, jsme přesvědčeni, že odpověď nebude jiná než ta, co jsme právě tuto uvedli.

Co se konečného zřízení této věci týče, jest naše mínění, že plat učitele nemá být menší než 400 zl. stř.[1]) ročně, a že má být z důchodů zemských vyplacen. Zároveň ale myslíme, že by se při obsazování škol obci samé a stavu učitelskému nějakým způsobem vplyv nechati měl, aby se místa učitelská nezadávala skrze protekcí na cestě bürokratické.

Takové mínění budou Národní Noviny vždy horlivě zastávati, až k vyjednávání přijde.

---

[1]) 400 zl. stř. = 840 korun.

---

62. SLOVO KE ČTENÁŘSTVU.

(Národní Noviny z 31. prosince r. 1848. Č. 225. a 226. S. 887—888.)

Národní Noviny, počavše vycházeti s prvním úsvitem naší politické svobody, připravují se nyní na druhý svůj roční běh. Uznáváme za povinnost svou, zřejmě obecenstvu našemu sděliti úmysle své strany dalšího vydávání těchto novin a představiti též všechny příznivé i nepříznivé okolnosti našeho časopisectva vůbec a Národních Novin zvláště.

Přede vším musíme vážené čtenářstvo naše strany dosavádních nedůstatků o shovění dobrotivé žádati. Kdo jen poněkud všeliké nesnáze zná, s kterými se při vydávání novin zápasiti musí, tenť aspoň přičinění naše uzná, zvláště když porovná rozsáhlost nynějších našich novin s předešlými. Není tak snadno, veliké noviny za krátký čas a takovým kvapem, jako to u nás letošní bouřlivý rok s sebou přinesl, dokonale zaříditi, zvláště také když jiná též důležitá zaměstnání redaktora po tak dlouhý čas ve vzdálenosti od Prahy udržovala.[1]) Doufáme ale, že vždy dále s časem pokračujíce, ustavičně časopis tento zdokonalovati budeme, až se konečně vyrovná mnohým jiným, zvlášť zahraničním novinám, vycházejícím u národů v konstitučním životě již dávno zdomácnělých. To alespoň známo jest, že účel vydávání Národních Novin jak se

[1]) K. Havlíček byl říšským poslancem a teprve dne 14. prosince se hodnosti té vzdal.

strany vydavatele,[1]) tak i redakce není jiný, než posloužiti všemožně k prospěchu naší vlasti a Slovanstva.

Jeden z největších nedůstatků, který jsme posud nikterak odstraniti nemohli, jest ten, že jsme nemohli tak rychlé zprávy podávati, jako některé zdejší německé noviny. Vinu toho neneseme my sami, nýbrž okolnosti. Veliká část těchto zpráv přichází do Prahy v cizích jazykách, z kterýchžto se všechny teprva do češtiny překládati musí, kdežto německé noviny tu znamenitou výhodu před námi mají, že největší část, ba skoro všechno již zrovna v němčině dostávají. Když tedy tyto zprávy, často nesmírně obšírné, teprva pozdě na večer do Prahy přicházejí, nemůžeme častokrát časem vystačiti, abychom je všechny již druhý den ráno v novinách podali, zvláště když nemajíce sami svou tiskárnu, také nemůžeme celou noc k sazbě a k tisku vynaložiti. Avšak jsme se již o odstranění této překážky všemožně starali, a pan nakladatel zvláštní tiskárnu pro Národní Noviny zříditi si umínil, kterážto, nebudou-li ouřední překážky a zdržování, již hned do života vstoupí, tak že se pak i v tom ohledu všem jiným vyrovnati moci budeme.

Ostatně se ale vyznati musíme, že není oučel našich Národních Novin ten, abychom, jako holičové obyčej mívají, jen nové události, klepy a pověsti pro zábavu snášeli: účel náš jest vyšší, tendenční — my chceme poučiti, svobodě cestu rovnati, o zvelebení národu českého se přičiňovati, a proto jsou články úvodní, poučné, zvláště ale vedení politiky slovanské hlavní naše péče. V tomto ohledu nemůže nám nikdo upírati, že se jeví v každém článku našich novin jeden

[1]) Vojtěch hr. Deym. (Viz díl II. S. 1—2.)

a stejný směr, který také zachováme vždycky, pokud Národní Noviny vycházeti budou, nedadouce se ani hrozícími bodáky vlády, ani s druhé strany marným a nedospělým křiklounstvím zastrašiti. My směřujeme vždy k svobodě a k slávě Slovanstva, a domníváme se také, že bohdá! víme, která cesta tam vede. Známe také nepřátele svobody a Slovanstva a dovedeme jim vždy statečně odporovati, ne pouhým hlukem a slepou střelbou, nýbrž dle dobře rozmyšleného plánu a ostrými ranami.

Není nás tajno, že zvláště od toho času, kdežto jsme, vidouce, jak mnozí zbrklostí svou zrovna reakci do rukou pracují, těmto se protivili a jim škodlivost jejich jednání před oči důtklivě kladli, mnozí rozličným způsobem nás pomlouvali, dílem snad také jen ze závisti osočovali, jak to již na tomto světě bývá.

Ani tím se ale od své cesty odvrátiti nedáme, přesvědčeni jsouce, že pravda našich slov přece se konečně ukáže, jako již mnohdykrát se až posud ukázala, a raději bychom velikou část předplatitelů ztratili neb dokonce noviny vydávati přestali, než abychom proti svému přesvědčení hověli nezralým choutkám mnohých nedouků a sami pak bolestné vědomí míti museli, že jsme i my dobré věci a blahu národa uškodili.

Pány dopisovatele naše na venkově žádáme, aby nám jako posud podáváním všech důležitějších zpráv pomáhali, slibujíce jim, že dopisy jejich nyní, kdežto více místa nabudeme, velmi rychle tištěny budou.

Též hodláme nyní kromě politických článků i nepolitické a zábavné, časem i povídku, avšak vždy jen něco vybranějšího a důstojného ve Feuilletonu

podávati, nezavazujíce se ovšem s Feuilletonem tímto na každý den, poněvadž nyní literatura naše obrácena jsouc k politice, málo podobných článků poskytuje.

Ve článcích o sněmu říšském bude redaktor sám od nového roku pilně pokračovati, a brzy též zvláštní vyobrazení říšského sněmu k novinám připojíme s udáním zevrubným, které místo kdo zajímá.

Formát Národních Novin bude od nového roku tak zvětšen, že na tří stranách zrovna tolik obsahovati budou, jako posavád na všech čtyřech, což jsme dílem pro rozmnožení samých novin učinili, dílem však též, aby jedna část tohoto nadbývajícího místa Oznamovateli se věnovala, tak aby Oznamovatel dle způsobu francouzských a anglických novin v samém čísle umístěn byl. Tím doufáme váženému obecenstvu se zavděčiti, které našich novin k rozšíření svých privátních vědomostí užíti chce, neboť se mnohým nelíbilo, že oznámení jejich často velmi dlouho na přílohu čekati musilo a že také na zvláštních přílohách lehce se pohodí a pozornost na sebe tak neobrací, jako v hlavním listě. Do Oznamovatele přijímají se ouřední neb soukromé ohlášení o prodajích, koupích, nájmech atd. atd., rozličná nabídnutí aneb vůbec takové články, které pro celé obecenstvo zajímavosti nemajíce, více z osobní libosti zasílatelů do tisku se dávají.

Žádáme ale, aby se nám nezasílaly do Oznamovatele články lživé, utrhačné, zlomyslné atd., poněvadž nemůžeme takové za žádný, třeba největší plat přijímati, neboť nechceme Národní Noviny snižovati za nástroj vášní a nepoctivostí, majíce na zřeteli vyšší úkol časopisectva.

Konečně musíme ještě zmínku učiniti o tom, že někteří P. T. páni předplatitelé, kteří se letos na poslední půlletí předplatili, trpce to nesou, že jsme po odpadnutí kolku v posledním čtvrtletí pro nové předplatitele hned cenu novin na 2 zl. 40 kr.[1]) snížili, kdežto jim ještě na 4 zl. přišly. Těm však připomínáme, že na poštách až do konce tohoto roku bylo čtvrtletní předplatné 4 zl. stř. a že jsme jen v naší novinárně jako výminkou levnější cenu brali, a žádáme je, aby těm, kteří již dříve levněji Národní Noviny dostali, nezáviděli, pamětlivi jsouce toho příběhu z písma, kde také ti, kteří teprva po jedenácté hodině pracovati začali, takovou mzdu dostali jako ti, jenž celý den v práci byli. Ostatně račtež jen přirovnati velikost a cenu Národních Novin s velikostí a cenou jakéhokoli jiného časopisu, a musíte uznati, že jistě Národní Noviny pro zisk nevycházejí.

Šotek, satyrická a žertovná příloha, bude každý týden v sobotu (dle možnosti s žertovnými vyobrazeními) vycházeti, tak aby v neděli k vyražení pilných čtenářů Národních Novin posloužil, pročež se také každému odbírateli Národních Novin zdarma přidá.

V Praze v naší novinárně přijímá se také na Šotka samého zvláštní předplacení, a sice celoročně 1 zl. 40 kr. stř.,[2]) půlletně 50 kr. stř. Jednotlivá čísla budou se prodávati za 6 kr. r. č.

Sám o sobě nebude se ale po poštách rozesílati, leda co příloha k Národním Novinám.

---

[1]) 2 zl. stř. 40 kr. = 5·04 kor., 4 zl. stř. = 8·40 K.

[2]) 1 zl. 40 kr. stř. = 2·94 K, 50 kr. stř. = 1·05 K, 6 kr. stř. = 12·6 hal.

Rok 1849.

63. (NA PRAHU NOVÉHO ROKU.)

(Národní Noviny z 2. ledna r. 1849. Č. 1. S. 1.)

H. B. Jeden z nejpamátnějších, největších roků přešel právě do minulosti a zanechal po sobě celému lidstvu evropejskému znamenitou památku. Svoboda zatloukla rukou mocnou na paláce králů a otevřely se jí, a zvláště národové slovanští slavili v tomto roku své z mrtvých vstání, své znovuzrození! Badatelové dějin člověčenstva budou rok 1848 se zvláštním zápalem zpytovati, mnohá až posud tajná pásma dějin jeho pozdějším potomkům odhalovati, kteří nadšeně volati budou: »Jaké to byly veliké časy! Že nám nebylo popřáno žíti v nich, oučastníky býti ve velikých činech našich předkův.«

My ale, hercové těchto velikých dramat, stojíme nyní s pečlivou, zamyšlenou tváří u konce bouřlivého roku, přemýšlíme o svém započatém ale neukončeném díle, lekáme se roku nastávajícího, nemohouce ještě zapomenout na hrůzy minulého.

Jaká jest příčina našeho starostlivého očekávání, čeho se lekáme? —

Zakusili jsme ovoce svobody, bylo sladké, a právě proto lekáme se nyní tím více, abychom se nemusili opět loučiti s milou volností právě nabytou, aby nám neuhasla pochodeň, která tak líbezně počala osvěcovati krásné luhy naší vlasti, lekáme se, že ruka nelidská, nebratrská opět uvrhne na šije naše staré jařmo, že shasne zářící pochodeň naší svobody.

Avšak nehodno jest nám lekati a strachovat se přede zlými: nejsme my slepí nástrojové času, ale jsme pánové jeho, sami tvůrcové svého osudu. Nesténejme zdětile, ale co mužové chopme se činu. Opírejme se statečně s mocí svou, mocí dobrou proti zlým mocnostem, a mějme pevnou důvěru, že neodolá moc zlého moci dobré. Přičiňme se, pomáhejme si sami a Bůh nám pomůže!

Nepřijdeť svoboda sama od sebe, nepřijdeť z pouhé milosti králů a mocnářů, nepřijdeť najednou v okamžiku: my sami musíme si jí v potu tváři zasloužiti, z vlastní síly své půdu její po mnohá léta vzdělávati, chceme-li trvanlivě, v pokoji a bez starosti užívati ovoce její.

A tato ourodná půda svobody jest vzdělanost, ušlechtilost, statečnost občanů. O to se starejme, k tomu pracuj každý podle sil a postavení svého: a štěstí a svoboda náš národ neminou. Žádná moc tohoto světa, a byť se i s celým peklem spolčila, neudrží národ vzdělaný, ušlechtilý a statečný v poddanosti, v otroctví.

S takovým vědomím, s takovým úmyslem počínáme tento nový rok, a najdeme-li v celém národu svém stejně smýšlející, nepotřebujeme se ani tohoto roku rozhodného ani žádného jiného času lekati.

64. (PROTI ROZTRŽENÍ PRAHY.)

(Národní Noviny z 4. ledna r. 1849. Č. 3. S. 9.)

H. B. — Slyšíme z mnohých stran, že měšťané Malostranští v Praze zamýšlejí od ostatní Prahy se odtrhnouti a sami pro sebe obec míti, tak sice, že by Malá strana v každém ohledu sama městem byla. Měli by totiž svůj vlastní magistrát, své vlastní důchody atd. V neděli prý připravuje se zvláštní schůzka k tomu oučeli.

Nechceme zde ještě příčiny tohoto podniknutí rozbírati, ačkoli lehce pochopiti možná, že by si pak na Malé straně zřídili poněmčilci eldorado své: musíme ale úsilně proti takovému roztržení naší slavné Prahy co nejvroucněji mluviti. Žádný pravý Čech nebude podporovati krok takový, jímž by se oslabilo hlavní město naší země, neboť nám všem na mohútnosti a slávě obce Pražské velice záleženo být musí, poněvadž ona jakožto srdce střední celé zemi život podává. Ostatně by rozdělení toto bylo také znamenitý krok do zadu; neboť za onoho času též Malá strana, Staré město a Nové město každé pro sebe obcí bylo, a každý, komu stará naše historie povědoma jest, dobře věděti musí, jak sobě ku př. horliví vlastenci tenkrát na tom záležeti dali a jaké práce to stálo, než se Staré

a Nové město v jednu obec spojily a pod jednu radu postavily. A my v těchto časích chtěli bychom, co již pohromadě jest, odloučiti? Chtěli bychom malicherným třenicím a hádkám mezi dvěma jen mostem rozdělenými městy bránu otevříti? Chtěli bychom bezbožné centralisaci, která beztoho nad námi jako meč napřažený visí, ještě sami pomáhati slabením Prahy, aby pak proti Vídni tím lépe se hodila za nějaké provinciální neb krajské město?

Jsme ostatně té pevné naděje, že se všichni Malostranští vlastenci tomuto škodlivému kroku, jenž nepochybně buď v liché marnosti základ svůj má aneb od strany nám odporné důmyslně nastrojen jest, ze vší moci své protiviti.

---

65. (MINISTERSKÝ ROZKAZ K ÚŘEDNICTVU.)

(Národní Noviny z 6. ledna r. 1849. Č. 5. S. 17.)

H. B. — V Praze dne 6. ledna. Již dávno slyšeti bylo o jakémsi ministerském rozkazu k veškerému ouřednictvu strany jeho chování, a rozmanité, nejvíc nechvalné pověsti se o něm roznášely. My, věrni své zásadě, abychom bez důležité a spravedlivé příčiny nikdy proti vládě nevystupovali, nechtěli jsme naschvál dříve své mínění pronésti, pokud nám sám onen rozkaz do rukou nepřijde. Nyní jej máme před rukama a tuto jest věrný jeho překlad:

Vysokým ministerským nařízením od 7. t. m. č. 120 bylo mně oznámeno, jak následuje:

Nejpřednější a nejdůležitější výminkou silné výkonné vlády ve svobodném konstitučním státu jest ouplně srovnalé jednání politických správních úředníků bez rozdílu, pracují-li ve vyšším neboli v nižším oboru. Srovnalost taková dá se ale jen tehdá docíliti, když se každý jednotlivý úředník přísně a svědomitě drží směru jemu od centrálního ředitelstva veškeré politické správy vykázaného. Ministrové jakožto vláda centrální jsou jediné odpovědni za všechny své rozkazy a nařízení; proto ale mají také právo a povinnost, co nejpřísněji prohlídati k tomu, aby se nařízením jejich na vlas dostálo, a každý jednotlivý úředník v ouřadě i kromě ouřadu dával svým chováním na jevo, že jde za vládou. Jen takovým spůsobem může se vláda státi silnou, důvěru zbuzující a opravdu zdárnou.

Každému, kdo se nesrovnává s náhledy a přesvědčením centrální vlády, jest na vůli dáno, svůj ouřad složiti a ze služební vázanosti vystoupiti; proto neodejme mu nikdo svou vážnost, že jednal dle svého přesvědčení. Nepoctivě ale jednal by muž, jenž by, od státu placen jsa, nepamětliv své přísahy a povinnosti slovem i skutkem státu dělal nesnáze a srovnalému působení všech vládních oudů překážel; centrální vláda ale zapírala by patrně svou povinnost a špatně by rozuměla své úloze, kdyby podobné počínání trpěla.

Vyzývám tedy pány představené ouřadů, by svým podřízeným ouředníkům důrazně na svědomí kladli výše vytknuté zásady a jim všem bez rozdílu dávali na srozuměnou, aby každý politický úředník svůj úřad buď složil, anebo v úřadě i kromě úřadu tak jednal a mluvil, aby se nemohlo pochybovat o upřímném jeho působení ve smyslu vlády; spolu budiž jim na vědomí dáno, že si centrální vláda pevně umínila, každého úředníka ze služby propustiti, který by si dovolil buď haniti kroky její anebo snad docela jednal proti vládě a jejím vytčeným zásadám.

V Praze 15. prosince 1848. *Mecséry.*

Tento ministerský rozkaz buďto jest vydán jen pro zastrašení ouřednictva a nebude se nikdy skutečně podlé něho jednati, aneb má skutečně zachován býti; v tomto pádu neváháme nazvati jej nejšpatnějším, který kdy mohlo a může ministerstvo vydati. Pomysleme jen na následky a důslednosti jeho! Vždyť by podlé tohoto rozkazu Stadionský ouředník nesměl míti ani duši, nýbrž by byl pouhý stroj u vykonávání ministerských rozkazů!

Nejsme zajisté tak přepjati, abychom neuznávali potřebu, že ouředník, chce-li ouředníkem zůstati, nesmí jednat v ouředních věcech svých proti ministerstvu, neboť ministerstvo za všechno odpovídá, za

všechno stojí, a proto také jisto býti musí, že jeho rozkazy ve skutek vejdou. Ouředník, který nechce vykonávat rozkazy ministerstva, může ovšem z ouřadu svého vystoupiti.

Žádati ale, aby veškeré ouřednictvo vždycky i kromě služby při každé příležitosti, v každé maličkosti zrovna tak smýšlelo, jak ministerstvo smýšleti poroučí, to jest, málo řečeno — barbarství středověké, které podlé liberálního programu ministerstva vypadá jako smrt vedle ráje!

---

66. (VŠELIKÁ MOC VE STÁTĚ VYCHÁZÍ Z LIDU.)

(Národní Noviny z 9. ledna r. 1849. Č. 7. S. 25.)

Dne 21. prosince r. 1848 přišel na denní pořádek jednání říšského sněmu v Kroměříži návrh základních práv, jichž § 1. zněl: »Veliká moc ve státě vychází z lidu a vykonává se způsobem v konstituci ustanoveným«. Návrh ten dospěl záhy k druhému čtení a k návrhu poslance Šuselky vysloveno bylo sněmem přání, aby všechny práce o ústavě se urychlily tak, aby již dne 15. března r. 1849 mohlo býti na konstituci přísaháno. Dne 4. ledna r. 1849 Dr. F. L. Rieger četl po druhé osnovu základních práv, avšak sotva že ji dočetl, vystoupil ministr Stadion a jménem vlády učinil prohlášení proti § 1. V prohlášení se žádalo, aby § 1. byl vypuštěn z osnovy, jestliže má býti věta o původu veřejné moci pojímána jen se stanoviska abstraktní theorie, poněvadž se jednalo o ústavu pro určité státní poměry. Jestliže však theorie, že veliká moc ve státě pochází z lidu, má státi v čele základního zákona státu rakouského, pak »ministerstvo musí se ohraditi proti zásadě, která nesrovnává se se skutečnými a právními poměry našeho státu, a při pouhém pokusu, aby jí byla zjednána platnost v životě veřejném, byla pramenem politování hodných zmatkův a nepořádkův.« A dále se v prohlášení pravilo: »Dědičné monarchické právo jeví se ve státní formě konstituční monarchie posvátným a neodcizitelným pramenem nejvyšší moci. Uvnitř této státní formy nelze připustiti, aby původ její znova se ustanovoval, a to, co stojí, činilo se závislým na novém potvrzení . . . My spatřujeme konstituční státní zřízení v tom, když zákonodárná moc dělí se s volenými

zástupci lidu, a s právním bytem naší monarchie se nesnese tvrzení, že by všeliká moc pocházela z lidu.«

Prohlášení vlády, která nebyla nikdy se sněmovními komisemi v dostatečném styku, vzbudilo všeobecné překvapení. Havlíček svůj názor o prohlášení vlády ukryl v tomto článku.

Litujeme velice, že důležité zprávy, které dnešní naše číslo obsahuje, zadržány jsou na cestě, takže teprva v neděli v noci do Prahy přišly. Podobná nehoda však potkala všechny Pražské a také Vídeňské časopisy.

Nicméně se doví ještě dost brzy národ český nepotěšitelné události ze sněmovny Kroměřížské. Věci stojí nyní tak, že buďto sněm aneb ministerstvo padnouti musí. Pravím oumyslně napřed sněm, poněvadž skutečně nemáme tolik naděje, že toto nynější ministerstvo ustoupí vůli národu. Co se včera (v pondělí) ve sněmu stalo, o tom si ani netroufáme nějakou domněnku pronésti, ale že pravice, mírný, povážlivý slovanský klub proti ministerstvu co nejodhodlaněji vystoupí, to již jest důkazem, že ministerstvo nepřátelsky vystupuje proti svobodě, proti právu. Ať nikdo nemyslí, že záleží pravici sněmu snad na nějaké marnosti v slovu, aby k vůli onomu § 1. základních práv (»všechna moc pochází od lidu«) celou říši do propasti zmatků uvésti zamýšlela; nikoli, nezáleží na slovech § tohoto, ale záleží na věcnaté svobodě, neboť ministerstvo způsobem svým, kterak proti tomu § vystoupilo a návrhy svými strany změn základních práv ukázalo zjevně, že nepřeje svobodě, že nechce řídit zemi dle vůle národu, ale že chce opět byrokraticky vládnout nad námi.

Když ministerstvo proti tomuto § 1. vystrkuje pláštík majestátnosti, nemůže jednání takové žádný

vzdělaný muž považovati jinak, než za farizejství. »Jest prý v tom zahaleno republikánství!« praví p. Stadion. Aj, komu napadlo v Rakousích zakládati republiky? Když ale nejrozumnější mužové v Rakousku upřímně chtějí konstituční monarchickou vládu, nemohou při tom věřit na staré báchorky politické, nemohou myslit, že skutečně pochází všechna moc od krále, a že celý národ všechnu svou moc od krále přijímá. Když pochází všechna moc od krále, proč králové hromem neporážejí nepřátely, proč pak berou na to od národu rekruty, od národu daň na prach a na olovo? My zachovávajíce vždycky všelikou slušnou úctu a oddanost k JMC., jakožto hlavě naší země, nemůžeme přece v JMC. nikterak vyšší tvor než lidský viděti, což by nám ani křesťanství naše nedovolovalo. A je-li skutečně JMC. člověk, kterak může sám více moci míti, než 35 milionů lidí? Víme dobře a budeme si vždy pamatovati, že moc králů záleží v národu a že král bez národu není možný; víme dobře, a budeme si pamatovati, že ti, kteří moc králů proti národu nadsazují a krále jako nějaké zemské bohy vystavují, jenom z farizejství to činí, aby totiž oni co kněží těchto bohů na způsob kněží pohanských obětě těmto bohům přinešené sami snědli. — Doufáme, že podobenství našemu každý porozumí, neboť jest známá věc, že se šlechta od jakživa o to pokoušela, aby ona dle své vůle v zemi vládla pod pláštěm majestátnosti.

My jsme nikdy neschvalovali přepjatost těch, kteří říkali, že jenom tolik moci pro budoucnost císaři zůstane, kolik sněm konstitující za dobré uzná, ponechati koruně; my jsme vždy již na počátku považovali budoucí konstituci naši jakožto dobrovolnou úmluvu

mezi národem a císařem dříve neobmezeným, avšak co úmluvu mezi dvěma přátelskými, sobě vzájemně všechno dobré přejícími stranami.

My jsme vždy na paměti zachovali, že konstitující říšský sněm pracuje konstituci pro dědičnou monarchii, ale očekávali jsme, že koruna od sněmu všechny ty výminky přijme, které se s nynějším vzděláním světa srovnávají, jmenovitě že celá zákonodární moc zůstane národu a císaři jen suspensivní veto, t. j. odročení až k budoucímu sněmu.

Že však ministerstvo nynější Schwarzenberg-Stadionské zcela jiné a poněkud středověké náhledy o věcech těchto má, a že takové ministerstvo nyní říši rakouskou spravuje, kdo jest toho původcem? — Žádný jiný, než ona zlopověstná strana, nerozumná strana, která proti předešlému, jistě dobře smýšlejícímu ministerstvu tak dlouho brojila, až konečně hanebným povstáním ve Vídni svrženo jest. Také u nás v Čechách některé časopisy čes. přizvukovaly bláhovcům oněm, kteří nevědomky pracovali reakci do rukou; nechceme jména jejich jmenovati. My jsme se sice vždy všemožně takovým politickým nedochůdčatům stavěli na odpor, ale takový jest běh věcí, že konečně pro malý houfec pošetilců všichni ostatní trpěti musí.

Nyní ale neprospívá nic marnými předhůzkami sebe těšiti, musíme si události tyto pro budoucnost za výstrahu vzíti a pro nynějšek se o to starati, jak by se napraviti věc dala.

My se skutečně obáváme, aby nynější ministerstvo proti svobodě naší a proti sněmu mocí nepovstalo a nedá se upříti, že vojska k tomu má hojnost a kanonů důstatek. Avšak udržeti ve slepém poslušenství

35 milionů nespokojených národů, není žádná maličkost, a přesvědčeni jsme, že k tomu přece ještě 500.000 vojska na dlouhý čas nepostačí. A onen starý prostředek, že se vždy několik národů proti některému použije za nástroj potlačení, tento prostředek opotřeboval se také již do sytosti.

Nechme tedy ministerstvo vystupovati proti právu, proti daným slibům, proti slušnosti a nedejme my se nyní žádným způsobem popuditi k protizákonnímu jednání, nýbrž hajme jen pevně a neústupně ta práva, která již máme.

Uvidíme, jak dlouho tato hra potrvá. Strana ta, která ve Vídni proti právu užila moci, padla hanebně; a zrovna tak padne dříve nebo později každý, kdo mocí jedná proti právu.

67. HLASOVÁNÍ O SUVERENITĚ NÁRODA.

(Národní Noviny z 11. ledna r. 1849. Č. 9. S. 33. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 45—47.)

H. B. V Praze 10. ledna. Noviny vídeňské Lloyd, které jsou redigovány ouplně v duchu p. ministra Stadiona, strany nichžto se p. Stadion sám jednou v důvěrném rozhovoru přiznal, že je v Terstu po nějaký čas sám redigoval, tyto noviny mají následující pamětihodný článek, jehožto každé slovo váží několik centů prachu a olova.

»Neobyčejnou cestou dostáváme dnes (8. ledna) o 6. hod. večerní zprávy z Kroměříže. Čeští deputovaní spojili se se svými starými nepřáteli — s levicí. Demokratické choutky strany radikální sbratřují se s národním strannictvím (partikularismus) svých posud nejodhodlanějších nepřátel. Ti, kteří jen na »korunu českou« myslí, stali se spojenci těch, jejichžto poslední myšlénka jest zničení všech korun. Podivné věci staly se od října. Žádná podivnější než nenadálé přátelství mezi rytířem z Violandů a panem appellačním radou Strobachem, mezi ctihodným panem Füstrem a panem doktorem Pinkasem. Pánové, kteří si přejí, aby Čechy v Německu utonuly, a mužové, kteří by rádi Rakousko v Čechy obrátili, ti, kteří ve všem rozličnými cestami kráčí a v žádném náhledu se nesrovnávali, potkávají se najednou v oposici proti ministerstvu. Jedni nenávidí ministry, protože chtějí konstituční monarchii; druzí se jim protiví, protože

rádcové koruny baží po sjednoceném Rakousku. Nyní jest skoro již pozdě na nějaké předpovídání, neboť v nejbližším čase bude již sám skutek za sebe mluviti, ale tolik můžeme říci, že, ačkoli spojená pravice s nejkrajnější levicí nepochybně většinu sněmu tvořiti bude, přece pevnou naději máme, že ministerstvo Schwarzenbergovo i konstituční monarchii i sjednocené Rakousko založiti moci bude« (zu begründen im Stande sein wird.)

To jest srozumitelné! Jestli sněm neposlechne, bude rozpuštěn, a mocné ministerstvo Schwarzenbergovo založí konstituční monarchii a sjednocené Rakousko, to jest, aby tomu každý rozuměl, ministerstvo dá oktroyrovanou konstituci a zavede starou centralisaci v novém, ještě dražším kabátě než byla stará, a položí tím pevný základ — k nové revoluci.

O krátkozrakost ministerská! O tvrdost a nevšímavost ke všemu, co nás učí zkušenost historická. Vizme Francouzy! Veliká revoluce ku konci minulého století, následek despotie Ludvíků, zatřásla celou Evropou, prolila řeky krve, pobila tisíce tisíců a po pádu Napoleona zavedena jest přičiněním mocnářů restaurace, to jest obnovení staré vlády v novém kabátě. Revoluce červnová zbořila restauraci a povolala liberálního Ludvíka Filipa[1]) na trůn; když ale tento ošidiv celý národ opět svobodu zameziti usiloval, nastala revoluce letošní, a Francouzsko jest republika. Nyní snad bude opět poznenáhla starý systém do Francouzska udice své metati, ale ubezpečeni jsme, že v takovém pádu zase nastane nová revoluce.

---

[1]) Ludvík Filipp I. Orleanský 1830—1848.

Jest to ale poctivé s národy takto hráti a je do ustavičného neštěstí poháněti? —

Nastanou nyní opět důležité doby. Posud sice doufáme v našeho císaře, že ministerstvo propustí, až uzná, že veliká většina sněmu a mezi nimi i ti, kteří posud oddanost svou nejen slovy, nýbrž skutky dokázali, že tato většina s ministerstvem spokojena býti nemůže. Uzná-li ale J. M. C. za dobré, dáti více na slova několika ministrův, než na vůli svých národů, co pak nastane? — —

My radíme srdečně k tomu, aby národové tiše, ale s vědomím křivdy utrpení všechno snášeli, čekajíce na další vyvinutí věcí.

Stav Rakouska bude pak takový: s jedné strany, dole, národ vlaský, nedávno podmaněný mocí a žádostiv každou chvíli odtrhnouti se; s druhé strany, nahoře, Poláci od jakživa všemožně pracující proti Rakousku; v prostředku Maďaři, nyní právě krutě podbití, nesouce ještě živou ránu a očekávajíce s nedočkavostí dobu pomsty; Chorvati, Srbové, Čechové, Moravané, Slováci, Rusíni, Slovinci, kteří krví svou pomáhali ve Vlaších, u Vídně a v Uhřích a v Haliči Rakousko zachovati, a nyní po vykonané těžké krvavé práci ošizeni a místo poctivé mzdy obdařeni německou centralisací, místo svobodné, řádné konstituce obdařeni konstitučními formami, hodnými daněmi, 500.000 vojska a každoročně 80 mil. nevyhnutelného dluhu. K tomu ještě snad z jara krásná válka ve Vlaších — pěkné vyhlídky na budoucnost.

A Němci rakouští? Budou oni spokojeni? Jistě jen jedna část, a to sice ta, která sama učiní nyní to, co nám Slovanům falešně a nepoctivě vytýkala, totiž, že

nám nezáleží na svobodě, nýbrž jen na národnosti. My jsme nyní dokázali, záleží-li nám na svobodě čili nic, a oni, hanební utrhačové, kteří ustavičně nás před světem v podezření uváděli, musí se zastyděti. A pan appellační rada Strobach, o němžto již naši škůdcové (bohužel také v Praze mnozí našinci, avšak takoví, o kterých bychom si přáli, aby byli v Australii) ouštěpačně před novou volbou[1]) rozhlašovali, že uplacen jest od ministerstva, nezachoval-li se jakožto řádný Čech, řádný muž? Není pochybnosti, že jej ministři chtěli tímto appellačním radovstvím uchlácholiti: ale Strobach dokázal, že jest této důstojnosti a ještě větší hoden.

Také naše noviny slaví den 8. ledna jakožto den vítězství pravdy nad ošemetností. Národní Noviny vždycky zastávaly z celého srdce poslance české co muže svobodě a národu oddané, kteří sice ve všem, co slušné jest, vždy hotovi byli, vládu podporovati, kteří se ale zároveň žádnou mocí ve světě nedají užiti za nástroje proti svobodě a proti národu. Již druhý návrh základních práv, který v některých německých novinách pražských ouplně vytištěn byl i se všemi amendementy (podnávrhy) a se jmény všech pro ně hlasujících oudů konstitučního výboru, již tento návrh musel dokázati pravou liberálnost poslanců našich, neboť čeští oudové tohoto výboru ode všech našich poslanců do tohoto výboru vyvolení, Palacký, Pinkas, Rieger hlasovali nejliberálněji, a můžeme ubezpečiti, že návrh celé konstituce, jak jej náš Palacký vypracoval, zcela

[1]) Dne 20. prosince r. 1848 provedena byla volba nového předsednictva říšského sněmu. Volba musila se třikráte opakovati a tu konečně 166 hlasy zvolen byl proti poslanci Smolkovi Strobach. (Díl II. S. 37.)

uspokojí všechna přání rozumných a liberálních foederalistů. Však najdeme příležitost tento návrh svým časem čtenářstvu Národních Novin ouplně předložiti, aby pak sami o něm usoudili.

Co se ale rozpuštění sněmu týče, my se toho nehrozíme; kdo chce moci své k násilí zneužívati, může to snad učiniti, ale násilí nemá nikdy dobré následky a časem svým se samo pomstí na svém původci.

---

68. (O M. BAKUNINOVI.)

(Národní Noviny z 21. ledna r. 1849. Č. 18. S. 69.)

R. 1848 na sjezdu slovanském v Praze byl přítomen revoluční agitator Rus Michajl Bakunin (1814—1876). Bakunin sice dle řádu nemohl býti členem sjezdu, poněvadž nebyl rakouským Slovanem, ale ve skutečnosti za člena byl považován a také na zpracování některých projevů sjezdu slovanského bral nemalou účast. Pro názory své však Bakunin na sjezdě nikdy většiny si nezískal. Brzy po přerušení sjezdu slovanského bouřemi svatodušními, v nichž hrál Bakunin jistou úlohu, vydal brožuru »Aufruf an die Slaven von einem russischen Patrioten Michael Bakunin, Mitglied des Slavenkongresses in Prag«. Překlad tohoto spisku otiskly »Noviny Lípy Slovanské« ze dne 2. ledna r. 1849. Č. 1. S. 1. ad a vedle doslovu překladatelova připojen byl tento dodatek redakce: »Článkem tímto dáváme odpověď všem zakrnělým obhájcům obmezování svobody tisku. Každé slovo buď pečlivě a zřejmě proneseno, co dobrého se vezmiž, špatné a nedozralé zajisté ihned najde pravého ocenění. Tak alespoň se mohou v čas poznat ty nejtajnější tužby a může se jim předejíti, než by se nahromadily k výbuchu jen v nejkritičnějších dobách žádoucím.« O článku Bakuninovu noviny české mlčely, až dne 19. ledna r. 1849 Prager Zeitung (Nro 16) přinesla výtah Bakuninova pojednání a vyslovovala svůj podiv, že dodatek redakce »Novin Lípy Slovanské« byl nekritický, že se nikdo, ani Nár. Noviny nevyjímajíc, proti myšlenkám v článku Bakuninovu hlásaným neozval, a vybízela, aby někdo od špatné a nesprávné pověsti Čechy očistil. K tomuto vybídnutí odpověděl Havlíček tímto článkem:

H. B. — V Praze dne 20. ledna. Zdejší německé vládní noviny »Prager Zeitung« podaly ve včerejším čísle svém článek obšírný o brožurce známého Rusa Bakunina a o Pražské Slovanské Lípě, ve kterém se slovanského sjezdu, Slovanské Lípy, a nejen těchto, nýbrž i celé naší strany takovým způsobem dotkly, že bychom k obraně přinuceni byli, i kdyby nás k tomu ani zejména nebyly vyvolaly.

Bakunin vydal totiž německou brožurku na 35 stranách: »Aufruf an die Slaven. Von einem russischen Patrioten Michael Bakunin, Mitglied des Slavenkongresses in Prag. Köthen, Selbstverlag des Verfassers. 1848«, která by se mohla považovat za dílo 15letého v nadměsíčních říších blouznícího studenta, o které se ale vším právem říci může: »Mnoho křiku, málo vlny«, a kterou jsme také, ačkoli se nám velmi brzy do rukou dostala[1]), ani za hodnou nedrželi, aby se v Národních Novinách o ní zmínka stala. Pan Bakunin nežádá totiž v této své brožurce nic menšího, než abysme hned vyhnali všechny krále a mocnáře a nadělali v Evropě samé republiky! Kromě toho dovoluje si Bakunin v brožurce své dle hesla jezowitského: »Účel světí prostředky« také patrnými lžemi působiti[2]), a takové jednání nesrovnává se nikdy

[1]) [Zdejší Borroschovo kněhkupectví se příliš horlivě ujímalo o rozšíření její a mělo ji vždy za okny na odiv vystavenou, nepochybně aby nám dobrou službu proukázalo. Red.]

[2]) [Abychom jenom některé uvedli: Jmenuje sebe oudem slov. sjezdu, kterým nebyl a dle statut ani býti nemohl, poněvadž není rakouský Slovan; udává smýšlení své za smýšlení ba dokonce za výrok slov. sjezdu; mluví o uzavřeních, o kterých všem oudům slov. sjezdu ani se nezdálo; a konečně slibuje brzké povstání ná-

s charakterem rozumné a poctivé politiky, a musíme velice litovati, když demokratie k takovým prostředkům sáhá, kterých jen despotické vlády užívaly a v ošklivost se s nimi uvedly.

Nepochopujeme skutečně, kterak redakcí Novin Sl. Lípy nápad přijíti mohl, přeložené výňatky z takového spisu, a k tomu ještě hned na počátku roku jako nejvýbornější články čtenářstvu svému předložiti: ale nepochopujeme též, kterak redakce Prager Zeitungu, jinak obezřetná, může celému spolku Sl. Lípy a celé české straně za vinu klásti nerozvážlivé, ba dětinské jednání redakce Novin Sl. Lípy[1]), a kromě toho ještě Národním Novinám vyčítati, proč mlčely? Kde pak

rodu ruského proti cáru (str. 20—26), věc, kterou p. Bakuninovi tím méně odpustiti můžeme, poněvadž jemu co Rusovi velmi dobře známo býti musí, jaké jest smýšlení v Rusích, a že tam pod 50 ba 100 let ani pomyšlení není na nějaký politický převrat, že tedy slibem svým a k tomu ještě tak určitě pronešeným jenom lidi šálí a k nerozumným krokům přivésti chce. Snadno jest ovšem říci, jako Bakunin praví: Poslední hodinka cára odbila! Věrnost ruských vojsk je zlomena! atd. Ale je to pravda? Proč pak nejde tedy p. Bakunin domů, když je tomu tak, jak praví, a proč se nepokusí o to, aby s tím vojskem, jehož věrnost je zlomena, a s tím lidem ruským, jenž prý jest ducha revolučního, sesadil cára a zavedl aspoň konstituci v Rusích, ne-li republiku? Proč se spokojuje jenom vydáváním málomocných brožurek v Köthene proti cáru? Red.]

[1]) [Ne bez rozvahy pravíme nerozvážlivé a dětinské: nerozvážlivé proto, že redakce takovým článkem celý spolek Slov. Lípy jak u národu tak u vlády v nezasloužené podezření a celou českou a slovanskou stranu do rozpaků uvádí; a dětinské proto, že pak ke konci sama nepochybně ze strachu chtěla nerozumný kousek tento jen dodatkem a poznamenáním překladatelovým (viz č. 4. Nov. Sl. Lípy) napraviti, což dokonce rovno jest pštrosu, který hlavu do písku strčí a myslí, že jej nikdo nevidí!!]

psáno stojí, aby N. N. dohlížely na ostatní české časopisy, a jmenovitě, aby snad policejním způsobem, jako udavačové činí, obracely pozornost na slabé stránky jiných redakcí? — Nyní ale, když se již jednou o celé věci zmínka stala, když jmenovitě dnes Deutsche Zeitung se znamenitou perfidií se jí uchopily, považujeme za svou povinnost, o všech těchto záležitostech něco obšírněji promluviti.

Co se předně brožury Bakuninovy týče, tuť za nepotřebné uznáváme hájiti sebe, přátely své a celý národ, a dokazovati, že smýšlení Bakuninovo není smýšlení naše. Lehko jest zajisté, brožurku vydati a napsati do ní cokolivěk, a kdo se na kom pomstiti chce, mohl by jen takovýmto spůsobem soka svého do podezření uváděti. Zdá se nám, že tato věc strany sjezdu slovanského dosti již byla ouředně vyšetřována, a libo-li jest, může se ještě jednou poznovu vyšetřiti, a tak se pravda ukáže. Nebylo by ale ovšem neslušné, aby do té doby zatím orgány takové, jako jest Prager Zeitung, již z pouhé vážnosti k mnohým čestným mužům, kteří byli spoluoudové sjezdu slovanského, nevěřili lecjakýms udáním a klepům. Ostatně ale pro každého, kdo viděti chce, již v samé brožurce p. Bakunina leží naše nejlepší ospravedlnění, a hanlivý spůsob, kterým o českých deputovaných (a ti právě byli původcové a nejhlavnější oudové slov. sjezdu) mluví, ukazuje, že nenáležíme ke straně jeho, ke straně červených republikánů.

Že ale skoro celý spis Bakuninův (vyjmouc nejhorší místa, ku př. osobní nejhrubší urážky odstoupivšího císaře Ferdinanda) v novinách Lípy Sl. vytištěn jest, to jest věc, která se nedá zabarviti ne-

japným poznamenáním a dodatkem, jaké jsou v č. 4 Novin Sl. Lípy.

Když lonský výbor Lípy svěřil pp. Sabinovi[1]) a Slavomilu Vávrovi[2]) redakci svého orgánu, svých novin, jest patrno, že se tyto noviny mají redigovat ve smyslu celé společnosti. Článek Bakuninův ale zrovna se protiví smýšlení Sl. Lípy. Sl. Lípa sbírá příspěvky pro Chorváty, prodává podobiznu Jelačićebána, posílá mu pochvalné přípisy: a nechá jej ve svých novinách nazývati zrádcem spravedlivé a svaté věci a zaprodavcem Slovanů, který pracuje ve prospěch všech potlačovatelů národů. Oboje nemůže být pravda. Sl. Lípa byla skrze svou zvláštní vyvolenou deputací oučastna veškerého jednání sl. sjezdu, sami pp. nynější redaktorové Novin Sl. L. Sabina a Vávra byli též spoluoudové sjezdu: jak mohli tedy patrné nepravdivosti, které Bakunin píše o sjezdu, do svých novin přeložiti? A jest to konečně také smýšlení Sl. Lípy, co praví p. Bakunin o našich českých poslancích, drží také Sl. Lípa Pražská české poslance za zrádce? — Nedrží-li je za to, kterak může trpěti, aby se to v jejich novinách hlásalo?! —

Jest tedy patrno, že se redakce Novin Sl. Lípy nedrží dle zásad spolku, nýbrž zrovna proti nim jedná.

---

[1]) Karel Sabina (1813—1877), romanopisec a žurnalista, smýšlení radikálního, byl r. 1848 redaktorem Pražských Novin, členem Svornosti, Národního Výboru, byl zvolen za poslance na český sněm a po událostech svatodušních r. 1848 byl několik neděl vězněn. R. 1849 byl redaktorem Novin Lípy Slovanské a přispíval pilně do radikálního Večerního listu.

[2]) Viz díl II. S. 103.

Poněvadž vůbec jednání každého člověka mnohem lépe nám ukazuje jeho charakter, nebude snad od místa, když maličkou anekdotkou z nejnovějšího času dokážeme politickou statečnost pana redaktora Novin Sl. Lípy. Známo jest, že ministerstvo počátkem roku tohoto vydalo nařízení, aby se každé číslo časopisu s podpisem redaktora odevzdávalo úřadu, dříve než se vydávati počne. Nařízení toto, které jsme též v Nár. Nov. podali, nebylo pranic důležité, neobmezilo svobodu tisku ničím, a jenom bylo provedením Prozatimního Nařízení proti zlému užívání tisku, vydanému dne 18. května 1848 od ministerstva Pillersdorfova. Přece však Noviny Sl. Lípy přinesly dne 3. ledna až k smíchu zuřivý článek od p. Sabiny proti tomuto nařízení ministerstva, ve kterém p. Sabina již mluví, jakoby svoboda tisku byla zrušena: »Dnes snad naposledy říci smíme pravdu a opravdivost našeho postavení« atd., kdežto zatím všechna následující čísla jeho novin a všech jiných časopisů Pražských jsou do očí bijícími důkazy, že svoboda tisku ani za mák skrácena není.

Než o to zde nejde, ačkoli není dobře, bez spravedlivé příčiny proti ministrům vystupovati, zvláště nyní, kdežto dost pravých příčin máme, proti ministerstvu se opírati. Jisto jest, že se ustavičným nepotřebným pokřikováním národ tak otupí a na to zvykne, že pak, kdyby skutečně zapotřebí bylo, ve věci důležité proti ministerstvu se opříti, již těžko bude, náležitou sílu k tomu shledati, zrovna tak, jako onen rozpustilý chlapec v bájce tak často ze žertu křičel: Vlk jde! vlk jde! že potom, když skutečně vlk jednou přišel, pastýři chlapcovu křiku nevěřili

a ku pomoci nepřišli, tak že vlk chlapce i stádo sežral. — —

Než jak se zachovala sl. redakce Novin Sl. Lípy po takovém křiku? Když všichni redaktorové na zdejší rádnici voláni byli, aby svá vyjádření do protokolu zadali, uvolil se redaktor Novin Slovanské Lípy pan Sabina dobrovolně ještě víc, než ministerstvo žádalo — uvolil se, svoje noviny o hodinu dříve posílati! To jest věc protokolem ouředním stvrzena, který jsem s vlastnoručním podpisem p. Sabiny na své oči viděl!

Co tomu říkáte? Před světem a před svými čtenáři chce p. Sabina ministerstvo zrovna pohltit, a pak, když k čemu přijde, jest potaji poslušnější ovčička více ještě než ministerstvo žádá! — Jest to politický charakter? — —

69. NÁBOŽENSKÉ ZÁLEŽITOSTI.

(Národní Noviny z 25. ledna r. 1849. Č. 21. S. 81.—82.)

H. B. — Každý uznává, že poměry náboženské velmi hluboce do života sáhají, a že stát na církev i církev na stát vždy veliký vplyv měly, mají a míti budou, pokud bude člověk člověkem. Svoboda občanská neudrží se dlouho bez náležitých reform (obnov) v církvi, neboť máme znamenité a truchlivé příklady v dějinách, kterak libovláda církevní (hierarchie) pomáhala udusiti svobodu občanskou v Evropě středověké. Kdo ale jen poněkud zná opravdově liberální a v nejčistším smyslu toho slova demokratický smysl pravého učení Kristova, musí s hořkostí politovati, že hrubé despotické časy tak velice mohly poskvrniti náboženství křesťanské, a že se podařilo necitelné vyšší hierarchii ve zrádném spojení s ukrutníky světskými užíti víru Kristovu k potlačení svobody, tu víru, která měla celý svět sbratřiti.

Nechceme zde pravdu slov těchto, pro každé lidské srdce trpkých, dokazovati, nýbrž zmiňujeme se jen o tom, jako o věci vůbec známé, kterou nám hlásá historie celého světa křesťanského, zvláště ale dějiny naší vlasti české, která potoky krve své chtěla smýti všeliké skvrny pravého učení Kristova a očistiti je od

neřestí předešlých despotických časů. (Nemluvíme zde nic o dogmatech, nýbrž jen o hierarchii, disciplině a morálce.) V jakém tu ouzkém svazku vidíme podle sebe svobodu církevní a státní.

Z těchto ohledů musíme upřímně k tomu hleděti, aby naše náboženské záležitosti nyní přiměřeně velikým občanským změnám se přetvořily. Redakce Národních Novin majíc za to, že do oboru politického časopisu tato veledůležitá stránka našeho života vším právem náleží, otevírá zde zvláštní rubriku k všestrannému rozumnému uvážení našich církevních a náboženských poměrů, tak aby se veřejné mínění našeho národu proneslo, a kde zapotřebí jest, opravilo.

Samo sebou se rozumí, že zde nikdy řeč býti nemůže o věcech dogmatických, které se nemohou dle měřítka pouhého rozumu přistřihovati, a kde pouhý cit, víra, nastává; my zde budeme rokovati o těch stránkách církevních, které jsouce pouze lidského původu, také se podle časů měnily, měniti mohou a mají.

Avšak i tu budeme vždy s ohledem na důtklivost věci všeliké šetrnosti užívati, a doufáme, že veliká většina našeho národu, zvláště též liberální a povážlivé kněžstvo, kterého máme, chvála Bohu! více než ve kterékoli jiné zemi, s náhledy našimi srovnávati se bude. Ostatně nepovažujíce se v ničem za neomylné, milerádi se dobrými důvody poučiti dáme.

Víme napřed, že dvě strany povstanou proti nám: strana slepých a zaslepených, aneb z chytrosti se slepými stavějících zelotů, která nám bude nevěru neznabožství, svatokrádež atd. vyčítati, a strana přemrštěnců, která, když na stavení některé vady zpo-

zoruje, hned by ráda všechno zbořila dříve ještě, než ví, bude-li moci něco lepšího vystavěti. — Na marné křiky obou stran ale jsme vždy připraveni a nedáme se jimi nikdy od své cesty odchýliti.

Článek p. Tomkův,[1]) který jsme hned v 2. čísle N. N. podali, a na který ještě nyní obracujeme pozornost všech obírajících se tímto předmětem, shoduje se v hlavních zásadách úplně s naším přesvědčením. Co se praktického provedení týče, patrno jest, že p. Tomek jenom zběžně naznačil některé zárysy, a že ani sám na tom státi nebude, aby byly tyto podrobnosti právě tak a ne jinak.

Na důkaz ale slepého a nevzdělaného zelotství podáme zde článek, který nám proti p. Tomkovi zaslán byl, a který nám a contrario nejlépe dokazuje, jak potřebné jsou opravy od pana Tomka navržené.

Naschvál zde tento článek doslovně podáváme.

---

[1]) V Národních Novinách z 3. ledna r. 1849. Č. 2. S. 5—6 otiskl V. V. Tomek (1818) článek »Svoboda církve a základní práva národů rakouských«. V stati té Tomek zvláště doporučoval, aby kněží záležitosti duchovní měli jen na starosti a soudil: »Ke správě jmění církevního jsou laikové na každý způsob schopnější než kněží, a mají-li se tito upřímně a docela obětovati svému duchovnímu ouřadu, přáti sobě jest, aby byli bezprostřední správy jmění, jmenovitě selského hospodářství docela zproštěni a zbaveni«. Názory své zhustil Tomek zvláště v návrzích, aby církev ve spravování svých záležitostí a svého jmění od státu byla neodvislá a podléhala zákonům státním a povinnostem občanským v téže míře jako každá jiná osoba nebo společnost, aby všecka správa církevního jmění byla odevzdána laikům »se zachováním« rozdílu mezi jměním církve místní a církve provincialní«, a vyřkl dále myšlénky své v obšírném návrhu, jak by budoucně měly býti duchovní úřady osazovány.

Co asi pod plakátem p. Tomkovým: »Svoboda církve a základní práva národů rakouských« skryto?

Pan V. V. Tomek přiharcoval hned po novém roce na hubené herce do Prahy, a přes mnohé barrikády dostal se konečně se svým plakátem: »Svoboda církve a základní práva národů rakouských« až do expedice Národních Novin č. 2.

Pojednání to obšírné jest vlastně úvod k návrhu jen skrovničkému, aby všecka správa církevního jmění laikům» odevzdána byla, a pan Tomek v takovéto svobodě nějakou službičku ulovil, není-li pravda? Jenom, p. spisovateli, galoppem do toho se nežeňte, herka Vaše jest dýchavičná, mohla by se zadechnout, pak byste nejen per pedes Apostolorum o hůlce se sněhem broditi, alebrž i po antouškovi sháněti musil, čím byste se opozdil, a třebas nepořízenou a s dlouhým nosem napotom býcha honil; proto raději festina lente hezky pomaloučku, pomalu se také daleko dojde.

Já Vám rozumím, pane Tomku, že Břežany, Švach, Spálená Poříč, Broumov a j. v. krásokrásné to statky jsou, ale ještě krásnější na nich návladníkem aneb splnomocněným úředníkem býti a tam na pána si hráti.

P. Tomkův návrh jest velmi chytře zosnován, dle něhož by k správě církevního jmění světská provincialní synoda zřízena, od ní stálé úřednictvo — jí odpovědné a na její uzavření vázané — ustanoveno býti, a tak ono pečeni, vysoké pak duchovenstvo rožeň mělo. Jako radikálové za dob Josefových po řeholních, tak vy nyní, pánové, závistivým okem slídíte po statcích církevních, a omlouváte i důtklivě roční příjem nejvyšších důstojníků kněžských; avšak mělo-li by jích nadvládnictví vám svěřeno býti, tuším, že byste ze všech arcibiskupských panství sotva navržených 12.000 zl. v. č. ročně shledali; alespoň tak málo se těžilo ze statků druhdy řeholních, tak že stát raději jich veřejným prodejem nutno se sprostil. Škoda, že není pan Tomek alespoň kou-

síček šlechty, anebo p. arcibiskup jeho ujcem, věru by jinou zanotoval.

Co do příjmů duchovenstva na venku, radí p. Tomek, aby církevní místní jmění starší osadní spravovali, farní a kostelní pozemky pronajímali, aneb jinak s nimi těžili, taxy přijímali, kněžstvo vypláceli, kostely a fary obstarávali atd.; zde musím p. Tomkovi bez obalu ignorantů nadati, jelikož o věcech návrhy uveřejnil, jakým zhola nerozumí.

Tolik snad panáček ten přec pochopí, že kdo úroky těžiti chce, pro kapitál uložiti musí. Taktéž chce-li farář, by pole hojně rodilo a výnosem ho uživilo, nesmí výloh šetřiti, alebrž jistinu veň vložiti, pořádně ho vyhnojiti, dosti dobytka držeti, včasně a řádně ho vzdělati a dobrým semenem osíti, — jinak metlici, stoklasu a šveřepec sklidí. Jak se robota odbývala, není tajno; mnohem však hůř by se farních pozemků hledělo, an by šafář aneb úředník s karabáčem nevedl komando. Pronajmou-li se farní pole, tu nájemník rok co rok jich přesívati bude, ač by všecek tuk strávil; pak pustí nájem a starší osadní nechají faráře na holičkách.

Nehrabe-li slepice darmo, rychtářové a starší osadní by za správu církevního místního jmění čistý výnos dokonce s farářem dělili. Neví ještě p. Tomek, co tito osadní představení, vyjímaje poctivých — na venku tropí. Odvedenou nájemní polní činži, plat z husí a dobytka podruhova umějí s rozličným vydáním tak srovnati, že nic nezbude; přebyt vojenský (Schlafkreutzer) oučtuje se ad kapsam, výplatou za smejčení komínů a sobotálesem zakládá se rychtář atd. Z toho zjevno, jak hezky by duchovenstvo pochodilo, kdyby od starších osadních záviselo a od nich co čeleď se vyplácelo. Sedlákům dobytá svoboda a kněžstvo mělo by dle návrhu Tomkova v porobu selskou padnouti?

To právorovnost konstituční? P. Tomek štve farníky proti kněžstvu, bouří lid, ruší pokoj, a jeho záměr: mezi oběma stranama prudké tření a všeobecné povstání urychliti, a napotom v zmatku a kalu si zaloviti.

Štolu za obsluhu církevní nikoli rychtář, nýbrž kněz přijme, rovněž jako drvoštěp svou mzdu, a p. Tomek za svůj plakátek honorář na ruku požaduje, jinak by jen

rychtářům a starším osadním příležitost k obyčejným šmejdům se zavdala.

Navrhuje-li p. Tomek, by se vedení selského hospodářství kněžím nedopouštělo, stává se to nepochybně ze závisti, an, když na Brounovsku za holkou chodíval,[1]) po farách hojně drůbeře vidíval, faráři ho skvostně vyčastovali, a toho se mu v Praze nedostává. Má vědět p. Tomek, že farní polností řídili se osadníci, a faráři mimo hostí jen po řemeslnicku skrovně trávějí. Konečně náklad na správu kostelů, far a na potřeby kostelní z církevního jmění nerádno starším osadním zůstaviti, ježto by také stavby co obecní pastoušky zcela zpustiti, kněží by při troníkových svíčkách v oděvu rozedraném a špinavém služby Boží konati musili, a pakli by jim nebyl vhod, židovským 6kr. vínem by ho otrávili. Proto by měl p. Tomek při svém kopytě zůstati a nemísiti se v důležitosti, jakým nerozumí.

Dod. Red. Nechceme zde ani na to poukázati, jak p. dopisovatel (jehožto jméno jsme naschvál zatajili, aby ve přísloví nepřišel) věci své sám škodí hrubými vášnivými narážkami na p. Tomka, o kterém již dle jeho povolání žádný rozumný ani pomýšlení míti nemůže, že by chtěl být světským administratorem některého arcibiskupského panství neb jiné praebendy; kterak též p. dopisovatel příliš zjevně ukazuje, že má více schopnosti k nějakému šafářství než k církevní důstojnosti.

My alespoň myslíme, že by se největší části našeho vel. duchovenstva, jenom veliký vděk učinil a mnoho mrzutosti ušetřilo, kdyby štolu a podobné poplatky raději světský ouřad vybíral, kterýž by se tím méně mohl dopouštět nepravidelností, kdyžby taxa

[1]) [Manželka p. Tomkova, kterou zde p. spisovatel bez potřeby do polemiky své uvádí, jest totiž z Brounovska. Pozn. Red.]

jemu naznačena byla, a duchovní, jenž zajisté ví a vědět musí o každé funkci, co živý kontrolor po boku bděl.

Co se ale jmění církevního týče, vidíme ustavičně, že se tím slovem »církevní jmění« jenom nedorozumění děje. Toto jmění není jmění církevní, nýbrž jmění národu českého, ale ustanovené k potřebám církevním, jimžto se žádným právem odciziti nemá. Kdyby to bylo jmění církevní, mohlo by se též k potřebám katolické církve ku př. do Vlach, do Ameriky užívati, což přece zajisté nikdo tvrditi nebude. Také jest jisto, že církev toto jmění ssebou do Čech nepřinesla, nýbrž že se vzdělalo dary našich předků. Toto se vždy musí náležitě na zřeteli míti. Ostatně ale bude se nepochybně mnohem více ještě o tomto předmětu jednati, pročež zatím jen na tom přestáváme.

---

70. NEOBYČEJNÝ KATECHISMUS.[1])

(Národní Noviny z 25. ledna r. 1849. Č. 21. S. 81—82. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné. 1851. S. 48—52.)

V letě r. 1844 byl jsem ve Vilně náhodou hostem při veřejné zkoušce jedné tamější městské školy. Připomenouti musím, že jest Vilno, bývalé hlavní město velkovévodství litevského a pak jedno z nejhlavnějších měst polských, nyní asi podobno velikosti Brnu, ne však tak ouhledné, v pěkné poloze, pouhými Poláky obývané, mezi nimi ovšem jako všude tam větší počet židů. Jiná řeč kromě polské a známé židovštiny neuslyší se, rusky leda na ouřadech a litevsky leda někde na trhu od rolníků. Celý vzhled a veškerá tvář města jest polská, a také všechny veřejné nápisy byly až do nejnovější doby jen polské; posavad nebylo mocí vlády provedeno, aby se všechno rusky vyvěsilo. Výhradně polský charakter tohoto města jeví se také patrně z toho, že jest Vilno vždy jedním z hlavních středisk literatury polské.

Toto všechno jsme jenom z té příčiny předeslali, aby se protiva toho, co nyní vypravovati budeme, tím více vyrazila.

---

[1]) Havlíček otiskl tuto stať pod čarou jako část obmýšlených patrně článků »Obrazy ruské«.

Sedě tedy mezi dosti četným posluchačstvem této zkoušky malých dětí byl jsem při náboženství nanejvýš k pozornosti vybídnut neobyčejnou pro mne otázkou učitelovou k malému chlapci, jež zněla: »Kterak se považuje v duchu náboženství křesťanského vláda panujícího nad námi císaře všeruského?

Chlapeček rychle odříkával: »Považuje se jakožto pocházející od Boha!« A nyní následovaly otázky a odpovědi podobného způsobu, tak že jsem ani sluchu svému nevěřil. Děti odpovídaly, jakoby bičem mrskal, tak že patrné bylo, že v tomto předmětu nejlépe vycvičeny byly.

Nemohl jsem se zdržeti, abych k jedné polské paní, která vedle mne seděla a na jejichžto očích jsem četl ironický úsměch a trpkou zlost, nevyslovil pošeptmo podivení své a zároveň opovržení k učiteli, který se dle mého mínění takto zalíbiti chtěl ruskému gubernátoru.

»A vy snad myslíte, že to jest jenom zvláštní nápad tohoto učitele, toť je řádný předmět nařízením vlády ve všech našich školách zavedený, a můžete sobě knížku koupit.«

Nemohl jsem skutečně dočkat konce zkoušky a běžel jsem hned do kněhkupectví, kdežto jsem hned asi 40 výtisků této na špatném papíře vytištěné polské knížečky koupil.

Titul její zní doslovně takto:

Katechismus o ctění Císaře Všech Rossií, čili výklad čtvrtého božího přikázání s ohledem na představené zemské, dle nejvyššího rozkazu pro užívání ve

školách a kostelech římsko-katolických vesnických vytištěný. Ve Vilně, v tiskárně diecesalní. 1840.

Doufáme, že každý žádostiv bude obsah knížečky seznati, kterou zde podáváme celou v doslovním překladu, slovo za slovem, písmenu za písmenou. Čtenářové budou pozorovati, že jméno císařovo a jméno Boží vždy stejnou velikou literou tištěna jsou, ba že částečka »jeho«, když se na císaře vztahuje, také tak jest tištěna, a když na Boha, jen malou literou, ač tedy vlastně ještě větší část císaři ruskému než Bohu proukázána jest: ale zrovna tak jest také ve knížce. Tedy:

KATECHISMUS VĚTŠÍ O CTĚNÍ CÍSAŘE VŠECH ROSSIÍ.

1. Otázka: Jak se v duchu náboženství křesťanského považuje panujícího nad námi CÍSAŘE všeruského vláda?

Odpověď: Považuje se jakožto pocházející od BOHA.

2. Otázka: Kterak se to může dokázat skutečně?

Odpověď: BŮH dal takové zřízení člověku, že sám bez jiných nemůže ani být na světě, ani život zachovat, ani vědět, naučit se a vykonat, čeho zapotřebí jest. Ale spojený s jinými může bezpečně žít, mnoho vědět a činit, poznat své ustanovení a cesty k němu vedoucí, poznat povinnosti k BOHU a lidem, dokonalit se vyplňováním jich, zasluhovat a dosáhnout nynější i věčnou blaženost. Cit této potřeby schopnosti a vůle vlitý do duše každého patrně nám praví: že jest to vůle BOŽÍ, aby lidé žili ve společnosti a spo-

jení mezi sebou. Odtud jsou svazky domácí a rozličných stavů, kteří jsou jedni druhým potřebné. Tak spojený stojí a udržuje se celý svět, a činí jako jeden dům, jako jednu rodinu pod vládou všeobecného Otce Nebeského. Podle Jeho vůle trvaje do ustanoveného času rozdělil se pro větší bezpečnost a dobro na větší spolky, národy zvané. Odtud drahé jméno Vlasti, odtud láska k ní a vůle její dobrého, odtud její vláda obyčejně vložená do rukou Knížete, Krále, Císaře čili Panujícího MONARCHY. A to jest vývod, z kterého vidíme, že jako jest z vůle Boha člověk, tak z té samé vůle Prozřetelnosti jest společnost, jest svazek a vláda společnosti.

3. Otázka: Co se podle náboženství náleží CÍSAŘOVI všeruskému od nás poddaných?

Odpověď: Čest, poslušenství, věrnost, daně, služba, všeliká ochotnost a modlitba u BOHA. Co všechno obsaženo jest v těchto dvou slovech: čest a věrnost.

4. Otázka: Jakou čest a kterak vyjevovat?

Odpověď: Největší, jako může být pro člověka, a sice v slovech, v znameních, ve všem jednání a činění a v srdci.

5. Otázka: Jaké poslušenství a v čem?

Odpověď: Poslušenství ouplné v zachovávání všelikého pořádku, práv a rozkazů.

6. Otázka: V čem a jaká má být věrnost?

Odpověď: Věrnost ve svěřených ouřadech, ve vykonávání služby a všech povinností: a to z celého srdce, v ničem faleš.

7. Otázka: Náleží platit daně do pokladnice Pána našeho CÍSAŘE všeruského?

Odpověď: Náleží ouplně a sice všechno a v čas ustanovený.

8. Otázka: Jest povinnost sloužiti?

Odpověď: Pevná povinnost je, nestraniti se, ale obětovati se, kde toho potřebuje vůle našeho CÍSAŘE, a sice: ve službě vojenské, civilní a jiné, ve vyšších i nižších stupněch.

9. Otázka: V čem a jaká ochotnost?

Odpověď: V přispívání podle stupně a sil k společnému dobrému, v neskončené dobré vůli v Vlasti naší Rossii, k CÍSAŘI i celému domu JEHO.

10. Otázka: Náleží se modlit za CÍSAŘE a Vlast naši Rossii?

Odpověď: Náleží v modlitbě domácí i veřejné, skládat CÍSAŘE do lásky BOŽÍ, modlit se za JEHO zdraví, dobro, všeliké přání jeho a život věčný. Totéž i o Vlast, nikdy nerozlučitelnou od dobra MONARCHY.

11. Otázka: Co se těmto povinnostem protiví?

Odpověď: Nečest, neposlušenství, nevěrnost, neochotnost, reptání, zráda, popouzení, zbouření.

12. Otázka: Jest tato nečest a nevěrnost přestupek před tváří BOŽÍ?

Odpověď: Jest přestupek, hřích, hanebnost.

13. Otázka: A tedy podle BOŽÍHO naučení není dovoleno vzbouřit se neb potají o zrušení vlády usilovat?

Odpověď: Nikdy, ani zjevně ani potají, ani zrovna ani postranně.

14. Otázka: Mají se kromě CÍSAŘE ctíti všechny ouřady a představené?

Odpověď: Mají, neb na ně vložena jest část vlády, a tyto části dohromady jsou celá Nejvyšší vláda zemská,

jsou náměstníci: neboť zastupují CÍSAŘE, kde on sám osobně být, vidět a jednat nemůže.

15. Otázka: Co nás povzbuzuje zachovávat tyto povinnosti?

Odpověď: Povzbuzení jsou buď přirozená neb nadpřirozená čili z náboženství BOŽÍHO zjeveného plynoucí.

16. Otázka: Která jsou povzbuzení přirozená?

Odpověď: Kromě vyslovených již pod druhou otázkou jsou ještě tato: že CÍSAŘ jest hlava Národu, jest otec pečující o dobro poddaných svých jako o děti svoje, které jsou dohromady jedna společná Vlast Rossie, a proto jest nejhodnější cti a vděčnosti, též od poslušenství a věrnosti poddaných závisí pokoj, bezpečnost, dobro všech zvlášť a společně.

17. Otázka: Která jsou nadpřirozená povzbuzení?

Odpověď: Ta: že CÍSAŘ jest z vůle BOŽÍ, jest náměstníkem BOŽÍM a Ministrem, to jest: Vyplňovatel vlády JEHO na zemi; že protivení se vládě jest protivení se BOŽÍMU ustanovení, od něhožto všeliká vláda pochází; že věrnost a služby vládě vzdané BŮH nahradí a nevěrnost trestati bude; proto také přikazuje, abychom nejen na oko a povrchně, nejen pro pouhý strach před hněvem lidským, ale ze svědomitosti a ze strachu před soudem BOŽÍM vládu každou a přede vším CÍSAŘE ctili, a v upřímnosti srdce poslušni byli, a s ochotností se modlili za NĚHO a za představené. Potom výslovně dodává, že takové chování jest před očima JEHO příjemné a milé.

18. Otázka: Které knihy Písma svatého popisují ty všechny povinnosti a pobudky?

Odpověď: Knihy starého i nového zákonu a zvláště: Žalmy, Evangelie a listy Apoštolské.

19. Otázka: Jakými příklady v křesťanstvu jest toto učení potvrzeno?

Odpověď: Příkladem samého Krista, který se narodil, žil a umřel pod poslušenstvím Římského Císaře, a v živobytí svém všechny ouřady ctil, a podrobil se bez naříkání i nespravedlivému soudu, který ho na smrt vydal; příkladem svatých Apoštolů a prvních křesťanů, kteří ctili vládu a dobrého jí přáli, ačkoli je trápila pronásledováním, nespojovali se se zle smýšlejícími, seděli ve vězení pro náboženství, ale ne jakožto buřičové, ne jako zrádcové a zločincové. O tom svědčí skutkové Apoštolští, svědčí spisy podávané k obraně křesťanů k Císařům a k Senátu Římskému, svědčí dějiny Církve i světa. Jest věc velmi žádoucí, aby ty pěkné dni ouplné víry vrátily se k nám a naplnily Sv. Církev tou potěchou, že věrni Kristu Pánu věrni jsou také Vlasti i MONARCHOVI svému.

20. Otázka: Jak dávno jest v církvi obyčej modliti se za MONARCHY?

Odpověď: Od počátku víry křestanské byly skládané k BOHU veřejné modlitby za Panující, za představené, za všechny stavy, za zdar o pokoj Vlasti. Ten obyčej trval po všechny věky a dostal se k nám v nejpěknějších starožitných modlitbách, které zpíváme o svátcích. Totoť jest pravé naučení Církve svaté životem potvrzené o ctění a věrnosti k MONARCHOVI.

KATECHISMUS MENŠÍ O CTĚNÍ CÍSAŘE VŠECH ROSSIÍ.

1. Otázka: Co v duchu náboženství Kristova my poddaní povinni jsme CÍSAŘI našemu Samovládcovi všeruskému?

Odpověď: Povinni jsme ctít a milovat CÍSAŘE, proukazovat MU poslušnost a všechnu ochotnost a modliti se za něho k BOHU.

2. Otázka: Náleží-li kromě CÍSAŘE ctít všechny ouřady a poslouchati jich?

Odpověď: Náleží, nebo oni řídí jistou část vlády, jak kterému co jest poručeno, podle práv a pořádku.

3. Otázka: Náleží-li milovat vlast naši Rossii?

Odpověď: Náleží milovat i dobré jí přát, a pro ni služby své věnovat, podle toho, jak předpisuje právo a Vůle CÍSAŘOVA.

4. Otázka: Učí-li těmto povinnostem skutečně a zřetelně náboženství?

Odpověď: Skutečně a zřetelně v Evangelium a v jiných knihách písma svatého.

5. Otázka: Na jaký spůsob to náboženství přikazuje?

Odpověď: Připomínajíc i silně na mysl kladouc křesťanům, že všechna vláda a nejprvé MONARCHOVA jest od BOHA ustanovena a to pro pokoj, bezpečnost a větší dobro lidské časné i věčné.

6. Otázka: Bylby to hřích, upustit od té cti a věrnosti a učinit zlehčení a zrádu?

Odpověď: Byl by to velmi těžký hřích. Neb výslovně praví písmo svaté, že kdo se protiví vrchnosti,

BOŽÍMU ustanovení se protiví a táhne na sebe věčný trest.

7. Otázka: Má-li Církev svatá obyčej, modliti se za MONARCHA a za všechny představené ve vlasti?

Odpověď: Jest tento zvyk v Církvi od počátku Křesťanství a trvati bude až do konce světa, na důkazy opravdivé, svědomité ochotnosti k MONARCHOVI, k všeobecnému společnému dobru a pro zásluhu u Pána BOHA, jenž vyslovil v Písmě svatém, že takové jednání a takové modlitby věrných jsou Jemu příjemné.

* * *

Takovým způsobem dělají se z Poláků v Rusích již z mládí dobří a poslušní poddaní, a musejí se nazpaměť učit, že vlast jejich jest Rusko, a že car jest náměstník Boží na zemi, a že všechno, co car činí, jest, jakoby to Bůh činil. Ovšem nepováží car, že každé dítě doma rodiče má, které mu pak k tomuto katechismu pravý výklad podají! Kam ale takové hanobení srdcí maličkých hned z mládí vésti může, to každý rozumný sám považí.

71. (MY SE O SVOBODU NEBOJÍME.)

(Národní Noviny z 28. ledna r. 1849. Č. 24. S. 93.)

H. B. Po velikých bouřích nastalo nám nyní neobyčejné politické ticho, které jenom přetrhováno bývá množstvím podivných, obyčejně lživých pověstí. Kam by člověk přišel, kdyby chtěl jen polovičku toho věřit, co se nyní mluví! Ministerstvo naše učinivši jeden nepodařený pokus proti základním právům,[1]) chová se nyní zcela tiše a nechává sněm rokovat v pokoji. Jak se bude ale chovat, až bude sněm se základními právy u konce? Uzná je celé neb jen z části, a co z nich nebude chtět k sankci přivésti? — To jsou otázky, které nyní nikdo zodpovídati nedovede, ačkoli by každý rád již napřed odpověď věděl.

My se musíme přiznat, že křesťanskou zásadu: »Drž každého za dobrého, pokud se nedokáže zlým«, na nynější ministerstvo neradi obracíme, nýbrž raději zásadu diplomatů, která zní: »Drž každého za zlého, třeba i dokázal, že je dobrý.« A proto neočekáváme nic z pouhé dobré vůle: ale — mnoho z nevyhnutelnosti. Nevyhnutelnost tato vyplyne sama od sebe z jara: celé mocnářství jest rozkvašeno, veliká část jen mocí zbraně jest poražena, peněz všude, zvlášť v státních

[1]) Viz díl II. S. 263.

důchodech veliký nedostatek, ve Vlaších z jara bude třikrát dříve vojna než pokoj, Francouzi jsou skoro jako lavina, hrozící celé Evropě novým zavalením; tuď přece bude muset naše vláda o to dbáti, aby si aspoň nějaké přátele udržela. Slyšeli jsme kdysi hraběte Stadiona říci: »Ale věru nevím, jak se může dělit vláda a národ, ti musejí být vždy jedno. Vláda bez většiny národu není možná!« A jsme přesvědčeni, že tomu tak; jsme také přesvědčeni, že se hr. Stadion podle této zásady držet bude — když bude muset! My jsme přesvědčeni, že v roku 1849 opět se nebude moci vojsko považovat za většinu národu!

Praví se s velikou jistotou, že vláda chce svolat sněm všeobecný celého mocnářství, a že se teprva na tom konstituce ukončí. A kdo by přibyl na ten sněm: především bratří Srbové, Chorvati, Slováci, kteří jistě dobře voliti budou poslance své; z Maďarů musíme očekávati buď zuřivce neb sedmašedesátníky (oboje jest možné); v žádném pádu se ale většina sněmu nezmění a bude pro nás vždy dobrá. Ba nadějeme se, že takový zvětšený sněm mnohem větší váhy nabude u vlády samé, neboť se Srbům a Chorvatům se ctí upříti nemůže zásluha nesmírná — a moc rovná této zásluze. — Zkrátka, my se o svobodu nebojíme!

---

72. (PROTI NOVINÁM VLÁDY.)

(Národní Noviny z 30. ledna r. 1849. Č. 25. S. 97.)

H. B. V Praze 29. ledna. Jako v samém ministerstvě, tak zvláště v ministerských časopisech pozorujeme nyní neobyčejnou činnost. Ministerstvo nynější vzalo sobě z předešlého ministerstva tu výstrahu, že se snaží ve všem samo začínati a nečeká, až vyzváno bude. Taktéž i ministerské noviny nečekají, až proti nim ostatní noviny půtku začnou, nýbrž offensivně vedou časopiseckou válku.

Zvláště pozorujeme již od některého času, totiž od té doby, kde naši poslancové na sněmu samostatnost svou proti ministerské svévoli projevili, že ministerské noviny všelikým způsobem proti našim poslancům a proti celé naší straně vystupují.

Tak ku př. Lloyd podává nyní známý článek Prager Zeitungu o Bakuninově brožurce[1]) (za jeho spisovatele drží se zde v Praze dle obecného mínění p. hr. Lev Thun[2]) s ohledem na interpellaci pana Klaudyho a slibuje k němu dodatek, který ovšem

[1]) Viz díl II. S. 273. Dr. Klaudy v říšském sněmě dne 24. ledna r. 1849 podal interpellaci k ministerstvu, v níž žádal, aby ministerstvo předložilo akta o svatodušních událostech.

[2]) Viz díl II. S. 38.

ještě do našich rukou nedošel. Soudíc ale podle úvodu, bude také dodatek hodně protičeský.

V úvodu krčí ustavičně ještě rameny nad spojením pravice s levicí při základních právech a ukazuje na to, jak proti Čechům nedůvěra vzniká pro toto spojení. Rádi bychom věděli, u koho asi ta nedůvěra vzniká? U ministerstva ovšem, ale to jest přirozená věc; však také u našich poslanců vznikla veliká nedůvěra proti ministerstvu. Myslí-li ale ministerstvo (ba což díme myslí, řekněme raději: chce-li jiným namluviti, co samo nevěří), že u národu vzniká nedůvěra k jeho poslancům proto, že se tak rázně o národ proti nemírným požadavkům vlády ujali, tuť se nesmírně mýlí.

Naši poslancové stojí nyní pevněji v důvěře národu, právě proto, že měli příležitost skutkem dokázati samostatnost mínění svého proti ministerstvu, ačkoli málo kdo i dříve o jejich samostatnosti pochyboval.

Naše nynější ministerstvo by skutečně zasluhovalo privilegium na vynalezení zcela nové zásady konstituční, kterou ono ustavičně ve svých časopisech vyhlašuje. Musili jsme často s velikým studem (totiž se studem za ministerstvo) v ministerských novinách (jmenovitě v Lloydu) se dočítati, že ministerstvo, ač má většinu sněmu proti sobě, přece jedná dle vůle většiny národu! Stydíme se velice, že máme nyní ministerstvo takové, které přijalo zásady té mizerné strany ve Vídni, jež způsobila říjnové pobouření: neboť tato strana ve svých časopisech Constitution, Radikale, Studentencurier, Gassenzeitung atd. také hlásala hanebnou zásadu, že menšina sněmu jest většina ná-

rodu! Nač pak se volí poslancové od celého národu? Nač pak je sněm, než aby vyřknouti mohl vůli národu? A kdo pak volil ministerstvo?

My prý jsme Čechům vždycky věřili — praví dále Lloyd ve farizejských imperfektách — my jsme se radovali, když byl Strobach za presidenta zvolen. My jsme ctili Palackého a Riegra, Braunera a Trojana a jiné české poslance atd. Tedy my jsme ctili a teď nectíme; my jsme ctili, pokud jsme myslili, že jsou ponížení ministerští anováčkové, a teď nectíme, když ukázali, že jsou samostatní mužové, jejichžto mínění se vždy nesrovnává s ministerským. Tak ctila též liška hrozen, pokud myslila, že jej dosáhne, ale nazvala jej hned kyselým, když ho dosáhnouti nemohla! Za takovou čest musíme se pánům ministrům ve jménu našich ctihodných poslanců poděkovati.

My jsme také ctili ministerstvo, pokud jsme myslili, že bude vládnout ve smyslu většiny národů!

Také v Lloydu dne 25. ledna umístěn jest sedmašedesátnický dopis z Prahy se znamením kříže. Kříž znamená jinde víru, tuto ale jen neobmezenou víru p. dopisovatele ve Pražské spiknutí, a celý dopis čpí od zdaleka Thunovinou. Litujeme, že jej pro délku nemůžeme celý podati čtenářstvu svému ve věrném překladu, aby poznalo, jakým způsobem proti nám smí psáti v ministerských novinách. Dává se nám v onom článku dosti zřetelně na srózuměnou, že jsme spoluvinníci bouřek po Sv. Duchu, a jedno místo zní doslovně takto: »Když ještě časopisy a sprostí demagogové (rozuměj také Nár. Nov.) tím se zabývají, lidu představovati, že čisté vlastenectví po červnových

událostech do vězení a k vyšetřování vedlo, není to nic než obyčejná věc. Jak se mohou ale mužové k takovým prostředkům šálení národu (Volksbetrug!!) snižovati, kteří se považují za vzdělané právníky a povolané státníky?« (Totiž Rieger,[1]) kterému p. dopisovatel za zlé béře, co při příležitosti volby Bydžovské do N. N. napsal.) Tak tedy to jest šálení lidu, když se nechceme dát snad jen ze zdvořilosti k panu L. Thunovi za sprosté a nerozumné rebelanty považovat?! Kolik propustila sl. vyšetřující komisse na Hradčanech vinníků, a kolik nevinných? Nevědí to ministerské noviny? —

Co se ale hr. Voj. Deyma[2]) týče, jenž zvláště od dopisovatele v Lloydu zneuctěn jest, nepotřebujeme jej před národem českým zastávati. Skutky jeho jsou celé zemi známé, a jestli pan dopisovatel v Lloydu jeho zásluhy věděti chce, povíme mu je zkrátka. Hr. V. Deym nepovažoval sebe nikdy za milostivého protektora a dobrodince českého národu, a kteroužto rolli by někdo jiný, jehožto jméno nechceme příliš často jmenovati, rád byl hrál; hr. Voj. Deym náležel vždy beze všech výminek k naší straně, v radostech i žalostech pracoval s námi společně a považoval sebe i za starých časů vždy více za Čecha než za hraběte, a když se jistí pánové hrdě dívali z Malé strany a Hradčan na poraženou Prahu (jak oni myslili), díval se na ni hr. V. Deym z vězení na Hradčanech, do kterého jej přátelství oněch pánů i s mnohými jinými poctivými muži přivedlo.

Ostatně jest p. dopisovatel a s nimi i Lloyd velmi

[1]) Viz díl I. S. 338.

[2]) Viz díl I. S. 247 a díl II. S. 1.

špatně zpraven, když myslí, že p. Sabina[1]) jel do Bydžova, aby tam pro vyvolení Deymovo pracoval.[2]) P. Sabina jel do Bydžova, aby sám vyvolen byl; neboť byl od bývalého výboru Sl. Lípy ve slabé hodince za kandidáta ponavržen, což jsme my nikdy neschvalovali; když ale se p. Sabina sám osobně přesvědčil, že jest většina pro Deyma, odstoupil od kandidátství a promluvil na žádost některých panů Bydžovanů k prospěchu Deyma.

---

[1]) Viz díl II. S. 277.

[2]) [Místo ono v Lloydu zní doslovně takto: »Také Slovanská Lípa, která hraběte V. Deyma právě za místopředsedu svého vyvolila, podporovala kandidáta Národních Novin, ano redaktor jejich novin Sabina odebral se osobně do okresu. aby ku prospěchu Deyma učinil douce violence (líbezné násilí) na ty voliče, kteří k jiným kandidátům důvěru měli.«]

73. (PRO ŘÍŠSKÝ SNĚM.)

(Národní Noviny z 9. února r. 1849. Č. 34. S. 133.)

H. B. Od nějakého času pozorujeme v novinách a časopisech ministerských a také v některých jiných časopisech, zvlášť Vídeňských, o jejichžto směru mezi všemi rozumnými a svobody milovnými stejný opovržlivý úsudek panuje, že tyto noviny všelijakým způsobem a někdy velmi schytralým se snaží říšský sněm u národů zlehčiti a nedůvěru proti němu rozsívati. Proč asi to činí?

Proto, že té straně, kterou tyto časopisy buď z dobré vůle nebo za *dobrý plat* zastávají, mnoho nelíbí, co říšský sněm v základních právech ustanovil, a poněvadž tato strana, již podle toho, co sněm až posud ustanovil, domýšleti se může, že také později v konstituci samé podobnou cestou kráčeti bude, kterážto cesta sice povede k blahu národnímu, ale nebude k libosti té jisté straně. Proto by nyní tato strana ráda sněm ve všeobecném mínění národu zlehčila, a tudy zničila mravní moc, kterou až posud sněm bez vojska a bez kanonů měl proti pánům velícím vojsku a kanonům jejich.

Ba strana zpátečnická tak dalece se v hrdosti své povznesla, že zjevně žádá a křičí, aby císař sněm říšský rozpustil a sám ze své moci udělil konstituci.

Ministerstvo samo zřejmě pohrdá sněmem a neukazuje se ani při poradách jeho v Kroměříži: to samé ministerstvo, které veřejně ve sněmu žádalo o prodloužení ferií vánočních, aby mohlo v nich prý záležitosti své ve Vídni spořádati a pak neustále při důležitých poradách o základních právech přítomno býti. (Tak pravil sám p. ministr Stadion ve sněmu veřejně.) Takové chování ukazuje patrně, že ministerstvo výroky sněmu lehce béře, že mu na tom málo záleží, co a jak sněm ustanoví, poněvadž si snad potají myslí, že beztoho jen tolik z uzavření sněmovních k sankci přivede a uzná, kolik se mu líbiti bude.

V této důležité pro naši svobodu době zapotřebí jest, abychom my všichni, kteří se upřímně k svobodě hlásíme, sněm říšský podporovali, osvědčujíce se, že sněm jedná dle naší vůle, že spokojeni jsme s jeho liberálními výroky, abychom všichni vystoupili a velikým počtem svým zvětšili váhu výroků našeho říšského, ústavodárného sněmu.

Redakce Národních Novin radí tedy úsilně a žádá všechny stejně smýšlející přátele, aby zasílali co nejrychleji možná k říšskému sněmu přípisy (adressy), důvěry a oddanosti své, opatřené co možná největším počtem podpisů. Prosíme, aby se mužové vlastenečtí této důležité věci ujali, každý pro město neb místo své dle nejlepšího vědomí svého takový přípis ke sněmu zhotovili, jej pak od svých spoluobčanů podepsati dali a poslanci svého okresu do Kroměříže zaslali.

Celý politický život jest neustálý boj mezi stranami: dokažme tedy nyní, že naše strana mnohem silnější jest, než strana zpátečníků!

(74. O STRANÁCH V SNĚMU ŘÍŠSKÉM.)

(Národní Noviny z 10. února r. 1849. Č. 35. S. 137.)

H. B. — V poslednějších dobách staly se znamenité proměny ve stranách říšského sněmu, a poněvadž nyní na ústavu naši budoucí veliký vplyv míti budou, nebude snad na škodu něco o těchto stranách promluviti.

Levice, jejížto hlavní známka jest, že vždy brojí proti vládě, byla by nejmocnější stranou (asi 130 hlasů), kdyby ve všem byla stejného smýšlení, poněvadž ale z Poláků, Němců a Vlachů sloučena jest, kteří v jednotlivých otázkách zcela rozliční, ba sobě odporní jsou, nemůže se ani za jedinou stranu považovati.

Levice polská, počítajíc asi 50 hlasů, jest zcela pro volnou foederaci; levice německá a vlaská asi 80 hlasů počítající jest nejvíc centralistická a převyšuje v tomto ohledu ještě samé centrum. Příčina toho jest, že sobě Němci v soustředění celé vlády ve Vídni (centralisaci), kdyby jednotlivým zemím málo moci neb nic ponecháno nebylo, slibují veliký rozkvět svého němectva, což ovšem všichni Neněmci také uznávají a proto se všemožně proti centralisaci brání. Ostatně ale není ani tato německá levice stejného smýšlení, bouřlivější a na počet menší část drží se Löhnera,[1])

[1]) Viz díl II. S. 90.

větší a povážlivější Šuselky.[1]) Vlachové z Dalmatska, z jižních Tyrol, z Istrie atd. (asi 20 hlasů), kteří k levici náleží, smýšlejí proto centralisticky, poněvadž si slibují, že při rozdrobení říše na menší kousky a při departementalní soustavě spíše budou od jiných národností odděleni. Vůdcové levice vlaské jsou kněz Prato[2]) a p. Prettis.

Centrum, strana věčně ministerialní, dříve asi 100 hlasů počítající, utrpělo v posledních časech velikou ztrátu a ustavičně se scvrkalo. Největší ale ujma stala se mu po znamenitém 4. lednu, kdežto se vedením Szabla[3]) a Heina utvořila nová strana levé centrum, které si chce bez ohledu na ministerstvo v politice samostatně počínati. Ouplné smýšlení této strany nemůžeme posud udati, zdá se nám však, že je proti foederaci. Ostatně není pochybnosti, že časem svým tato strana se na ujmu německé levice a pravého centrum znamenitě zvětší, neboť budou vždy mírnější oudové Levice a liberálnější oudové z Centrum do tohoto levého centrum přistupovati. Alespoň již nyní nevidíme skoro žádného rozdílu mezi smýšlením té levice, kterou zastupuje Šuselka, a smýšlením levého centrum.

Pravice slovanská jest posud nejmocnější klubb, již proto, že jest při své nestranné a neodvislé politice vždy dosti svorná, ačkoli oudové její v mnohém ohledu jsou rozmanitého smýšlení. V nejnověj-

---

[1]) Viz díl I. S. 46.

[2]) Jan Prato, professor v Roveredě, Jan Pretis, appellační rada v Lavisu.

[3]) Baltasar Szabel, obchodník v Olomouci — František Hein, advokát v Opavě.

ších časech hrozí Pravici rozdvojení, aspoň se stará ministerská strana všemožně roztrhnouti tento klubb, jehož se má příčinu nejvíc obávati. Uskuteční-li se ale to, o čem se již přemýšlí, aby se totiž celá Pravice rozdělila sama na čtyry oddíly, totiž český, moravský, rusínský a slovinský (jihoslovanský), z kterých každý by sám svoje porady měl, tak aby tyto čtyry oddíly jenom v čas potřeby se sestoupily a jinak jenom skrze volený výbor spojeny byly. Takovým způsobem by Pravice nabyla opět nových sil a také co do počtu by se zvětšila, poněvadž mnozí, zvlášť Moravané a Jihoslované, kteří posud s Pravicí spojeni nebyli, mnohem snadněji by k moravskému a jihoslovanskému oddílu přistoupili.

Co ještě znamenitějšího jest, že by se při takovém zřízení slovanského klubbu také snadno docíliti dalo to, co nadarmo sobě přejí všichni přátelé Slovanstva — totiž přistoupení Poláků k slovanskému klubbu. Myslíme, že bude o to péče našich parlamentárních vůdců, aby se tohoto spojení konečně docílilo, a kdyby se ona strana Poláků, kterou zvláště zastupuje Gazeta Polska v Poznani, a která se zdá míti lepší a spravedlivější smýšlení o slovanské politice, v tom pomoc svou poskytla, nebylo by nesnadné provedení, zdá se také, že jedna (ovšem na počet slabší) část poslanců polských v Kroměříži, která posud vždy opatrnější byla, nyní větší moci u celého polského klubbu nabude a tudy ono přiblížení uskuteční.

Právě nyní, kdežto se o to jedná, aby všichni poslancové moravští pro své zvláštní zemské záležitosti se sestoupili, kdežto též jistý jihoslovanský poslanec P . . . . g, který na sebe mnohé dosti důvodné pode-

zření uvedl, že zastupuje v slov. klubbu ministerské uši, nyní o zaražení zcela neodvislého jihoslovanského klubbu se zasazuje: nyní právě byla by nejpříhodnější doba, přetvořiti takovým způsobem slovanský klubb, aby on sám byl jako obrazem budoucí foederace slovanské.

Co se zvláštního postavení Rusínů ve slov. klubbu týče, hodláme beztoho o jejich nynějším postavení ve zvláštním článku promluviti, a na který tedy odkazujeme.

---

75. HLAS ČESKÝ K BRATRŮM JIHOSLOVANŮM.

(Národní Noviny z 11. února r. 1849. Č. 36. S. 141. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 53—54.)

Níže položené vybídnutí k Jihoslovanům psal K. Havlíček pod dojmem událostí v Uhrách, kde důstojenství královského plnomocníka bylo odejmuto bánu Jelačićovi (viz díl II. S. 33 a 142) a svěřeno bylo knížeti Windischgrätzovi, všeobecně držanému za reakcionáře. Windischgrätz z moci svého úřadu ustanovil za komisaře jen lidi pokládané za příznivce snah maďarských, a totéž, co činil Windischgrätz, činilo i rakouské ministerstvo. Ono jmenovalo dokonce ředitelem komorních záležitostí Almasy-ho, jejž hrvatské noviny vyhlašovaly za »plenivého konservatistu a nadutého maďaromana«.

Z črna lesa vystupuje skála,
na skálu vystúpí silný Záboj,
obzírá krajiny na vše strany;
zamútí se ot krajin ote všech.
— — — — — — — — — — —
I prijde cuzí usilno v dědinu,
i cuzími slovy zapovídá.
I kak sě zdě v cuzej vlasti
ot jutra po večer, tako bieše zdieti . . .

Rukopis Králodvorský.

Sami zarmouceni jsouce z neblahého obratu našich domácích záležitostí, sami v ustavičném obávání, aby lstnými úskoky vojenská libovláda nebyla opět uva-

lena na šije naše: hledíme ještě s větší ouzkostí na vás, naše rozené bratry v jihu, a s třesoucím se srdcem čteme žalostné zprávy o zrádném vystupování proti vaší domácí samostatnosti, o licoměrném rušení slibů daných vám v těžkých dobách za odměnu vaší upřímné, krvavé podpory!

Bratří! buďte ubezpečeni, že nás nynější vláda nepřekvapila svou věrolomností: věděli jsme dobře, čemu nás zkušenost mnohých trpkých století naučila, že se nám slovo nezdrží, až naší pomoci zapotřebí nebude; avšak jsme nemohli jinak, než podporovati vládu proti sobeckým záměrům Maďarů a Němců. Kdyby tito dva národové spravedlivěji a snášenlivěji byli jednali k nám Slovanům, nebyli bychom přinuceni bývali jeden druhému jámu vykopati, do které nás nyní vláda všechny uloží; my jsme museli síly své jeden proti druhému vypotřebovati a utužili tak onu sílu, která ve svém necitlivém sobectví nezná ani spravedlivosti ani vděčnosti!

My jsme dobře věděli a již dříve obávání své vyslovili, že se vláda, až pomocí naší pokoří a zlomí čilejší a samostatnější síly maďarské a německé, spojí opět s konservativními, aristokratickými stranami Maďarů a Němců proti všem liberálním, jakož se to nyní poznenáhla vyplňuje.

Avšak ještě nejsme u konce, nejsme ještě pochováni.

Žije, žije duch slovanský,
bude žít na věky!
Marní vaše, byrokrati,
proti nám jsou vzteky!

Jediná naše péče jest nyní o to, abyste se vy, bratři na jihu! v horoucnosti své prudké krve nyní nedali zavésti spravedlivým hněvem svým k nějakému povstání se zbraní, ku kterému vás zajisté budou byrokrati všelijak drážditi, aby pak celou svou ohromnou mocí utlačili život slovanský až do poslední jiskřičky. Toť by zajisté bylo v těchto okolnostech zcela vítáno byrokratické reakci, aby příčinu nalezla vzíti nazpět slovo nám dané a zahaliti mohla nepoctivou svou věrolomnost. Ne, bratří! do této sítě chytrých diplomatů nevejdeme nyní: povedeme odpor svůj spravedlivý proti nim cestou legalní, cestou práva, cestou sněmovní; většinu na legalní cestě máme nyní jistou a nepotřebujeme revoluce. Necháme nyní tuto byrokratickou stranu, ať ona proti nám revoluci započne, ať ona sama před celým světem veřejně a bez výmluvy zruší slovo námi dané, ať nás zradí jako Jidáš před očima celé Evropy; pak uvidíme, jaké ovoce jí ponese její faleš a zráda.

Zatím ale utužíme se my dva bratrští kmenové Slovanů, Jihoslované a Čechoslované, jejichžto přátelství nezištné nepodaří se ani peklu pokaliti, kteří vždy jako dvě hvězdy posestřice stejnou cestou kráčeti budou na obloze slovanské; zatím vyrostou naše síly uvědoměním celého národu na takový stupeň, že nebude možno, zrádným byrokratům pohrávati s námi a užívati nás za prostředek svých ošemetných plánů.

»Dva syny jejúže hlasy
přecházesta v muska,
vycházevasta v les;
tamo mečem i mlatem
i oščepem učista paži.

I kehdy dorostla běsta paže
i jejú umy protivo vrahóm,
i dorostachu druzí bratřiéci;
ajta všici vyrazichu vz—vrahy,
i by krutost jich búřiúce nebe,
i v děďiny vrátíše sě byvši blahost.«

---

76. REKRUTOVÁNÍ.

(Národní Noviny z 15. února r. 1849. Č. 39. S. 153 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 54—55.)

H. B. — Slyšíme, že na mnohých místech se proti novému na vojnu braní lid opírá, a za příčinou touto nemůžeme zatajiti následující úvahu.

Rakousko má konstituci: jakou, to posud určeno není, protože bližší pravidla a způsob této konstituce ještě od sněmu nebyl vypracován. Avšak dle císařského slova mají se aspoň do té doby země naše spravovati podle všeobecných konstitučních pravidel, jak v jiných zemích obyčejné jsou. Není pochybnosti, že tato věc připouští mnoho výkladů a mnoho nedorozumění, poněvadž jsou konstituce rozličné a v každé zemi pravidla jejich jiná. Avšak jsou některé zásady, které v každé konstituci místa svého míti musejí, bez kterých není konstituce možná, a o takovýchto zásadách a pravidlech není žádné pochybnosti, že již nyní u nás v Rakousku platí.

K zásadám a pravidlům těmto náleží hlavně, že vláda bez přivolení sněmu nesmí daně vypisovat, dluhy dělat a rekruty vybírat.

Čím to tedy jest, že se u nás již po udělené konstituci ustavičné nesmírně silné rekrutování od ministerstva vypisuje bez povolení sněmu říšského?

Ministerstvo bude míti asi tu výmluvu pohotově (která mu již často z nesnáze pomáhati musela), že nynější říšský sněm jest konstituující a tedy kromě vypracování konstituce žádné jiné moci nemá. My toto upíráme a proti ministerstvu na tom stojíme, že nynější konstitující sněm jest víc než každý jiný budoucí sněm, a tedy všechna práva sněmu míti musí kromě svého hlavního povolání, vypracování konstituce.

Proč pak se ale ministerstvo, když se dle své zásady držeti chce, u sněmu říšského uchází jen o povolení na nové státní dluhy! a ne také na rekruty?

Pravá příčina jest, že by ministerstvu žádný člověk v celém světě ani groše nepůjčil, kdyby nemělo povolení na půjčku od sněmu, a proto dělá z nouze cnost, a při každé půjčce žádá dovolení sněmu, ačkoli to jest vlastně proti jeho pravidlu, že sněm nemá nic jiného, než konstituci zhotoviti.

Ale nesmírné, a jak myslíme, nepotřebné rekrutování, které zahubí blaho tisícerých rodin a pokazí život nesčíslných občanů, to se děje jenom pouhou absolutní vůlí několika ministrů, o kterých k tomu ještě známo jest, že nyní ani důvěry národu nemají a ve sněmu proti sobě většinu velikou popudili!

Divíme se skutečně, že se posud v říšském sněmu nic rozhodného v této věci nestalo. My jsme přesvědčeni, že by ani sněm nové rekrutování nepovolil, protože rakouské vojsko nyní beztoho již tak četné jest, že všem potřebám našim dobře vyhověti může, a že se Rakousko žádného zahraničního nepřítele báti nemusí.

Proti domácím nepřátelům není vojsko pro vládu náležitý prostředek: proti nim jest dobrá konstituce, dobrá a poctivá vláda a spokojenost veliké většiny občanů jediný pravý, laciný a jistý prostředek, a jestli vláda jen proto tolik vojska sbírá, aby snad přinutila národy ke konstituci takové, která jim po chuti nebude, musíme se vyznati, že to není ani moudré, ani užitečné, ani postačující.

---

77. (SNĚM A MINISTERSTVO.)

(Národní Noviny z 16. února r. 1849. Č. 40. S. 157.)

H. B. — S mnohých stran dostáváme již zprávy, že se odtamtud co nejdříve zašlou přípisy důvěry k říšskému sněmu.[1]) Radujíce se ze zdravého politického smyslu našeho národu, musíme jen opětně vysloviti přání své, aby se s těmito přípisy co možná pospíšilo a aby je každá obec rovnou cestou svému poslanci zaslala, poněvadž beztoho přípisy mezi poslanci a jejich komittenty od poštovního platu osvobozeny jsou dle zákonu.

Nemůžeme zde ostatně smlčeti, že naše německé vládní noviny, Prager Zeitung, patrnou nelibost jeví z takového vyjevování důvěry ke sněmu.[2]) Nepochybujeme, že by ministerstvu milejší bylo, kdyby ono samo takové aneb podobné přípisy důvěry od národu dostávalo: avšak nikdo nebrání ministerstvu jednati tak, aby celý národ s důvěrou mohl hleděti na činy své vlády. Když se ale ministerstvo naše tak chová, (jako jsme v nejnovějším přípisu do Frankfurtu pozo-

---

[1]) Viz díl II. S. 303.—304.

[2]) Prager Zeitung z 11. února r. 1849, č. 36, psal proti podávání adress důvěry na říšský sněm.

rovati mohli)[1]) jakoby ani sněmu a národu na světě nebylo, jakoby jenom vláda sama jednostranně právo měla, s cizími mocnostmi úmluvy činiti: odkud by se vzíti měla důvěra národu?

Prager Zeitung chtěly sobě pomoci tím podotknutím, že ministerstvo a sněm vedle sebe stojí, jako neodvislé moci výkonná (ministerstvo) a zákonodární. — Avšak když ministerstvo (výkonná moc) této zákonodárné moci předpisovati chce, jaké zákony dáti má, čím to ospravedlní Prager Zeitung? Když výkonná moc, neptajíc se sněmu, ústavodárného sněmu, sama určuje, v jakých poměrech naše země státi má k Německu, čím to ospravedlní Prager Zeitung?

A konečně zdá se nám přece nesmírný rozdíl v důstojnosti sněmu a ministerstva, tak že nám nikdy nenapadne stavěti je na stejný stupeň.

Sněm jest plnomocník celého národa, jenž má nařizovati, kterak země spravována býti má a ministerstvo má zem spravovati tak, jak ústava velí. Tento rozdíl jest příliš patrný a nedá se nikterak zahaliti.

Že ostatně naše svoboda s nynějším sněmem stojí neb padá — sada, kteráž se též velice nelíbí ministerským novinám — to věříme všichni, vyjmouc snad ty, kterým na svobodě vůbec nic nezáleží.

Ať hledají ministerské noviny podpisy na to, »že s ministerstvem nynějším naše svoboda stojí a padá«, a budou vidět, kolik a jakých podpisů na to shledají.

[1]) V notě ze dne 4. února r. 1849 uznávala vláda rakouská užší spojení a sjednocení Rakouska se státy německými a to potud, pokud by byly zachovány jednotlivé organické údy Německa.

78. (PROTI POLITICKÝM KLEPŮM.)

(Národní Noviny z 18. února r. 1849. Č. 42. S. 165.)

Kamkoli vyjdeš, nic neslyšíš, než hádky o tom, bude-li sněm rozpuštěn, nastane-li reakce, co bude s Frankfurtem, bude-li foederace neb centralisace atd. Až k promrzení, a k tomu se každý den z rozličných stran vždy s největší jistotou brzy to, brzy ono vypravuje a dokazuje. Moje politika — kterou bych každému jinému pro zachování zdraví a dobré mysli srdečně schvaloval — jest, žádným takovým politickým klepům nevěřit, ale přičinit se všemožně, pokud síly stačí, aby dobře bylo a aby strana zpátečnická zvítěziti nemohla. Některé noviny si z toho dělají zvláštní práci, aby dnes některou zprávu rozšiřovaly a zejtra ji odvolávaly, my raději, když něco neobyčejného jest, počkáme, až je to skutečně pravda, domnívajíce se, že jest lépe zvěděti pravdu zejtra, než dneska lež.

Co se sněmu týče, nevíme nic o rozpuštění, a pokud se rozumně souditi dá, není žádného pomyšlení, že by se mohlo ministerstvo k takovému násilnickému kroku odhodlat. Pomysleme si jeňom, že jak nyní věci stojí, Rakousku každoročně nejméně asi 100 mil. zl. stř. se nedostává, že se tedy každoročně tolik vypůjčit musí. A kdo v těchto časech co půjčí vládě bez sněmu

bez zaručení se celého národu? Snad císař ruský? Víme sice, že byl tak dobrotiv a Ludvíku Filipu nějakou maličkost zapůjčil ještě za starých časů, když byl Ludvík Filip králem, ale nic to nepomohlo. A konečně jisto jest, že by ani »kazna«[1]) všeruská nepostačila platiti dluhy takového konstitučního Rakouska, jako máme nyní, s 600.000 kamašnickými chrániteli konstituce! Chce-li tedy vláda peníze dostat, musí mít svolení sněmu; musí svobodu šetřit a konstituci zachovávat. Proto také jsou tyto naše dluhy — divná věc, ale jistá — naše nejlepší naděje!!

Co se Frankfurtu týče, slyšeli jsme právě tak jistou zprávu o úmyslu ministerstva, jakoby z úst samého ministerstva pocházela: že totiž ministerstvo nehodlá jinak s Německem a Frankfurtem do spolku vejíti, leč s celým rakouským císařstvím, nikoli však jen s jednou částí. Ačkoli by dle našeho mínění prozatím a snad i pro budoucnost nejlépe bylo s Německem nevstupovat do pražádného spojení, přece by nám jakožto nevyhnutelná věc ještě takový způsob, když by celé Rakousko i s uherskými, vlaskými a haličskými zeměmi přistoupilo, nejmilejší byl, proto že bychom tak byli nejvíce pojištěni, a že by takový svazek nemohl býti příliš tuhý. — Zcela pravdě podobno jest ale to, že rakouská vláda usnešení parlamentu Frankfurtského neuzná nikterak — tím pravděpodobněji, poněvadž, jak se zdá, ani uzavření rakouského sněmu příliš neuznává.

Co se Uher týče, snaží se nyní ministerské noviny všemožně zabarviti některé příliš hmatavé kousky

[1]) [Tak se nazývá v Rusku poklad císařský (zemský). Red.]

staromaďarské reakce,[1]) jako u př. přípis maďarský hraběte Almasý'ho do Chorvátska atd.,[2]) a Lloyd horlí na maďarskou reakci (tak ji nazývá Lloyd!!!) a na její Separationsgelüste. Musíme ostatně dodat, že v řeči Lloyda znamená Separationsgelüste, když někdo strany budoucího zřízení Rakouska nesouhlasí s p. Stadionem!

Jak tu ostatně podmaněná nyní koruna uherská nově zřízená bude, o tom mluviti bylo by věru málo rádno: vsadil bych se, že ani ministerstvo, ani Maďaři, ani Slované, ani Němci, zkrátka, že žádný posud neví, jak by se to nejlépe zařídilo. S velikou jistotou si troufáme tvrditi, že nynější ministerstvo chce Uhry celé pod jeden říšský sněm s ostatním Rakouskem přivésti. Podaří-li se ale Košutovi[3]) (na kterého snad přece trochu kvapně byl vydán zatykač), až do jara vojnu udržeti a jmenovitě v horách sedmihradských delší podrobnou vojnu vésti, nevíme sami, jak brzy bude moci nějaký sněm celých Uher být povolán. Celé Uhry bojí se nyní zněmčení a budou se proti němu tak pevně bránit, jako se bránila jen jedna část proti zmaďaření!

Co z toho ještě bude? —

---

[1]) [K ministerským novinám počítáme také »Presse«; nemůžeme si pomoci, ale zdá se nám, jakoby »Presse« měla úlohu, zdáti se někdy samostatnými a v maličkostech někdy nesouhlasiti, aby pak v důležitých věcech tím lépe ministerstvo hájiti mohla. Red.]

[2]) Viz díl II. S. 309.

[3]) Lájos Kossuth, (1802—1894) vůdce revolučního hnutí maďarského, na počátku ledna r. 1849 sněm i vládu uherskou přeložil do Debreczina a připravoval se tam horečně na válku s Rakouskem. Vrchní velení bylo svěřeno polskému generálovi Jindř. Dembińskému. Válka pro Maďary byla z počátku vedena s úspěchem.

79. (O SLOVANSKÉM KLUBU.)

(Národní Noviny z 20. února r. 1849. Č. 43. S. 169.)

Čeští poslanci na říšském sněmu vídeňském r. 1848. byli sdruženi ve zvláštní klub. Když sněm říšský byl přeložen do Kroměříže, pečovali čeští poslanci o to, aby do klubu jich vstoupili vedle poslanců z Čech poslanci z Moravy, Rusíni z Haliče, Jihoslované ze Štýrska, Korutanska, Krajiny, Istrie a Dalmacie. Tak povstal »Slovanský klub«, jehož předsedou byl dr. Štrobach. Poláci do Slovanského klubu nevstoupili. Slovanský klub řídil se zvláštními pravidly, jež otištěna byla v Národních Novinách z 13. února r. 1849. Č. 37. S. 145.

H. B. — V čísle 82. Lloydu jistý Pražský dopisovatel se znamením † překlad pravidel slovanského klubbu v Kroměříži, vyňatý z Národních Novin, že prý je s úžasem četl. Onen p. dopisovatel nechválí sice vůbec klubby, ale slovanský již dokonce, poněvadž snad ministrům drobet nepohodlný jest. Proti slovanskému klubbu nyní již po nějaký čas brojí všechny min. časopisy od Oest. Corr. v Holomouci až do rytířsko-kupeckého Lloydu, jenž se zdá být korouhví celé té strany, a ve všech vidíme zřejmou neb skrytou, často velmi chytře přestrojenou snahu, zrušiti slovanský klubb a uvésti nedorozumění mezi oudy jeho. My pozorujeme již po nějaký čas tato pokoušení ministerských lidí, a znajíce každou osob-

nost a každou stránku slovanského klubbu, prohlížíme též každé fintě ministerských časopisů až na dno, ale vždy s tím pevným upokojením, že mužové klubbu slovanského též tak dobře jako my rozumějí, kam se vlastně bije v ministerských časopisech.

Jisto jest, že slovanský klubb, pokud se udrží pohromadě, též udrží ve všech čistě politických věcech převahu ve sněmu, stoje mezi protirakouskou Levicí a věčně ministerským Centrum, tak že se mu před světem žádná přepiatost vyčítati nemůže. Proto právě je ministerstvu nepohodlný, a ono by příliš rádo z něho tolik oudů aspoň odstranilo, kolik zapotřebí jest succursu k Centrum, aby mělo většinu hlasů vždy jistou pro každý návrh ministerský. Proto také píše onen Pražský dopisovatel do Lloydu, »žeby rád věděl, zná-li svět konstituční takové politické strany, jako slovanský klubb, které by svobodnému přesvědčení oudů svých takové okovy dávali! To prý jest již fakce, intrika a spojené působení lidí přesvědčení nemajících a cizí přesvědčení neuznávajících. Také praví onen dopisovatel, že jsou v slov. klubbu mužové, kteří dříve konservativní zásady zastávali a nyní se při nových volbách skrze veřejné listy Riegrovy sesíliti chtějí schvalováním kandidátů, kteří slouží nejradikálnějším, ba republikánským oučelům!«

Radili bychom vůbec ministerské straně, aby s republikány nestrašila bez potřeby; přijde čas, že oni se sami ohlásí; pokud ale to nečiní, nač ministerská strana sama se svolává; zkušenost učí, že sama monarchická, nepoctivá reakce bývá největší příčinou republik, jako máme příklad ve Francouzích. — Ve slovanském klubbu alespoň ať je nyní nehledá!

Že ale onen Pražský dopisovatel do Lloydu tak málo studu měl, slovanskému klubbu nějaké násilnictví při hlasování předhazovati zrovna po uvedení pravidel klubbu, z kterých jedno zní, že každý, kdo dle uzavření klubbu ve sněmu hlasovati nechce a nemůže, oznámiti má své příčiny. Právě slovanský klubb jest v ohledu tomto nejliberálnější, a každý oud může jinak hlasovati, než klubb uzavřel, jen když to dříve ohlásí, aby klubb věděl, na kolik hlasů s jistotou počítati může. V jiných klubbech se oudové, kteří jinak hlasují, než se uzavřelo, zrovna vylučují!

Nač tedy lháti? nač vytýkati slovanskému klubbu věci, které jsou zhola nepravdivé?

Ostatně také z jiných stran, ač může-li se p. Neustadt[1]) nazvati jinou stranu než ministerskou vytýká se slovanskému klubbu, že sestaven jest ne podle politických zásad, nýbrž podle národnosti. Ale což v tom divného. U Němců, panujících posud v celém Rakousku, není divno, že buď na Levici, buď v Centrum sedí, zrovna tak jako u Slovanů, kteří všichni až dosavad odstrčení, a helotové v Rakousích nyní se k tomu oučelu spojili, aby sobě v ústavním sněmu vymohli stejná práva s Němci. To jest hlavní účel Slovanů při

---

[1]) [Pan Neustadt, známý dopisovatel do Const. Blatt, přistoupil již za veliký plat k ministerskému Lloydu, pak ale z příčin pouze peněžitých (ne politických) opět odstoupil, a nyní dělá sice oposici proti ministerstvu, ale jak se zdá jen proto; aby ještě pod výnosnějšími výminkami opět byl u ministerstva přijat. Z té samé příčiny brojí též p. Neustadt ve svých »Politische Briefe« také velmi šikovně proti českým poslancům, právě aby ministerstvu ukázal, jak dobře by mu sloužiti mohl, kdyby mu dobře zaplatilo. My na takové narážky p. Neustadta odpovídati nebudeme, abychom jemu tím právě sami pomohli k tomu, oč pracuje. Red.]

tomto sněmu; oni bojují o své bytí, neb nebytí, o politický život svého národu, a proti tomuto účelu jest všechno ostatní jen maličkost. Až bude konstituce hotova, až budou mít Slované skutečnou rovnoprávnost s jinými, pak na budoucích sněmích není pochybnosti, že budou Slované i v Centrum seděti a na více rozmanitých stran se děliti: kdyby to ale nyní učinili, a nyní, kde beztoho ani ještě jisto není, podaří-li se jim všem dohromady spojeným docíliti rovnoprávnosti a kdyby se, pravím, nyní rozdělili, zasluhovali by pro nesvornost svou spravedlivou kletbu potomstva. A komu pak se nelíbí také svornost mezi Slovany? Zrovna těm, proti kterých nadvládě se Slované spojili, a co se mému úhlavnímu nepříteli nelíbí, to mi jistě není na škodu! Dixi.

80. (PŘÍPIS VLAŠSKÉHO VOJSKA, TÝKAJÍCÍ SE VOLENÍ DO SNĚMU.)

(Národní Noviny z 21. února r. 1849. Č. 44. S. 173.)

Poslanec Cel. Zbyszewski, c. k. major v Lutovisku učinil na sněmu říšském návrh, aby se podala k panovníkovi žádost, by se pro občany, sloužící ve vlašském vojsku, nařídilo volení poslanců na sněm. Proti tomuto přání vydala armáda vlašská prohlášení, že jako doplňující část výkonné moci nemůže býti nikdy účastna při moci zákonodárné, že ztratila důvěru k sněmu a končila: »Vojsko nechce míti účastenství v těchto bojích parlamentárních, ono by v nich spatřilo záhubu své jednoty a kázně a záhubu monarchie. Ono chce zdí železnou obehnati trůn VMsti a hranice monarchie, ono chce zákony vlasti proti vnitřním, její celistvost proti zevnitřním nepřátelům hájiti, ale spolu chce setrvati v mezech svého postavení, které zákony všech zemí vojákům vytknuly.« Prohlášení vojska otištěno bylo v Národních Novinách z 18. února r. 1849. Č. 42. S. 165.

H. B. — Vracíme se zde k onomu znamenitému přípisu vojska vlaského strany volení do sněmu (viz č. 42 Nár. Nov.).

Známo jest každému, kdo jednání říšského sněmu čte, že návrh ten, aby vojsko ve Vlaších stojící volilo několik poslanců do sněmu říšského, vyšel od p. Zbyševského, c. k. majora u sboru inženýrského. Nemůže se tedy považovat za žádnou špekulaci Levice,

za kterou by onen přípis vojska rád jej představil, tím méně že sám p. Zbyševský ani k levici nenáleží. Když jednou již návrh do sněmu přišel, a jmenovitě z takového pramene, o kterém se mysliti mohlo, že přání vojska samého vyslovuje, což divu, že našel ohlasu, a způsob, v jakém změněn byl od Pravice a také většinou přijat, byl zajisté velmi opatrný, prozřetelný a zdvořilý. Celá záležitost odevzdána jest od sněmu do rukou JMC.

V takovém pádu mělo by tedy vojsko, které se samo svou poslušností chlubí a ve svém přípisu samo sobě žádného vplyvu na zákonodárství neosobuje, trpělivě čekati, k čemu bude komandováno. Kdyby byl JMC. komandoval: Volte do sněmu! — mělo volit; kdyby byl JMC. komandoval: Nevolte! — nemělo volit. Na žádný způsob nemělo ale mínění své vyslovovat, nebo když již naše vlašské vojsko chce hrát na pravou ideální armádu, musí vědět, že voják takový nesmí mít žádné politické smýšlení (a snad žádné smýšlení vůbec), nýbrž dělat jen to, co se mu poroučí.

Tuto hlavní chybu nalézáme tedy v onom přípisu naší vlašské armády. Že ostatně nezdvořilý jest, kdo by o tom pochyboval?! Kdybychom chtěli něco více říci, řekli bychom, že se nám zdá, jakoby naše výše připomenutá důtka o samostatném politickém smýšlení u vlaské armády nespravedlivá byla, neboť se velmi zdá, jakoby i tento přípis byl podepsán na komando.

Považíme-li ku př. onu okolnost, kdežto v Štýrském Hradci vojáci od pluku Windischgrätzova, tedy pouzí Češi, přišli jako ve válečném tažení vybíti

redaktoru jednoho německého časopisu, který zajisté tito vojáci čeští nečtou a čísti nemohou: kdož by se uvaroval myšlénky, že od pánů důstojníků k tomu byli navedeni a komandováni?! Od maličkosti se ale snadno souditi může na veliké věci.

A když jeden vyšší důstojník z Milána mohl psát do Lloydu č. 81., »že prý jsme my (vojsko) proti sněmu říšskému chovali passivně, trpělivě a shovívavě!! a že to chceme i budoucně činiti.« Ejhle! jakého laskavého a shovívavého protektora našel sněm říšský, škoda jen, žeby tak laskavý a shovívavý protektor hladem umříti musel, kdyby zem a tedy sněm na něho nenakládaly!

Ať jen zůstane vojsko (rozuměj důstojnictvo) ve svých mezech, ať ale také ví, co je sněm, a umí si jeho a národu vážiti. Pak si bude i národ vojska (t. j. důstojnictva) vážit. Vojsko samo zajisté takto nesmýšlí, a celý ten duch, který se v něm jistá šlechtická strana udržovati snaží, rozplaskne se dříve nebo později jako bublina.

81. (PROTI ČASOPISU »OESTERREICHISCHER CORRESPONDENT«.)

(Národní Noviny z 21. února r. 1849. Č. 44. S. 174.)

H. B — Jaký pán, takový sluha — říkává se, a neradi bychom byli, aby se to mohlo říci o Holomouckém »Österreichischer Correspondentu«, jenž jest časopis vládní. My jsme sice proti ministerstvu v opposici, ale tak daleko přece ještě ani toto ministerstvo nekleslo v našem mínění, abychom mohli myslit, že všechno, co tento Correspondent píše neb sobě psáti dává, jest úmysl a vůle ministerská. V č. 40.[1]) ku př. mají tyto noviny dopis z Vídně od 16. února, v němžto o sněmu říšském stojí: že jest neforemná hmota, že se nemůže považovat za význam smýšlení rakouských národů. **Wer kann dafür, dass sich der Reichstag nicht schämt?**

Kdyby takové věci stály někde v některém pikantním reaktionářském časopisku Vídeňském, jako Geissel atd., pomyslili bychom si, co zapotřebí jest. Ale v novinách, o kterých každý ví, že jsou ministerské, že vycházejí na zemské outraty (zajisté je neplatí

---

[1]) Oestereichischer Correspondent z 18. února r. 1849. Č. 40. S. 158.

žádný p. ministr ze svých důchodů), nemůže nikdo rozumný bez ošklivosti takové věci čísti. Snad ministerstvo, myslilo-li nač, když svůj program psalo, také ví, jaká úcta náleží sněmu v životě konstitučním. Může každý jak ministerstvo tak i jiní lidé proti jednotlivým výrokům sněmu všelicos namítati, je posuzovati, haněti atd., ale celý sněm musí zrovna tak býti v úctě, jako i králi sebe nerozumnému a špatnému, protože král jest, úcta dle zákonu náleží. Sněm zastupuje národ, a národ má se ctíti ve sněmu: a také ministerstvo povinno jest k této úctě.

My nechceme všechny nešikovnosti ministerských novin na ministerstvo samé co vinu klásti, my dobře víme, že ti lidé, kteří ustanoveni jsou k vedení takových časopisů, častokráte, aby se připochlebili, dále jdou, než ministerstvo samo chce, a mnohdykrát, jako vůbec bývá, ministerštější jsou, než samo ministerstvo. Proto ale přece můžeme od ministerstva žádati, aby podobné sprostnosti redaktorům svých časopisů netrpělo. Budou-li ministerské noviny samy s takovýmto příkladem předcházet, jak bude kdo moci pokoutním křiklavým lístkům za zlé bráti, když oni zas ve svém spůsobu budou hledět ještě tyto ministerské noviny předehnati? —

82. NOVÉ VOLBY DO FRANKFURTU.

(Národní Noviny z 22. února r. 1849. Č. 45. S. 177. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 55—57.)

Právě se dovídáme z nejlepšího pramene z Holomouce, že ministerstvo vydalo k zemským správcům v Čechách a na Moravě rozkaz, (který nepochybně náš zeměsprávce Mecséry již obdržel),[1]) aby hleděli doplniti volby do Frankfurtského parlamentu v těch okresích, kde se dosud nevolilo, a kde by se to bez nebezpečenství rušení pokoje a bez velkého povyku dělati dalo.

Povyku a rušení pokoje ať se ministerstvo při tom nebojí: my aspoň důslední ve své politice, radíme všem veleváženým krajanům, aby žádný k volbě nechodil. Tak se uvarujeme povyku doma i ve Frankfurtě. Kdyby se ale přece v některém okresu několik zrádců vlasti a Slovanstva shledalo a k volbě se dostavilo, tak že by se jim přece třeba jen několika ve jménu celého okresu a na újmu celé země povolilo poslance si vyvoliti, ať se vlastenci v tom okresu bydlící rychle postarají, by se proti celé volbě od většiny rázný protest zaslal k zemské správě v Praze, ve kterém podotknuto budiž, že okres vyvolení to ne-

---

[1]) Viz poznámku v díle II. S. 317.

uznává a k ničemu se nepodvoluje, co by takový falešný poslanec ve jménu okresu a českého národu ve Frankfurtě mluviti a ustanovovati chtěl.

Tak zamezíme všeliké snahy ministerstva, které nám tímto poslední ránu zasadilo. Tedy jsme se musili ještě jednou dočkati volby do Frankfurtu; do parlamentu mezi samými Němci zostuzeného ženou nyní nás, abychom tam pomáhali získati proti Prusku většinu Rakousku, onomu čistému »Oesterreichthumu«, jak se vyjadřují bezcharakterní noviny Const. Blatt aus Böhmen, onomu Oesterreichthumu, která nás Slovany, Vlachy, Rumuny a konečně Maďary za podnože Německa snížiti chce, a ještě by nás samotných k tomu za nástroj chtělo používati, onomu čistému Oesterreichthumu, který se nadutě v našich vlastních krajinách roztahuje a každé samostatné hnutí naše o rovnoprávnost nazývá Sondergelüste, Sonderinteressen, tak jakoby žádný národ neměl od Boha jiného určení, než aby Němcům sloužil.

Ať si je Prusko hlavou Německa, jaké tělo, taková hlava: Rakousko ale není k tomu stvořeno, aby bylo hlavou takového těla. Nechce-li se Rakousko, které beztoho jen s nouzí vyvázlo samo, ani spokojiti svou vlastní mocí, baží jako lakomec ještě po větší? Onen pes, který s kusem masa po lávce přes řeku běžel, a v zrcadle vody svůj vlastní kus masa viděl a po tomto se hnal, přišel o svůj vlastní kus a cizího nenabyl. Líto jest nám, že musíme náš stát s takovým zvířetem porovnávati, ale přáli bychom si, aby jednu jeho vlastnost, věrnost, sobě za příklad vzalo, věrnost k národům, kteří v čas nouze pohotově byli proti Němcům a Maďarům, a kteří nyní právě těmto zrádně

vydáni býti mají. Takové jednání nepřinese žádného požehnání!

Než dali jsme se v toku slov dále od předmětu samého zavésti: a musíme jenom tolik doložiti, že Rakousko diplomatickou cestou zrovna tolik, ba ještě více může vyjednati, než na sněmu Frankfurtském.

Císař František již měl německou korunu; proč pak ji složil,[1]) když byla tak užitečná, že se snad o ni nyní Rakousko opět pokoušeti chce?

---

[1]) Viz díl II. S. 20.

83. (JEŠTĚ SLOVO O REKRUTOVÁNÍ.)

(Národní Noviny z 22. února r. 1849. Č. 45. S. 177.)

H. B. — Ministerské noviny Holomoucké »Österr. Correspondent« věnovaly obzvláštní pozornost našemu článku v č. 39. N. N. o novém rekrutování [1]), z kterého větší část přeložily s dlouhou úvahou proti N. N. Litujeme jenom, že tyto noviny, když si již práci vzaly, náš článek přeložiti, nevěnovaly též stejnou pozornost druhému hned po něm následujícímu článku v tom samém čísle od jednoho z našich spoluredaktorů W., kterýžto všechny vady onoho nového odvodního zákonu zřetelně vykládá. [2]) V tom se zajisté s námi srovnává celý svět, ani přátele p. hr. Stadiona nevyjímajíc, že jeho nový odvodní zákon jest největší chyba, které se dopustil. Kde to komu kdy napadlo, ustanoviti všeobecnou odvodnost všech občanů a ponechati při tom čas služby vojenské na osm let! Kde to komu kdy napadlo, zavésti losování, ale ponechati při tom rozvrhování do tříd zcela předešlé libovolnosti a neurčiti žádná jistá pravidla, na která by se mohl kdo odvolávati! Směle můžeme o tomto novém zákonu říci, že se zdá býti ustanoven

[1]) Viz díl II. S. 313—315.

[2]) Národní Noviny z 15. února r. 1849. Č. 39. S. 153.

k tomu, aby u sprostého lidu, jenž mezi dobrou a špatnou konstitucí rozdíl učiniti neumí, celá konstituce do podezření uvedena byla!

Než toto vlastně nenáleží k onomu článku v Österr. Correspondentu, ve kterém se nejedná o zákonu samém, nýbrž jen o princip vůbec. Předně nemůžeme sobě dát od ministerských novin namluviti, že nynější sněm jest pouze a jedině ústavní, kdežto přece sám J. M. C. ve veřejných ohlášeních jej nazýval ústavním a zákonodárním (legislativním), pro který smysl také mluví až dosavádní praxis, praxis to i nynějšího ministerstva. Důkazy jsme již uvedli v předešlém článku svém, a kdyby vysoké ministerstvo ráčilo laskavě nahlédnout do svého vlastního, bohužel! nyní trochu pozapomenutého liberálního programu, najde tam bohdá! mnohý důkazek, že se my nemýlíme a že nynější sněm jest též legislativní! Ale nač dokazovat, že je svět kulatý! Vraťme se raději k výčitkám od ministerských novin sněmu činěným, že totiž zvolna pokračuje, že ještě nic neučinil, že by byl měl s opominutím základních práv zrovna konstituci samou započíti. — Jsouce přesvědčeni, že ministerstvo nynější dobře ví, co to znamená, pro Rakousko řádnou a většině milou konstituci navrhnouti, jsme přesvědčeni, že ministerstvo též tak dobře jako my věděti musí, že celá konstituce od vyvinutí uherských záležitostí velice závisela, a že by se leda snad s božskou vševědoucností ani dříve nebyla mohla určiti nějaká moudrá, všem krajinám vítaná ústava.

A s jakými překážkami zápasila většina sněmu ve Vídni, toť nepochybně bude známo ministerstvu.

Když se již o rychlost jedná, mohli bychom se též

sl. ministerstva tázati: kde jsou naše nové provisorní základy? Kde jest nové zřízení ouřadů, škol? Ministerstvu jest přece mnohem snadněji vydávat provisoria samovolně, než sněmu zákony, kdežto se 360 rozličných mínění dříve porovnati musí!

Není tedy sněm toho vinen, že konstituci posud nemáme, nýbrž okolnosti; a ubezpečujeme ministerstvo, že by se národy rakouské s velikým upokojením do budoucnosti odevzdávali, kdyby měli jistotu, že takovou konstituci dostanou, jakou sněm říšský za dobrou uzná. Strach před reakcí, ku kterému, bohužel! samo ministerstvo národům dosti příčin dává, tento strach před reakcí jest nyní drak hlodající srdce veškerého Rakouska. Tolik držíme za svou povinnost ministerstvu upřímně do očí pověděti. Proto se lid bojí nové rekrutýrky (ačkoli i celý spůsob její jest nesmírně obtížný), poněvadž myslí, že tak velikého vojska se proto shledává, aby lid přinucen byl, přijmout takovou konstituci, jaká se mu dá bez ohledu na sněm.

Na ukázku klademe zde doslovný překlad jedné části tohoto článku, který proti nám podává Oesterr. Correspondent:

»Že p. spisatel při této příležitosti zároveň káže zpouru proti vládě, načež by se mu v Anglicku a v jiných svobodných státech ztěžka jenom několika tištěnými řádky odpovídalo, nezadivilo nás hrubě, neboť držení se této cesty zdá se, že jest oučelem jeho snah žurnalistických. Zdaliž mu ale národ český za to bude povděčen, zdaliž se mu, jestli to skutečně byl jeho úmysl, podaří roznítiti v Čechách válku občanskou, o tom velmi pochybujem; spálená tu neb onde ves nebo zámek byly by snad jediným následkem, proklínání od krajanů jistou odplatou takových pokusů.

Nechceme prozatím ani uvěřit, jako by p. spisatel sku-

tečně k tomu usiloval, nač se dá aspoň z jeho článku souditi; chceme též věřiti, že toliko z nepoznávání poctivých úmyslů ministerstva proti němu vede opposici a ji přehání, což by snad smírnému dorozumění tuze nepřekáželo; nebyli bychme ale také dotčený článek na přetřes vzali, kdyby nestál v novinách, které, jak víme, tak tuze po zemi jsou rozšířeny, jejichž redaktor má značný vplyv na obor svého čtenářstva. Máme za to, že při takových okolnostech musí ostré zkoumání a moudrá prozřetelnost ve všem předcházet, co se koliv podá do veřejnosti, i nemůžeme než projeviti přání, aby náš tento náhled byl i od jisté strany v interessu pravé svobody a vlasti budoucně kojen a zachováván.

Proč jde vybírání rekrutů, abychme se vrátili k vlastnímu předmětu otázky, v druhých částích monarchie bez všelikého odmlouvání pokojně před sebe?

Či jest mír v Uhřích a ve Vlaších již upevněn, a smí-liž v Rakousích při takových okolnostech, jako jsou nedávno prchnutí dvou vlaských mocnářů, prohlášení římské republiky, zřejmý směr hnutí francouzského, rozkolébání trůnu sardinského a neustálé podrývání v samé rakouské monarchii, smí-liž vláda opominout který prostředek, jenž by anarchii doma zamezoval a válku evropejskou v zárodku udusil. Ministerstvo stojí zajisté na pravém stanovisku, aby mohlo pravdivě o těchto poměrech a potřebách souditi, i nedá se od nevyhnutelného odvrátit řečmi novinářů, kteří si domýšlejí míti přesvědčení, že jenom tolik a nic více vojáků zapotřebí k udržení Rakouska, kteří by na outraty tisíců, jenž se k tomu dobrovolně okolo práporu svého císaře a své vlasti sestupují, blaho milionů, ano blaho veškerenstva v šanc stavěli; kteří se domnívají býti povolány, vládu jen proto v podezření uváděti, že jest silná a že si rázně počíná, a símě nedůvěry právě v tom okamžení rozsívati, ve kterém se důvěra jižjiž ujímala a naději v konečné dosáhnutí velikého jediného cíle podávala.«

Co se počátku tohoto napomenutí týče, jako bychom my za úkol si byli postavili, kázati pobouření proti vládě, můžeme se směle odvolati na všeobecné mínění

všech rozumných a liberálních lidí, kteří naše žurnalistické působení od počátku znají: a taková předhůzka vládních novin jest špatná odměna za to, co jsme my z dobré vůle a bez vybídnutí k udržení zdravého smyslu a pořádku v mnohé nebezpečné době učinili. Kromě toho, že jsme za předešlého ministerstva zastávali vládu mnohem horlivěji než její vlastní noviny, musíme připomenout, že jsme i za tohoto ministerstva, ačkoli v opposici proti němu býti musíme, přece mnohdykrát, když jiné časopisy ministerstvu něco nezaslouženě vytýkaly, proti nim vystupovali, poněvadž nečiníme opposici k vůli opposici samé, nýbrž jen tenkrát, když my a naše strana s ministerskými kroky spokojena být nemůže. Právě proto jsou dle našeho mínění naše noviny ze všech českých nejvíce rozšířeny, poněvadž bez všelikých ohledů, avšak i bez všelikých přepjatostí vyhledáváme to, co býti může a dle všeobecného mínění většiny k spokojenosti národu potřebné jest. My jsme již dokázali skutkem, že nám na tom nezáleží, dělati jen proto opposici, aby nás lidi drželi za liberální.

Když ministerské noviny myslí, že by se nám v jiných konstitučních zemích na náš článek jinak t. j. processem odpovědělo, proč pak nám tak neodpoví? Milerádi bychom za onen článek a za každý jiný stáli před náležitým soudem o tisku, povědomi jsouce sobě, že jsme se proti zákonům o tisku neprohřešili.

Ministerské noviny myslí, že my jenom z nepoznávání poctivých záměrů ministerstva opposici děláme: ale můj Bože! jaké jsou tyto tajné poctivé záměry ministerstva. Svět je nevidí, my je nevidíme, a proto je ovšem znáti nemůžeme. Za to ale známe mnohé nejen záměry, nýbrž činy ministerské, které

nám nemohou dáti dobré mínění o jeho tajných zá-měrech. V Uhřích, v Chorvátech, ve Vojvodovině Srbské, v novinách ministerských, v jednání se sněmem, v nových provisorních zákonech vidíme mnohé věci, které se nejen nám, nýbrž žádnému liberálnímu člověku líbiti nemohou.

My dobře víme, tak dobře aspoň jako Holomoucký Correspondent, jak veliké těžkosti a nesnáze na naši vládu nyní nejen ve Vlaších a Uhřích, nýbrž i v Německu a jinde naléhají: ale tak daleko to již došlo u nás (vinou nynějšího ministerstva), že se liberální strana z těchto nesnází spíše radovati než rmoutiti musí, poněvadž v nich vidí poslední naději; že totiž vláda naše jsouc v takových zahraničních nesnázích, tím snadněji hotova bude, přání národu vyplniti. V ministerském programu, který uvítal sněm s nesmírnou pochvalou, byla sice řeč o přímosti, otevřenosti a postavení se v čelo snahám o svobodu, činy ale ministerské nejsou podle toho, a proto nemůže být žádná řeč o důvěře k ministerstvu. Jestli někteří pochlebníci něco podobného ministerstvu ubezpečují, ať věří ministerstvo nám, ať se poptá mezi lidem, a uvidí něco jiného než důvěru.

Nám na osobnostech nezáleží: ať si je ministrem kdokoli, jen když s námi smýšlí upřímně a poctivě, a i nynější ministerstvo mohlo by při svých znamenitých schopnostech, které mu nikdo upírati nemůže, užívati důvěry národů, kdyby změnilo svou politiku.

Co se ostatně onoho odvodního zákonu týče, nesmí se nám nic vytýkati, jako bychom my sami lid bouřiti chtěli. My jsme tento zákon hned, jak vyšel, pořádně vysvětlili pro pohodlí svých čtenářů s podo-

tknutím jeho dobrých stran, což neučinila žádná jiná redakce, a zdrželi jsme se tenkrát všelikého hanění. Ale obecenstvo samo tak jako každý rozumný poznalo brzy jeho vady a jevilo nespokojenost svou. Ať tedy proti nám se neužívá ona opotřebovaná výmluva špatných zákonodárců, že by lid byl spokojen, kdyby ho časopisy nedráždily. Lid zajisté má svůj rozum tak dobrý jako redaktorové a časem ještě lepší.

84. (POLEMIKA S ČASOPISEM »CONST. BLATT AUS BOEHMEN«.)

(Národní Noviny z 24. února r. 1849. Č. 47. S. 186.)

Beilage zu Nr. 44. des Constitutionellen Blattes aus Böhmen, vydaná odpoledne dne 21. února r. 1849. sdělovala v dopise z Vídně (dat. 19. února), že poslanci Palacký, Tyl a j. vzdají se mandátu a jako pravou příčinu tohoto vystoupení udávala, že Čechové v konstitučním výboru se svými návrhy propadli. Havlíček pro toto tvrzení nazval Const. Blatt v Národních Novinách z 22. února r. 1849. č. 45. s. 176. novinami bezcharakterními. (Viz díl II. S. 331.) Const. Blatt dne 23. února r. 1849. č. 46. v poznámce na tuto věc reagoval a bránil se výtce bezcharakternosti. Jako odpověď napsal Havlíček tento článek.

H. B. — Zdejší německé noviny Const. Blatt aus Böhmen mají ve večerní příloze dne 21. února v dopisu z Vídně zprávu, že Palacký a jiní čeští deputovaní za příčinou záležitosti Kaimovy[1]) sněm opustiti chtějí.

---

[1]) Dne 15. února r. 1849. přišla k projednání v důvěrné schůzi sněmovní tak zv. záležitost Kaimova. Kaim, poslanec za okres Krumlovský, vrátiv se prý dne 5. listopadu r. 1848 z Vídně v Krumlově v hostinci hanlivě mluvil o panovníkovi, o kn. Windischgrätzovi a kn. Schwarzenbergovi a dokládal prý, že se do Vídně nevrátí, dokud kníže Windischgrätz a Schwarzenberg nebudou viseti. Pro tyto výroky dostal se Kaim do vyšetřování. Budějovický kriminální soud uznal Kaima vinným zločinu rušení veřejného po-

To prý že by byla ouskoprsost Čechů, kteří to nemohou zapomenout, že by na Kaimově místě byl snad zvolen Čech. Ale prý jest ještě jiná příčina — praví dále onen dopisovatel — Palacký prý nemůže zapomenout porážku, kterou utrpěli Čechové v konstitučním výboru. »Mnohé z jejich partikularistických plánů tím propadly. Čistý Oesterreicherthum tam zvítězil a bude vždy ve většině od té doby, co Levice obrátila zrak svůj od Frankfurtského idealismu k rakouskému realismu.« Tak končí onen dopisovatel.

Posuď každý sám, jestli by našinci čtoucímu takovou věc žluč nepřekypěla, a v takové chvíli nazvali jsme za to Const. Blatt bezcharakterními novinami.

Redakce Const. Blatt se na nás proto rozmrzela a vylila proti nám několik řádků do včerejšího svého listu. Musíme se tedy ospravedlnit a napravit, co se napraviti dá.

---

koje, ale s ohledem na to, že byl Kaim poslancem, zaslal celou záležitost c. k. appelačnímu soudu. C. k. appelační soud nenalezl Kaima vinným a zaslal spisy o tom nejvyššímu c. k. dvornímu soudu, aby nález soudu Budějovického jako nezákonný zrušil. Nejvyšší c. k. dvorní soud však prohlásil, že c. k. appelační soud neprávem pustil se do rozsuzování a postoupil spisy o záležitosti ministerstvu spravedlnosti za tím účelem, aby poslanec Kaim byl vydán od sněmu k soudnímu vyšetřování. Ministerstvo spravedlnosti v té věci zakročilo v říšském sněmu; komisse pro záležitost tu v sněmu zvolená usnesla se, aby vzhledem k tomu, že poslanec Kaim proti nálezu kriminálního soudu podal u appelačního soudu rekurs, který byl do té doby nevyřízen, aby se další jednání o té věci odložilo. Sněm dne 15. února r. 1849 dal se do rokování o záležitosti in merito, avšak při hlasování prošel návrh komisse, která se skládala většinou z poslanců levice. Pro tuto záležitost se pravice s levicí rozdvojila. Hned po hlasování vznikly pověsti, že poslanci pravice u velikém množství své mandáty složí.

Předně jest jisto, že Palacký mandát nesložil a jak doufáme ani nesloží, což by mu v nynější době ani svědomí nedovolilo. Každý zajisté ví, že hlavní návrh foederační konstituce, o kterém velkou naději máme, že ve sněmu projde, pochází od Palackého, a tu by nebylo rádno, v nejhlavnější době opustiti sněm.

Za druhé jest věc jistá, že si Čechové z té porážky, kterou v konstitučním výboru foederace utrpěla, pranic nedělají. Konstituční výbor není sněm, a Čechové napřed vědět mohli, že konstituční výbor bude centralistický. Proto se ve Vídni hned tak statečně bránili proti sestavení takového výboru, kde každé gubernium, byť i sebe menší, 3 hlasy má, tak že Čechy a Halič, kterážto dvě země mají ve sněmu polovičku všech hlasů, v konstitučním výboru jen dohromady 6 hlasů mají proti 24. Tím se také stalo, že v konstitučním výboru více Němců a tudy centralistů sedí, než by náleželo, nebo ku př. Horní a Dolní Rakousy menší než Čechy mají tam 6 oudů a Čechy jen 3!! — Proto musí být tento výbor centralistický, ale sněm bude jinak mluvit, než výbor.

Co se za třetí čistého Oesterreicherthumu a českých partikularistických (odlučujících se) plánů týče, bylby p. dopisovatel z Vídně a s ním p. redaktor Klučák[1]) lépe učinil, kdyby byl jmenoval kominíka kominíkem a nezahaloval jej do kouzelných titulů. To ví každé dítě slovanské, vlaské, maďarské a rumunské, že ten čistý Oesterreicherthum je sprostým slovem řečeno: němectví. A nedáme se také žád-

---

[1]) František Klutschak (1814—1886) byl zodpovědným redaktorem »Constitutionelles Blatt aus Böhmen«.

ným novým jménem ošiditi a zůstaneme věčně partikularisté! Ano — co bychom to neřekli — my všichni Slované, Vlachové, Maďaři, Rumunové jsme a zůstaneme partikularisté, a nejhorší věc při tom je ta, že je nás v Rakousích šestkrát tolik co Němců, a že tedy svůj »kanibalský partikularismus« nepochybně provedeme. Při tom zůstaneme vždy dobří přátelé Němců, ale jak říká sám Němec: »Drei Schritt vom Leib!« (t. j. po česku: Já pán, ty pán!)

Že jsem nazval Const. Blatt bezcharakterním, nepokládám si za velkou vinu: to řeklo přede mnou lidí na tisíce, a ne proto, že Const. Blatt nedrží s českými poslanci a s Pravicí. Bezcharakterním se nazývá ten, který dnes chválí foederaci, zejtra centralismus; dnes drží s Němci, zejtra se Slovany, který není ani horký, ani chladný, ani slaný, ani mastný, nýbrž pro lepší jistotu drží se všemi, až se ukáže, kdo vyhraje. Takoví páni sice říkají, že jdou prostřední cestou, ale sprostý, upřímný člověk by jim odpověděl: že psí ocas také jde prostřední cestou. Za našich časů musí každý veřejně s některou stranou držet, a kdo to nečiní, jest buď chytrák, čekající, až kdo vyhrá, aneb dobrák, ale již příliš veliký, jak říkáme hustý, který sám neví, komu by vlastně měl dát za pravdu. A novinám, které jsou takové, říkáme bezcharakterní.

---

85. (PRO SKUTEČNOU, NAPSANOU A JISTOU KONSTITUCI).

(Národní Noviny z 3. března r. 1849. Č. 53. S. 209.)

Dne 15. března r. 1848 byl dán Ferdinandem I. slib konstituce. Slib ten vyplněn měl býti ústavou, vypracovanou ministerstvem a dne 25. dubna r. 1848 vydanou. Ústava ta nikdy nevešla v platnost a tak až do března r. 1849 nemělo Rakousko žádné »skutečné, napsané a jisté konstituce.«

H. B. — V Praze dne 3. března. Minul již málem rok celý, který jsme přežili v nejouplnější anarchii, v ustavičných nepořádcích, ve strachu o budoucnost. Měli jsme po celý tento rok konstituci — slíbenou na papíře, avšak vskutku jen ustavičný boj, ustavičné hádky o způsob této konstituce.

V tom se nyní srovnávají všechna mínění, že potřebujeme skutečnou, napsanou a jistou konstituci, abychom již jednou věděli, na čem jsme. Bázlivější lidé praví: Jen konstituci honem, ať si je jakákoli, jen když je nějaká. Lépe něco než nic!

A my skutečně i s těmito bázlivějšími nyní souhlasíme, zvláště když pohledneme na stav nynější Evropy, a když si vzpomeneme na historii, onu učitelkyni života. Nic nového není na světě — praví Ša-

lamoun: a opravdu se může pro každý pád vyhledati v minulosti něco podobného, poučujícího.

Vzpomeňme si na velikou francouzskou revoluci v minulém století. Počátek její nebyl skoro jiný než nyní u nás, a mohlo se mysliti, že všechno dobře vypadne. A co se stalo? Poněvadž zůstaly věci dlouho nerozhodnuty, nastalo hanebné rozkvašení, vraždění, všichni rozumní a dobře s vlastí smýšlející mužové byli odstrčeni od prázdných křiklounů, kteří se přemrštěností svou uměli u většiny málo vzdělaného lidu do důvěry usaditi. Tak se vlekla některý čas nejmizernější hrůzovláda, která ve jménu svobody páchala mnohem ošklivější věci, než starý despotismus, a po ní nastala, když byl již národ umdlen, vláda vojska, vláda Napoleonova. A kam se octly sny svobody? Na dlouhý čas zůstaly snem, a musely se ještě dvě nové revoluce učiniti, a ještě nyní po nich není ve Francii svoboda dobře zakotvena.

To jest první poučení. Druhé poučení vezmeme z Německa. Když nastala francouzská revoluce, byla veliká část Německa pro Francouzsko. Konečně se ale přece poštěstilo německým knížatům, za dobré sliby a s použitím národního záští skoro celé Německo proti Francouzům do boje postaviti. Všem německým zemím slíbeny jsou tenkrát konstituce, ale knížata své slovo, své sliby v ouzkosti učiněné hanebně a zrádně zrušili, když vyvázli z nebezpečenství.

V tom samém pádu jsme nyní opět. Vlády přišly skrze novou revoluci ve Francouzích opět do nebezpečenství, slíbily nám konstituce, ale posud je nemáme. Dejme tedy pozor, abychom měli něco jistého, něco neodvolatelného, dříve než nebezpečí pomine.

Pohledněme nyní na Rakousko zvláště. Bylo nyní slyšeti z mnohých stran, jakoby sněm náš říšský zamýšlel, celou konstituci od výboru konstitučního vypracovanou per acclamationem přijmouti a bez odkladu ji vládě k potvrzení předložiti.

Nevíme, na čem se tato pověst zakládá, a nemáme ji také z Kroměříže, ačkoli jsme vždy v dobrém spojení s tímto místem a všechno důležitější se odtamtud z nejjistějšího pramene dovídáme. Tolik ale jest jisto, že se tato pověst zde všude tuze dobře ujímá a všeobecné mínění pro sebe má. Každý by raději přijal konstituci třeba méně prospěšnou pro naše zvláštní poměry, jen kdyby nabyl za to jistotu, že aspoň tato konstituce nám zůstane, která by se pak mohla v pokojnější a méně nebezpečné době opraviti.

Můžeme říci, že také my sami a to po dobrém rozvážení všech okolností stejného jsme smýšlení. Považme jen, jak věci stojí. S bolestí musíme vyznati, že nemůžeme v nynější naší vládu, v její upřímnost k národu pevnou důvěru míti. Ona sice nyní počíná opět obraceti poněkud a více pamětliva býti našich potřeb; ale proč? snad z opravdivé svědomitosti? Pohleděte do Vlach, pohleděte do Uher, pohleděte na rozkvašenost v Německu: a uvidíte pravé příčiny, které naši vládu upomínají na povinnosti k národu.

Naše nynější ministerstvo prozradilo se nám ve svém pravém smýšlení některými nyní již neodvolatelnými kroky, jako jsou: navržení tak špatného řádu obecního,[1]) spůsob vystoupení proti § 1. základních práv,[2]) neslušné se chování

[1]) Viz díl II. S. 233.
[2]) Viz díl II. S. 263.

ke sněmu a pohrdání národem tam zastoupeným, novým prov. zákonem odvodním, podezřelým a ramenářským jednáním v Uhřích, ustavičným brojením proti foederaci atd. Nemůže nám tedy nyní toto ministerstvo za zlé pokládati, když mu nevěříme, když chceme nynější doby a jeho sklíčenosti použíti a svoje věci ubezpečiti. Neboť není nic přirozenějšího než myšlénka, že ministerstvo, jakmile tyto nynější těsnosti přestanou, také zas obrátí a bude pokračovati v tom smyslu, v jakém jednalo až do této doby. Proto držíme za nevyhnutelnou opatrnost honem použíti této doby. Kdyby sněm per acclamationem celou konstituci přijal a ji ještě do 15. března aneb co možná nejdřív vládě k potvrzení předložil, pokud vlaské a uherské záležitosti nejsou ukončeny, mohli bychom s velikou jistotou potvrzení vlády nabýti: kdežto snad později, až by nebezpečí pominulo, skoro jisto jest, že vláda mnoho svobodomyslného v této konstituci podle své chutě přikrojí.

Očekáváme tedy s velikým napnutím bližší zprávy z Kroměříže, jak dalece by skutečně tyto naděje naše se uskutečnily.

86. (O ADRESSE STUDENTŮ POSLANCI ŠUSELKOVI.)

(Národní Noviny z 3. března r. 1849. Č. 53. S. 210.)

Dne 9. února r. 1849 podal v sezení říšského sněmu poslanec Šuselka (Viz díl I. S. 46) interpellaci na celé ministerstvo, v níž žádal, aby se při odvodu u studentů, kteří se vykáží návštěvním vysvědčením, činily výjimky, aby ministerstvo tento svůj úmysl veřejně vyhlásilo a aby nařídilo, že každý student, který, moha se prokázati vysvědčením návštěvním, na vojnu byl odveden, opět byl propuštěn. Pro tuto interpellaci usnesli se studenti v Čechách podati poslanci Šuselkovi adressu díků. Děkovací adressa vypracována byla ve výboru studentském a dne 1. března v plenárním shromáždění studentů byla schválena. Zvláště technik Kleinert (Viz díl II. S. 159.) přimlouval se za přijetí adressy. O studentské schůzi referovaly sympathicky »Beilage zu Nr. 51 des Constitutionellen Blattes aus Böhmen (Ausgegeben am 1. März Nachmittags) a Deutsche Zeitung aus Böhmen z 2. března r. 1849. Nr. 60. S. 449. Poslední časopis k referátu svému dodával: »Das Resultat dieser Abstimmung sei uns ein Beweis, dass unsere čechischen Brüder an der Universität sich von allen Nationalitäts-Liebhabereien auch ferner fern halten werden; dass sie die Freiheit, das Recht, die Wahrheit erkennen werden, von welcher Seite immer, wenn auch antinationaler, sie ausgeht.«

H. B. — Předvčírem tedy přece uzavřela schůzka studentská odeslati p. Šuselkovi poděkovací adressu,

a sice, jak slyšíme, znamenitou většinou. Const. Blatt a Deutsche Zeitung je za to chválí, my nejsme stejného mínění. Ovšem na celé věci velmi málo záleží, a proto ani jednomu vrabci pírko nezešediví, ať si pošle Pražské studentstvo adressu Šuselkovi, Kurandovi,[1]) Löhnerovi[2]) nebo Zimmrovi.[3]) Bohu chvála! že nejsou důležitosti národu českého v rukou takových, které se řídí dle rozumu p. Kleinerta, Sladkovského[4]) atd. Když se celá věc náležitě rozváží, musíme se vyznati, že i my povděčni jsme za tuto událost, a sice z té příčiny, poněvadž z této jedné události může každý posouditi, jaká hluboká politická moudrost řídí nyní kroky našeho studentstva, a podruhé již napřed věděti, s jakou opatrností jedná studentský výbor.

Pravá příčina odeslání této adressy — dovoleno-li jest tajnosti srdcí jisté stránky zdejších mladých vlastenců vyzraditi — není nic jiného, než malá choutka opposiční; oni by rádi nějakou novou cestu vynalezli v politice, nějakou z brusu novou, aby se po ní bez velkého umění, bez velkého namahání mohlo jíti do chrámu slávy a státi se velikým mužem.

Těmto pánům jsou Palacký, Strobach[5]) atd., ba i snad Rieger[6]) přece jenom pedanti, kteří prý

---

[1]) Viz díl II. S. 21.

[2]) Viz díl II. S. 90.

[3]) Viz díl II. S. 160.

[4]) Karel Sladkovský (1823—1880), smýšlení radikálního, vystoupil v Praze veřejně v květnu r. 1848, kdy mluvil proti zastoupení šlechty jako stavu na sněmu českém.

[5]) Viz díl II. S. 37.

[6]) Viz díl I. S. 338. — II. S. 99.

pro národnost zadávají svobodu. Tak aspoň se naučili mnozí z těchto mladých vlastenců od chytrých Němců zpívati a opakují často tuto píseň. Jest věru radost býti chytrým Němcem, když se najde tolik lehkověrných Čechů! —

Pokud p. Sladkovský a Kleinert atd. budou náčelníci našeho Pražského studentstva, pokud se mezi studentstvem samým nenajdou síly, přesahující duševně takové pány, potud ovšem uzříme ještě mnohou politickou masqueradu.

My dobře víme napřed, že za takovýto úsudek o našem studentstvě dostane se nám hojných: Pereat! a snad i copů atd., jak jsou již nevyčerpané studnice těchto dvou vtipů: avšak sobě od jakživa vykládáme svobodu slova a mínění tak, že jest dovoleno všechno, vládu, náboženství — a také studentstvo naše posuzovati.

Avšak se zdá, že činnější a po vyšším vzdělání bažící strana našeho studentstva nabaživši se nejapnosti té strany, proti které my vždy musíme se opírati, nyní v nově zřízeném řečnickém akad. spolku[1]) a také ve Slavii[2]) přiměřenější cesty hledá, na kterých může studentstvo naše mnohem více pro vlast učiniti, než pod vůdcovstvím nedozrálých politiků, kteří vždy ještě obnoviti chtějí časy z minulého roku, kdežto studentstvo v pravém smyslu ve Vídni vládlo. Jak daleko to s takovou vládou přivedli, vidí nyní každý, a Vídeň poskytuje příklad výstražný.

---

[1]) Založen byl 9. ledna r. 1849 a měl za členy Čechy i Němce.
[2]) Slavie byla založena již v dubnu r. 1848.

87. (O ZÁHŘEBSKÉM BISKUPOVI J. HAULIKOVI).

(Národní Noviny z 6. března r. 1849. Č. 55. S. 213.)

H. B. V nejnovějších časích vystupuje Záhřebský biskup p. J. Haulik[1]) velmi neblaze proti ostatním vlastencům chorvátským. Poměr tohoto biskupa k té straně, která se může nejmocnější a národní nazývati, jest ovšem velmi pozoruhodný. Známo jest, že vlastenci Záhřebští a Chorvátští až do března m. r. vždy byli ve spojení s tak nazvanou konservativní stranou v Uhersku, a sice proto, poněvadž tato strana odporovala Košutovské straně v jejích plánech, a tudy pomáhala spolu Chorvátům a jiným nemaď. národům, kterým strana Košutova chtěla uložiti jho maďarské. Ovšem byly pohnútky konservativní strany maďarské a pohnútky nemaď. národů s ní spojených zcela rozličné: nemaď. národy a mezi nimi tenkrát první Chorváté bojovali pro svou samostatnost, konservativní maď. strana bojovala proti Košutovi nejvíce jen ze servilnosti k vládě.

Biskup Záhřebský Haulik náležel ovšem vždy k této servilní straně: což divu tedy, že po březnu m. r., když se cesty maďarských konservativních a cesty nemaď. národů od sebe děliti počaly, byl

[1]) Jiří Haulik z Varallye (1788—1869) byl od r. 1837 biskupem v Záhřebě.

také tento p. biskup v nemilém postavení doma v Záhřebu. Až na tu dobu mohl v přátelství býti se stranou národní; nyní ale by se byl musel odhodlaně pro ni vyjádřiti aneb proti ní jednati. On zmizel na dlouhý čas z dějiště v Záhřebě.

Nyní již po nějaký čas vede s ním národní strana spory rozličné: biskup dle starého feudálního zvyku nazývá se nyní v nepřítomnosti Jelačiće[1]) náměstkem bánským, kterým však skutečně jest p. Lentulay, a proto již po nějaký čas bylo nedorozumění.

V nejnovější době vyznamenal se biskup také tím, že za nebožtíka vojvodu srbského Šuplikce[2]) na žádost bánské raddy nechtěl dovolit čísti úmrtní mše — poněvadž byl Šuplikac řecko-katolické víry. Chorvátsko jest latinsko-katolické, Srbové jsou řecko-katoličtí,[3]) a zuřivá strana neosvícených latinských kněží v Chorvátsku snaží se dle možnosti popuzovati tyto dva kmeny jednorodé proti sobě pro velmi nepatrný rozdíl ve víře.

Právě čteme v ilyrských Záhřebských novinách od 1. března článek sepsaný od některého ze strany biskupské, a ejhle! zde na ukázku kousek osvícenosti těchto pánů:

»Ona žádost sl. bánské raddy (aby totiž za voj. Šuplikce slavena byla úmrtní mše) je taková, že ji

---

[1]) Viz díl II. S. 142.

[2]) Viz díl II. S. 231.

[3]) [Celý rozdíl mezi těmito dvěma vírami jest tento: dle latinsko-katolické víry pochází Duch Sv. od Boha Otce a od Boha-Syna. Dle řecko-katolické ale jen od Boha-Otce. Když ale považíme, že jsou Bůh Otec, Syn i Duch Sv. jedna osoba, vidíme patrně, že tento rozdíl není vlastně žádný rozdíl. Red.]

církev katolická žádným spůsobem vyplniti nemůže, a jí výslovně to zapovězeno jest, je taková, že ji ani vyznávačové nesjednocené řecké .církve schvalovati nemohou, chtí-li věrni zůstati své víře. A vys. důst. p. J. Haulik, pokud chce býti biskupem církve katolické, za vyznávače řecké nesjednocené církve ani sám úmrtní mši slaviti ani dopustiti nemůže, aby ji jiní kněži v jeho biskupství drželi.

Co se u všech theologů jasně vyřknuté čísti může, to zde není zapotřebí obšírně dokazovati atd. Co se však strany toho stalo v Holomouci a v Praze (praví-li noviny pravdu), to se dobře nestalo a nemůže se schvalovati; neboť jsou zrádcové víry, jako jsou zrádcové národu a vlasti, jako i sv. Jeroným pravil: Ne- jsou všichni biskupové biskupy; myslíš-li Petra, pomysli i na Jidáše!«

Další výtahy nechceme činiti, každý má dosti k poznání ducha středověkého, jaký ještě lomcuje hierarchií Záhřebskou.

Musíme tedy především p. bisk. Záhřebského ubezpečiti, že může věřit zprávám časopisů o těchto pohřebních slavnostech v Praze a v Holomouci; za druhé ale doložiti, že důst. p. kapitolní děkan Pražský a jmenovaný arcibiskup Lvovský Václavíček zajisté všude znám jest spíše jakožto rigorosní, než jako liberální prelát, aby tedy věděl p. biskup Záhřebský, koho nazvati dal zrádcem víry a Jidášem.

Bylo by si ovšem přáti, aby p. Haulik, který v nynějších okolnostech na stolici biskupské v Záhřebě důstojně seděti nedovede, odstraněn byl na nějaké pro něho příslušnější místo, a doufáme také, že vláda chorvátská nějaké přiměřené kroky k tomu brzy učiní.

---

88. (VYDÁNÍ OKTROJOVANÉ ÚSTAVY.)

(Národní Noviny z 9. března 1849. Č. 58. S. 229.)

Dne 7. března r. 1849 byl říšský sněm v Kroměříži obsazen vojskem a rozehnán. Toho dne pak vyhlášen byl císařský manifest, datovaný dne 4. března r. 1849, v němž se stěžovalo, že jednání o ústavě ve sněmu nemá žádného konce, že theoretické úvahy, neberoucí ohled na skutečný stav říše, jsou překážkou, aby se vrátil klid a zákonnitý pořádek, oznamovalo se pak tam dále, že císař z uvedených důvodů sněm uzavírá a vyhlašuje listinu ústavní, která se vztahuje na celé rakouské císařství, tedy i na ty země, jež v Kroměříži nebyly zastoupeny.

K zmíněnému kroku odhodlala se vláda rakouská po těchto událostech: V druhé polovici měsíce února rakouská vojska zvítězila u Kápolny nad Maďary, a tu vláda myslila, že přišla vhodná příležitost, dříve již od ministerstva hledaná: zbaviti se říšského sněmu. Vedle toho chtěla míti vláda ústavu co nejdříve, aby se mohla ve svém prospěchu pochlubiti frankfurtskému parlamentu ústavou, která by celou říši, tedy i korunu uherskou, obepínala.

Vydání ústavy, udělené z vlastní moci čili oktrojované, stalo se přes varování poslanců. Z českých poslanců před obmýšleným krokem vládu zvláště zrazoval dr. F. L. Rieger.

H. B. V Praze dne 8. března. Jako bleskem z čistého jasna byli jsme zde dnes ráno překvapeni neočekávanými výjevy. Na rozích objevila se ohlášení od vlády, lid se sbíhá čísti a čte — císařský manifest

o rozpuštění říšského sněmu, pak celou novou konstituci od císaře udělenou bez porady sněmu (oktroyovanou) i se základními právy. Podáváme zde v největší kvapnosti přeložené tyto manifesty, jakož i jiný manifest též od císaře bez porady sněmu vydaný o náhradě za povinnosti bývalých poddaných.[1])

Zdržujeme se pro dnešek všelikého úsudku o těchto nových manifestech, ale kdyby i byly tyto manifesty nejlepší, přece zůstane vždy tento spůsob, na který jsme je dostali, zrádný, a pochybuji, aby se kdy v národu mohla ujmouti důvěra k této nynější vládě. Vídeňské německé vládní noviny (Wiener Zeitung Abendbeilage 7. března), která nám dnes odpoledne do rukou přišla, obsahuje již všechny tyto manifesty, taktéž i večerní příloha Lloydu od 7. března, z které se kromě toho ještě dovídáme, že co nejdříve vyjdou nejdůležitější organické zákony říše, které již jsou (od ministerstva) vypracovány.

Co se v Kroměříži děje, o tom nemáme až po tuto chvíli (8 hod. večer) žádnou jistou zprávu.

— Právě dnes 8ho března příjeli již někteří naši poslancové z Kroměříže. Dne 6. v noci bylo mnoho poslanců k ministru Stadionovi povoláno, který jim oznámil oumysl vlády. Všichni i nejmírnější z Centrum důtklivě proti tomu se opírali a ministra od kroků takových zrazovali: byla prý to pohnútlivá scéna. Ministr Stadion odjel na to v noci do Holomouce — ale ráno přišla do Kroměříže telegrafická zpráva, že zůstane tak, jak ustanoveno. Se sněmem se jednalo na-

---

[1]) Národní Noviny z 9. března r. 1849. Č. 58. S. 229—232.

nejvýš urputně a nedůstojně. Sněmovna byla již od vojska obsazena a poslancové tam ani nebyli připuštěni. Mnozí odjeli hned z Kroměříže. Asi 16 poslanců zatknuto jest pro Vídeňské události: Prato (Vlach)[1]) a Fischhof[2]) vezeni jsou hned v noci pod silnou eskortou! Goldmark[3]) prý ještě za časů upchl. Šuselka,[4]) Borrosch[5]) a Löhner[6]) nejsou obviněni ani zatčeni.

K prvním dojmům o kroku vlády dne 7. března r. 1849 dodal Havlíček v Národních Novinách z 10. března r. 1849. Č. 59. S. 233. ještě těchto několik slov:

H. B. — Včera večer o 10 hodinách přijeli po železnici naši poslancové: Rieger, Neuberg, Havelka, Klaudi, Škoda a jiní. Dověděli jsme se mnoho bližších zpráv a neopomineme všechno časem čtenářstvu sděliti.

Přiznáváme se, že nás důležitost této doby a neočekávané vystoupení vlády tak zarazily, že ještě posud jako ve snách na všechno hledíme, co se děje.

Ať si se ale děje cokoliv, a byť i sebe horší bylo, my zůstaneme zásadám svým vždy věrní a neustoupíme od nich, leč by nám to mocí zabráněno bylo.

---

[1]) Viz díl II. S. 306.

[2]) Dr. Adolf Fischhof, lékař ve Vídni, hrál ve vídeňské revoluci březnové jednu z prvních úloh.

[3]) Viz díl II. S. 86.

[4]) Viz díl I. S. 46.

[5]) Viz díl II. S. 160.

[6]) Viz díl II. S. 90.

89. PO ROZPUŠTĚNÍ ŘÍŠSKÉHO SNĚMU.

(Národní Noviny z 13. března r. 1849. Č. 61. S. 241. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 57—60.)

H. B. — V Praze dne 10. března. Jsou okolnosti v životě, kdežto žádá opatrnost mlčeti a nepověděti celou pravdu na jednou: jsou však i doby takové, kde svědomí zavazuje každého poctivého člověka ouplnou pravdu říci a nesmlčeti své mínění, a byť i meč katanův nad hlavou byl napřažen. Tato doba nastala nyní. Víme napřed, že nynější ministerstvo svobodu tisku co nejdříve pronásledovati počne, a třeba v oktrojované konstituci stálo, že se censura nesmí zavésti, přece ví každý, že jest možná, jinými způsoby ještě mnohem více svobodu tisku utlačiti, než skrze censuru. Že se nynější ministerstvo těchto prostředků uchopí, vysvítá z jeho jiných násilnických bezprávních kroků. My však připraveni jsme až do posledka o svobodu pracovati, pokud síly naše stačí. Z oktrojované ústavy vyrozumíváme, že budoucí sněm má býti teprva v r. 1850 povolán: celý nynější rok bude tedy ministerstvo neobmezeně vládnout, neobmezeně pravíme proto, že ten, kdo dovedl říšský sněm na vzdor dvojnásobnému císařskému slovu vojskem rozehnati, dovede také jinak svou vůli provésti bez ohledu na zákon.

Tento rok tedy bude neobyčejný, rozhodný: poctiví přátelé svobody a národu shromáždějí se okolo

praporu svatého a budou zastávati právo a spravedlnost, nebude možná dvěma pánům sloužiti najednou, každý se musí prohlásiti zřetelně pro tu neb onu stranu. Doufáme, že každý ví, na které straně my odjakživa stojíme a státi budeme. Bůh ví a celý český národ může nám dosvědčiti, že jsme až posud beze všech přepjatostí vždy šetřili, pokud možná bylo, mírnosti, že jsme nikdy zlomyslně a ze sobeckých ohledů nekladli vládě zbytečné překážky do cesty; naše opposice byla poctivá, a nikdy jsme bez důstatečné příčiny nevystupovali proti vládě. Uznávajíce obtíže nynějšího času, pracovali jsme vždy k tomu, aby se zapletené záležitosti naší vlasti po dobrém přivedly k žádoucímu požehnanému konci.

Události posledních těchto dnů zachvátily nás jako hromem. Avšak jsme naschvál nechali první dny rozčilenosti ducha projíti, a nedadouce se v tak důležité věci zachvátiti pouhým citem, čekali jsme, až se mysl usadí, až opět chladný rozum opanuje úplně pobouřené city zármutku a zlosti. Nyní tedy beze vší přepjatosti, bez všelikých ohledů klademe zde úsudek svůj o těchto nešťastných událostech, v té naději, že vyslovujíce jenom mínění největší části našeho národu, najdeme též jednoho ohlasu v srdcích jeho. Hotovi jsme ostatně, každé slovo před soudem spravedlivým zodpovídati.

* * *

Neodpovědnost císařova jest první pravidlo každé konstituční ústavy, a kdyby ani nebylo, věděl by beztoho každý, že nynějšímu mladému císaři ani nelze připisovati nějakou vinu v těchto událostech. Minister-

stvo tedy nese na sobě celou vinu všeho rozehnání sněmu, vydání oktrojované konstituce a všech následků tohoto. Ministerstvo odpovídá za všechno, co se děje ve jménu císařovu; musíme tedy především věc považovati tak, jako by ministerstvo bylo sněm rozehnati dalo, jakoby ministerstvo samo ze své vůle vnucovalo národům novou konstituci. S ministerstvem tedy sluší upřímné slovo o tom promluviti.

Především leží na tomto ministerstvu nezrušitelná vina, že uvedlo u celého národu v lehkost císařské slovo, císařský slib, a že podťalo důvěru národů ke koruně. Dobrý císař Ferdinand, složiv dobrovolně neobmezenou vládu, dal národům ze své dobré vůle v loni oktrojovanou konstituci. Poněvadž národové neuznali tuto konstituci za přiměřenou potřebám svým, svolal císař Ferdinand konstitující sněm. Patrno tedy, že tímto svoláním sněmu konstitujícího přestalo právo, dávati oktrojovanou konstituci. Po nešťastných událostech vídeňských, kterých vinu patrně nesou jen Vídeňané, ne pak národy, držel císař Ferdinand přece své slovo, ačkoliv by tenkrát byla nejlepší záminka, sněm rozpustiti, a přeložil sněm konstitující do Kroměříže. Nový císař potvrdil sliby dané od svého předchůdce. Ví-li pak ministerstvo, co to jest rušiti císařský slib, zlehčovati císařské slovo, zahubiti navždy důvěru?! —

A z jakých příčin se odvážilo ministerstvo k takovému kroku? Udává jich sice několik, ale nepodstatných: pravou a jedinou příčinou rozpuštění sněmu a oktrojování ústavy zamlčelo ministerstvo. Musíme ji tedy my světu oznámiti.

Ministerstvo udává příčinu, že sněm pomalu pracuje, že ta v Kroměříži vypracovaná ústava neplatí

též pro ostatní země, že tedy jednota mocnářství nebude docílena.

Tato druhá příčina jest zajisté směšná: což to nevědělo ministerstvo hned z počátku, hned tenkrát vloni, jak sněm říšský byl poprvé svolán? Toť jest zrovna tak, jako kdyby si někdo z mrzutosti, že jest malý, ještě naschvál hlavu srazil! Nemohlo ministerstvo, když jiné pomoci nebylo, ke spojení celého mocnářství aspoň tu konstituci, kterou by Kroměřížský sněm vypracoval, pro Uhry a Vlachy oktrojovati? Beztoho by byl jistě sněm Kroměřížský dříve s konstitucí hotov býval, než se skončí válka v Uhřích a ve Vlaších.

Proč ale si ministerstvo s rozpuštěním sněmu a oktrojováním právě nyní tak pospíšilo, když byl již návrh konstituce od sněmu vypracován a když největší naděje byla, že se tento návrh co nejrychleji přijme, když ministerstvu povědomo bylo, že se v tomto návrhu všechny země a národy dobrovolně sjednotili,[1]) že tedy ve všech zemích příznivě přijat bude? — Tu vězí ta pravá příčina; ministerstvo se leklo tohoto liberálního návrhu a uznalo za dobré, honem rychle násilím překaziti jeho vyvedení.

Tak alespoň my této věci rozumíme, a myslíme, že veliká část národů bude s námi stejného smýšlení. My považujeme tento krok ministerstva jakožto ránu, kterou šlechtická strana zasadila straně národní.

A jak si nyní ministerské noviny vychvalují skutek

---

[1]) [Návrh ten, kterého další část dnes podáváme, byl tak vypracován, že se mohl za smlouvu dobrovolnou všech zemí a národů považovati, nebo nebyl ve výboru většinou hlasů, nýbrž dobrovolným srozuměním všech přijat, a každý k vůli druhému od něčeho upustil. Red.]

ministerstva! Jak si dávají psát odevšud zprávy, s jakou radostí a spokojeností byla oktrojovaná konstituce přijata. Ve Vídni, v Holomouci a všude, kde mají ministerské noviny dopisovatele, všude prý bylo jásání národu! Podivná věc! V Praze, kdežto jsme přítomni, nebyla než nespokojenost, a kdo se radoval, ten by se byl zajisté radoval ještě více, kdyby byla celá konstituce zrušena bývala. A v Holomouci očití svědkové viděli, že jen vojsko v divadle jásalo, lid se choval tiše a myslil si mnohem více, než směl projeviti. A Vídeň? Ta část Vídně, která by za egyptské hrnce staro-aristokratických výdělků a užitků prodala svobodu i čest, ta část Vídně, která ztučněla ze starého absolutistického hýření, ta část Vídně, která požírala tuk a šťávu celého utištěného mocnářství: ta část Vídně se jistě radovala. Ale když ona se raduje, kvílí národové rakouští, a až se budou národové rakouští zase radovati, bude tato část Vídně kvílet! Tolik tedy o tom radování z oktrojované konstituce a z rozehnání sněmu: my ale víme ještě jiné lidi, kteří se z tohoto skutku našeho ministerstva jistě srdečně radovali: jest to Košut,[1]) jsou to Vlachové, jsou to republikáni a zvláště němečtí republikáni. Těm zajisté nemohlo ministerstvo lepší radosti způsobiti. O židech, kteří dosáhli ouplnou emancipaci skrze tuto oktrojovanou konstituci, nevíme ještě, radují-li se: myslíme však, že ani těmto praktickým lidem nebude ten způsob, na jaký dosáhli emancipace, tuze milý a vítaný.

Ať nešálí ministerstvo a ta strana, která drží

---

[1]) Viz poznámku v díle II. S. 320.

s ministerstvem, mladé srdce císařovo, že se rakouští národové radovali; žádný liberální rakouský občan se neradoval!

Ten způsob, jakým rozehnán byl sněm náš konstitující, nemohou nikdy zapomenout národové rakouští. Tato zbytečná neurvalost, toto nepotřebné opovržení a potupení sněmu, patrná to jen pomsta ministerská za malou důvěru, kterou k ministerstvu sněm choval, ty budou ve všech zemích špatné svědectví o ministerstvu vydávati; jakož i ono nedočkavé, biřické lapání několika poslanců, hned v tom okamžení, kde jejich mandáty násilně přestaly, svědčí velmi jasně o policejní malichernosti téhož ministerstva! A nenahlížíme věru, proč v této věci ministerstvo tak starostlivě na konstituční formy hledělo, proč nedalo tyto obviněné poslance i dříve bez povolení sněmu schytati; o trochu násilí míň nebo více, nedělá již rozdíl, a kdo si toho všimne, má-li mouřenín někde pod paží bílý puntík?!

A jsou-li všichni rakouští národové hrubě uraženi touto potupou svých vyvolených důvěrníků, což díme o národu českém? Tomu ministerstvo dalo zrovna ránu do obličeje, a takovou věc nezapomene nikdy čestný člověk, tím méně čestný národ! Zásluhy českých poslanců o Rakousko zná celý svět, a nikdo je nesmí upírati: a za ty bylo odměnou ono ministerské kopnutí? (jinak nemůžeme nazvati to, jak se se sněmem nakládalo).

Zdejší německé ministerské noviny počaly zprávu o rozehnání sněmu s těmito dvěma památnými slovy: »Finis Poloniae«; my souhlasíme jen se slovem finis, strany druhého slova neví se ještě, jaké by mělo být místo »Poloniae« postaveno: čas ale to ukáže.

---

90. VÝKLAD OKTROJOVANÉ ÚSTAVY OD 4. BŘEZNA.

Národní Noviny z 14. března r. 1849. Č. 62. S. 245. = Duch Národních Novin v Hoře Kutné 1851. S. 60—64.)

Celá tato ústava i se základními právy má tu vlastnost, že se více pozorovati musí na to, co tam chytře vynecháno jest, než na to, co v ní skutečně obsaženo.

Hned na první pohled se přesvědčíme, že si ministerstvo nejdůležitější věci zanechalo za lubem, totiž: zákon o tisku, zákon o associaci, zákon o osobní svobodě, zákon o obecním zřízení a svobodě obcí, zřízení jednotlivých zemí, na kterém základě přece bude obsazována hořejší sněmovna, zákony o volbách, poměr uherských a vlaských zemí k ostatním, zákon o odpovědnosti ministerské, zákon o vojenských věcech, rekrutování, čas služby atd., o národní obraně atd. Každý znatel konstitučního života nahlíží, že vlastně teprva tyto zde podotknuté zákony jsou pravé jádro konstituce. Nepochybujeme, že ministerstvo je všechny již hotové mělo dne 4. března, ale s velikou jistotou dá se mysliti, že je naschvál ponechalo na pozdější dobu, aby se nestala celá rána najednou, a aby se

snad s menší bolestí svobodě jedno péro po druhém vytrhalo. To tedy sluší při celém pozorování ústavy vždy na paměti míti, neboť jestli je ústava již teď velmi nesvobodomyslná, může se stát ještě desetkrát horší těmito doplňky.

* * *

O základních právech nedá se nic znamenitějšího podotknouti, než že jest v nich obsažena ouplná emancipace židů.

Věřiti smí od nynějška každý občan rakouského mocnářství co chce, a může si každý sám pro sebe doma třeba novou víru vymysliti. V tom punktu bylo tedy ministerstvo až příliš liberální — to je zadarmo.

Veřejně však se nesmí provozovati jen některá z těch věr, které jsou od státu uznány.

Ostatně se nedá o základních těch právech až do vydání oněch svrchu podotknutých zákonů nic pověditi. Jsou až do té doby pouhý ouhoř, který se všude vykroutí.

Jen § 12. jest zřetelný, a ten dává ministrům právo, při nepokojích (a ministerstvo může si ustanovit nepokoje kdy a kde chce) všechny ty předešlé §§ zrušiti a vojenský zákon uvésti. To jest vlastně nejdůležitější punkt.

* * *

V ústavě samé máme mnoho hlav, ale také mnoho nesrozumitelností, tak že se k tomu určena býti zdá, aby jí nikdo nerozuměl. První hlavá jedná:

I. **O říši.** Vypočítává se množství korunních zemí — divide et impera — čím víc a čím menší, tím více jest naděje, že se mezi sebou pořád hádati a křičeti budou, a ministerstvo je zatím bude přistřihovat. Ostatně ale přece s jistotou udati nelze, kolik přece bude těch korunních zemí; zdálo by se sice podle toho vypočtení, že 17, a sice:

Rakousko, Solnohradsko, Ilyrsko, Tyroly, Čechy, Morava, Slezsko, Krakovsko (polská část Haliče), Halič (rusínská), Bukovina, Chorvatsko s Dalmatskem, Uhry, Sedmihrady, Hranice vojenská a Lombardsko-Benátsko.

Vojvodovina je chytře zamlčena, o Slovensku ani zmínky, velkovévodství Krakovské a vévodství Bukovinské se znovu narodily. Ale každý rozumný člověk bude se tázat po nějakém užitečném a přirozeném rozdělení Rakouska, však nikde v konstituci nenajde ani zmínky o tom.

Veliké dílo sjednocení mocnářství má prý tato konstituce vykonati — ale celní hranice mezi námi a Uhry pomine dle § 7., až bude možná!!

II. **O císaři.** Císař se bude jenom korunovat za císaře, ostatní koruny přestanou. Český král tedy pomine! — Avšak jest tento § též tak chytře postaven, že mu může dát ministerstvo, kdyby zapotřebí bylo, jiný smysl!!

Císař uděluje šlechtu: nejen tedy, že stará zůstane, ale bude se ještě nová vzdělávati.

III. **O říšském občanství.** Hlava tato jest k tomu oučelu, aby se mohli Němci poznenáhla všude rozplemeniti, a jak jich někde bude několik, mají právo dle § 4. základních práv o školu a ouřad žádati, a tak bude konečně asi za 20 let dosažen ideál ministerské

politiky, t. j. Rakousko bude jen veliká kolonie německá. Budou sice všichni národové stejně oprávněni, ale němčina bude mít tu výhodu pro sebe, že bude všude v Čechách, v Moravě, v Polsku, v Rusi, v Uhrách, v Sedmihradech, v Srbsku, v Chorvatsku, mezi Slovinci a v Italii stejně oprávněna, a každý tedy, kdo počítati umí, vidí z toho, že bude při vší rovnoprávnosti němčina nejméně desetkrát tolik oprávněna, jako každý jiný jazyk. Není přes chytrost. Z toho pak samo sebou bude následovat, že budou přece všichni oučedníci v celém mocnářství Němci, a Rakousko přece vždy jen zůstane německé mocnářství! Ostatní národové budou míti čest, býti přívěskem! —

IV. **O obci.** Kdo zná Stadionův návrh obecního zřízení,[1]) a ví, že tento návrh bude nyní uveden, ten lehko nahlídne, že celá tato hlava jsou pouhá málo platná slova.

V. **O zemských záležitostech.** Ministerstvo samo praví o své konstituci, že jest vzdálena od centralisace; avšak co ponechává tato hlava zemí? Orbu, stavení, chudé ústavy. To jest věru až satyra na samostatnost!

A aby se zdálo toho trochu víc, uvedeny jsou sice dle **jména** též obecní, školní, církevní **záležitosti** a »foršpan«, ale každý rozumný vidí, že z těch vlastně jen rožeň zemím ponechán jest, kdežto pečeně ve Vídni se sní.

VI. **O říšských záležitostech** učí nás, že všechno vlastně jest záležitost říšská, a že se musí všichni tak rozliční národové obléci do jedné černožluté livereje!!

---

[1]) Viz díl II. S. 233—237.

Jaké štěstí z toho vykvésti může, to každý nahlíží, a jenom zatvrzelé ministerské srdce nemohlo a nechtělo ten náhled míti, že každý národ jiné způsoby má a jiné ústavy potřebuje.

VIII. **O říšském sněmu.** Do hořejší komory budou volit zemští sněmové všechny poslance, dva sami ze sebe bez censusu, a ostatní s 500 zl. censusu. Hořejší komora bude tedy zastupovat boháče. Čtyrycet let musí být každý oud hořejší komory starý, tedy notné hradby pro konservatismus. Jak velký vlastně bude census do dolejší komory opět jest chytře zamlčeno.

Hlasování při volbách jest veřejné a oustní, — aby se ouplatkům otevřela vrata. Na 10 let se volí do hořejší sněmovny, na 5 do dolejší; bylo by věru lépe, volit již poslance na celý život, aby bylo vládě ještě snadněji přivésti je konečně všechny na svou stranu a vládnout pak zcela absolutně, tak asi, jako si to zařídil Ludvík Filip ve Francouzích.

V komorách se jen veřejně hlasuje, — aby vláda znala své přátele a mohla se podle toho řídit! Pohodlná konstituce.

Císař má absolutní veto, t. j. ať si celá zem přeje něco, a kdyby se ten zázrak stal, že by se i ty dvě sněmovny srozuměly, přece to může císař, t. j. ministerstvo, zase vždycky všechno svrhnout.

§ 68. nás ale učí, že Uhry, ačkoli nyní v rebelii stojí se zbraní v rukou proti císaři, přece ještě ve větší milosti jsou než my, kteří císaři proti nim pomáháme. Jejich sněmy zemské budou totiž rokovati o občanském právu, o zákonu trestním a o řádu a zřízení soudním.

IX. **O sněmech zemských** vlastně nestojí ani za to mluviti, když víme, o čem mají jednat. Přece však musíme pozornost obrátiti, jak si vláda strany Vojvodoviny otevřená dvířka nechává, aby jí mohla pak, kam se jí uzdá, přiraziti. Hranice vojenská, tato nejzasloužilejší země — nebude mít ani konstituci!! To je vděčnost k Slovanům?

X. **O výkonné moci.** Sněm zemský nemá beztoho žádnou moc, aby se ale potupení jednotlivých zemí ještě zvětšilo, zůstaveno jest ministrům v § 89., že nemusejí ani ustanovení těchto sněmů vykonat, aneb že je mohou dle své libosti zastavit. Bude tedy zemský sněm k ministrům stát asi jako chlapec k učiteli.

XII. **Soudní moc** jest v každé konstituční zemi neodvislá, aby se mohla spravedlnost bez ohledu na vládu a třeba proti vládě díti. V konstituci rak. nebude ale ani toho. Dle § 101. bude moci ministerstvo soudce přece přesazovati.

§ 105. obsahuje též hezky skrytě krásnou možnost. Oudové císařské rodiny, princové, budou dle dosavadního absolutního rodinného řádu souzeni. Ejhle! místodržící všech zemí jsou odpovědní; dejme tomu, že by vláda uznala za dobré, samé prince dávat za místodržící — a pryč jest odpovědnost, máme absolutní vládu, neb princové stojí pod dvorním maršálstvím!

XIII. **Říšský soud**, nejdůležitější ze všech, bude soudit ministry. Nač tedy odpovědnost ministerská? Ministři nejsou nikomu odpovědni, než sobě, protože oni sami ustanovují tento soud, který je souditi bude! Ať si tedy ministři vládnou jakkoli, nebudou nikdy potrestáni. Máme tedy vlastně neodpovědnou vládu — to jest absolutní, a naše konstituce jest jenom konsti-

tuce podle jména. Požehnání její teprva uvidíme. V hlavě XV. mluví se již jen o měšťanské obraně, »Bürgerwehr«, z čeho již pozorovati můžeme, že bude ozbrojeno jen obyvatelstvo měst, ne pak celá národní obrana.

Hlava XVI. určuje, aby se daně vybíraly, až se jinak ustanoví, totiž tedy bez povolení sněmu, tedy nejhlavnější zasada konstituce tím se zrušuje, budou se vybírati daně, které žádný sněm nepovolil. A až do budoucího říšského sněmu budou ministři neobmezeně vládnout.

* * *

Z toho si může každý utvořiti obrázek budoucího štěstí naší vlasti, a naší svobody! My nevidíme nyní žádnou jinou spásu pro Rakousko, než aby všichni národové jednohlasně žádali, aby jim byla dána ta konstituce, které návrh říšský sněm vypracoval. To musí nyní být korouhev všech liberálních, a když se všechny hlasy strany toho ozvou, není nemožno, že se ještě zbavíme této konstituce od 4. března. Kroky k tomu přiměřené stanou se bohdá ve všech zemích, a to brzy.

---

91. PROTI MINISTERSTVU.

(Národní Noviny z 15. března r. 1849. Č. 63. S. 249.)

Když došla na jih slovanský zpráva o vydání oktrojované ústavy, vyslovili se Hrvaté proti nové ústavě. Zvláště časopisy Slavenski Iug. (z 10. března r. 1849) a Novine Dalm. horv. slavonske (z téhož dne) odsuzovaly krok ministerstva, uvádějíce zvláště, že ministři »tímto samovolným skutkem staví na hru nejen budoucnost Habsburského rodu, ale i budoucnost rakouské říše.« Hlasy jihoslovanských listů otiskl Havlíček dne 14. března r. 1849 v Národních Novinách (Čís. 62. S. 246).

H. B. — S velikou žádostivostí čekali jsme na zprávy z Jihoslovanska, jaké smýšlení tam jest strany nejposlednější odvážlivosti ministerské. Ze Záhřebu byly již zprávy v našem včerejším listu: z Vojvodoviny je každou chvíli čekáme. Ale podle té rozdrážděnosti proti ministerstvu, která v Záhřebě panuje, můžeme si pomysliti, jaká asi bude ve Vojvodovině a v Hranici, kterým se nejhubenější částka dostala.

Pokládáme za svou největší povinnost, pravé smýšlení národů o rozehnání sněmu a násilnickém ustanovení konstituce našemu obecenstvu podati, a to tím více, že ministerské noviny s nevídanou a neslýchanou posud drzostí a nestydatostí největší lži o tom sobě vymýšlejí a roztrušují. Žádostivi jsme zvě-

děti, jak dlouho ještě toto ministerstvo proti patrné většině národů se ve vládě udrží! A doufáme se dočkati té chvíle, že toto ministerstvo za své násilnické, věrolomné kroky zákonem souzeno a potrestáno bude! Či má zákon jen jiné buřiče zastihnouti, ne pak buřiče na ministerských stolicích?

92. PRÁVO MOCNÁŘOVO ROZPUSTITI SNĚM.

(Národní Noviny z 16. března r. 1849. Č. 64. S. 253. = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 64—65.)

Na článek Havlíčkův: Po rozpuštční říšského sněmu. (Viz díl II. S. 357—362.) odpověděly dne 15. března r. 1849 Constitutionelles Blatt aus Böhmen (Čís. 63) a Prager Zeitung, redigovaný drem Leopoldem v. Hasnerem (Č. 63). Con. Blatt viděl v článku Havlíčkovu nacionální fanatismus, Prager Zeitung brojila proti mínění, že by rozpuštění říšského sněmu byla zrada a zrušení slova, a dovozovala, že panovník k rozpuštění má právo.

H. B. — V Praze dne 15. března. Dnešního dne povznesly proti nám najednou dvoje zdejší největší německé noviny hlasu svého: ministerské Prager Zeitung a druhé Constitut. Blatt, které si netroufáme nikterak nazvati, protože jsou každou chvíli jiné.

»Prager Zeitung«, které skutečně mezi všemi ministerskými pokládáme za nejlepší, vystupují proti našemu článku v č. 61. — Především musíme v odporu na Prg. Ztg. ubezpečiti, že myslíme a se důvěřujeme, že smýšlení naše jest smýšlení většiny národu; dokázati se ovšem tato věc nedá, sic by se musel svolat celý národ: avšak doufáme, že čas pravdivost našeho výroku dokáže.

Hlavní smysl toho, co nám Prager Ztg. vytýká, jest asi následující: Že jsme opovážlivě nazvali zrušení sněmu zradou, zrušením slova, že má mocnář právo, zrušiti sněm i konstitující, poněvadž on svoláním sněmu nemůže ani zadati svá mocnářská práva atd. My chceme tenkrát upřímně a bez všelikého polemického šperku odpovídati na tyto výčitky ministerských novin.

Každý nahlíží, že strany těchto záležitostí, kterých větší část původ má v loňském nepravidelném revolučním roku, není ani možno, ani radno, držeti se holého, suchého, slovíčkovitého práva.

Kdybychom chtěli s takovou začíti, mohli bychom především p. redaktoru Prager Zeitungu dokázati, že vlastně ani císař Ferdinand právo neměl, konstituci uděliti, protože neobmezená vláda byla právo jeho dědiců, kterým ji zachovati měl. Tak by se ale dokázalo příliš mnoho. Se suchým právem nedojdeme na revoluční půdě daleko, se suchým právem by se nedalo ani otroctví, ani manství, ani poddanost zrušiti; se suchým právem nezavedeme žádnou konstituci. V našich okolnostech musíme se držeti slušnosti a poctivosti. S takového stanoviska posuzujeme my poslední krok našeho ministerstva a posud jej nazýváme ještě tak, jak jsme jej dříve nazvali.

Když císař Ferdinand svolal konstitující sněm, bralo se to všude a všeobecně v ten smysl, že císař bez proměny přijme tu konstituci, kterou sněm vypracuje na monarchickém základě. To nám zajisté dosvědčí všechny tehdejší okolnosti. Později se časy měnily, záležitostí lidu zmocnili se nejapní křiklounové a lidé bez zkušeností a přivedli je na mizinu. A ko-

runa vykládala poznenáhla to slovo konstitující vždy více pro sebe a méně pro lid. Přišlo to po událostech Vídeňských až tam, že císař výslovně mluvil o sankci na konstituci, kterému slovu se koruna dříve vždy vyhýbala. Samo slovo sankce jest rozmanitého obsahu, a pravý význam jeho závisí od moci mocnáře a od moci lidu. Lid ale pořád až do poslední chvíle očekával, že císař v konstituci od sněmu vypracované nanejvýš to měniti bude, co se jeho vlastních práv týče.

Ministři až do poslední chvíle obcují se sněmem, právě odpovídají na mnoho interpellac; ministr Kraus chválí v rozmluvách s poslanci navrženou od nich ústavu, sněm říšský může již, kdyby zapotřebí bylo, za 14 dní neb za měsíc s ústavou hotov býti; najednou ale beze všeho oznámení obsadí se sněmovna časně ráno vojskem, poslanci se tam již nepouštějí, a na vratech jest přibit rozkaz ministerský o rozpuštění sněmu. Tážeme se každého: je to poctivé jednání? — není to zrada?

Ale jest to i rušení slova, a zůstane rušení slova, byť i koruna právo měla konstitující sněm rozpustiti. Slovo císařské měli jsme, že konstitující sněm má vypracovat ústavu, — ne tedy, že ji smí vypracovat několik ministrů. Nanejvýš tedy mohla vláda (a kdyby to i pravda bylo, co myslí Prager Zeitung), rozpustiti sněm a povolati jiný, ale — na těch samých základech, dle toho samého volebního zákonu.

Není na tom dosti, že se budoucímu sněmu právo ponechává, oktrojovanou konstituci změniti, když nám již oktrojováním nového volebního zákonu přistřižena jest svoboda a postaráno jest o to, aby

sněm nezměnil to, co by si národ jinak přál. Tedy oktrojování nového volebního zákonu jest rušení slova, jest zkracování našich svobod.

Ať nám tedy ministerské noviny tyto důvody vyvrátí!

Co se ostatně vydání zákonu o náhradě za povinnosti poddanosti týče, o tom se naschvál nezmiňujeme, ačkoliv bychom mohli i tu pěkně vyložiti domněnku svou, proč nebyl od sněmu vypracován.

---

93. (PRO PÁD MINISTERSTVA.)

(Národní Noviny z 18. března r. 1849. Č. 66. S. 261.)

Ministerstvo Schwarzenberg-Stadionovo (Viz díl II. S. 233) hned po vydání oktrojované ústavy pomýšlelo ve Vídni zahájiti porady o řádech zemských. K poradám těm zvalo význačnější poslance rozpuštěného sněmu říšského. Většina českých poslanců pozvání k poradám nepřijala.

H. B. — Smýšlení českého národu zatvrdilo se navždy proti tomuto ministerstvu, a český národ bude tak dlouho v opposici, až tato vláda padne.

My nebo oni — to jest heslo všeobecné: my jsme my a oni jsou oni, my s nimi nemáme nic společného, a tak jako oni bez ohledu na nás všechno činí, nebudeme se nyní my při ničem na ně ohlížeti.

Nač nyní svolává ministerstvo důvěrníky do Vídně k poradám o ústavě zemské? To moudré ministerstvo, které vždy ve svých novinách celý náš sněm jako nevědomý považovalo, které bez nejmenšího ohledu na sněm samo ze své vůle nejdůležitější kroky učinilo, takové ministerstvo potřebuje nyní najednou radu těch samých mužů, které v Kroměříži za hlupáky vyhlašovalo!

Čeští poslancové nepřijali toto pozvání, ani Palacký, ani Pinkas, ani Strobach, ani Trojan, oni jednali tak, jak toho žádá čest národu českého.

Český národ od počátku nebezpečných dob téměř držel Rakousko pohromadě, a nyní má takovou odměnu? My nechtěli do Frankfurtu,[1]) a teď nám chce ministerstvo udělat doma Frankfurt! A od takových lidí měli bychom jít nyní do Vídně žebrat a sbírat ty drobty, které jim od stolu zbyly, když na slovanské outraty hodovali? Toho český národ neučiní!

A co by se nyní dalo ve Vídni pro jednotlivé země získati při poradách ministerských? Snad aby tą mizerie, kterou nám ponechali, byla o něco málo snesitelnější? — Toť by byla věru nevděčná práce. Čím hůř to udělají, tím líp pro nás, tím dříve budou se svým hospodářstvím u konce! Oumysle této vlády jsou již příliš známy, oni nás chtějí zahubiti, oni chtějí námi vydlážditi své německé Rakousko, oni nás chtějí poznenáhla zase uvésti do absolutních časů, ne za národy, ale za děti považují nás, a ani ne za děti, nýbrž za stáda, která nemají jiného oučele než živiti své pastýře. S takovými ministry nebudeme vyjednávati, ale se založenýma rukama budeme se dívat na jejich pád. Ten na sebe zajisté dlouho čekati nedá

Celé Vlachy povstanou nyní k boji proti Rakousku v Uhřích vede se Maďarům mnohem líp, než jsme sami myslili, a čím dál k jaru, tím více vzroste jejich síla; Chorváti a Srbové nemají nyní žádnou příčinu, vládu podporovat; v Německu bude Prusko vyvoleno za první mocnost, a pochybujeme, že v Německu zvítězí reakcionářská politika. Finance naše jsou v nejšpatnějším stavu, každý měsíc pohltí vojsko celý pří-

[1]) Viz díl II. S. 17.

jem státní a ostatek jde na dluh, a ustavičné rekrutování také neučiní ministerstvu mnoho příznivců v národu, a kdyby i Němci, kteří ostatně vždy říkají, že jim jde jen o svobodu a ne o národnost) toto reakcionářské ministerstvo podporovali, přece se nemůže udržeti na dlouhý čas. Byl by to také pravý zázrak, aby se udrželo ministerstvo, které má proti sobě skoro všechny slovanské a liberální část německých národů, proti kterému Maďaři a Vlachové zjevnou vojnu vedou, a které si ještě nyní ustanovením libovolným veliké náhrady za robotu veškerý selský lid proti sobě popudilo.

Dlouho již tato hra trvati nemůže, brzy nastane jiný akt!

---

94. (DVA NOVÉ ZÁKONY).

(Národní Noviny z 23. března r. 1849. Č. 70. S. 277.)

H. B. — Co jsme při výkladě ústavy od 4. března jakožto obávání své vyslovili,[1]) to nyní se skutečně stvrzuje. Zákony, které vláda později jakožto doplněk své ústavy ohlásiti si ponechala, vycházejí nyní, a může se říci, že převýšily všeliké naše očekávání.

V dnešním čísle svém podáváme dva nové zákony od ministerstva vydané: zákon o tisku a zákon o spolčování.[2]) Že jsou oba špatné a velmi špatné, že zákon o spolčování vlastně celé spolčování zrušuje, a zákon o tisku svobodu nanejvýš zkracuje a ztenčuje, to každý rozumný, kdo si je přečte, pozná beze všeho našeho výkladu.

Každé noviny denně vycházející musejí nyní složit 10.000 zl. stř. kauce, a sice ne v hypothece, nýbrž zrovna v hotových penězích, což zajisté není tak snadno, a zavdá příčinu, že velmi mnohé noviny vycházeti přestanou. Které noviny přece vycházeti budou a budou chtít jak náleží ministerstvu pravdu do očí

---

[1]) Viz díl II. S. 363.

[2]) Národní Noviny z 23. března r. 1849. Č. 70. S. 277—278. Zákon o tisku je datován z 13. března r. 1849, zákon o spolcích ze 17. března r. 1849.

povídati, ty si nyní přistrojiti musí hodné peníze na placení trestů, a redaktorové jejich budou snad více v žaláři než doma! Tresty peněžité jsou nesmírně vysoké, a nevyhnutelně budou přinuceny noviny liberální cenu předplatní zvýšiti.

Nejkrásnější důvod poctivosti našeho nynějšího ministerstva jest ale to, že tento zákon o tisku jest jenom vydán pro jednu část mocnářství, a sice vyjmouc uherské a vlaské země. Když toto ministerstvo zrušilo sněm Kroměřížský, udávalo za hlavní příčinu, že prý toho žádá jednota říše rakouské, a nyní vydává přece jiné zákony pro jednu a jiné pro druhou část říše: a tak se samo v hrubé lži shledati dává! Ó jakých věcí se ještě dočkáme pod tímto ministerstvem! Avšak musíme setrvati: svoboda je drahý klenot a nedá se lehko nabýti, to nás učí dějiny světa. My alespoň, ať si se děje jak chce, netratíme ani naději ani mysli; my jsme i za neobmezené Metternichovy vlády vždy podle největší možnosti pracovali o svobodu, dovedeme to tedy i nyní při této vládě, která má formy konstituční! Čím větší překážky, tím větší činnost, tím větší povzbuzení k činnosti.

---

95. ÚTĚCHA V ZLÉM ČASE.

(Národní Noviny ze 27. března r. 1849. Č. 73. S. 289 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 66—67.)

Motto: Jeszcze Polska niezginęła,
Póki my żyjemy!

H. B. — Účel tohoto článku není jiný, než objasniti smysl této znamenité sady z polské písně a obrátiti ji na naše nynější okolnosti.

Mnohé naše časopisy (nechceme naschvál jmenovati které, aby se nezdálo, že z osobních příčin toto píšeme) vedou jenom ustavičné lamentace nad nynějšími pohromami naší svobody. Ustavičné jich naříkání jest: Již jest všechno ztraceno, svoboda tisku jest zrušena, již nesmíme pravdu psáti, národe! Již naposled k tobě svobodně mluvíme atd. atd. atd.

My takové jednání v nynějších okolnostech schvalovati nemůžeme. Jisto jest, že jsme ve svobodách svých znamenitě zkráceni, a že snad ještě větší nebezpečí na nás čeká; avšak nemoudré jest, přeceňovati a zveličovati naše ztráty a neštěstí, čímž se jen méně odhodlaní přátelé svobody děsí a důvěra národa podkopává, jakož s druhé strany dodává se tím odpůrcům svobody jen více smělosti a opovážlivosti.

Jmenovitě, co se svobody tisku týče, není to pravda, že jsme svobodu tisku ztratili, jak si mnohé

časopisy nalamentovaly. Svobodu tisku máme, a nový nepříznivý zákon o tisku[1]) obmezil jen svobodu tisku kaucemi velikými a vyhrožováním velikých peněžitých a žalářních trestů; může se tedy říci, že těm, kteří svobodně psáti chtějí, hrozí větší nebezpečenství než dříve, ale proto přece není ještě svoboda tisku zrušena. My aspoň doufáme dokázati skutkem, že svoboda tisku zrušena není, a že povíme ministerstvu tak jako prvé pravdu do očí. Špatný voják, který hrdinsky smýšlí jenom v čas pokoje, když není nebezpečenství. Pro trochu peněz a pro kousek žaláře nemusí se ještě pravda zamlčeti. Ten jest ztracen, kdo sám v sebe důvěru ztratil.

Jaké jest nebezpečí naší svobody? kdo jsou její nepřátelé? — Podívejme se jim trochu chladně do očí. Několik ministrů, asi osm nebo devět, samí křehcí lidé; za nimi větší část šlechty, nejvíce lidé s malým rozumem a ještě s menší činností a odvahou: pak veliké hejno »dobře smýšlejících« čili sedmašedesátníků a rozličné čeledi, kteří ale mají tu vlastnost, že všude jen sekundirují, a když se o něco důležitého jedná, vždy zalezou, a s každým drží, kdo vyhrá.

Pravda ovšem, že toto ministerstvo ke službě své má ohromné vojsko, které všechno věřiti musí, co se mu věřiti poroučí, ať jest to pravda nebo ne, a kteréžto vojsko považuje nynější vláda za nejhlavnější důkaz všeho práva; ale musíme vyznati, že takové důkazy na dlouhý čas nepostačí, protože jsou příliš drahé, a kdo potřebuje na důkaz svého práva 900.000 mužů a 100.000 koňů, jest více k politování než k obávání.

Na druhé straně ale stojí celý národ, který si zajisté svobodu přeje a hotov jest, pro ni mnohé oběti

[1]) Viz díl II. S. 379.

podstoupiti; svobodomyslní lidé jsou veliká patrná většina v zemi, co jim tedy schází, aby uskutečnili svá přání? Nic než uvědomění svých sil, vzdělanost, svornost, zdravý smysl, opatrnost a dobré použití okolností. Nač tedy marné naříkání a zoufání? To nikam nevede. Svoboda se nedá vykřičet, vyplakat a vylamentovat, jen z ruky pilné naděje kvitne! Za rok, za dvě léta nemůže se předělati, co pokazili věkové. Kdyby nyní každý občan již tak vzdělán byl, aby rozuměl všemu, čeho nám jest zapotřebí, byla by to jen pravá hračka, uspořádati zemské řízení, tak jak toho svobodným národům zapotřebí jest. Musíme tedy tento lid poučovati, a tak se vždy přibližovati k žádoucímu cíli. Třeba to nebylo za rok, za dvě léta, proto ještě nebude rozumný člověk zoufat, aniž hodí prací svou o zem a nechá všeho díla. Podívejme se na jiné národy, kteří nyní již po dlouhý čas jisté a nezrušitelné svobody užívají; oni ji také nenašli ve snu, oni si ji nevydobyli za den a za rok, ale mnoho času, mnoho práce, mnoho obětí vynaložili.

Proto nesmíme i my zoufat, nýbrž pracovat. »Ještě Polsko nezhynulo, pokud my žijeme«, nebo jinák: »Ještě svoboda nezhynula, pokud my žijeme.« »Nedejme se!« stojí napsáno pod podobiznou našeho dra Riegra, a to budiž naše všeobecné heslo. Třeba by naše síly v této době ještě nepostačitelné, ale vězme, že si můžeme tyto síly sami zvětšovat, když budeme činností, vytrvalostí a obezřetností svou poučovat spoluobčany své ještě posud k uvědomění nedospělé. Tu se nám otvírá veliké nadějné pole k činnosti a nevyvážitelná studnice naší síly a svobody; starejme se, aby nám nebyla pokalena.

---

96. (O ÚMYSLECH MINISTERSTVA.)

(Národní Noviny z 28. března. r. 1849. Č. 74. S. 293.)

H. B. — Naše ministerské noviny Pán Bůh již tak opustil, a přivedly to již nyní tak daleko, že jejich články můžeme podávati zrovna bez výkladu svému čtenářstvu, ubezpečeni jsouce, že každý z těchto článků špatnější ponětí o ministerstvu dostane, než kdybychom my sebe více se snažili, pravé nám škodlivé úmysly ministerstva odkrývati.

Přečtěte si tedy následující článek a poznáte ptáky podle peří:

Ministeriální noviny »Rakouský Correspondent« přinášejí nedávno následující článek.[1])

Rozumní lidé předzvídají často, když nastává nějaká krisis, i jednají dle okolností; krátkozrací však nedbají na nic, až na ně doléhá nutnost. — Potom však je již pozdě. Pravda těchto slov nechá se trefně applikovati na ministerstva v březnu r. 1848 a 1849. Člověk by nevěřil svým smyslům, když slyší porovnávati ústavu od 24. dubna 1848 s ústavou letošní, a když slyší, že onu od 24. dubna za liberálnější vydávají!! Nebudemeť rozebírati jezovitské ouskoky stvůry od r. 1848, která neznačí ani státnický důmysl ani důkladnou známost toho, čeho Rakousku zapotřebí; ne-

---

[1]) Oesterreichischer Correspondent z 20. března r. 1849. Č. 64. S. 253.

chcemeť poukazovati, jak se v ní na práva národů nohama šlape; nechcemeť ani rozebírati, jak tato slátanina z rozličných novin a knih o konstituci sebrána jest; však nemůžeme tak lehce opomenout, bysme se nezmínili o snahách opposice, která nemohouc z věci samé nic uškubnouti, takové předměty potahuje ve svou diskussi, které tam nepatří. Neustále mluví nyní tato strana o tom, co se stalo, o fait accompli, o rozpuštění sněmu; a tento krok vynutila přece jen na ministerstvu neodolatelná nutnost. — Takový říšský sněm, jako byl náš, ačkoliv měl též ctihodné muže ve svém středu, nebyl v stavu vypracovati ústavu, která by se byla hodila pro všecky země rakouské; dříve nebo později by byli Uhři, Chorváti a Vlaši vystoupili proti takové ústavě, o kterou oni se spolu neradili. Tomu se nyní jedině možným spůsobem předešlo. K čemu pak měl sněm ještě déle rokovati? Dobře byl povědomý stav věcí, smýšlení provincií bylo známé, i nezmýlili jsme se v něm.

Namítne nám snad někdo, a což Chorváti, co ti tomu řeknou Čechové? nejsou oni jen rozvážlivostí Borrošovou a Riegrovou zadrženi? nedržejí tito dva uzdu v rukou, i potřebují jen trochu uzdu popustiti, a divoká vichřice, neukrotitelné vzbouření bude buráceti po krajích českých? Ba, je pravda v těchto slovech, které srozumitelně položená takto znějí: Národové nedělají revoluce, nýbrž několik horkokrevných náčelníků, kteří si přiosobují mandát takový, který by jim byl národ nikdy nesvěřil, kdyby byl věděl, kam ho theorie těchto prodávačů svobody (Freiheitsversilber) přivede. Chorváti, svedeni od několika německých demokratů, naříkají na ústavu, však oni by byli též naříkali na ústavu vypracovanou od sněmu ústavního, která by byla zničila sny jejich o nadvládí nad druhými kmeny. Kdo by u těchto náčelníků hledal nějaký cit pro právo, marně by namáhal ostrovtip svého ducha, marně by použil k tomu teleskopů a mikroskopů zdravého rozumu.

Chorváti, kteří udávají, že oni jen zachránili mocnářství — kdežto my tuto zásluhu celému vojsku připisujeme — tito Chorváti začínají nyní r ý p a t i, kdežto ti, kteří dříve toto řemeslo provozovali, nyní umlkli. My jim nepřejeme, aby teprv

zmoudřeli takovou zkušeností, jakou jsme zmoudřeli my. Češi sympathují nyní najednou s frankfurtskou levicí, i okazují takové smýšlení, které k našemu štěstí není smýšlení celého národu, nýbrž jen několika nespokojenců. — Zákon jest vydán, i jest svobodomyslný, tak svobodomyslný, jak to onomu státníku od 24. dubna ani ve snu nenapadlo, neřku-li aby byl opravdu tak smýšlel; jest též poměrům státu přiměřený, takovým zvláštním poměrům, v jakých se žádný jiný stát nenalezá; zákon tento vyšel z rukou mužů, kteří ne nevědomí v theorii, vynikají zkušeností [v praxi, z rukou mužů, kterých pád byl by též pádem celé monarchie, a sotva by se pak poštěstilo českým a chorvátským náčelníkům lidu, ji ještě pohromadě udržeti. K Čechům, Chorvátům a všem, kteří snad s nimi souhlasí, zvláště Slovincům, které jeden doktor pobouřil, voláme tato slova: A což potom, kdyby se Rakousko rozpadlo, což potom, kdyby se toto nejvřelejší přání mnohých vyplnilo? Pak se ty, krásná Praho, velice mýlíš, myslíš-li, že budeš sídlem českého krále; ne, ty budeš porobeným městem Němců, a budeš slyšeti hvízdot koulí Peukerových a Wranglových na místě Windischgraetzových. A ty blátem přetýkající Záhřebe, ty budeš museti volati »Živio!« nové dynastii Košuthově. My vám Čechům a Chorvátům takovou alternativu nepřejeme; vaše svoboda je Vám jedině pojištěna v sjednoceném mohútném Rakousku. Takové Rakousko ubudovati a opevniti postavilo sobě nynější ministerstvo za úlohu, a budou-li národové rozumnější, nežli někteří z jich náčelníků, tedy ministerstvo tuto svou úlohu i vyvede. První krok k jejímu vyvedení bylo bezodkladné udělení ústavy, která by platila pro všecky národy, která však jedině od mocnáře vyjíti mohla. Ministerstvo ví, co chce, i kráčí klidně svou cestou. Ministerstvo od března 1848 nevědělo nikdy, co by chtělo, a když mu svrchovaný národ svou vůli projevil, přijmulo ji za pravdu, a následky z toho? — Kdož je nezná!«

Tu tedy máme ministerské náhledy!

Divno jest nám jenom, jak může samo minister-

stvo předešlou ústavu Pillersdorfovu[1]) tak hanebně tupiti a zároveň nás (t. j. redakci N. N.) dát obžalovat, že jsme jeho ústavu tupili. Nač dávat tak špatný příklad?

Že prý sněm nemohl udělat ústavu, aby s ní Chorvaté, uherští národové a Vlachové spokojeni byli?! Snad přece nebude naše ministerstvo tak dalece pravdu do očí tlouci, aby chtělo tvrditi, že jsou Chorváté, Uhři a Vlachové s jeho oktrojovanou ústavou spokojeni. Co Chorváté praví, to ví ministerstvo, Košuth a Vlachové vedou ale posud vojnu i po oktrojované ústavě! A co by tomu asi tak řeklo ministerstvo, kdyby všichni národové žádali o ústavu od výboru říšského sněmu vypracovanou?!

Co se zdvořilostí nám Čechům a Chorvátům v tomto článku udělených týče, myslíme, že naše věci přece ještě tak špatně nestojí a nikdy státi nebudou, jako věci naší nynější vlády. Meť každý před svými vraty! Jestli ale myslí ministerstvo, že by nám v Praze bombardování a zněmčování pruské trpčí bylo, než bombardování a zněmčování rakouské, nevíme věru, jaké k tomu má příčiny. My bychom se nejraději od nikoho nedali bombardovati a němčiti, to jest náš pevný oumysl.

---

[1]) Ústava z 25. dubna r. 1848.

97. VYSVĚTLENÍ NYNĚJŠÍCH OKOLNOSTÍ.

I.

(Národní Noviny z 29. března r. 1849. Č. 75. S. 297 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 67—69.)

H. B. — Nebylo by divu, aby náš lid, zvláště ale ten veliký počet lidu, který ještě nic nečte a o všem, co se nyní v celém světě děje, a co se dříve dálo, žádných povědomostí nemá, nyní jako pomatený a slepý byl, nevěda, komu má věřiti, čeho se držeti, jak se chovati. Ta strana, která drží s nynější vládou, snaží se všemožně sněm tupiti, oktrojovanou konstituci chváliti a jiným způsobem zaslepený a nevědomý lid proti jeho vlastnímu dobrému popuditi. Nepotřebujeme zde ani vysloviti, jací lidé to jsou, kteří takto lid zneužívají; však je každý zná.

My jsme si ale naproti tomu umínili, několika články každému srozumitelnými objasniti naše nynější okolnosti zvláště k tomu oučelu, abychom tím liberálním a pravým přátelům lidu podali prostředek, lidu ve čtení méně zběhlému strany těchto důležitých věcí oči otevříti.

Co se předně rozpuštění sněmu a vydání oktrojované konstituce týče, tu jest skutečně lehký výklad.

Co je vám milejší, když vy si sami, jakožto obecní hromada, své obecní věci podle vlastního rozumu a jak se vám líbí řídíte, anebo když vám ouředníci a písaři nařizují, co smíte z obce vydat, propachtovat atd.? A tu je ten samý pád; co je v obci hromada, to je sněm v zemi, a co jsou písaři a ouředníci na panství, to jsou ministři v zemi. Když tedy sněm, který vyvolen jest s vlastní vůlí celého národu, udělá zákony, podle kterých se země spravovati má, budou vám přece jistě tyto zákony, tato konstituce prospěšnější, než když ji přistřihlo ministerstvo podle vlastní chutě více k prospěchu císaře a jeho rodiny a některých stavů, než k užitku celé země. To je věc, kterou zdravý rozum chápe.

A kdo vám mluví, jaké sněm outraty nadělal a jak vám skrze vydání na sněm daně vzrostly, tomu se můžete zrovna do očí vysmát. Vypočtli jsme to, že kdyby sněm celý rok trval, přece by nepřišlo na každého platit víc než groš. To jsou tedy celé outraty na sněm, a můžeme říci, že jeden pluk vojska skoro také tolik outrat nadělá; a kolik pluků vojska dalo by se ušetřiti, kdyby se naše vláda podle toho řídila, co jí sněm jakožto spravedlivý zástupce a plnomocník národu na srdce položil.

Také tomu nevěřte, že sněm pomalu pracoval. Kdyby jste mně ku př. nařídili, abych vám konstituci sepsal, jistě bych na ni nemusel ani týden pracovati, nýbrž za několik dní bych ji celou hotovou měl. Ale považte jenom, že se na sněmu o každou věc napřed všech 380 poslanců srozuměti muselo, každý musel od svého něco upustiti, aby jiní spokojeni byli a aby se tak všechno porovnalo. Taková věc nedá se sfouk-

nout. V jiných zemích máme příklady, že sněm až 3 léta konstituci pracoval, než se o všechno uradili. Vezmeme ku př., kdyby se někde v obci obecní grunty měly mezi všechny občany rozdělit. Dejte to do plnomocenství jednoho člověka neb ouřadu, a uvidíte, že hned bude hotov, rozhodne věc podle toho, jak jej který z vás na svou stranu byl dostal, ale budete-li vy všichni s takovým rozdělením spokojeni, to je jiná otázka. Když ale vy sami v hromadě a po dobré poradě se sjednotíte a smluvíte, a podle spravedlnosti se všeobecným srozuměním se rozdělíte, bude sice vaše porada a vaše jednání trochu delší, ale za to pak budete všichni spokojeni, protože se všechno rozhodlo podle vaší vůle a s vaším srozuměním. — To samé máte ve sněmu, a snad ani po tomto příkladu nebude potřeba dokazovati vám, co jest lepší a všem národům užitečnější, konstituce od sněmu, anebo od ministrů udělaná.

Když ale ministři a jejich strana se neostýchají sněmu vyčítati, jako by nebyl býval schopen sestaviti konstituci pro Rakousko, proti tomu máme dvě námitky jako hory veliké: předně, že sněm již konstituci v návrhu zhotovil, kterou jsme již v novinách podali, a která jest nejen mnohem svobodomyslnější a národům příznivější, nýbrž i přiměřenější našemu mocnářství. Za druhé ale zvalo ministerstvo po zrušení sněmu ustavičně mnohé poslance k poradám do Vídně, z čeho každý viděti musí, že je samo ministerstvo za schopné drží.

Proč ale sněm říšský propuštěn byl, toho pravou příčinu uhodnouti není těžko. Sněm sám nezavdal jistě kromě své svobodomyslnosti žádnou jinou pří-

činu. Ministerstvo ale chtělo samo podle vůle té strany, kterou zastupuje, zvrhnouti práce sněmu, dáti konstituci méně svobodomyslnou a ustanoviti si samo náhradu za povinnosti bývalých poddaných. Jak se to mohlo státi, aby ku př. na Moravě, kde šlechta s rolníky na sněmu dobrovolně se strany náhrady srozuměli, nyní podle oktrojovaného zákonu třikrát tak veliká náhrada se ustanovovala? Je to také k dobrému lidu? — aneb k dobrému někoho jiného?

To jsou věci, kterým každý snad bude rozumět a nedá se od reakcionářů za nos vodit. Kdyby již z ničeho jiného, tedy z nesmírné radosti všech reakcionářů může souditi, že se z oktrojírky nebude prýštit žádné štěstí.

II.

(Národní Noviny z 30. března r. 1849. Č. 76. S. 301 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 69—71.)

H. B. — Rozpuštěním sněmu a tím, co po rozpuštění následovalo a ještě následovati bude, vzmohla se velice moc vlády nad mocí národu. Jak se to ale stalo, že svoboda naše tak patrnou pohromu a škodu utrpěla.

Vinu toho nesou hlavně dvě strany, a bylo by skutečně těžko vyměřiti, která z nich má na sobě větší část této viny. Tyto dvě strany jsou předně reakcionáři a za druhé přepjatci a bláznové političtí. Obě tyto strany hrály si zrovna jedna druhé do rukou, a jedna sama nebyla by nikdy mohla naše svobody tak zkrátiti, jako se to jejich »spojeným silám« podařilo. Přepjatci nevěděli nikdy čeho žádat, všeho jim bylo pořád málo, pořád tupili všechno jakožto nesvo-

bodné, a konečně přepjali míru žádostí svých tak dalece, až praskla, tak že by nyní všichni i tito přepjatci sami děkovali za to, co dříve zrovna zahodili a čím pohrdnuli. S druhé strany čekala zas reakce, strana aristokratická, ku které náleží mnoho ouřednictva a mnoho vyššího kněžstva, a používala chytře všech nerozumností, kterých se tito přepjatci dopustili. »Vidíte ten nepořádek, to váznutí živností, to buřičství a všeobecnou neposlušnost, to jest následek svobody! Vidíte, jaké hanebnosti a nezralosti se tisknou v časopiskách, to je následek svobody tisku! Tak to bude pořád hůř, konečně nastanou hrůzné časy francouzského konventu, vraždění, pobírání jmění, ti, kteří nic nemají, budou se o vaše statky dělit, to budete mít z té svobody!« — takovým a podobným způsobem hleděla zlomyslná reakce mnohé poctivé lidi od svobodomyslnosti odvrátiti, ukazujíc jim na mnohé skutečné výstupky a nerozumnosti přepjatců, a snažíc se tyto viny jednotlivců svaliti na celou poctivou svobodomyslnou stranu. Bohužel! že se jí to podařilo. Kromě toho uměla reakce v těch prvních časech, když si sama ještě ani na světlo vyjíti netroufala, výborně použíti přepjatců k tomu, aby pokazila všechno, co mohlo svobodě budoucnost a pevné trvání pojistiti, aby tak hodné zmatky nastaly, ve kterých by se dalo v kalu něčeho uloviti.

Já jsem z vlastní své zkušenosti minulého roku, který mohu skutečně za nejznamenitější rok svého života považovat, mnoho těchto věcí seznal, zvlášť ve Vídni a později, kdežto jsem skoro všude při tom, co se důležitého dělo, osobně přítomen byl. Zvláště ve Vídni se ukázalo, že ti samí židé, kteří před říjnem

největší zuřivostí buráceli v přehnaných časopiskách vídeňských, a kteří mají největší vinu z událostí 6. října, potom po bombardování zase psali do reakcionářských časopisů vídeňských, kteří nyní jako psí plémě lezou pod nohy naší národům nepříznivé vládě. Kdož tu nevidí patrné spojení těchto dvou stran?

Vezmeme jiný příklad. Jisto jest, že tak národní svobodě nepřející strana, která nyní vládne, hned od počátku rokování o základních právech a již dříve hleděla sněm říšský všemožně v očích nezkušeného lidu snížiti a potupiti, jen aby pak tím snadněji mohla proti svobodomyslným ustanovením sněmu jednati a sněm zahubiti. A co učinili naši přepiatcové? Oni statečně pomáhali reakci ve snižování sněmu a v podkopávání jeho důvěry; jak často musely naše noviny hájiti sněm a poslance proti tupení a podrývání této politické nedospělosti. Pak ovšem, když tekla již voda do úst, shledali se tito pánové se svým rozumem a počali s námi společně sbírati adresy důvěry pro sněm!!

Jiný zas příklad máme strany předešlého ministerstva. Jsa tenkrát ve Vídni očitým svědkem všeho, co se děje, a vida před sebou již patrnou propast, snažil jsem se všemožně v Národních Novinách držeti liberální ministerstvo Dobblhofovo, kdežto všichni ti naši i Vídeňští přepiatci neznajíce těžké postavení tohoto ministerstva, které proti sobě mělo celou aristokratickou a vojenskou reakci, ustavičně toto liberální a s národy poctivě smýšlející ministerstvo podkopávali, a ještě k tomu o mně (jak s mnohých stran se dovídám) všude rozhlašovali, že jsem se ministerstvu zaprodal, že jsem reakcionář atd. Ať si nyní každý pře-

čte to, co tenkrát se psalo v Národních Novinách, kolikkrát jsme to napřed prorokovali, že po pádu ministerstva Dobblhofova bude následovat ministerstvo Stadionovo?! Avšak co se stalo, již se nazpět vrátiti nedá, a jediný užitek jest pro budoucnost — dobré ponaučení a výstraha. Že by to ale nyní s námi a s Rakouskem zcela jinak stálo, kdyby bylo zůstalo liberální ministerstvo Dobblhofovo, to nahlíží nyní každý, ale pozdě.

Proto ale se musí říci, že by reakce nikdy nezvítězila, kdyby jí nepomáhalo buď nevědomky nebo naschvál nerozumné a nezkušené přepiatství!

Konečně se i to věděti musí, že při všech politických bouřkách a zmatcích vždy mnozí lidé nepoctiví jako hmyz se objevují a pro sebe něčeho při tom urvati se snaží. Ti pak zapletou všechno mnohem více a pokazí tolik, že to ani celý věk napraviti nedovede. Jest ale prostředek proti takovým lidem. O každém, který se vám v politických a veřejných záležitostech za rádce nabízí, hleďte se vždy napřed strany jeho domácího a privátního života přesvědčiti, je-li zachovalý muž. Kdo je ničema sám osobně a nedovedl si mezi těmi, kteří jeho domácí život z předešlých a nynějších let znají, ani jméno poctivého a řádného muže zachovati, ten také jistě se nemíchá do politiky z poctivých oumyslů, a musí mít nějaké tajné, ale jistě nečisté ohledy. Také jest ještě jiná známka: Kdo sám sebe a svou rodinu zachovalým a řádným způsobem živiti neumí, nevěřte mu, že dovede radu dát, jak by se zlepšil stav celé země. A právě mnoho takových lidí se nejvíce roztahuje a potlouká ve veřejném životě jistě jenom ke zkáze země a národu.

Kdo ví, jaké nám nyní nastanou důležité doby; právě proto snad nebude toto poučení na škodu. Neb čím důležitější věci se dějí, tím více může se v nich pokaziti.

III.

(Národní Noviny z 31. března r. 1849. Č. 77. S. 305 = Duch Národních Novin. V Hoře Kutné 1851. S. 71—72.)

Co nám ale může pomoci? jaké jsou naše naděje?

Stará pravda historií stvrzená jest, že z těsností a nepříležitostí vlád vždy se vzmáhá svoboda národů; vždy se ukazovalo, že tenkráte si národové nejvíce pomohli k svobodám, když bylo vládě zle.

Ze všeho, co toto reakcionářské ministerstvo učinilo, musí každý být dojista přesvědčen, že od tohoto ministerstva nemůžeme nikdy očekávati lepší správu; všemožná žádost a péče naše musí tedy být, aby toto ministerstvo bylo odstraněno. Jakým způsobem se to docíliti dá, to ovšem teprva ukážou okolnosti, ve kterých se nyní každodenně velmi mnoho změniti může.

Jisto jest ale, že by vláda naše se nebyla nikdy opovážila, tak očividným způsobem proti svobodám našim vystoupiti, kdyby neměla pro nejhorší pád pojištěnou pomoc ruské vlády. Na tuto moc musí se tedy každý opatrný ohlídnouti, aby snad své síly nepřecenil!

Pokavad Francouzsko s druhé strany nevloží moc svou jakožto závaží proti despotické moci, nemůže nikdo rozumný očekávati, že by liberální živly celého Německa, Rakouska i Vlaska odolaly ve zjevné vojně

moci absolutistů: tím více, že se již patrně vidí, kterak král pruský a mnoho jiných knížat německých jsou ve srozumění s Ruskem.

Není tedy jiné bezpečné naděje pro nás, než hleděti na Francouzsko, až tam strana liberálních a řádných lidí zvítězí nad ostatními. Že my socialisty a komunisty, jmenovitě Cabeta, Proudhona atd. nepočítáme k liberálním a řádným lidem, toť snad se rozumí samo sebou. My počítáme k liberálním a řádným lidem ve Francouzích, dílem poctivé republikány, dílem přátele svobodomyslné konstituční monarchie, vždy ale zastavatele takové vlády, která uznává zásadu, »že všechna moc pochází od národu«. My nebudeme nikdy sami hlásat republiku, ačkoli máme takové mizerné lidi v opovržení, kteří se snaží republiku jako nějaké lotrovství rozhlašovati a tupiti. Mámeť zajisté dílem v starověkých republikách, dílem ve Švýcařích a v severní Americe nejpěknější příklady šťastných a kvetoucích republik. Proto ale není zase nevyhnutelno pro štěstí národu zavésti všude republiky, jako nám to příklady šťastných a kvetoucích konstitučních, ale pravých konstitučních monarchií dokazují. To přijde všechno na okolnosti a na vůli národu samého. Proto nám nezáleží na tom, zůstane-li Francouzsko republikou neb ne, jen když v něm zůstane skutečná svrchovanost národu; zdá se ale podle všeho, že se Francouzsko tak jako nyní nedrží; buď musí být Francouzsko svazkem federativních menších republik, aneb opět konstituční monarchií.

Jestli tedy ve Francouzích se utuží poctivá a na svrchovanosti národu založená vláda, pak i u nás svoboda nemůže být zkrácena, třeba by nyní na čas po-

hromy utrpěla. Těžkosti v Italii a v Uhřích a nevyhnutelný z toho nedůstatek financí udrží vládu naši na dlouhý čas v takové slabosti, že neodolá na dlouho spravedlivým potřebám národů. Když tedy s jedné strany svobodomyslná a národumilovná vláda ve Francouzích nedovolí v Rakousku ruskou intervenci (ozbrojené vkročení do země) a s druhé strany vláda naše, aby proti Maďarům a Vlachům se ubránila, našeho přátelství nevyhnutelně potřebovat bude, pak jest svoboda naše utužena.

To jest, myslím, jasný obraz našeho nynějšího stavu; kdo ale jen ve slepé zuřivosti myslí, že se hlavou zeď prorazí a že snad již všechno dobře pořízeno jest, když se jen revoluce počala, třeba bez dobrého vypočtení, může-li se vyhráti: ten zasluhuje, aby byl politován a do politického blázince zavřen. Revoluce proti despotům jest krásná věc, — ale jen když se podaří.

98. SLOVANÉ A RAKOUSKO.

(Národní Noviny z 4. dubna r. 1849. Č. 80. S. 317. — Duch Národních Novin. V Hoře Kutné. 1851. S. 73—74.)

H. B. — Nepoctivost se tresce sama: jděme nyní do Uher a hleďme, jak se tam tato sada vyplnila a snad, ovšem bohužel! ke slovanské škodě ještě více vyplní. — Když rakouská vláda byla v nejhorších těsnostech minulého roku, zdvihli se všichni skoro Slované s upřímnou a poctivou ochotností zachovati Rakousko. Pravíme-li »zachovati Rakousko«, nesmí nikdo mysliti, že snad Slované ještě tak dalece nedospělí jsou v uvědomění politickém, aby myslili, že jenom jediný účel od Boha na ně vložený jest, zachovati starou budovu rakouského císařství, která rozličnými náhodami sestavena jest. Každý národ musí mít dle zákonů Božích a přirozených hlavní ohled na sebe a na svou budoucnost: pravíme-li tedy, že Slované chtěli zachovati Rakousko, musí se samo sebou rozuměti, že Slované v zachování Rakouska viděli zároveň svůj vlastní prospěch, svou vlastní svobodu. Vláda naše vidouc jedinou naději trvání říše rakouské ve Slovanech, neopominula slibovati nám přátelství své, kterýžto slib jsme přijali, očekávajíce vždy od vlády za všechny oběti své aspoň spravedlivost, aspoň rovno-

právnost s jinými národy, rovnoprávnost s těmi Maďary, Němci a Vlachy, proti kterým jsme museli chrániti Rakousko!

Předešlé liberální, ale ovšem slabé ministerstvo Doblhofovo[1]) počalo již náležitě poznávati zásluhy Slovanů a pravý stav své říše, kdežto až posud se nezdála ani rakouská vláda věděti, že také Slované v Rakousích bydlí! Ministerstvo Doblhofovo ustanovilo na mnohé usilování českých poslanců Jelačice-bána[2]) za plnomocníka v Uhřích a za hlavního velitele všech vojsk proti Maďarům. Tu vypukla ve Vídni říjnová maďarsko-německá revoluce[3]) proti ministerstvu Doblhofovu[4]) a všechno se zvrátilo. Vláda přišla do jiných, méně národu příznivých rukou, a první krok nové vlády byl, ustanoviti místo Jelačice knížete Windischgrätze. Kdyby se podobné odstrčení bylo stalo někomu jinému než Slovanovi, nebylo by odešlo bez velikého povyku. Ale Slované jsou národ trpělivý, holubičí. Nevíme, z jakých příčin odevzdala vláda nejvyšší velení Windischgrätzovi: bála-li se, aby Slované k veliké moci nepřišli, nedůvěřovala-li oddanosti Jelačice-bána, aneb držela-li Windischgrätze za schopnějšího vůdce.

Ale stalo se — a následky toho kroku cítíme nyní. Windischgrätz dokázal velikou neschopnost svou mnohými skutky, všeobecný jest hlas o tom u všech

---

[1]) Viz díl II. S. 122.

[2]) Viz díl II. S. 33, 142, 308.

[3]) Viz díl II. S. 156.

[4]) [Neví se arci posud, jakého spoluoučastenství měla strana zpátečnická při této říjnové revoluci, a bylo by to pro historii snad veledůležité, odkrýti všechny nitky této revoluce. Kdo ví, kam by některé zabíhaly?!]

znatelů, že kníže Windischgrätz vedl uherskou válku nejnešikovnějším způsobem, který by se jen vymysliti dal. Kdyby byl Jelačić zůstal velitelem, byla by vojna již aspoň v hlavní části (neboť jednotlivé nepokoje budou v Uhřích dlouho panovati, třeba i císařská strana zvítězila), ukončena v zimě za příhodného počasí; pod Jelačićem bylo by vojsko bojovalo s nadšením, kdežto se pod Windischgrätzem proti maďarskému nadšení bojovalo jen podle rozkazů, a kdo válce rozumí, ví zajisté, jaký rozdíl jest bojovati s nadšením pro svou svobodu a svůj národ, a bojovati jen z povinnosti.

Jak daleko přivedl nyní kníže Windischgrätz válku uherskou? Tak daleko, že mají nyní Maďaři celé Sedmihrady a skoro celé Uhry až po Dunaj, stojí aspoň již nedaleko Peště, a smělost Košutova [1]) jde tak daleko, že povolal již sněm do Peště! Nic nebrání nyní Maďarům, obsaditi opět Slovensko, a jak oni řádí v krajinách opět nabytých, jak se krutě mstí nad Slovany a Rumuny, svými nepřátely, toť je povědomo. Tak tedy způsobil kníže Windischgrätz svou převrácenou methodou neštěstí pro celé Uhry, kdežto některé krajiny již několikráte šly z jedné nepřátelské ruky do druhé, a pokaždé byly trápeny a drancovány!! A nyní po všem tom stojí věci tak jako na počátku a snad ještě hůř! — Kdyby byl Jelačić-bán hlavním velitelem, nebyl by dělal tak dlouhé přípravy, které pohltily nejpříhodnější čas k válce, nebyl by také vstoupil do přátelství s maďarskou šlechtou, nebyl by vysílal do slovenských krajů komissaře maďarské, jako to činil kníže Windischgrätz.

[1]) Viz díl II. S. 320.

Kdyby se byla okázala Slovanům dobrá vůle, byla by též válka v Uhřích s jiným prospěchem se vedla: ale zrovna od té doby, co vyšla oktrojovaná ústava, počali Maďaři jedno vítězství po druhém dobývati, a když jsme my v Národních Novinách[1]) hned tenkrát vyslovili, že se z oktrojované ústavy nejvíce raduje Košut, ukázalo se nyní, že jsme pravdu měli. Jak Srbům tak Chorvátům, zvláště ale ubohým obyvatelům Hranice vojenské odňala jistotně oktrojovaná ústava mnoho ochotnosti proti Maďarům.

Jak nyní píší ze Záhřebu, slibuje se sice opět Chorvátům něco — ale . . .

Když jsme nedávno vytýkali ministerstvu, že rušíc sněm říšský, vymlouvalo se, že to k vůli jednotě říše činí, a pak počalo přece vydávati zákony jen pro neuherské a nevlašské země, poučily nás polo- neb zcela ministerské noviny »Presse«, že prý se nemohly ty zákony vztahovat na Uhry a na Vlachy, protože tam je stav obležení! Krásný důvod! Jak pak se tedy mohly vztahovat na Halič, na Rakousko, kde také je stav obležení, a proč se nevztahovaly na Chorvátsko, kde není stav obležení? Tuto otázku »Presse« sotva zodpovídá, ani ministerstvo!

Ovšem, ovšem, člověk by musel býti příliš nevšímavý, aby nepozoroval, kam to všechno směřuje!

[1]) Viz díl II. S. 361.

